JUSTI HENNINGII BOHMERI ... INTRODUCTIO IN JUS...

7.E.42
7.A.6.42
Google

d by Google

ized by Google

JUSTI HENNINGII BÖHMERI
PROFESSORIS JUR. ORDINAR. IN REGIA FRIDERICIANA

INTRODUCTIO IN JUS DIGESTORUM

Sensum pariter ac usum singularum materiarum succincte exhibens

Expurgata, & correcta.

ACCESSERUNT TITULI

DE

VERBORUM SIGNIFICATIONE

ET DE

REGULIS JURIS

ordine alphabetico congesti

CUM DUPLICI INDICE.

PARS TERTIA.

LUCÆ 1791.

Typis DOMINICI MARESCANDOLI
Censorum permissu.

LIB. XLII. TIT. I.

(*C. VII.* 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58.)

De re judicata, & effectu sententiarum, & de interlocutionibus.

1. SENTENTIA generatim sumpta, & secundum mores nostros accepta, est *quodlibet judicis in causa controversa pronunciatum*. Et hoc intuitu dividitur in *interlocutoriam*, & *definitivam*, quamvis de jure R. *sententia* tantum prædicetur de *definitiva. tot. Tit. C. de sentent. & interloc.* Strauch. *diss.* 26. *in jus Justin, th.* 2. Ibique Dn. Thomas.

2. DEFINITIVA est *ipsa pronunciatio judicis, causa cognita, litem dirimens, condemnatione, vel absolutione constans. L.* 1. *h.* Si ab inferioribus judicibus fertur sine prævia consultatione extraneorum JCtorum; vocatur nonnullis in foris *Decretum Ein Abschied*. Si ad consultationem eorum, *ein Urtheil*. Dn. Thomas. *c. l.* alibi *decretum* in processu summario, *sententia* vero in ordinario.

3. INTERLOCUTORIA est, *quæ articulum in lite principali incidentem definit ita, ut demum per illam deveniatur ad causæ decisionem*. Et ita pertinet ad processum recte instruendum. Estque vel *mera*, vel *mixta*. *Illa* est, quæ gra-

vamen nullum continet, nec utroque auditu lata est adeoque principalem cauſam non adeo tangit. *Hæc* vero quæ habet vim definitivæ, & utroque ſatis auditô lata eſt, vel damnum infert irreparabile. *ord. cam. P.* 2. t. 17. §. *f.*

4. In effectu differunt, quod a *mera* appellari nequeat: *L.* 14 *h.* bene tamen a *mixta*, v. c. ſi judex alicui onus probandi injungit, Mev. 8. *D.* 14. vel exceptiones peremptorias reiicit, Myns. 3 O. 88. *n.* 3. Concil. Trident. *Seſs.* 13. *de Reform. c.* 1. *& Seſs.* 24. *de Ref. c.* 20. Jure civili a nulla interlocutoria *regulariter* appellari poterat. *L.* 16. *C. de judic. L.* 36. *C. de appell.*

5. Interlocutoria vero a *definitiva* in effectu differt, (1) quod illa poſſit a judice retractari: non hæc *L.* 14. *L.* 42, *h.* ob finitum officium judicis pedanei. *L.* 55. *h.* Quæ differentia ex ratione proceſſus Romani fluit: jus canonicum tamen eam confirmavit in *C.* 60. *X. de appell. C.* 10. *eod. in* 6.

6. (2) Appellatio ab interlocutoria facienda in ſcriptis: *C.* 6. *de appell. in* 6. non vero præciſe a definitiva, (3) In appellatione ab interlocutoria *expreſsio gravaminis* requiritur coram eodem judice: *C.* 59. *C.* 62. *X. de appell.* non item in appellatione a definitiva *L.* 3. *de appell.* (4) appellatio ab *illa* facienda ex actis prioris inſtantiæ: *Clem.* 5. *de appell.* a definitiva admittit novam probationem.

7. In ſententia *definitiva* legitime ferenda requiruntur ſequentia. Quoad anteceden-

dentia, (I) *concluſio in cauſa*, quam ſi partes n'mis differunt, judex cauſam in contumaciam non concludentis pro concluſa habere, & ad ſententiam ferendam pergere poteſt, *Auth. jubemus*, *C. de judic.* Mev. 5. *D.* 412.

8. Concluſione facta, partes nihil amplius adducere poſſunt in judicio. Judici tamen nunquam concluditur, Gail. 1. *O.* 107. n. 5. & ſic etiam adhuc admittitur inſpectio ocularis. Hett. *de inſpect. ocul.* §. 33.

9. (II) *Inrotulatio actorum*, (quando ſcilicet acta ſunt tranſmittenda) *quæ eſt eorum, quæ a litigantibus hinc, inde fuere propoſita, in certum ordinem, iis præſentibus, & ad hoc citatis, facta collectio*, & *collectorum obſignatio*.

10. Ad hunc actum citantur partes, ut videant, an acta ſint integra. Mev. 3. *D.* 185. Obſignatione facta tranſmittuntur (*a*) ſumptibus communibus, ſi *ex officio* decreta: alias petentis, Stryk. *Intr. in prax.* c. 21. §. 8. (*b*) ad collegium non exceptum. Poſſunt enim litigantes proteſtari contra quædam collegia.

11. Ubi in ipſo judicio ferenda ſententia, ſequitur (III) *Relatio ex actis*, quæ *in ſcriptis*, ut plurimum, in ſupremis tribunalibus offerri debet ab eo, cui ex aſſeſſoribus acta ad referendum ſunt commiſſa. Ibi itaque (1) facti ſpecies eruenda clare, (2) docendum, qualis actio inſtituta, (3) an probata, (4) an per exceptiones rei eliſa. (5) Votum ipſius referentis addendum.

12. (IV) *Feratur ſententia a judice competente*. *L.* 1. 2. *C. ſi a non comp. judic. judicat.*

Si plures sunt: omnes adesse debent *L.* 37. 39. *h.* Quod cum ad *judices pedaneos* pertineat: ad collegia tribunalium hodierna applicari nequit. Huber. *h.* §. 14. Inter dissentientes vota majora concludunt. *L.* 36. *h.*

13. Si vota sunt paria ab utraque parte: olim judicis competentis confirmatio accedere debebat, *L.* 28. *h.* qui in confirmando respicere debebat ad *favorem causæ* ipsius, *L.* 38. *h.* Donell. *lib.* 27. *c.* 8. vel reum absolvere. *L.* 125. *de R. J.* Nam ita actor vincere nequit, quod alio modo fieri non potest, quam si validioribus instructus sit rationibus. In dissonantia, respectu summarum, minima spectanda est, *L.* 38. §. *f. h.* quatenus minor stat intra terminos æquitatis.

14. (V) *Feratur sententia conformis legibus, & actis. pr. I. de off. jud. L.* 13. *C. h.* Circa *leges dubias* imprimis (*a*) *æquitatem* præ oculis habeat: *L.* 8. *C. de judic.* (*b*) *jus receptum*, & *consuetudines loci*, licet duræ vel *quodammodo* iniquæ ipsi videantur. Non vero *solis exemplis* judicet. *L.* 13. *C. h.* Si aperte contra leges tulerit sententiam: illa est ipso jure nulla.

15. Circa *acta*, probata, & deducta diligenter, & cum judicio excutiat, & defectum eorum, quæ juris sunt, suppleat. *L. un. C. ut quæ desunt. advoc. part.* Dn. Zaunschleiffer *de offic. jud. supplet.* Hisce enim non recte excussis, oritur *iniquitas sententiæ* ob defectum applicationis, corrigenda per remedia suspensiva.

16.

16. Comprehendunt vero hactenus asserta etiam illam communem regulam, quod *sententia debeat esse conformis libello*, scil. ut judex ultra limites libelli progredi nequeat, Gail. 1. O. 66. modo (*a*) quod non expressum, jam virtualiter actioni non insit: Hahn. *ad W. h. n.* 6. vel (*b*) expressum legibus non repugnet. Vulgatum est practicorum: *Iniqua petuntur, ut obtineatur æquum*. Hinc judex sæpe temperat summam in juramento in litem, & actione injuriarum.

17. (VI) *Sententia sit certa*, licet incertum quid fuit petitum: §. 32. *I. de act. L.* 59. *pr.* §. 2. *h.* alioquin enim in rem judicatam transire nequit. *L.* 3. 4. *C. de sent quæ sin. cert. quant.* Mev. 1. *D.* 109. Sufficit autem certitudo *relativa* Id. 3. *D.* 344. Unde conditio quoque sententiæ adjicienda non est, *L.* 1. §. 5. *quand. appell.* nisi quæ intrinseca est v. c. *Wurde Beklagter Schweren*, &c.

18. Quod si tamen *natura actionis* haud admittat absolute certam ferri sententiam, veluti quod actio sit *generalis*, vel *alternativa*, &c. tunc sententia etiam eo sensu incerta tolerari debet.

19. (VII) *Sententia condemnet, vel absolvat*. *L.* 1. *h. L.* 3. 7. 11. 14. *C. h. L.* 35 *de judic.* Non tamen judex semper hisce verbis uti debet, cum æquipollentia sufficiant. Brunnem. *in Proc. civ. c.* 27. *n.* 28. Et quidem condemnatio, vel absolutio *de tota causa* fieri debet, *L.* 27 *famil. erc.* quatenus *una res* in judicium deducta. Si multa sunt sententiæ

capita: in altero absolvere, in altero vero condemnare, vel ulteriorem disquisitionem permittere potest. *L. pen. C. h.*

20. (VIII) *Rite, & secundum stylum curiæ conciptatur. L. 4. C. h.* Olim in lingua latina, *L. 48. de judic L. 12. C. h.* quæ etiam in *officialatibus* prælatorum adhuc hodie adhiberi solet: alias hodie secundum cujusvis regionis propriam, & vernaculam processus instruitur. Brunnem. *ad L. 12. C. h.*

21 Concipienda autem (a) *in scriptis, L. 4. C. de sent. ex per. recit.* nisi causæ sint leves. *Auth. nisi breves, C. eod.* (b) Contineat nomen judicis, actoris, & rei: aliquando etiam procuratoris, *L. 1. C. de sent. & intest.* (c) ea, quæ hactenus sunt dicta.

22. (IX) *Legitime concepta tandem publicetur.* Quem in finem (1) citandi sunt litigantes. *L. 1. C. h. L. 2. quomod. & quand. jud. sent.* (2) A sedentibus pro tribunali proferatur: a stante non valet. *C. f. h. in 6.* (3) Recitetur ex periculo, *L. 2. 3. C. de sent. ex per. recit.* (4) in loco judicii consueto, (5) die præfixo ad publicationem, non tamen feriato *L. 4. C. quomod. & quand. judex sent.* (6) Tandem actis inseratur, qua *hora, die,* & *ratione* publicatio facta.

23 Sententia ita legitime publicata variis remediis suspensivis intra decendium, quod a die scientiæ currit, Mev. 2. *D.* 270. potest suspendi a viribus rei judicatæ, nisi ex juramento sit lata, vel ob contumaciam alterius: alias transit in *rem judicatam. L. 11. C. quom. & quand. jud. sent.*

24. Hoc facto, ſententiæ ſtatur ita, ut pro *veritate* accipiatur, *L.* 207. *de R. J. L.* 25. *de ſtat. hom. L. pen. h* faciatque jus inter partes, *L.* 65. §. 2. *ad SCt. Trebell.* & novam cauſam debendi conſtituat, adeoque nullo modo regulariter retractari poteſt. *Tit. C. ſent. reſcind. non poſſe L.* 2. 4. *C. de re judic. L* 56 *ff. h.*

25. Aliquando tamen res judicata extra ordinem reſcinditur. Vid. Dn Jo. Sam. Stryk. *de Remed. contr. rem judic* Quo imprimis pertinent famoſi caſus in *L.* 31. *de jurej. L.* 33. 35 *h.* Concedunt etiam *denunciationem evangelicam*.

26. Quædam vero plane non tranſeunt in rem judicatam, ut (*a*) latæ in cauſa matrimoniali: *C.* 7. *X. h.* (ſed vid. *jus Eccles. Protes. lib.* 2. *t.* 27. §. 43. *ſeqq.*) (*b*) contra aliam lata, quæ jam in rem judicatam tranſierat: *L.* 1. *C. quand. prov. non eſt neceſs.* (*c*) conſilia artificum: *C.* 14. *de prob.* Mev. 8. *D.* 26. (*d*) in cauſis criminalibus. Denique (*e*) comminationes, epiſtolæ, programmata, ſubſcriptiones auctoritatem rei judicatæ non habent. *Tit. C. commin. epiſt. programm.* Conf. Diſp. noſtr. *de Sentent. in rem judic. non trans.*

27. Ut denique ſententia talis effectum conſequeretur, dabant Romani quandoque *actionem rei judicatæ*, ſupponentes *quaſi contractum*, ex quo reus obligaretur, ad ſatisfaciendum ſententiæ. Hodie plerumque, petita executione, decernuntur mandata ſine clauſula. Vid. Schilt. *Ex.* 46. §. 2.

28. Possunt tamen nonnunquam lites circa ipsam executionem oriri, quando incertitudo circa illam adest, v. c. si incerta est sententia ex natura actionis, vel condemnatas moras traxit, ut interim res perierit, & sic æstimatio præstanda sit, *L. 7. C. de exec. rei judic.* vel aliæ exceptiones executioni opponuntur. Conf. Huber. *h.* §. 60. Stryk. *Intr. in prax. c.* 24. §. 3. *seqq* & sic vocatur *der Hülffs--Process.*

29. Ut autem EXECUTIO legitime fiat, requiritur, (I) *ut sit petita a victore.* Proprio motu judex illam non decernit. De forma petendi vid. Mev. *von Wucherl. Contr. p.* 2. c. 9. §. 3.

30. (II) *Decernatur a judice.* Privata auctoritate fieri nequit. *L.* 6. §. 2. *h.* Ordinarie ab eo judice facienda, qui sententiam tulit, & mixto imperio gaudet: (Conf. Mev. 4. *D.* 349.) non olim a judice pedaneo. *L.* 15. *pr. h.* Delegata judicis potestas ex ejus commissoriali dijudicanda.

31. Causa ad judicem superiorem per viam *appellationis* devoluta, siquidem inferioris sententia confirmata est; executio defertur ad judicem primæ instantiæ per *remissoriales*. Si correcta. mandata executorialia *immediate* decernuntur a judice superiori. Schilt. *Ex.* 46. §. 18. *seqq.*

32. Si bona, in quæ executio facienda, extra territorium sunt sita: judex rei sitæ implorandus per *literas subsidiales*, ut executionem faciat. Martin. *ad Process. Sax. tit.* 39. §. 4. *n.* 143. *seqq.* Aliquando etiam

in

in eodem territorio, quo sententia lata est, executio per alium facienda, uti fit si brachium seculare a *judice ecclesiastico* invocatur.

33. (III) *Fiat in bona debitoris condemnati*, & quidem, ut eligantur primo *mobilia*, post *immobilia*, tandem *jura*. *L.* 15 §. 2. *h.* Res culturæ inservientes demum in subsidium tenentur extra concursum. Schilt. *c. l.* § 22. Nam in concursu ordo talis non attenditur. Mev. 6. *D.* 390. Si per sententiam certa res est evicta: in illam tantum fit executio. *L.* 7. *C de execut. rei jud.*

34. Sic itaque etiam contra heredem fieri potest, *L.* 44. *h.* & si plures sint condemnati, contra singulos pro rata, *L.* 1. 2. *C. si plur una sent. L.* 43. *ff. h.* non alium, qui in sententia non est condemnatus, v. c. contra fidejussorem principali condemnato, Fab. *in C. lib.* 7. *t.* 25. *def.* 6. *n.* 2. nec contra *tertium*, seu successorem singularem, Mev. 4. *D.* 84. Brunnem. *cent.* 5. *D.* 14. nisi jus *tertii* ex jure litigantis *prorsus* dependeat, *L. pen. h.* Mev 6. *D.* 417. vel is, cui primario defensio competat, sequenti experiri permittat. *cit. L.* & causa *plene* excussa sit. *L.* 15. §. 4 *h.* Mev. 5 *D.* 211. & 8. *D.* 416.

35. (IV) *Fiat executio in solidum*, licet nihil retineat debitor. Ob *beneficium* tamen *competentiæ* quibusdam relinquenda sunt necessaria alimenta, adeoque executio eatenus facienda, *quatenus reus facere potest*.

36. Gaudent hoc (1) donator in re donata: *L.* 41. §. 2. *L.* 49. in *f. L.* 50. *h.* (2)

 Ma-

Maritus, respectu dotis, & aliorum contractuum cum uxore celebratorum, & eodem æqualitatis jure (3) Uxor. *L.* 20. *h.* (4) Socer respectu dotis promissæ. *L.* 12. *L.* 22. *h.* (5) Socii. *L.* 16. *L.* 22. §. 11. *h. L.* 63. *pro soc.* (6) Miles. *L.* 6. *pr. L.* 18. *h.* (7) Patronus, & libertus. *L.* 17. *h.* (8) Parentes, & liberi. *L.* 16. *in f.* (9) Fratres, & sorores. *L.* 63. *pro soc.* (10) Alii quilibet debitores ex pacto: *L.* 49. *d. pact.* (11) qui bonis cesserunt, & post ad pinguiorem fortunam pervenerunt. §. *ult. I. de act.*

37. Beneficium hoc latius extendunt Dd. contra *rationem privilegiorum L.* 14. *de LL.* v. c ad Sacerdotes, nobiles, literatos, studiosos, civitates, & in genere ad pia corpora. Sed hæc quidem sunt tradita Dd. quæ beneficium tribuere ultra legis tenorem nequeunt.

38. (V) *Intra legitimum tempus.* In reali in rem petitam *statim* fit executio, ut & in personali, per quam *certa species* petitur, Ast, ubi *quantitas* adjudicata est, quadrimestre spatium condemnatis indulgetur. *L.* 7. *ff h. L.* 4. *C. de Usuc. rei judic.* Quod tamen ex justa causa judex arctare, & prorogare potest. *L.* 2. *h.* Imo in praxi termini hi variant.

39. Executione ita in res ob *debita* facta, vel vendontur sub hasta: vel, prævia taxatione judiciali, creditori in solutum adjudicantur. *L.* 3. *C. de exec. rei judic.* Carpzov. *in Proc. tit.* 25. *art.* 4. Quomodo autem in subhastatione procedendum sit, docet plenius Martin. *in Proc. Sax. tit,* 39. §. 11. &

Phi-

Philippi *de subhast.* In reali actione, ubi ipsa res petitur, manet res penes vincentem.

TEXT. NOTAB.

L. qui pro tribunali, 2. L si se non obtulit, 4. §. 6. L. si quis, 13. in f. L. quod jussit, 14. L. a Divo, 15. §. 2. 3. 4. L. sunt qui, 16. seqq. L. sed hoc, 22 §. 1. L. duo, 28. L. Divus Hadrianus, 33. L. Imperatores, 35 L. Nesennius Apollinaris, 41. in f. L. Paulus, 42. L. 43 L. actorum, 46. L. de unoquoque, 47. L. 49 L. 50. L. contumacia, 53. L. post rem judicatam, 56. L. quidam, 57. L. quæsitum, 60. L. sæpe, 63.

Ex Codice. L. cessante, 2. L. ab eo, 3. L. si, ut proponis, 4. L. 5. L. tres, 9 L. cum præsentibus, 11. *quomodo & quando jud. sentent* L hac lege, 2. L. statutis, 3. Auth. nisi breves *de sentent. ex peric. recit.* L. non videtur, 1. L. Præses, 3. L. prolatam, 4. L. ex stipulatione, 7. L. post sententiam, 9 L. judices, 12. L. nemo, 13. L. cum Papinianus, 14 L cum solitum, 16. *de sentent & interlocut.* L. hæc sententia, 3. L. 4. *de sentent. quæ sine cert. quant. prof.* L un. *de sentent. quæ pro eo quod interest prof* L. judex, 1. L si militaris, 2. L si de proprietate, 3. *si a non competente judice judicatum esse dicatur*. Auth. novo jure. *de pœna judicis, qui male judicavit.* L. neque, 1. L. peremtorias, 2, L. ult. *sententiam rescindi non posse*. L. litigator, 2 L. terminato, 3. L. ult. *de fructibus, & litium expensis*. L. res judicatæ, 2 L. sub specie, 4. L. gesta, 6. *de re judicata*. L. si causam, 2 L. ordo, 3. L. stipendia, 4. L. si, ut proponis, 6. L. si longis, 7. *de executione rei judicatæ*. L. eos, 2. L. sancimus, 3. *de usuris rei judicatæ*. L. si non singuli, 1. L. ult. *si plures una sententia con-*

de-

d by Google

demnati sunt. L. res inter alios, 2. L. ult. *quibus res judicata non nocet* L. rei judicatæ. 2. L. interlocutio. 4 L. progamma, 6 L. ult. *commin[a]tiones, epistolas, programmata, subscriptiones auctoritatem rei judicatæ non habere*. L. & qui, 2. L. ult. *si ex falsis instrumentis, vel testimoniis judicatum sit*.

Tit. II. (*C. VII.* 59.)

De confeſſis.

1. CONFESSIO *est ejus, quod ab adversario intenditur, asseveratio legitima, & seria*. Estque vel *vera*, vel *ficta*. *Hæc* est, quæ ex facto aliquo a lege inducitur, & vim confessionis habet. *L. 4. §. f. de his, qui not. inf. C. 6. h. in 6. L. 38. de jurej. L. 11. §. 4. de interrog. in jur. fac.*

2. Vera est vel *judicialis*, vel *extrajudicialis*. Illa fit *in judicio*: hæc *extra judicium*. Multum inter se differunt, quoad effectum, de quo postea.

3. In *judiciali* requiritur, (I) *ut sit asseveratio directa, seu animo confitendi facta*. Quod enim per *consequentiam dubiam* ex actu elicitur, non semper habet confessionis vim. *L. 37. famil. ercisc. L. 9. ff. de except. L. 9. C. de O. & A.*

4. (II) *Certa*. *L. 6. pr. §. 1. h.* Si ex errore ab *advocato* facta: tuto revocari potest, *L. 2. h.* quamvis intra triduum error allegandus. Zoes. *h. n.* 8.

5.

5. (III) *Coram judice competente facta.* Coram incompetente non quidem efficax est ad condemnationem: valebit tamen, ut extrajudicialis, adeo, ut indicium ad torturam præbeat Ziegl. *in Præl. ad C. 4. X. de judic.* Conf. *Tr. jur. Eccl. Protest. lib. 2, tit.* 18. §. 6.

6. (IV) *Præsente adversario, & acceptante. L. 6. §. 3. h.* Ante licite revocatur. *Minores* etiam, & *Ecclesiæ* contra eam restituuntur. *L. 6. §. 5. h. C. 2. de restit. in integr. in 6.*

7. (V) *Facta a tali, qui suam conditionem deteriorem facere potest.* Pupillo confessio non nocet, nisi fiat cum tutoris auctoritate. *L. 6. §. 5. h.*

8. Operatur confessio hæc in causa quidem *civili*, ut confessus habeatur pro judicato. *L. 1. L. 6. pr. h* Et sic tempora judicati statim currere incipiunt, *L. 6. in f. h.* adeo, ut, si *ante litem contestatam* facta sit, ne quidem requirat sententiam condemnatoriam: bene tamen post. *L. 3. L. 5 h.* Quæ sententia foro Romano exacte conformis est. Sed hodie utrobique sententia opus est.

9. In *causa criminali* condemnationem non aliter operatur, nisi (*a*) constet de corpore delicti: *L. 1. § 17. 27. de quæst.* (*b*) persona sit suspecta, aliisque indiciis gravata: (*c*) sit libera, non dolose exorta. Brunnemann. *Cent. 1. D. 57.*

10. *Extrajudicialis*, quatenus (*a*) serio, (*b*) *ex causa*, (*c*) *de facto proprio facta*, & (*d*) pro-

probari potest, in *civilibus* plene probat, ſicuti alia ſcriptura, quæ *confeſſionem* continet, (vid. ſupra *Tit. de fid. inſtrum.*) ſcil. in præjudicium confitentis: non ut inde lucrum capiat. *L.* 5. *C. de cond. ob turp. cauſ.* In *criminalibus* autem ad condemnationem eſt inſufficiens: facit tamen indicium ad torturam, quatenus perſona alias eſt ſuſpecta. *art.* 32. *C. crim. car.* Dn. Jo. Sam. Stryk. *de alleg. propr. turpit. c.* 4. *n.* 17.

11. Tertium non gravat. Neque enim alleganti propriam turpitudinem creditur in præjudicium tertii. *L.* 2. §. 2. *ad SCt. Vellej. L.* 110. *in f. de R. J. L.* 29. §. 1. *de prob.*

12. Species confeſſionis eſt *diffamatio*, & *gloriatio*, quæ aliquando juſtam cauſam præbet provocandi ad agendum (vid. ſupra *Tit. de judic.* §. 43.): aliquando vero *actioni injuriarum* locum facit, ſi quis gloriatus ſit, ſe cum alia perſona delictum commiſiſſe. Dn. Stryk. *cit. diſp. c.* 2. §. 49. *ſeqq.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. f. non fatetur, 2. L. certum, 6. pr. §. 3. f. L. cum fideicommiſſum, 7.

Tit. III. (*C. VII.* 71.)

De ceſſione bonorum.

1. Debitoribus non ſua culpa bonis lapſis natum eſt lege Julia BENEFICIUM CESSIONIS, vi cujus *omnia ſua bona poſſunt cedere*

dere creditoribus, & ita se liberare a servitutis, carcerisque injuriis. L. 4. C. h.

2. Requiritur vero, ut huic beneficio locus sit, (I) *ut mero casu fortuito bonis lapsi sint debitores*. Non itaque prodest debitoribus culposis, seu decoctoribus, Huber. *h.* §. 3. vel dolosis, qui scilicet sunt debitores ex causa criminali. Ibi enim habet locum regula: *Qui non habet in ære, luat in corpore. L. f. de in jus voc.*

3. (II) *Ut non gaudeant beneficio competentiæ*, de quo supra *Tit. de re judic.* §. 35. *seqq.* Tunc enim necessaria alimenta retinent, neque hoc opus habent.

4. (III) *Ut huic beneficio non renunciaverint in specie*. Renunciationem enim hanc fieri posse optime defendit, Stryk. *de Caut. contr. S.* 2. *c.* 1. §. 39. quæ etiam in *debito cambiali* facta censetur. Solum tamen juramentum de solvendo non impedit hoc beneficium. Zoes. *h. n.* 3

5. H. concurrentibus, fit cessio hoc modo. (1) Supponitur, creditores solutionem urgere. *L.* 8. *h.* Si debitor *sponte* ad hoc provocat, & creditores hunc in finem convocat: creditores statuunt, utrum debitorem ad hoc beneficium admittere: an vero ei quinquennales concedere malint. *L. f. C. h.* (2) Bona a debitore cedente designentur. (3) Creditores omnes edictali citatione convocentur. (4) Omnia bona extradantur creditoribus ita, ut nihil debitori præter vestes quotidianas relinquatur. Struv. *Ex.* 44. §. 29. 30. Zoes. *h. n.* 14. 15.

6.

6. Ceduntur autem pleno jure bona illa, quæ debitor *irrevocabili jure* tenuit. *L.* 4. *C. h.* Quæ vero *revocabili jure* tenet, hactenus quidem ceduntur, sed tantum quoad commoditatem, & vitam debitoris.

7. Non tamen cessio liberat debitorem ab omni debito, sed ut interim inquietari non possit, efficit. Ubi vero ad pinguiorem redit fortunam, reliquum solvere debet, salvo tamen beneficio competentiæ. *L.* 4. 6. 7. *h.*

8. Fidejussores exinde nullum sentiunt emolumentum, quia est beneficium personale. Quin hunc in finem accipiuntur fidejussores, ut, debitoribus lapsis, illi solvant. Zoes. *h. n.* 10.

TEXT. NOTAB.

L. 15. L. qui, 3. L. quem pœnitet, 5. L. qui bonis, 6. L. qui cedit, 8. L. ult.
Ex Codice. L. 1. L. si pater, 3. L. Legis Juliæ, 4. L. in omni, 6. L. cum & filiusfam. 7. L. f.

Tit. IV.

Quibus ex causis in possessionem eatur.

1. MIssio in bona debitoris fit variis ex causis: (I) *Judicati exequendi causa*, & hactenus operatur facultatem distrahendi, secundum ea, quæ *ad Tit. de re judic.* dicta sunt *in f.*

2.

2. (II) *Damni infecti nomine*. Et ibi duplicem missionem esse ex *primo*, & *secundo* decreto, *supra Lib.* 39. *Tit.* 2. ostensum. Atque *de jure R.* in hac sola specie secundum decretum obtinuisse videtur. Quod tamen jus Canonicum latius extendit.

3. (III) *Rei servandæ gratia*, *L.* 1. *h.* & *ad contumaciam latitantis puniendam*, *L.* 2. *pr.* §. 1. *h.* de qua si constat: jus distrahendi itidem operatur. *c. L.* Quæ tamen missio sublata est per *R. I. de anno* 1654. §. 36. quamvis de jure Canon. stabilita sit. *C.* 1. 2. *X. de eo qui mitt. in poss.* (IV) *Ventris nomine* facta missio non possessionem, sed *custodiam* saltem præbet. *L.* 12. *h.*

4. De missione ex *tertia causa* hic potissimum agitur. Mittuntur creditores, etiam conditionales, *rei servandæ* causa, si debitor absit, *L.* 6. *h.* quamvis ante conditionis eventum bona distrahi non possint. *L.* 7. §. 14. *L.* 14. §. 2. *h.* Plures missi æqualiter possident absque prærogativa temporis. *L.* 12. *de reb. auct. jud. poss.*

5. Decernitur a judice competente, prævia causæ cognitione, *L.* 7. §. 2. *h.* ad instantiam creditoris, *L.* 40. *h. de damn. inf.* in bona debitoris omnia, *L.* 1. *h.* qualiscunque demum debitor sit. *L.* 3. *L.* 7. §. 10. *h.* Reo tamen postea comparente, missus de possessione decedere jubetur *L.* 8. §. 2. *h.*

6. Missio talis operatur *pignus prætorium*: *Tit. C. de pign. præt.* imo etiam effectum *distrahendi*, si de *fraudatione latitantis* constabat, ipseque in contumacia perseverabat,

bat, *L.* 7. §. 1 *&* 2. *h.* per integrum annum, *L. pen* §. 3 *C. de præscr.* 30. *vel* 40. *ann.* nisi reus contumaciam purgaverit. *L.* 2. *C. in f. ubi in rem.*

7 Missus *rei servandæ causa* tantum *detinet*, non *possidet*, adeoque *compossessionem* operatur. *L.* 3 §. *f. L.* 10. §. 1. *de acquir. vel amitt. poss.* Inde nec fructus percipit, *L.* 7. *pr. h.* nisi quod pupillus in bona tutoris, qui copiam sui non facit, missus exinde alatur. §. 9. *I. de susp. tut.*

TEXT. NOTAB.

L. apud Julianum, 3. pr. L. Fulcinius, 7. pr. L. si filiofam. 11. L. si quis creditorem, 14. L. ult.

Tit. V. (*C. VII. 72.*)

De rebus auctoritate judicis possidendis, vel vendendis.

1. Missionis effectus consistit in primis, ut dictum *Tit. antec.* §. 6 ut tandem res distrahi possit, & quidem post annum. *L.* 3. *C. de præscr.* 30. *vel* 40. *ann* Distrahuntur vero res publice sub hasta. *L.* 1. 2. 3. *h.* Et competit creditori præ *extraneo* jus protimiseos, si idem pretium solvere paratus est. *L.* 16. *h.* Potest tamen debitor ante distractionem se offerre ad satisfactionem. Quo casu impeditur subhastatio. *L.* 4. §. *f. h.*

2.

2. Ceterum in vulgata, & Haloandrina editione post *L.* 15 *h.* novus titulus incipit: DE PRIVILEGIIS CREDITORUM, quorum tunc imprimis ratio habenda, si *concursus creditorum* oritur.

3. Hoc moto, observandum, (I) *ut constituatur curator bonorum*, vel quem major pars elegit, Mev. 2. *D.* 257. vel quem judex *ex officio*, nemine forsan petente, constituit. Id. 4. *D.* 86. De hoc infra *Tit. speciali.*

4. (II) *Ut judex edictaliter citet omnes creditores* ad liquidanda debita, intra certum terminum, qui est *præclusivus*, & potest ex officio decerni, licet non sit petitum. Mev. 4. *D.* 145. Super *præclusione* tamen judicis *sententia interlocutoria* desideratur.

5. (III) *Probentur debita* cum *prioritatis deductione*, quæ quandoque conjunguntur ad abbreviandum hunc processum. Mev. *ad Jus Lub. lib.* 3. §. 1. *art.* 11. n. 15.

6 (IV) Tandem, his omnibus excussis, *feratur sententia prioritatis* juxta ordinem a lege præscriptum. In hoc ordine quidam *jure dominii* res suas petunt, & a reliquis creditoribus separantur: quidam vero nudi sunt *creditores*, qui certo ordine collocantur.

7. Qui jure dominii res suas petunt, separandi a reliquis creditoribus, adeoque extra concursum constituuntur, cum res suas vindicent. Huc refer res depositas extantes: *L.* 24. §. 2. *h. L.* 8. *C. depos.* res alteri nudo mandato commissas; uxoris illata: *L.* 1. *C. de privil. fisc.* bona liberorum propria, res ven-

venditas, non soluto pretio, nec fide de eo habita: res pecunia pupillorum, militum, vel ecclesiarum comparatas ab administratoribus, &c.

8. Creditores itaque proprie inter se concurrunt, & circa hos quinque vulgo notæ sunt classes. Prima classis continet *specialiter privilegiatos*, qui etiam inter se juxta ordinem sequentem collocantur. Struv. *Ex.* 44 *th.* 48.

9 (1) Collocantur sumptus in processum liquidationis facti singulis creditoribus *pro rata* deducendi: (2) expensæ funebres; *L.* 37. *pr. L. f. de relig. & sumt. fun.* Mev. *6. D.* 242. quatenus sunt intra æquitatis terminos: (3) mercedes famulorum, non vero eorum, quorum opera utimur extra domum, vel quorum artificia tantum exhilarationi inserviunt. Hahn. *ad W. ad Tit. qui pot. in pign. n.* 3.

10. (4) Fiscus ratione *debiti primipilaris*, *L.* 3. *C. de primipil.* Quod tamen ad debita ob onera publica residua referri nequit, quæ *hypotheca privilegiata* gaudent, & ita ad *secundam classem* referenda essent, quamvis *in praxi*, ut plurimum, ad *primam* referantur; (5) census, decimæ, & aliæ præstationes reales ex bonis. Carpzov *P.* 1. *c.* 28. *def.* 25.

11. Secunda classis comprehendit hypothecarios jure *prælationis* gaudentes, de quibus actum *ad Tit. qui potiores in pign.* § 2. Tertia habet simpliciter *hypothecarios*, de quibus *ibidem* actum. Huc etiam in *Saxonia* re-

referuntur, qui *arreſtum* conſecuti ſunt in bonis debitoris, a tempore impetrati arreſti ponendi. *ord. proc. Sax. tit.* 48. §. 1.

12. QUARTA continet eos, qui nulla gaudent hypotheca: perſonali tamen privilegio muniti ſunt, ut nudis chirographariis præponantur. Inter ſe autem admittuntur pro rata cujuſcunque debiti, Hahn. *ad W. h. n.* 67. ſi ſint ejuſdem tituli: alias ex cauſa favorabiliori ponuntur. *L.* 32. *h.* Mev. *ad Jus Lubec. lib.* 2. *t.* 1. *art.* 7. *n.* 23. & 24.

13. Huc referuntur (1) debita alimentorum: Richter. *de privil. cred. c.* 5. *n.* 26. (2) Reſpubl. creditrix: *L.* 38. §. 1. *h.* (3) De jure Sax. etiam huc collocantur piæ cauſæ: *ord. Proc. Sax. tit.* 49. §. 2. (4) res depoſita a depoſitario citra voluntatem deponentis conſumpta: *L.* 24. §. 2. *h. L.* 7. §. *pen. depoſ.* (ſi uſuras inde percepit: ad ultimam claſſem reiicitur): (5) Pecunia abſque uſuris credita, *ord. Sax.* §. 3. quod de jure civ. dubium, cum illud nullibi cautum legatur. (6) Qui ad rem certam *comparandam*, vel *ædificandam* pecuniam crediderunt, neque de pignore ſibi proſpexere, *L.* 7. *C. de pig. L.* 24. §. 1. *L.* 26. *h.*

14. QUINTAM claſſem occupant *nudi chirographarii*, aliique creditores, quibus quomodocunque quid debetur, & concurrunt pro rata. His tamen omnibus demum poſtponitur fiſcus reſpectu debiti *ex delicto* contracti. *L.* 17. *L.* 37. *de jur. fiſc.*

15. Hic ordo de jure civili non tantum reſpectu *ſortis*, ſed etiam *uſurarum* obſerva-

tur.

tur *L.* 18. *qui pot. in pign.* *L.* 19 §. 2. *de pact.* De jure tamen Saxon. aliorumque locorum demum usuræ collocantur post omnes solutas sortes, *ord. Proc. Sax. tit.* 50. §. 2. quod æquitati apprime congruit.

16. Ita communiter classes collocari solent. Sed variat hic praxis locorum. Quin plures a Dd. intermiscentur creditores, de quorum ordine de jore civili merito dubitandum. Vid. Ant. a Mara *Tract. de concurs. cred.*

17. Operatur motus concursus (*a*) quod alteri creditorum ex *gratificatione* solvi nequeat: *L.* 24. *quæ in fraud. cred.* alioquin enim pecunia soluta a reliquis creditoribus condicitur. Conf. Mev. 4, *D.* 142. & 255. Aliud, si ante motum concursum vigilanti creditori quid solutum: *L.* 6. §. 2. *h.* *L.* 6. §. *f. quæ in fraud. cred.* vel si de prælatione alicujus creditoris notorie constat. Mev. 3. *D.* 174. (*b*) Quod obæratus debitor nihil valide vendere possit. (*c*) Quod sistat omnes processus particulares. Men. 5. *Dec.* 26.

TEXT. NOTAB.

L. 1 L. si non expedierit, 6 §. 2. L. cum unus, 12. L. quæsitum. 17 §. 1. L interest, 18 L. 19. L idem privilegium, 22 L. si ventri, 24. §. 1. 2. L. qui navem, 26 L. si creditores, 31. L privilegia, 32. L. quod quis, 34. L. bonis, 38 §. 1.

Ex Codic. L. est jurisdictionis, 2. L. pro debito, 6. L. cum apud veteres, 10.

Tit.

Tit. VI. (C. VII. 72.)

De separationibus.

1. MOto concursu, sæpe æquitas poscit, ut impediatur confusio patrimoniorum heredis, & defuncti, quod fit per BENEFICIUM SEPARATIONIS, *quo creditores defuncti petunt, ut bona defuncti segregentur a bonis heredis propriis, ad effectum hunc, ut sibi solis exinde satis fiat.*

2. Introductum est in gratiam *creditorum* defuncti, quibus imputari nequit, quod is habeat heredem obæratum; sed non æque datur heredis creditoribus. Ex justa tamen causa etiam extra ordinem Prætor iis subvenit per restitutionem. *L.* 1. §. 5 *h.*

3. Ut locum habeat, requiritur, (I) *ut petatur*. Ipso jure non competit, nisi Statutis locorum aliud obtineat. Mev. 1. *D.* 254. 5. *D.* 150. Unde etiam solis petentibus prodest. *L.* 1. §. 16. *h.*

4. Et quidem (II) *intra quinquennium* *L.* 1. §. 13. *h.* post aditionem numerandum. Mev. 6. *D.* 339.

5. (III) In primis a *creditoribus chirographariis*, vel aliis, qui non habent hypothecam. Neque enim creditores hypothecarios eo indigere putat Huber, *h.* § 1. utpote quibus bona defuncti obligata sunt. Id tamen non universale est. Nam & legatariis id tribuitur in *L. pen. pr. h.* qui tamen etiam habent hypothecam. Possent enim hi excludi

Google

ab illis, qui in prima, & secunda classe constituuntur. Hahn. ad *W. h. n.* 3. Dn. Lyncker *Resp. VIII*

6 (IV) *Re adhuc integra*, i. e. antequam hereditas b. f. distrahatur, *L.* 2. *h.* vel res hereditariæ ita cum bonis heredis confundantur, ut separari amplius nequeant: *L.* 1. §. 12. *h.* vel etiam antequam creditores defunčti secuti sunt fidem heredis. *L.* 1. §. 10. 11. 12. 16. *h.*

7. Impetrato hoc beneficio, præferuntur creditores defunčti in bonis hereditariis creditoribus heredis propriis, ut tamen, si bona defunčti non sufficiant, ad heredis propria bona in subsidium recurrere nequeant, nisi magna causa subsit, quæ eos excuset. *L. pen. h.*

8. Si tamen ex bonis defunčti, postquam creditoribus hereditariis satisfačtum est, aliquid superest: id creditoribus heredis propriis prodest, *L.* 5. *h.* quia heres propter fačtam separationem non desinit esse heres.

9. Aliunde quoque *beneficium separationis* in certis casibus competere potest, quos adduxi. *P.* 1. *Lib.* 14. *Tit.* 4. §. 5. *& Lib.* 15. *Tit.* 1. §. 8.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 2 5. 11. 12. 13. pen. L. ab herede, 2. L. creditoribus, 4. L. si creditores, 5. L. quoties, 6.

Tit.

Tit. VII.

De curatore bonis dando.

1. MOto concursu, constitui bonis curatorem, supra dictum est, vel a magistratu *ex officio*, vel in quem major pars creditorum consensit. *L.* 2. *pr. L. f. h.* Invitus nemo constituitur, nisi ex magna necessitate, *L.* 2. §. 3. *h.* quæ tamen hodie rarissime oritur.

2. Constituitur vel unus ex creditoribus, vel extraneus, *L.* 2. §. 4. *h.* consultumque est constituere talem, qui jurium peritus est, ut non tantum bona diligenter administrare, sed etiam creditoribus respondere, & jura debitoris eo rectius tueri possit.

3. Officium ejus ex obligatione communi omnium *administratorum* dependet. *L.* 8. §. 1. *L.* 15. *de reb. auct jud. poss. L.* 2. §. 1. *h.* Si plures sunt constituti: singuli tenentur in solidum, *L* 3. *h.* nisi per *regiones* constituti sint, *L.* 2. §. 2. *h* teneturque quilibet de levi culpa. *L.* 1. §. 22 *de vent. in poss. mitt.* Diversa est ratio creditorum ob *contumaciam debitoris* immissorum, ut & *curatorum*, qui creditorum nomine possident. Hi enim debitori contumaci tantum tenentur de *lata* culpa. *L.* 9. §. 5. *de reb. auct. judic. poss.*

4. Præterea etiam dantur curatores *bonis absentium*, de quorum vita non constat. Committuntur hoc casu bona proximo co-

gnato, qui eo tempore spem proximam ſuccedendi *ab inteſtato* habet, ſub cautione. Quam adminiſtrationem etiam devolvit ad heredes ſuos ab inteſtato, non extraneos.

5 Si tamen poſtea conſtat de tempore mortis ejus; & tunc proximiores adfuerint alii; his reſtituenda ſunt bona. Engelbr. *ad ff. tit. de hered. petit.* §. 2. Brunnem. 4. *D.* 29. Schilt. *Ex.* 15. §. 71. *ſeqq.*

TEXT. NOTAB.

L. de curatore, 2. §. 2. 3. 4. L. ult.

Tit. VIII. (*C. VII.* 75.)

Quæ in fraudem creditorum facta ſunt, ut reſtituantur.

1. DEnique ad concurſum creditorum hoc caput quoque ſpectat, ut quæ in fraudem eorum alienata ſunt, reſtituantur. Hinc comparata eſt actio, quæ PAULIANA vocatur in *L.* 38. §. 4. *de uſur.* Hæc *datur vel curatori bonorum, vel creditoribus, in quorum fraudem ante motum concurſum, a debitore quædam alienata ſunt, ita, ut inde læſi ſint, adverſus quemcunque poſſeſſorem doli participem, vel titulo lucrativo poſſidentem, ad hoc, ut alienata* reſtituantur, *ſub colore, quaſi non eſſent alienata.*

2. Requiritur itaque (I) *ut alienatio ſit facta ante motum concurſum. L.* 1. *L.* 15 *h.* Poſt enim alienatio *ipſo jure* nulla, *L.* 1. *L. f. C.* de

Digitized by Google

de præt. pign. Hillig *ad Donell. l.* 23. *c.* 18. *lit. t.* quamvis hæc actio cum effectu demum instituatur, bonis jam possessis, seu moto concursu. *§ 6. I. de act.*

3. (II) *Ut alienatio positiva subsit*, h. e. ut quid ex patrimonio amissum sit, qualecunque demum fuerit. *L.* 1. *§. f. h. L.* 2. *L.* 3. *L.* 4. 5. *h.* Neque enim huc pertinet, si, quod acquirere creditor potuit, non acquisivit in fraudem creditorum. *L.* 6. *pr. h. L.* 28. *de V. S. L.* 134. *in f. de R. J. L.* 3. *C. h.*

4. (III) *Ut adsit animus defraudandi*, *L.* 1. *§.* 2 *h.* qui probandus a creditoribus, & (IV) *eventus animo respondeat*: *L.* 10. *§.* 1. *L.* 15. *h.* alioquin nudum consilium non sufficit.

5. Hinc patet, creditoribus hypothecariis non necessariam esse hanc actionem, quia ob jus pignoris in effectu non læduntur, quod illis salvum manet contra quemvis possessorem, re vel maxime alienata.

6. (V) *Ut instituatur intra annum*, *L.* 1. *pr. L.* 10. *pr. & §. pen. h.* & quidem utilem, ex die alienationis, *L.* 6. *§. f. L.* 10. *§.* 18. *h.* Est enim species restitutionis in integrum, adeoque actio pristina omissa instituitur. *L.* 10. *§.* 22. *h.*

7. Re ex patrimonio debitoris hoc modo alienata, datur contra omnem possessorem, sub hoc temperamento, ut qui ex titulo *lucrativo* rem tenent, *indistincte* teneantur, quatenus adhuc in lucro hærent: *L.* 6. *§.* 11. *L.* 17. *§.* 1. *h.* qui vero ex *oneroso*, non aliter, quam si fraudis sint participes, *L.* 6. *§.* 8. *L.* 9. *h.* quod actori probandum.

8. Neque boc casu pretium emptor dolosus recipit, nisi nummi soluti adhuc extent in bonis a creditoribus possessis. *L.* 8 *h.* Malæ fidei possessor quoque restituit fructus percipiendos, salvis tamen impensis. *L.* 10. §. 19. 20. *h.* Et in genere res restituenda est cum sua causa. *L.* 10. §. 19. 22. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. in fraudem, 4. L. quod autem, 6. §. 6. 7. 8. 11. L. ex his, 8. L. is, qui a debitore, 9. L. ait Prætor, 10. §. 3 7. 12. 13. 16. 20. 24. L. si quis, 15. L. omnes, 17. §. 1. L. pupillus, 24. in f. L. f. §. 1. 7. h.

Lib. XLIII. Tit. I. (C. VIII. 1.)

De interdictis, sive extraordinariis actionibus, quæ pro his competunt.

1. INTERDICTA olim erant *formulæ, & conceptiones verborum, quibus Prætor absque solemni judicio concesso statim aliquid fieri mandabat, vel prohibebat.* Et quia, ut plurimum, de possessionis controversia hæc interdicta dabantur, *remedia possessoria* dicuntur. *pr. I. h. L.* 2. §. 3. *h.* Dirigebantur ad certam personam. Hinc *personalia* dicuntur in *L.* 1. §. *pen. h.* Postea etiam Imperatores interdixere. *L.* 3. *C. de edict. D. Hadr. toll. L.* 3. *C. de pig. L. pen. C. unde vi.*

2.

2. Differebant hæc remedia ab *ordinariis actionibus*, quod ad Prætorum cognitionem spectarent, cum sæpe incidere poterant causæ nullas admittentes ambages. Causa itaque summatim cognita, statim interdicebat, h. e. jubebat aliquid fieri, vel prohibebat. Huic interdicto, quod hodie *mandatum* appellamus, si non staret adversarius: Prætor imploratus suum interdictum vel exsequebatur, *L. 3. ne vis fiat ei, qui &c.* vel actionem *in factum* dabat. Vid. infra *Tit. IV. hujus Libri L. 1. §. 2. si ventr. nom.* Sed sub Imperatoribus desiit ille interdicendi ritus, *Tit. C. de form. & impetr. act. subl.* & loco *interdictorum* extraordinariæ actiones in his casibus invaluerunt, ut *Rubrica* indicat.

3. Interdicta ipsa varia erant. (I) Quædam *simplicia*: quædam *duplicia*. Hæc dicebantur, ubi uterque potest esse actor, & reus. *L. 2. pr. h.*

4. (II) Quædam respiciunt *possessionem*: quædam *alia varia negotia*, quæ ob *publicam utilitatem* celerrimæ sunt expeditionis, & recensentur in *L. 2. §. 1. h.* Et ita sunt vel *prohibitoria*, vel *exhibitoria*, vel *restitutoria*. *L. 1. §. 1. h.*

5. Quæ possessionem respiciunt, duorum sunt generum, vel *pura*, vel *mixta*. Hæc dicuntur, quæ simul *causam proprietatis*, seu *tituli demonstrationem* continent. *L. 2. §. 2. h.* *Pura* sunt, quæ tantum in causa possessionis se fundant. Et sunt vel *adipiscendæ*, vel *retinendæ*, vel *recuperandæ* possessionis. *L. 2. §. 3. h.*

6. Actiones, quæ ex his interdictis competere cœperunt, sunt vel *reales*, vel *personales*, prout negotium, intuitu cujus dantur, vel ad *juris in re*, vel ad *obligationum* classem refertur. Hinc quæ ex *delictis* oriuntur, ut *de spolio*, de *vi*, *& vi armata*, &c. sine dubio sunt personales. Et hinc quoque est, quod quædam *annales* sint, quædam *perpetuæ*. *L.* 1. §. *f. h.* Respectu *fori* quoque quid interest, Schilt. *Ex.* 47. §. 17. ut & *personarum* contra quas dantur. Sic remedium *de vi*, *& vi armata* non datur contra tertium possessorem.

7. Plura ex hae procedendi ratione promanarunt in nostram praxin, postquam jus canonicum regulas juris civilis in plerisque retinuit. Inde judicia etiam apud nos sunt vel *petitoria*, vel *possessoria*. Vid. *Lib. V. Tit. I.* §. 3. Multum utrobique situm est in modo concludendi. Brunneman. *in Proc. civ. c.* 1. *n.* 42. *seqq.*

8. Possessorium *retinendæ possessionis* iterum est vel *ordinarium*: vel *summarium*. *Hic* minus exacta requiritur cognitio, & ultimi tantum actus possessori attenduntur, ut caveatur, ne partes ad arma veniant, & *provisionaliter* determinetur, quis, lite super causa possessionis pendente, *interim* possidere debeat. *Ibi* exacta causæ cognitio requiritur, & antiquior justiorque possessio attenditur. Hoc *finaliter* lis super possessione deciditur: non illo, in quo sententia lata est tantum *provisionalis*, & *interlocutoria*.

ria. Vid. *jus Eccl. Protest. lib. II. Tit.* 12. §. 7. *seqq.*

9. Addit præterea quædam jus canon. contra jus civile. (1) Quod possessorium cum petitorio, quatenus sunt compatibilia, cumulari possint contra *L* 3. *C. h.* Vid. *C.* 5. *X. de caus. propr & posses.* & *Tr. de jure Eccles. Prot. c. I.* §. 1. *seqq.* (2) adeoque judex de alterutro pronunciare possit *C.* 2 3. *eod.* ibique Barbos. *n.* 1. Si tamen de *petitorio* constat: illud absorbet *possessorium*, utut etiam de hoc pronunciandum sit. *C.* 6. *eod.*

10. Illud alias tantum in jure civili cautum, quod, petitorio instituto, ante *conclusionem* possit, repudiato priori, institui possessorium recuperandæ, vel adipiscendæ, refusis reo expensis: *L.* 18. §. 1. *de vi & vi arm.* & quod possessorium non præjudicet petitorio, *L.* 14. § *f. de except rei jud.* quamvis ordinarie eodem foro pertractari debeant. Pontifex tamen ex doctrina Martini hos textus aliter explicat in *C. cit.* 5

11. In his, similibusque casibus hodie ad exemplum interdictorum statim per *mandata* proceditur Quod etiam pertinent *Saxonicæ inhibitoriales*, & a ſine variam denominationem accipiunt. Vid. Blum. *Supplic. Cameral.* Generatim ab effectu sunt vel *sine*, vel *cum clausula*.

12. *Hæc* dicuntur, *ubi sub pœna aliquid injungitur, subjecta clausula justificatoria, ut, si se non obligatum putet ad parendum, intra terminum causas justas deducat*. Tollit ita-

 que

que in effectu hæc clausula vim *mandati*, si adsit justa causa: alias si insufficiens deprehenditur, nihilominus reus in pœnam adjectam condemnatur, quia statim *parere* debuisset. Textor. *ad R. I. de anno* 1654. *disp. de mand. th* 21.

13. *Sine clausula* sunt, *quibus paritio præcise, & absolute sub pœna injungitur, statuto termino, quo paritionem docere, vel declarationem pœnalem audire debeat*. Regulariter adhiberi non debent, sed demum ob causas gravissimas, quales quatuor in *ord. Cam. P.* 2. §. 20. recensentur. Stryk. *introd. in Prax. for. c.* 3. §. 12. *seqq.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 3. 4. L. interdictorum, 2.
Ex Codice. L. cum proponas, 1. L. incerti, 3. L. f.

Tit. II. (*C. VIII.* 2.)

Quorum bonorum.

1. A*Dipiscendæ possessionis* interdicta sunt, *quibus Prætor jubet restitui possessionem ei, qui illam nunquam habuit*. Et huc pertinet interdictum QUORUM BONORUM, *quo Prætor ei, cui dedit bonorum possessionem, possessionem hereditatis ab eo, qui pro herede vel possessore possidet, restituere jubet*. Unde etiam heredes civiles sæpe agnoscebant bonorum

rum poſſeſſionem, ut eo reſpectu hoc remedio uti poſſent. *L. 1. C. h.*

2. Expeditius hic proceditur, leviorque probatio, vel demonſtratio, *eine Beſcheinigung* tantum exigitur, *L. 1. cit.* rejectis exceptionibus altiorem indaginem habentibus, quæ omnia ſecus ſe habent in hereditatis petitione. Cui vero hodie datur hereditatis petitio, illi etiam hoc remedium, ſi pro ſe fortiorem *juris hereditarii* præſumptionem habet. Non itaque legatario. Hahn. *ad W. h. n. 7.*

3. Datur contra eum, contra quem hereditatis petitio. Non itaque contra eum, qui res hereditarias poſſidet titulo ſingulari, *L. 1. § 1. h.* nec contra debitores hereditarios, qui non ſunt poſſeſſores ullius rei, jurisve. *L. 2. h.*

4. Ad heredes in teſtamento ſcriptos ſpeciatim hoc extenſum eſt in *L. ult. C. de edict. D. Hadr. toll.* vi cujus *heres ſcriptus ex teſtamento viſibili vitio carente, ſummaria cauſæ cognitione præcedente, impetrat immiſſionem in omnia defuncti bona.* Argelus *de acquir. poſſeſs. ex remed. L. f. cit.*

5. Requiritur itaque, (I) *ut teſtamentum in originali producatur*: (II) *ut viſibili vitio careat* h. e. ut non adſit talis defectus, qui ex ipſo aſpectu, lectione, & ſcriptura apparet. Hinc æque ad teſtamenta *nuncupativa*, in ſcriptura tamen redacta, hoc applicari poteſt. Quin etiam ad *ſucceſſionem pactitiam*, ſi pacto nullum vitium viſibile inſit.

6. Exceptiones itaque aliæ statim reiiciuntur in *petitorium*, nisi contradictor adsit, qui (*a*) vitiose non possidet & (*b*) statim de jure suo docere vult. Argelus *de legit. contradictore*.

Tit. III. (*C. VIII.* 3.)

Quod legatorum.

1. INterdictum QUOD LEGATORUM datur *heredibus contra legatarios, qui propria auctoritate ante aditam hereditatem legatum occuparunt, ad id, ut heredi restituant, quatenus ejus interest.* *L.* 1. §. 12. *h.*

2. Requiritur tamen, (I) *ut absque voluntate heredis, vel defuncti occupaverit.* *L.* 1. §. 2. 10. *h.* nam & defunctus legatarius hanc facultatem indulgere potest. Vid supra *Tit. de legat.* §. 17.

3. (II) *Ante aditam hereditatem.* Post enim, si sibi ipsi legatarius jus dixit: plane amittit jus suum, *L.* 13. *quod met. caus.* *L.* 7. *C. unde vi.* Sed in hoc interdicto salvum manet legatum. *L.* 1. §. 2. *h.*

4. (III) *Ut intersit heredis rem legatam potius retinere*, v. c. propter legem Falcidiam, æs alienum, electionem, vel aliud interesse. Hahn. *ad W. h.* n. 4.

5. (IV) *Ut heres offerat cautionem de legato restituendo*, si postea de eo constiterit. *L. un. C. h.* Hæc cautio perseverare debet: alias legatarius mittitur in possessionem legatorum servandorum causa. *L.* 1. §. 16. *h.*

6.

6. Datur itaque, hiſce requiſitis concurrentibus, contra legatarium, & huic ſimilem. Sed contra donatarium m. c. id denegant per *L. 1. §. 5. h.* Quam ſententiam defendit Strauchius apud Schilt. *Ex. 47. §. 29.* Contrarium tamen ſuſtinet Hahn *ad W. h. n. 6.* cujus ſententiam in praxi præferendam cenſet Schilterus *cit. loc. §. 30.* Neque alia mens Romanis fuit. Loquitur enim *cit. L. 1. §. 5.* de caſu, quo donans in donatarium poſſeſſionem transtulit, ubi verba ſatis indicant, quo caſu per *requiſitum primum* hoc interdictum ceſſat.

TEXT. NOTAD.

L. 1. §. 4 5. 8. 10. 16. L. 2. §. 2.

Tit. IV.

Ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus erit.

1. Quem miſit Prætor ex quacunque cauſa *L. 1. §. 2. L. 4. pr. h.* hunc tuetur *duplici via* contra prohibentem: vel via *executiva*, etiam aliquando per manum militarem: *L. 3. pr. h.* vel *actione in factum* ad intereſſe. *L. 3. §. 2. h.*

2. Datur itaque hæc actio in factum contra prohibentem, vel depellentem ex poſſeſſione miſſum: *L. 1. §. 3. h.* non vero heredes, niſi in id, quod ad eos pervenit. *L. 1. §. 6.*

§. 6. *h.* intra annum, ad hoc, ut prohibito præstet interesse. *L.* 1. §. 5. *h.*

3. Hinc (*a*) qui ex nulla causa missi sunt, nullum allegare possunt interesse. *L.* 1. §. 5. *h.* Nec (*b*) datur, si interesse ex post facto cessat, v. c. si prohibeantur legatarii missi servandorum legatorum gratia: & heres post offerat cautionem. *L.* 1. §. *f.* *h*

4. Si missus, a tertio impeditus sit: etiam is hac actione tenetur. Sed si vel maxime actor interesse ab eo impetravit: non tamen liberatus est debitor, contra quem missio *principaliter* decreta erat. Struv. *Ex.* 45. *th.* 38.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. si quis missus, 3. pr. §. pen

Tit. V. (*C. VIII.* 7.)

De tabulis exhibendis.

1. INterdictum hoc datur *ad tabulas, & omnia alia, quæ ad testamenti causam spectant, L.* 1. §. 2. *h. exhibenda*, h. e. ut actori materiæ ipsius apprehendendæ copia fiat. *L.* 3. §. 8. *h*

2. Differt ab *actione ad exhibendum*, quæ magis est *præparatoria* rei vindicationis, & tunc instituenda, ubi quis corpora instrumentorum *sua* esse ait. *L.* 3. §. 5. *h.* Qui vero ob *aliud interesse* exhibitionem postulat: huic Prætor hoc interdicto succurrit.

3.

3. Datur adverſus omnem detinentem, etiam eum, qui nudam cuſtodiam habet, *L.* 3. §. 2. 3. *h.* quique in præſentiarum exhibere poteſt, *L.* 1. §. 1. *h.* aut cujus dolo malo factum eſt, quo minus poſſit exhibere, quo caſu *in ſubſidium* tenetur ad intereſſe. *L.* 3. §. 11. 15. *h.*

4. Cavetur tamen præterea in *L. ſ. h.* ne interdictum admittatur in his caſibus: (*a*) ſi hereditatis controverſia ex his pendeat: (*b*) ſi controverſia pendens ad publicam quæſtionem pertinet, quibus caſibus interim deponendæ ſunt tabulæ, donec *quæſtiones præjudiciales* finitæ fuerint.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 5. L. locum habet, 3. §. 6. 8. 10. L. fi

Tit. VI.

Ne quid in loco ſacro fiat.

Speciatim hoc interdicto prohibetur, *ne in ſacro loco aliquid fiat*, *L.* 1. *h.* ut & ne quid immittatur in muros portasque, aliave loca ſancta, *L.* 2. *h.* ſine permiſſu Principis. *L.* 3. *h.* Pertinent huc quoque interdicta ſupra *Tit. de mortuo inferendo* explicata.

Tit VII.

De locis, & itineribus publicis.

1. HIc *in genere* agitur de *itineribus*, & *locis publicis*, quod, *quolibet postulante*, de his interdicatur, si forsan in horum præjudicium quid fiat. *L.* 1. *L.* 2. *h.*

2. Via est vel *privata*, vel *publica*, vel *vicinalis*. *Publica*, quæ etiam *militaris* in *L.* 3. *h.* vocatur, est, cujus usus omnibus patet, seu, ut dicitur in *L.* 1. § 21. *ne quid in loc. publ. cujus solum etiam publicum est, relictum ad directum certis finibus latitudinis ab eo, qui jus publicandi habuit, ut ea publice iretur*. *Privata* est in solo alieno, ubi *jure servitutis* jus eundi competit. *Vicinalis* denique, quæ in vicis est, vel ad vicos ducit. *c. L.* 1. §. 23.

Tit. VIII.

Ne quid in loco publico, vel itinere fiat.

1. DE viis publicis *specialiter* interdicitur, ne quid in *loco publico* fiat, ſive eum locum immittatur, qua ex re quid illi damni detur: *L.* 2. *pr.* §. 27. *h. L.* 17. §. 2. *si serv. vindic.* (b) ne quid similiter in *itinere* publico fiat: *L* 2. §. 20. *h.* (c) ut restituatur, si tale quid factum sit a quocun-

que

que poſſeſſore: *L.* 2. §. 35. 36. *h.* (*d*) ne fiat vis ei, qui itinere, vel loco publico utitur: *c. L. §. ult.* alias impediens etiam actione injuriarum tenetur. *L.* 1. §. 9. *h.*

2 Quamvis vero Princeps permittat in publico aliquid fieri: ita oportet permitti, ut *ſine injuria cujuscunque* fiat, & ita credendus eſt Princeps permiſiſſe, *L.* 1. §. 10. 16. *h.* ſufficitque, ſi in futurum poſſit nocere, licet in præſenti non noceat. *L.* 1 §. 31. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. Prætor ait, 2. §. 4. 9. 15. 16. 17. 31. 43

Tit. IX.

De loco publico fruendo.

Tuetur Prætor interdicto ſpeciali eos, qui vectigalia publica conduxere, ne eis vis fiat, quo minus loco publico frui poſſint, quoad illum conduxere. Adeoque tales conductores ſibi expeditius conſulere poſſunt.

Tit. X.

De via publica, & ſi quid in ea factum eſſe dicatur.

Inſtruitur hic *officium Ædilium*, ut (1) ſtudeant, ne effluxiones noceant domibus; &

& pontes fiant, ubi oportet. Præterea (2) ut parietes domorum ad viam ducentes emundentur, a dominis & constituantur: (3) ut quisque construat vias publicas secundum propriam domum: (4) aquæ ductus purget: (5) non permittant rixari in viis: neque (6) stercora proiicere, neque morticinia, h. e. mortua, vel mactata animalia. *L. un. h.* Atque in his similibusque casibus statim per *interdicta* proceditur.

Tit. XI.

De via publica, & in itinere publico reficiendo.

INterdicit Prætor, *ne vis fiat ei, qui publicam viam aperire, & reficere vult*, modo ea via non fiat deterior. Habet hoc interdictum præterea condemnationem in id, quod actoris interest. *L.* 1. *pr.* §. *f. h.*

Tit. XII.

De fluminibus, ne quid in flumine publico, ripave ejus fiat, quo pejus navigetur.

1. PRæterea interdicit Prætor (*a*) *ne in flumine publico, ripave ejus fiat, vel immittatur, quo deterior statio, iterve navigio fieri possit. L.* 1. *pr. h.* (*b*) &, *si tale quid factum sit, ut restituatur. L.* 1. §. 19. *h.*

2. Neque itaque olim permissum fuisse videtur, molendinum extruere, per quod aquæ

aquæ curſus impediatur, *L.* 1. §. 12. *h.* vel alteri aqua ſubtrahatur, de quo hodie etiam multæ ſolent ſuborire lites. Vid Stryk. *Diſput. de prob. exſtruct. molend.*

TEXT. NOTAB.

L, 1. §. 5. 6. 12. L. quo minus, 2. L. f.

Tit XIII.

Ne quid in flumine publico fiat, quo aliter aqua fluat, atque uti priori æſtate fluxit.

PОrto interdicit Prætor, *ne quid in flumine publico fiat, vel immittatur, quo aliter aqua fluat, quam priore æſtate fluxit*, h. e. quo aquæ curſus vel depreſſior, vel arctior, vel rapidior fit cum incommodo accolentium: *L.* 1. *pr.* §. 3. *h.* &, ſi quid factum ſit, ut reſtituatur, *L.* 1. §. 11. *h.*

Tit. XIV.

Ut in flumine publico navigare liceat.

INterdicit quoque Prætor, *ne quis prohibeatur in flumine publico navigare*, vel aliud quid facere, quod facere in publico flumine licet, veluti pecus ad flumen publicum, ripamve ejus appellere. *L.* 1. *pr.* §. *f. h.*

Tit.

Tit. XV.

De ripa munienda.

SPeciali interdicto quoque prospicit iis, *qui ripam, agrumve, qui circa eam est, munire volunt, tuendi causa*, dummodo inde non fiat deterior navigatio; & caveat muniens tam vicinis, quam qui trans flumen agros possident, de damno futuro. *L. un. pr.* §. 2. *seqq. h.* Non enim ripæ muniendæ sunt cum incommodo accolentium. *L. un.* §. 6. *ne quid in flum.* Interim prædiis suis quilibet consulere potest. *c. L.* §. 7.

Tit. XVI. (*C. VIII.* 4.)

De vi, & vi armata,

1. R*Ecuperandæ possessionis* interdictum primarium est DE VI, ET VI ARMATA, ex quo *Prætor dejecto de possessione intra annum dat actionem ad recuperandam possessionem cum restitutione omnis damni perpessi. L.* 1. *pr.* §. 1. *h.* Præterea etiam vim passo criminales persecutiones competunt. *L.* 1. §. 2. *h. L.* 4. *C. h.*

2. Præsupponitur itaque (I) *vis*, *L.* 1. §. 3. *h. L.* 1. §. 28. *h.* imprimis *armata*, *L.* 3. §. 2. *seqq.* vel saltem justus metus armorum, *L.* 3. §. 5. *h.* modo huc directa essent, ut deiicerent aliquem. *L.* 3. §. 6. *h.*

3. (II) *Actualis dejectio per illam vim*, *L.* 1. §. 2. *h.* & quidem *ex re immobili*. *L.* 1. §. 4. *seqq. h.* De rebus mobilibus agi separatim potest *ad exhibendum*, vel *vi bonorum raptorum*. Per consequentiam tamen etiam in hoc interdictum veniunt. *L.* 1. §. 6. *L.* 3. §. 15. *h.*

4. Perinde autem est, sive quis per se, sive per alium deiiciat. *L.* 1. §. 12. *h.* Nam & qui dejectionem ratihabet, dejecisse videtur. *L.* 1. §. 14. *h.*

5 Deiicitur is, qui possidet sive *civiliter*, sive *naturaliter*; *L.* 1. §. 9. *h.* sive *corpore*, sive *animo*. *L.* 1. §. 24. §. 45. *h.* Nam etiam colonus agit (1) si ab ipso domino dejectus est, *L.* 14. *L.* 18. *h.* (2) absente domino tanquam procurator. *L.* 1. *C. si per vim.*

6. Hoc modo *dejectio* datur hoc interdictum (quamvis etiam vim vi repellere possit. *L.* 1. §. 27. *L.* 3. §. 9. *h.*) intra annum utilem: *L.* 1. §. 39 *h.* non tamen liberis adversus parentes, cum præsupponat atrocitatem facinoris, *L.* 1. §. 43. *h.* licet non infamet. *L.* 13. *h.* In factum actio tamen ex *æquitate* his datur. Competit etiam heredi, & ceteris successoribus. *L.* 1. §. 44. *h.*

7. Competit *adversus deiicientem*. Contra heredes *in factum* agitur ex *obligatione æquitatis naturalis* in id, quod ad eos pervenit. *L.* 1. §. 48. *L.* 2. *L.* 3. *pr.* §. 18. *h.* Et quia rei persecutionem meram continet, perpetua est. *L.* 3. § 1. *h.* Contra tertium possessorem prorsus non datur. *L.* 7. *h.*

8.

8. Competit ad *possessionem recuperandam cum omni causa*. Hinc ratio habetur (*a*) fructuum ex die, quo quis dejectus est: *L.* 1. §. 40. *h.* (*b*) ceterarum utilitatum: *c. L.* (*c*) earum rerum, quæ interim interierunt, licet sine culpa prædonis, *L.* 1. §. 33. *seqq. h.* (*d*) & quanti alias dejecti interest. *L.* 6. *h.*

9. Constitutionibus Principum postea extensum est hoc remedium *recuperandæ* ad alios, qui dejecti sunt de possessione. quamvis absque omni vi, ad recuperandam possessionem. *L.* 5. *L. f. C. unde vi. L. f. C. de acquir. poss.* ex quibus Testibus tria remedia eruunt, cum tamen unum idemque in omnibus latitet. Conf. *L.* 34. *C. loc. L.* 12. *D. h.*

10. Tandem jus Canonicum hoc interdictum extendit etiam contra tertium possessorem dejectionis conscium: non alium, in *C. sæpe* 18. *X. de restit. spol.* Unde ex hoc Textu *speciale* construunt *remedium*.

11. Ulterius vero Interpetres progressi, remedium sibi novum construxere *ex C. redintegranda* 3. *C.* 3. *q.* 1. quamvis invito, & repugnante jure Canonico, ut ostendit Ziegl. *in brevi Comment. ad illum tx.* adjecto *prælect. ad jus can. tit. X. de restit spoliatorum*. Conf. *Tr. jus Eccles. Protest. lib. II. tit.* 13. §. 7. *seqq.*

12. In hoc remedio hæc singularia se reperisse Dd. putant, (1) quod detur omni ei, qui injuste possessione quomodocunque excidit, etiamsi nude detineat, vel vitiose, vel alio modo, nec hodie per se infamiam

im-

by Google

importet: Carpz. 1. *resp.* 3. *n.* 3. (2) adversus omnem possidentem, etiam tertium, sive dejectionis conscius sit, sive non: (3) de quibuscunque rebus: (4) omni tempore, ut adeoque sit perpetuum hoc remedium. Praeterea etiam per modum *exceptionis* cuicunque actioni opponatur, *C.* 2. *X. d. ord. cognit* modo per 15. die probari queat. *C.* 1, *de restit. spol. in* 6.

TEXT. NOTAB.

L. 1. pr. §. 6, 12. 14. 24. 29. 32. 41. 43. L. quod est, 3. §. 9. L. cum a te, 7. L. vim facit, 11. L. neque unde vi, 13. L. si vi me dejeceris, 15. L. qui possessionem, 17. L. cum fundum, 18. pr. §. 1.

Ex Codice. L. recte. 1. L. vi pulsus, 2. L. auctoritatem, 3. L. 4. L. invasor, 5. L. meminerint, 6. L. si quis in tantam, 7. L. cum quaerebatur, ult.

Tit. XVII. (C. VIII. 6.)

Uti possidetis.

1. R*Etinendae* interdictum est UTI POSSIDETIS, quod est *prohibitorium ad retinendam possessionem, in qua turbamur*, *L.* 1. §. 1. *h.* & sic tuetur possessionem, ne amittatur, *L.* 1. §. 4. *h.* quod hodie fit per remedium *possessorium ordinarium*.

2. Requiritur vero (I) *ut quis possideat*, sive *in totum*, sive *pro parte*, tam *divisa*, quam *indivisa*, *L.* 1. §. 7. sive b. sive m. f. possideat.

deat. *L.* 2. *h.* Qui itaque *sibi* non possident, veluti missi, vel coloni: his non datur hoc interdictum. *L.* 3. §. 8. *h.*

3. (II) *Non vitiose*, h. e. non vi, clam aut precario. *L.* 1. §. 5. Talem enim possessorem non tuetur Prætor. Sufficit autem, si non a *turbante* vitiose, licet a *tertio* ita possideat. *L. 3. pr. h. L. ult. de acquir. vel omitt. poss.*

4. (III) *Et quidem res immobiles*, & quæ pro talibus habentur, uti jura. *L. f. de servit. L. f. h.* Primario tamen propter res corporales datur. Unde de juribus specialia sequuntur.

5. (IV) *Ut quis turbetur in tali possessione*, h. e. ut quidem adhuc possideat: sed non quiete, & absque omni contradictione. Dejecto plane non datur. Probandæ itaque hæ qualitates, scil. (1) *possessio* per actus possessorios: Hahn. *ad W. h. n.* 5. (2) *turbatio*. Id. *c. l. vers. adversus quosvis*. Vitiosa tamen possessio non præsumitur, adeoque excipienti de illa onus probandi incumbit, nisi probata sit *antiquior* posssessio. Tunc enim alterius possessio præsens vitiosa præsumitur, donec justam suæ possessionis causam ostenderit. *C. 9. X. de probat.*

6. Hoc modo itaque valide intentatur contra quovis modo turbantes ad hoc, ut turbare desinant, & cautionem de non amplius turbando præstent. Quæ tamen cautio magis ex Interpretum sententia, & usu fori, quam certa lege deducta videtur. In *L.*

un.

un. C. h. enim plane diversa cautio reperitur . Conf. Schilter. *Ex.* 47. §. 60.

7. Exceptiones, quæ *petitorium* tangunt, hic non admittuntur. Et ita ordinarie etiam *exceptio domini* reiicitur, *L.* 1. §. 3. *h.* §. 4. *I. de interd.* nisi incontinenti liquidabilis sit, Hahn. *ad W. h. in f.* Schilt. *c. l.* §. 61. Zoes. *h. n.* 14.

TEXT. NOTAB.

L. 1. pr, 3 4. f L. justa, 2. L. si duo, 3. pr. §. 2 8. 10. f,

Tit. XVIII.

De superficiebus.

1. IN rebus *incorporalibus* tuendis specialia interdicta Prætor proposuit, cum antecedens magis ad res *corporales* pertineat. Prohibet itaque, *ne vis fiat ei, qui superficie fruitur, & hactenus in quasi possessione ejus est. L. 1. pr. h.*

2. Denotat vero h. l. SUPERFICIES *ædificium solo alieno superimpositum commoditatum inde percipiendarum gratia*, cum, *ædes ipsum solum* complectantur. Inde *jus superficiarum* oritur, seu *facultas superficie in alterius solo constituta pleno jure fruendi*.

3. Cum vero superficies soli jus sequatur: *L. 2. h.* necessario *domino soli* aliquod jus in illam *superficiem* concedi debuit, ut tamen propter concessam facultatem ædifi-

by Google

tandi superficiario non omnis proprietas auferri potuerit. Hinc est, quod *superficiario* utile, *domino soli* directum dominium vi *soli* in *superficiem* tribuent. In ipsum *solum* vero superficiario *quædam servitutis species* competit *L.* 80. §. *f. de leg.* 1.

4 Constituitur superficies (*a*) *concessione domini soli* quovis titulo, veluti emtione superficiei: *L.* 1. §. 3 *h.* Donell. *l.* 9. *c.* 16 *lit. e.* non facile *locatione*, nisi ad longius tempus facta fuit, *L.* 1. §. 5 *h.* quia superficies ad tempus durabile constituitur: (*b*) *legitima traditione* soli, ut superficiem ibi habere liceat.

5 In constitutam ita superficiem superficiario jus quoddam *dominii* competit, adeoque (*a*) *actio in rem* ei datur, seu vindicatio utilis: (*b*) servitutes reales, & personales *superficiei*, non *solo*, imponere potest. *L.* 1. § 6. *h.* Donell. *lib.* 9. *c.* 17. Domino soli vero competit jus exigendi solarium annuum, si promissum est, *L.* 2. §. 17. *ne quid in loc. publ.* &, finito tempore, excludendi superficiarium.

6 Non autem exspirat incendio superficiei. Vel enim superficiario in ipsum solum *jus servitutis* competit, vel ad minimum retinet ex contractu *locati* jus ulterius novam ædificandi superficiem, eamque habendi in solo alterius. Diss. Donell. *lib.* 9. *c.* 18.

7. Præter remedia possessoria superficiario competunt actiones civiles ex contractu, quo ante est constituta superficies.

L.

Google

L. 1. §. 1. *h.* Si tertius prohibeat superficie uti: olim ei dominus soli actiones suas præstare debebat: *c. L.* hodie vero utiliter in rem contra tertium agere, vel remediis possessosiis uti potest.

Tit. XIX.

De itinere, actuque privato.

1. DE *servitutibus* speciatim plura interdicta proposuit prætor. (I) Interdixit, *ne vis fiat ei, qui itinere, actuque privato, non vitiose hoc anno proprio nomine usus est. L.* 3. §. 4. *seqq. h.* Pertinet tantum ad *tuendas servitutes* rusticas, *L.* 1. *pr.* §. 1. *h.* & sic *de facto* tantum, non *de jure* quæritur. *L.* 1. §. 3. *si serv. vind.* Sufficit vero *usus triginta dierum* ejus anni. *L.* 1. §. 2. *h.*

2. (II) Interdixit, *ne vis fiat ei, qui reficere vult iter, actumque, quo hoc anno non vitiose usus est. L.* 3. §. 11. *h.* Refectio enim est consequens servitutis constitutæ, *c. L.* §. 12. nisi aliter cautum *L.* 3. §. 14. *h.*

3. Ceterum hoc interdicto usurus duo debet *demonstrare*: (*a*) hoc anno se usum esse: (*b*) sibi *servitutem* vel *jus reficiendi* competere. *L.* 3. §. 13. 14. *h.* Nemo enim aliter aliquid *in fundo alieno* facere potest, nisi *quodammodo* constet de *jure servitutis*: Cavere quoque actor de vitio operis debet, *L.* 5. §. *f. h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 2. L. inde etiam, 3. §. 13. 13. 14. 15.

Tit. XX.

De aqua cottidiana, & æſtiva.

1. (III) INterdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui hoc anno aquam nec vitioſe nec contra leges impoſitæ ſervitutis ab adverſario duxit.* L. 1. §. 17. h. Loquitur autem tum de aqua *cottidiana*, qua dominans quotidie uti poteſt, ſi velit; L. 1. §. 2. h. tum de *æſtiva*, quæ ex *propoſito utentis*, & *natura locorum* a priori differt. L. 1. §. 3. h.

2. In aqua *cottidiana* ſufficit præſenti anno *una* die, vel *nocte* dominantem uſum eſſe, L. 1. §. 4. h. In *æſtiva* autem docendum, ſe priori æſtate aquam duxiſſe. L. 1. §. 31. h. Ut vero præterea aqua a *fonte* ducatur, quod in L. 1. §. 7. 8. h. & L. 9. d. S. P. R. deſideratur, hodie non amplius requiritur.

3. (IV) Interdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui jus ex caſtello*, h. e. receptaculo publico aquarum, *aquam ducendi habet, quo minus eam ducat* L. 1. §. 38. h. Eſt hoc interdictum itidem *mixtum*. Hinc *conceſſio a Principe* demonſtranda. L. 1. §. *f.* h. Cum vero hodie hæc conceſſio a Principe non amplius dependeat: *mixtum* quoque amplius dici nequit.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. 1. § 3. 4 18. 25 32. 43. L. hac jure, 3. §. 2. 4.

Tit. XXI.

De rivis.

1. (V) INterdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui reficere, aut purgare aquæ ductus gratia vult rivos, specus, septa. L. 1. pr. h.* Requiritur tamen, ut reficiens priori æstate, aut eodem anno aquam duxerit, & sic in *quasi possessione sit. L. 1. §. 9. h.*

2. Purum hoc est interdictum. Neque enim habet adjunctam quæstionem, *an aquam ducere actori liceat*, ut in refectione itineris. Rationem diversitatis habet *L. ult. h.* Interim *de damno infecto* cavere actor debet. *L. 2. §. 9. h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. f. L. de rivis, ult.

Tit. XXII.

De fonte.

(VI) INterdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui aqua fontana, vel servitute aquæ haustus præsenti anno non vitiose usus est. L. 1.*

pr. §. 1. h. Competit vero *stricto jure* tantum *de aqua viva*, non *de cisternis*, quæ non habent cauſam perpetuam, *L.* 1. §. 4. *h.* quamvis hæc ſubtilitas *jure Prætorio* jam olim mutata fuerit. Prohibet quoque prætor, *ne fontem reficiens aquæ hauſtus gratia impediatur. L. un.* §. 6. *h.*

Tit. XXIII.

De cloacis.

1. (VII) Interdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui cloacam*, h. e. locum cavum, per quem colluvies quædam fluit, *quam quis in alieno habet, reficere, & purgare vult* dummodo *damni infecti* caveat, *L.* 1. *pr.* §. 4. *h.* etiamſi propter illam refectionem pavimentum ædium reſcindi debeat. *L.* 1. §. 12. *h.*

2. Neque hæc *refectio*, & *purgatio* impediri poteſt, licet reficiens vitioſe poſſideat. Quod ad ſalubritatem civitatum introductum eſt, *L.* 1. §. 2. 7. *h.* quamvis ipſum jus cloacæ poſtea *negatoria* actione impugnari queat.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 2. 7. 12.

Tit.

Tit. XXIV.

Quod vi, aut clam.

1. HOC interdicto prospexit Prætor imprimis eis, qui denunciaverant novum opus, post quod tamen nihilominus alter perrexerat in ædificando. Hinc *jubet restitui hoc interdicto quod vi, aut clam factum est. L.* 1. *pr.* §. 1. *h.*

2. Requiritur itaque, (I) *ut aliquid vi, vel clam factum sit*. Videtur autem *vi* factum esse, quod (*a*) contra *prohibitionem*, seu *nunciationem* factum est: *L.* 1. § 5 *seqq. h.* (*b*) quod *vi destructum* est. *L.* 7. §. 5. *L.* 16 §. 1. *L.* 18. *L.* 19. *h. Clam* vero qui aliquid fecit, cum juste existimare, & timere debuerit, sibi controversiam de eo, quod fecit, futuram. *L.* 4. *h.* Probandum autem, quatenus *vi*, vel *clam* aliquid factum. *L.* 5 §. 1 *h.*

3. (II) *Et quidem in re immobili*. Ad mobilia *seorsim* non spectat, veluti navem, *L.* 20. § 4. *h.* fructus. *L.* 7. § 5. *h.*

4. (III) *Ut actoris permissio doceri non possit*: alias exceptioni locus est. *L.* 3 §. 3. *h.* Idem est, si a Principe jus ædificandi permissum sit. *L.* 3. § 4 *h.*

5. (IV) *Nec alia necessitatis, vel publicæ utilitatis ratio adsit*. Neque enim datur, si arcendi incendii causa ædes vicini quis intercidit, modo ignis eousque pervenisset. *L.* 7. § 4. 7. *h.*

6. (V) *ut intra annum agatur*. Post annum non competit, nisi *ex justa causa*. *L.* 15 §. 5. 6. *h*. Cedere autem incipit annus, ex quo opus perfectum. *L.* 15. §. 4. *h*.

7. Datur hoc interdictum ei, cujus interest, *vi*, vel *clam* factum non esse ab adversario, etiamsi non possideat, *L.* 16. *pr. h* ad id, ut factum restituatur. Et quidem si *faciens* possidet, patientiam, & impensam tollendi operis: si non possideat, impensam: si *tertius* possidet, qui non fecit, tantum *patientiam* debet. *L.* 16. §. *f. h*. Si res non potest restitui: ad *interesse* agitur juramento in litem æstimandum. *L.* 15. §. 7. 9. *h*.

8. Ceterum obstat agenti ex hoc interdicto exceptio *violentiæ*, & *clandestinitatis*, si agens itidem vi, aut clam quid fecit. Quod tamen *officio judicis* æstimandum erit. *L.* 7. §. 3. *h*.

TEXT. NOTAB.

L. 1. § 2. 5 L. Servius, 4. L. atque aliter, 5. pr. §. 1. 2. L. si alius fecerit, 7 § bellissime, 3. 4. 7. L. denique, 13. § 2. L. semper, 15. §. 3. 4. L. competit, 16. pr. §. f.

Tit. XXV.

De remissionibus.

QUemadmodum *nunciatio novi operis* operatur obligationem in faciente, ut ab opere inchoato desistat: ita contra *remissio*

ſio a Prætore concedi ſolita tollit effectum nunciationis, quatenus nuncianti jus non fuit prohibendi. *L.* 1. *pr.* §. 2. *h.* Operatur præterea, ne quid amplius dici poſſit, vi, aut clam eſſe factum. *L.* 7. §. 2. *quod vi aut clam.*

Tit. XXVI. (C. VIII. 9.)

De Precario.

1. DE *precario* interdicit Prætor, *ut reſtituatur volenti ad libitum*. *L.* 2. *pr. h.* Eſt vero PRECARIUM, *quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quandiu is, qui conceſſit, patitur. L.* 1. *pr. h.* Eſt enim *genus liberalitatis*, *L.* 1. §. 1. *L.* 2. §. 2. *L.* 8. §. 3. *h*, nec ulla eo nomine juris civilis actio dabatur, cum magis ad *donationes*, quam *negotii contracti* cauſam hujus conditio ſpectaret. *L.* 4. *h.* Hillig. ad Donell. *l.* 14. *c.* 34. *lit. a.* ex *donatione* autem nudo pacto inita nulla olim dabatur actio.

2. Scilicet contractus habent ſuam *ſpecialem contrahendi formam*, *ſpecificumque modum*, & inde *cauſam* obligandi ſortiuntur. Precarium autem magis *vagum* dicitur *negotium*, actionemque non magis producebat olim, quam *pactum de donando*, vel *donatio pacto* inita.

3. Quia tamen iniquum erat, dantem hoc prætextu carere debere re ſua, qui actione deſtituebatur: hinc (1) introductum eſt hoc interdictum: (2) deinde a JCtis etiam

concessa actio *præscriptis verbis*, quatenus illa *ex æquitate*, seu *bona fide* (uti in multis fit casibus) oritur. *L.* 2. §. 2. *h.* De actione ordinaria hodie eo minus dubium superest, postquam ex *simplici pacto* hodie actio conceditur.

4. Differt a *commodato*, cui alias simile esse dicitur in *L.* 1. § 3 *h.* (1) quod hoc ad certum *tempus*, & *finem* detur: non precarium. Si quis enim precarium dare voluit, addito pacto, ut in certum tempus precario possideret: nulla dicitur hujus conventionis vis. *L.* 12. *h.* Repugnat enim hoc pactum naturæ precarii. Neque *commodati* jure subsitit, quod inire voluere paciscentes.

5. Unde (2) commodatum ante finitum usum regulariter revocari nequit. sed precarium omni momento est revocabile. *L.* 1. §. 2. *L.* 2. §. 1. *L.* 5. *pr. L.* 15. *pr. h.* Hactenus itaque possessio ex precario est justa. *L.* 22. §. 1. *de noxali, act.* *L.* 2. §. 3. *L.* 4. § 1. *h.* Incipit autem fieri *injusta*, ubi quis revocationi se opponit.

6. (3) In commodato præstanda diligentia exactissima: hic sufficit, si *dolus* præstetur, *L.* 8. §. 3. *h.* si modo precario possidens non fuit in mora. *L.* 8. §. 6 *h.* (4) Heres commodati tenetur etiam propter dolum defuncti, & licet nihil ad eum pervenit: sed in precario per hoc *interdictum* eatenus ex dolo defuncti tenetur, quatenus ad eum pervenit. *L.* 8. *in f. h.* Cum vero hodie *ex pacto* non desit actio; indistincte heredem teneri existimarem.

7.

7. (5) Facilius quædam precario dare solemus, quæ difficilius commodato dantur, quamvis de jure possint dari. Sic res immobiles, jura, servitutes aliaque magni momenti precario concedi solent. *L.* 3. *L.* 17. *h.*

8. (6) Commodatum non præcise morte commodantis exspirat, si ante finitum usum moritur: bene tamen precarium, *L.* 12. §. 1. *h.* quamvis, si heres non revocat, renovatum censeri debeat. *L.* 8. §. 1. *L.* 4. §. 4. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. pr. L. 2. §. 2. L. quæsitum, §. 3. 6. L. cum precario, 12.

Tit. XXVII.

De arboribus cædendis.

1. HOC interdicto Prætor *vim fieri vetat ei, qui arborem alterius in suas ædes impendentem, quatenus eis officit, succidere, & ligna tollere vult.* *L.* 1. *pr.* §. 2. *h.* Alteri tamen prius adimendi facultas danda: & post demum vicinus adimere potest. *L.* 1. §. 6. *h.*

2. Deinde interdicit quoque *de arboribus in prædium rusticum alterius impendentibus, ne fiat vis ei, qui arborem ad quindecim pedes coercere intendit,* si per alterum stat, quo minus coerceatur. *L.* 1. §. 8. 9. *h.*

3. Moribus Romana dispositio haud attenditur, præsertim cum jura patria permittant indistincte ramos illos, qui se extendunt

supra alterius fundum, succidere. Arbor enim, quatenus propendet in alterius agrum, *pro rata* communis fit. Vid. *Landrecht lib.* 2. *art* 52. Weichbild. *art.* 125. *seqq.*

Tit. XXVIII.

De glande legenda.

PRæterea interdixit Prætor, *ne vis fiat ei, qui glandem, vel alios fructus, ex agro alterius in vicinum decidentes, intra triduum vult legere, & auferre. L. un. h.* Verum jus hoc legendi secundum antea dicta patriis moribus incognitum est, postquam etiam rami propendentes in agrum alterius ad vicinum spectant. Hahn. *ad W. h.*

Tit. XXIX. (*C. VIII.* 8.)

De homine libero exhibendo.

1. INterdictum *exhibitorium* datur libertatis tuendæ causa, *ut exhibeatur* (h. e. extra secretum habeatur, *L.* 3. §. 8. *h.*) *liber homo ab eo, qui illum retinet absque justa causa. L* 1. *h.* Neque enim datur, si adest justa causa retinendi, cujus exemplum occurrit in *L* 3. §. 3. *h.*

2 Datur hoc interdictum omnibus, præsertim vero his, qui suas suorumque injurias prosequuntur, *L.* 3. §. 9. 10. 11. *h.* adeo, ut inter plures concurrentes eligendus

sit

sit a Prætore, ad quem maxime res pertinet. L. 3. §. 12 h. Cujus rei illustre exemplum sistit de Eva Trottina. Schilt. Ex. 3. §. 23.

3. Datur tantum *libertatis tuendæ gratia*. Neque enim ob alium finem competere potest, veluti si creditor provocare vellet ad hoc interdictum, ut debitor exhiberetur. Nam alia jam adsunt media cogendi debitorem latitantem. L. 4. §. f. h.

TEXT. NOTAB.

L. quod & lex Favia, 3 §. 5. 13. L ult. §. f.

Tit. XXX. (C. VIII. 8.)

De liberis exhibendis, item ducendis.

1. HOC interdictum competit *patri ad exhibendum eum, qui in ejus potestate est*. L. 1. pr. §. 1. h.

2. Præsupponitur itaque (I) *patria potestas*: L. 1. §. 4 h. (II) *ne obsit justa ratio, propter quam exhibitio denegari possit*, qualis est (a) si ob nequitiam, vel sævitiam liberi apud matrem morentur, L. 3. §. 5. h. (b) si exhibitio vergeret in grave præjudicium mariti. L. 1. §. f. L. 2. h. (III) *ut invitus detineatur ab alio*. Non enim habet locum, si sua sponte absit. L. 5. h. Pendente hac lite, sæpe *sequestrum liberorum* decernitur. L. 3 §. 6 h.

3. Deinde quoque interdicit Prætor, *ne vis fiat ei, qui liberos suos vult abducere*.

Prius

Prius interdictum est præparatorium hujus. Ideo enim ad exhibendum agitur, ut ducere quis possit. *L.* 3. *pr.* §. 1. *h.*

Tit. XXXI.

De Utrubi.

HOC interdictum olim fuit *retinendæ possessionis* de rebus *mobilibus* conceptum, quemadmodum *uti possidetis* de rebus *immobilibus*. Sed obtinuit, ut postea utriusque sit facta exæquatio. *L. un. h.*

Tit. XXXII.

De Migrando.

1. HOC interdictum propositum est in gratiam *inquilinorum*, ut, *soluta mercede*, possint migrare, nec impediri, quo minus invecta, & illata auferant, quæ pignoris loco fuere: ubi non disquiritur, rectene fuerint oppignórata: sed an oppignorata. *L.* 1. §. 5. *h.*

2. Colono non competit, *L.* 1. §. 1. *h. directum* scilicet. Extra ordinem tamen ei succurri solet *officio judicis*, cum præterea ne quidem res ad agriculturam pertinentes loco pignoris detineri queant. *Auth. agricultores, C. quæ res pign. obl. poss.*

Tit.

Google

Tit. XXXIII. (C. VIII. 9.)

De Salviano interdicto.

1. SALVIANUM INTERDICTUM est adipiscendæ possessionis, & *prodest locatoribus prædiorum rusticorum, quibus res coloni pro mercede fuerunt obligatæ, ad adipiscendam earum rerum possessionem*. Extensum postea ad alios quoscunque creditores, & ea ratione *utile* dicitur.

2. Differt hoc interdictum a *Serviana* actione (1) quod illud sit mere possessorium, & sic paratæ executionis, leviores probationes admittens: hæc vero ad ordinaria judicia spectet, plenissimam causæ cognitionem requirens. (2) In illo saltem probatur illatio bonorum, vel factum oppignorationis: *L.* 1. *h.* in hac vero legitime rem oppignoratam esse docendum, adeoque (3) in hoc interdicto exceptiones *altioris indaginis* reiiciuntur, quæ in actione Serviana admittuntur.

3. Denique (4) actio Serviana datur etiam adversus tertium possessorem: sed non hoc remedium. *L.* 1. *C. h.* Nec contrarium colligitur ex *L.* 1. §. 1. *h.* cum *extraneus* ibidem *creditoribus* opponatur, adeoque sub eo ipse *debitor* commode intelligi queat; non vero tertius quilibet possessor, ut *L.* 1. *C. h.* declarat, nisi emptor *nexum pignoris* sciverit, quo casu merito hoc interdictum contra eum datur. *L.* 1. *pr. h.*

Lib.

Lib. XLIV. Tit. I. (C. VIII. 36.)

De exceptionibus, præscriptionibus, & præjudiciis.

1. EXCEPTIO est *exclusio quædam, quæ opponi actioni cujusque rei solet ad excludendum id, quod in intentionem condemnationemve* (nam & executioni opponi potest) *deductum est. L. 2. pr. h.* Et ita præsupponit *actionem stricto jure competentem*, quam ex æquitate excludit. Cum enim olim *jus formularium* admodum rigorosum esset, & plura *contra æquitatem naturalem* ex subtili ICtorum philosophia in praxin essent deducta: quæ a Prætoribus *directo* mutari non poterat, inventa ab iis est ratio, per *indirectum* rigorem hunc temperandi dando *exceptiones* jus actoris stricto jure fundatum excludentes.

2. Alias generalius omne id, per quod negatur in effectu opposito facto novo intentio adversarii, etiam *exceptio* dici solet. Et ita priori in sensu sumpta, a Dd. *Juris* dicitur, cui opponitur exceptio *facti*, quando nulla competit actio, sed *de facto* tantum instituitur: ut adeoque hæc divisio sit vocabuli *æquivoci* in sua *æquivocata*. Hahn. *ad W. h. n. 2.*

3. In *juris* exceptione itaque alterius actio stricto jure fundata erat. Quod etiam

reus

reus agnoscebat: sed impetrabat a Prætore exceptionem ex æquitate productam, quoad negotia stricti juris, quæ formulæ adiicienda erat, Donell. *l.* 22. *c.* 8 *lit. g.* & *c.* 1. *lit. m.* cum in b. f judiciis ipso jure inesset. Donell. *l.* 22. *c.* 8. *lit. d.* Hinc forsan a modo proponendi dicuntur *præscriptiones*. *L.* 91. *de solut. L.* 7. *qui satisd. cog. N* 8. Donell. *l.* 22. *c.* 1. *lit. m. seqq.* Sed in *facti* exceptionibus plane negabatur intentio actoris, quod *de facto* tantum intentaret actionem. Hinc ille coram judice pedaneo excutiendæ erant: hæ vero *ipso jure* tollebant actionem, & prætoris erat, statim ante *L. C.* de illis cognoscere, & ubi de illis constabar, a limine judicii actorem repellere. *L.* 9. *pr. de jurej.* Sed jam Paulus in *L.* 112 *de R. J.* dixit, parum interesse, *ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur*.

4. Utilior est divisio exceptionum (I) in *temporarias*, & *perpetuas*. Hæ perpetuo dantur, quod in dubio ordinarie dicendum. *L.* 5 §. *f. de dol. except* Illæ vero certis temporum cancellis inclusæ, quæ scilicet ita comparatæ: ut per modum actionis possint in judicium deduci.

5. (II) In *dilatorias*, & *peremptorias*. *Illæ* sunt quæ litem non dirimunt, sed potius differunt. *Verzogerliche Scutzreden*. *Hæ* vero, quæ litem tollunt, & perimunt in perpetuum. *Zerstorliche Scutzreden*.

6. In *dilatoriis* sæpe quis tantum absolvitur ab instantia, salvo jure agendi, quan-

do

do merita cauſæ, vel libelli ineptitudinem concernunt, vel fori declinatoriæ ſunt. In *peremptoriis* probatis a tota actione quis liberatur.

7. *Dilatoriæ* ordinarie *ante litem conteſtatam* opponendæ, & quidem ſecundum *R. I. de Anno* 1654. §. 37. omnes in primo termino. Unde quoque ordinarie in ſecunda inſtantia non admittuntur, niſi (*a*) poſt demum emergant, aut in rei notitiam perveniant: *C.* 4. *X. h. C.* 32. *X. de teſtib.* (*b*) ad judicii integritatem ſpectent, & alioquin proceſſum annullent, ſi omiſſæ: *C.* 4. *in f. de Procur.* (*c*) quodammodo merita cauſæ tangant, C. I. A. *h. th.* 11. *n.* 10. Mev. 4. *D.* 324. *n.* 9. (*d*) Si tertius poſt L. C. interveniat. Gail. 1. O. 7. *n. f.* Inter has fori declinatoriæ ante omnia ſunt diſcutiendæ. *R. I. de Anno* 1654. §. 41.

8. *Peremptoriæ* poſt litem conteſtatam proponuntur: *C.* 1. 2. *de except. in* 6. vel hodie eidem *ſub pœna præcluſi* annecti debent *R. I. de anno* 1654. §. 37. 38. 76.

9. Sunt vero duplicis generis. Quædam *litis finitæ & ingreſſum litis impedientes*, quæ tollunt *ipſo jure* actionem, quales erant *exceptiones facti*, quæ indigitabant, nullum jus actori competere: *C.* 1. 2. *de lit. cont. in* 6. quædam ex *æquitate* contra *jus ſtrictum* erant introductæ. Illæ ante litem conteſtatam opponi poſſunt, quatenus *in continenti* probabiles ſunt, *L.* 9. *pr. de jurej.* totam litem tollentes: hæ vero demum poſt L. C. erant ex-

excutiendæ. Vid. *jus Eccles. Protest. lib. II. tit.* 25. §. 9.

10. Quædam denique ipsam executionem suspendunt, & impediunt, quæ scilicet ipsam non impugnant *directo* sententiam, sed modificant *executionem*, Mev. 2. D. 329. *num.* 4. modo non sint jam antea rejectæ per sententiam in ipsa lite. Conf. Zang. *de Except. p.* 3. *c.* 26 Huc pertinet exceptio Vellejani, & Macedoniani, *L.* 11. *ad SCt. Maced.* & aliæ plures, quæ late recensentur a Martin. *in Proc. Sax. l.* 39. § 1. *n.* 162. Berl. *P.* 1. *concl.* 84. Hillig. ad Donell. *l.* 22. *c.* 8 *lit. l.* Sed de plerisque dubitari possit, utrum post *R. I. de anno* 1654 §. 37. adhuc opponi possint, ni forsan tantum *executionem* concernant.

11. (III) Habent vero exceptiones pleræque certum nomen specificum, & sic *nominatæ* dicuntur: alias *in factum* generaliter, vel *doli* exceptione utendum, si deficit nominata exceptio, æquitas tamen exceptionem dari cogit.

12. Nominatarum variæ sunt species. Sic ex *dilatoriis* celebres, & frequentes sunt, (1) respectu FORI, exceptio *fori incompetentis: litis pendentiæ: præventionis: suspecti judicis: & inhabilis*.

13. (2) Respectu ACTORIS est exceptio *inhabilitatis, legitimationis ad causam, excommunicationis, spolii*. (3) Respectu REI, est exceptio *laudationis, plurium interessentium, contumaciæ*, &c. (4) PROCURATORIS, exceptio *inhabi-*

habilitatis, *legitimationis*, *infamiæ notoriæ*, *mandati insufficientis*, &c.

14. (5) Respectu PROCESSUS est exceptio *loci non tuti*, *termini nimis angusti*, *feriarum*, *libelli inepti*, *obscuri*, *generalis*, *ineptæ cumulationis*, *cautionis*, &c.

15. (6) Tandem, respectu ipsius NEGOTII in litem deducti, est exceptio *pacti de non petendo*, *moratoria*, *excussionis*, *divisionis*, *competentiæ*, &c.

16. Ex *peremptoriis* nominatæ exceptiones celebrantur plures. Quædam enim intendunt, sublatum jam esse actoris jus agendi, *ut solutionis*, *compensationis*, *satisfactionis*, *acceptilationis*, *pacti de non petendo in perpetuum*, *confusionis*, *transactionis*, *jurisjurandi*, *rei judicatæ*, *præscriptionis*, *rei intertus*, *delegationis*, *novationis*, &c.

17. Quædam intendunt, nullum jus plane cum effectu actori agendi unquam competiisse. Huc pertinent exceptio *indebiti promissi*, *allegationis propriæ turpitudinis*, *deficientis cessionis*, *SCti Vellejani*, *Macedoniani*, *doli*, *simulationis*, *metus*, *erroris*, *rei venditæ & traditæ*, *non numeratæ pecuniæ*, *usurariæ pravitatis*, &c.

18. Quædam intendunt, jus quidem agendi adesse, sed impediri in totum ob justas causas, ut exceptio *restitutionis*, *divisionis*, *excussionis* (quatenus principalis debitor, vel condebitores sunt solvendo), *prioritatis* in concursu creditorum, aliorumque beneficiorum, item *præjudicialis*. Atque hæ quidem *communes* sunt. *Propriæ* ex ipsis

sis actionibus nascuntur, si ex requisitis earum defectus ostendi potest, prout in Tr. *de action. Sect. II.* in singulis actionibus ostendi.

19 (IV) Tandem exceptiones aliæ sunt *reales*, aliæ *personales*. *Illæ* rei, seu negotio cohærent, & sic omnibus prosunt. *L. 7. §* 1. *L.* 19. *h. L.* 17. §. 5 *L.* 18. *seqq. de pact.* *Hæ* ad personam restrictæ, & propter qualitatem personæ cohærentem, vel aliam particularem circumstantiam competunt, & aliis non prosunt. *L. 7. pr. h. L.* 16. *L.* 17. *de re judic.*

20. Ut autem prodesse possint, requiritur (I), *ut rite opponantur*. *L.* 11. *C. de appell.* Judex enim non supplet eas, nisi quatenus *ex actis* apparent, vel juris sunt, aut ad integritatem judicii spectant. Licet vero plures opponere de re eadem, licet contrariæ sint. *L.* 5. *L.* 8. *h.* Conf. Hillig. *ad Donell. lib.* 22. *c.* 8. *lit. b.*

21. (II) *Ut rite probentur*. *L.* 15 *pr. de prob. L. 9. C. h.* Nam excipiens reus agere videtur. *L.* 1. *h.* Quædam autem non indigent probatione, quia *notoriæ*, & *juris* sunt. Quædam sunt tacite innexæ intentioni actoris, ut *non impleti contractus*, *non numeratæ pecuniæ*, & sic ab actore probandæ. Quædam *in facto* consistunt, & hæ probandæ a reo quatenus pro eo non militat præsumptio. *L.* 25. *de prob.*

22. Quatenus autem probari debeat exceptio, ex modo excipiendi desumendum.

Vel

Vel enim *ſimplicitei* litem negative reus conteſtatur abſque exceptione oppoſita: & nihil probandum a reo. *L.* 23 *C. de probat.* Vel confitetur intentionem actoris, ſed opponit exceptionem: & hanc *ſtatim* probare debet. Vel dubitat de intentione actoris, & ſic eam negat, exceptione in eventum ſubjecta: & ſic actor ante fundamentum ſuæ intentionis probare debet. *L.* 9. *C. h.* Vel ſimpliciter ſine *affirmatione*, aut *negatione* expreſſa, exceptio opponitur: & tunc non habetur pro confeſſo, ut actor liberetur ab onere probandi. *L.* 9. *ff. h.* Conf. Franzk. 2. *Reſ.* 18. Schilt. *Ex.* 47. *in append.* §. 6. *ſeqq.* Reus itaque, ſi ſtatim non poſſit probare exceptionem, non impeditur adhuc litem conteſtari negative, adeoque actorem ad probandam ſuam intentionem provocare poteſt.

23 Exceptionem rei, quam forſan actor fatetur, *replicatione* nihilominus elidere poteſt. Sed huic reus *duplicas* opponit: actor vero illi *triplicas*, &c. ut tamen reo ſemper ultima reſponſio præcipua manere debeat. Donell. *l.* 22. *c.* 10.

24. Frequentiores jam recenſentur in ſeqq. (I) *exceptio* PRÆJUDICIALIS, qua declinatur intentio actoris hac ratione, quod alii præjudicium fiat, *L.* 16. 18. 21. *h.* quæ prius decidenda eſt. *L.* 10. *C. de injur.* Confer. Jacob. Revard. *de Præjudic.* in quo tractatu antiquitates juris optime illuſtrat.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. exceptio, 2. pr. L. exceptiones, 3. L. 7. L. nemo, 8. L. non utique, 9. L. fundum, 16. L. fundi, 18. L. omnes, 19. L. 21.
Ex Codice. L. propositione, 2. L. præscriptionem, 8. L. si quidem, 9. L. defensiones, 11. L. f.

Tit. II.

De exceptione rei judicatæ.

1. (II) Exceptio REI JUDICATÆ, *quam reus per sententiam judicis legitime absolutus opponit, si denuo de illa re ab eodem actore eodem modo convenitur.*

2. Requiritur vero, (I) *ut sententia absolutoria sit valida, & ita in rem judicatam transierit.* Nulla enim si est: hunc effectum habere nequit. Neque sufficit, si *ab instantia*: sed *a tota actione* debet esse absolutus. *L.* 9. *L.* 17. *D. h.*

3. (II) *Ut de re eadem rursus agatur, L.* 12. 13. *h.* sive jam pars petatur, ubi ante totum petitum: sive totum petatur, ubi ante pars petita. *L.* 7. *pr. h.* Ceterum universitate ante petita, non excluditur postea agens de singulis rebus diversa plane actione. *L.* 7. §. 2. 4. *h.* Donell. *l.* 22. *c.* 5. *lit. e. seqq.*

4. (III) *Inter easdem personas ejusdem conditionis. L.* 14. *pr. h.* Res inter alios acta aliis præjudicium haud facit. *L.* 1. *h. L.* 63.

pr.

pr. de re jud. Eædem personæ tamen esse censentur pater, & filius; *L.* 11. §. 8. *h.* tutor, & pupillus; mandans, & mandatarius. *L.* 11. §. 7. *h.* Aliquando etiam tertio nocet, si per necessariam consequentiam jus tertii quoque ex illa actione dependet, *L.* 63. *de re jud.* *L.* 7. § 2. *L.* 11. § 9 *L.* 30. §. 1. *h.* vel cum *legitimo contradictore* de statu actum est *L.* 25 *de stat. hom.*

5. (IV) *Ex eadem causa.* Neque enim submovetur, qui rem post petit ex diversa causa. *L.* 11. §. 2. *h.* Hinc utile est causam petendi in realibus exprimere. *L.* 11. §. 1. *L.* 27. *h.* Donell. *cit. l. lit. p. seqq.*

6 (V) *Eodem agendi modo.* Qui in rem egit, nec obtinuit, postea condicenti nulla obstat exceptio. *L. f. h.* Nec victus in possessorio, repellitur hac exceptione in petitorio. *L.* 14 §. *f. h.* Conf. *L* 5. *h.*

7 Ex quo apparet, quid dicendum sit, si quis sit condemnatus ex instrumentis liquidis, paratamque executionem habentibus, & ita solverit, an non possit per condictionem indebiti repetere solutum, non obstante rei judicatæ exceptione. Quod praxis communiter affirmat Carpz. *Proc. tit.* 6. *art.* 3. *n.* 67. *seqq.* Struv. *Ex.* 46. *th.* 21. Est enim diversa causa, & diversus agendi modus, adeoque re conventio quoque regulariter reservari solet.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. rei judicatæ, 4 L. de eadem re, 5 L. singulis, 6. L. si quis, 7. pr. § 1. 3 L. si a re, 9 pr. §. 1. 2. L. si matre, 11. § 1 2. 4. L cum quæritur, 12 L. & an eadem, 14. § 3. L. duobus, 19, L. ex sextante, 30. §. 1.

Tit. III.

De diverſis temporalibus præscriptionibus, & de acceſſionibus poſſeſſionum.

1. (III) PRÆSCRIPTIONES sunt *exceptiones ex lapsu temporis desumptæ, quibus actor post illum agens excluditur, æque, ac si reus satisfeciſſet actori. L.* 45. *in f de admin. & peric. tut.*

2. Ut vero præscribi poſſit actioni, requiritur (1), *ut actio sit nata cum effectu: L. f* §. 2. *de annal. exc. L.* 9 §. 2. *de pign. act.* (II) *ut ejus executio non sit impedita: L.* 1. *in f. C. de annal. except. L.* 7. §. 4 *C. de præs.* 30. *&* 40 *ann.* Stryk. *de act. for. inv. s.* 3. *m.* 1. *ax.* 1. 2. (III) *præscriptio non interpellata, vel interrupta.* Solvens itaque usuras non præscribit. *L.* 8. §. *f. C. de præscr.* 30. *ann.*

3. Denique (IV) *ut tempus a lege præfixum in totum sit præterlapsum* adeo, ut etiam novissimus totus dies debeat esse completus, *L.* 6 *de O. & A.* secus, ac in usucapione rerum, ubi *ultimum diem* inchoatum

P. III. D esse

esse sufficit. *L. pen. pr. h. L. 16. de usurpat.*

4. Tempus autem ita numerandum, prout lex exigit. In *temporalibus* actionibus, ut plurimum, dies sunt *utiles*, adeoque tantum juridici dies computantur: in *reliquis* sunt *continui*, seu currunt de momento in momentum. *L. 1. h.*

5 Variant vero tempora pro varietate actionum. Quoad CIVILES, *reales puræ* eundem terminum habent, qui usucapioni rerum præfixus est: *mixtæ* vero 30. annis præscribuntur. Quo etiam pertinet hereditatis petitio. *L. 7. C. de hered. petit.*

6. *Personales* ex negotio *licito* præscribuntur 30. annis regulariter, *L. 3. C. de præscr. 30. ann.* nisi (*a*) favore creditoris aliud sit introductum, uti in actionibus personalibus Ecclesiæ competentibus. *Auth. quas actiones, C. de SS. Eccl.* (*b*) vel ob aliam causam longior terminus præscriptus, ut in condictione ejus, quod lusu perditum est. *L. f. C. de aleat.*

7. Ex *delicto* provenientes itidem durant 30. annis, si *civiliter* agitur. *L. 3. C. de præscr. 30. ann.* Si *criminaliter*: 20. annis exspirat accusatio. *L. 12. C. ad L. Cornel. de fals.* In quibusdam tamen lex breviorem terminum posuit, ut in delictis carnis, aliisque quinquennium. *L. 29. § 6. ad L. Jul. de adult. L. 28. C. eod. L. 7. ad L. Jul. pecul.*

8. Quoad PRÆTORIAS, reales quidem, & personales *ex negotio licito* eundem cum

ci-

civilibus remediis agnoscunt terminum, modo non agatur ad *reſciſſionem* actus. Nam ſic ſunt annales. §. 5 *l. de Act L. 6. §. f. L. 18. §. 8. quæ in fraud. cred.*

9. Perſonales vero ex delicto *pœnales* ſunt ordinarie annales. *L. 5. C. de injur. L. 2. §. 13. d. vi bon. rapt. L. 1. pr. de calumn.* Exceptiones ſunt in *pr. l. de perp. & temp. act. L. f. § ult. naut. caup. ſtab. L. 18. depoſ. L. 13. de ſerv. corrupt. L. 5. §. 5. de his, qui effud. vel dej.*

10. Ceterum ſunt adhuc diverſæ temporales præſcriptiones, quæ ad has regulas deduci nequeunt. Sic tridui præſcriptio occurrit in *L. un. de gland leg.* quiudecim dierum in *C. 1. de reſtit. ſpol.* in *6.* viginti dierum in *L. un. §. ult. C. ut omnes judic.* duorum menſium *L. 46. §. 4. de jur. fiſci. L. 38. pr. de ædil. edict. L. 28. eod.* ſex menſium. *L. 19. §. 6. eod.* &c. quæ omnia latius exſequitur Stryk. *cit. Tr. ſect. 4.*

TEXT. NOTAB.

L. ſi quiſquam, 7. L. in omnibus, 13. § 1. L. in uſucapione, 15. pr.

Tit. IV.

De doli mali, & metus exceptione.

1. (IV) EXceptio DOLI a Prætore vel ideo propoſita eſt, ne cui dolus ſuus per occaſionem juris civilis (*vid. L. 36. de V. O.*)

contra naturalem æquitatem *in stricti juris negotiis* prodesset. *L.* 1. §. 1. *h.* Est tamen duplex: vel *generalis*, vel *specialis*.

2. *Generalis* vel concurrit cum omnibus aliis exceptionibus *juris*, quibus eliditur quod contra naturalem æquitatem petitur; *L.* 2. §. 5. *h.* vel *subsidiaria* est, & datur ubi specialis deficit, & tamen contra æquitatem naturalem ex *rigore juris* quid petitur, *L.* 7. *pr. L.* 14. *h.* §. 2. *I. quib. al. lic. vel non.* Conf. Donell. *l.* 22. *c.* 5. *lit. g. seqq.* ubi ad certa genera revocat eandem.

3. *Specialis* nascitur ex negotio doloſo, prout supra illud explicatum *Tit. de dolo.* Parcius tamen opponenda. Requiritur enim (I) ne *reverentia personarum obstet*, contra has enim excipiendum *in factum*. *L.* 4. §. 16. *h.*

4. (II) *Ut personæ, quibus opponitur, sint doli capaces*. Neque enim facile pupillis obiicitur: facilius minoribus. *L.* 4. §. 26. *h.*

5. (III) *Ut actor dolum commiserit.* Quæ enim ex delicto personæ nascitur exceptio, alteri opponi, aut nocere non debet. *L.* 4. §. 27. *h.* Et sic de *auctoris* dolo emptori non obiicitur exceptio. *L.* 4. §. 31. *h.* Docere itaque debet qui hanc exceptionem obiicit, dolo malo *actoris* factum esse. *L.* 2. §. 1. *h.* A parte autem excipientis *in rem* opponitur. *L.* 2. §. 2.

6. Ex æquitate tamen admittitur, ut etiam possit excipi de dolo alterius, a quo actor causam habet *titulo lucrativo*. *L.* 4. §. 29. *h.* Pupillo quoque obiicitur, quatenus tutor dolum commisit, & pupillus locupletior

fa-

factus. *L* 4 §. 23. *h.* Quæ exceptio utroque casu tamen magis est *doli generalis*.

7. (IV) *Ut rite dolus probetur*. Id quod *ex facto* conſtare dicitur in *L.* 1. § *pen. h.* ſeu ex circumſtantiis ejus. De aliis legitimis conjecturis vid. Oldend. *Cl.* 61. *de except.*

8. Quamvis vero actio *de dolo* ſit biennalis: exceptio tamen hæc perpetua eſt. *L.* 5. §. *f. h.* Imo etiam peremtoria.

9. (V) *Exceptio* METUS, quæ in eo diſtat a doli exceptione, quod ſit *in rem ſcripta*, ut non inſpiciamus, an is, qui agit, metus cauſa aliquid fecit: ſed an in ea re metus cauſa quid factum ſit. *L.* 4. §. 33. *h.* Neque vero parentibus obiici poteſt. *L.* 4. §. 34. *h.* Eſt hæc exceptio *temporalis*, uti ipſa actio, *arg. L.* 9. §. 3. *quod met. cauſ.* Mev. 3. *D.* 333.

TEXT. NOTAB.

L 1. §. 2. L. palam eſt, 2. §. 2. 3. 5. L. apud Celſum, 4 §. 1. 13 16. 18. 27. 29. 31. 33. L. pure mihi, pr. §. f.

Tit. V.

Quarum rerum actio non datur.

1. INter peremptorias, ut ſupra dictum, quædam ſpeciatim dicuntur (VI) LITIS FINITÆ, quæ ſi opponebantur coram Prætore: ne quidem actio dabatur, ſi modo ſtatim de illis conſtabat. Si altiorem requirebant

bant indaginem: danda erat actio exceptione elidenda. *L. 9 pr. de jurej.*

2. Refertur huc (1) *exceptio* JURISJURANDI, quæ effectum *rei judicatæ exceptionis* obtinet, *L.* 1. *pr. h.* si modo (*a*) recte delatum extrajudicialiter juramentum: *L.* 1. §. 1. *h.* (*b*) eo, quo delatum est, modo, præstitum: (*c*) de eadem re, de qua juratum, reus rursus conveniatur. *L.* 28. §. 5. 6. 7. *de jurej.*

3. Prodest hæc exceptio fidejussori, & a fidejussore præstitum ipsi debitori principali, si modo de ipso *contractu*, & *de re*, non de *persona* sua tantum juravit. *L.* 1. §. 3. *h. t. L.* 28. §. 1. *de jurej.* Sic & ab uno correo præstitum aliis prodest. *L. c.* §. 3.

4. Huc quoque (2) refertur exceptio ONERANDÆ LIBERTATIS CAUSA, *L.* 1. §. 4 *h.* quæ itidem realis est, operaturque, ne Patronus exigere possit, quæ onerandæ libertatis causa stipulatus est. *L.* 1. §. 5 & 8. *h. t.* (3) Exceptio in odium aleatorum introducta, si v. c. in alea res vendita, ut alter luderet, &, evicta re, conveniatur: exceptione emtor submovetur. *L.* 2. §. 1. *h.*

4. Pertinent huc aliæ exceptiones ejusdem farinæ, ut *transactionis*, *præscriptionis*, *rei judicatæ*, &c.

TEXT. NOTAB.

L. 1 pr. §. 16. L. si filiofamil. 2. §. 1.

Tit. VI. (C. VIII. 37.)

De litigiosis.

1. (VI) EXceptio LITIGIOSI utilis est, si *actio*, vel *res* in litem deducta alienatur. Si *actio* alienatur: opponitur novo actori, qui hoc modo repellitur. Si *res* alienata est, & prior possessor litem continuare nolit: itidem hac exceptione repellitur. Neque enim *actionis*, vel *rei litigiosæ* alienatio valet. *L.* 2 *C. h. t.*

2. Requiritur vero (I) *Ut mota sit controversia judicialis*. Sola denunciatio extrajudicialis non sufficit. *L.* 1. *pr. h.* Olim necessaria erat litis contestatio. *L.* 1. §. 1. *h.* Sed jure novo in *reali actione* sola citatio sufficit per *Auth. litigiosa*, *C. h. t.*

3. (II) *Et quidem, respectu alienantis*. Quod si inter alios lis sit, & tertius rem illam vendiderit: non nocet exceptio, quia is, qui vendidit, nullam litem habuit. *L.* 1. §. 1. *h.*

4. (III) *Ut, quoad rem ipsam, actione reali agatur*. *L.* 2. *L.* 4. *Auth. litigiosa*, *C. h.* *L.* 13. *famil. erc.* Vox *dominii* enim in *Nov.* 112. *c.* 1. paulo latius sumitur. In personalibus non *res*, sed *actio* litigiosa fit. Franzk. *lib.* 1. *resol.* 11. *n.* 23. *seqq.* Dn. Thomas. *ad Huber. h.* §. 3.

5. (IV) *Ut lis sit recte mota*. Secus est si (*a*) coram arbitris, *C.* 2. *X. ult. lit. pend.* vel (*b*) calumniose mota.

6. (V) *Ut nulla adsit necessitas alienandi.* Tales enim alienationes hic exceptæ sunt in *L. ult. C. h. in f.* veluti dotis, transactionis, divisionis nomine factæ, &c.

7. Effectus litigiosi potissimum duo sunt. (1) Quod alienatio sit nulla, & pariat exceptionem, si actor actionem, vel reus rem litigiosam alienavit. (2) Quod pœnæ locos sit. Nam & alienans, & is, in quem alienatio facta, puniuntur ita: ut, si emtor eciat, rem esse litigiosam: venditor pretium cum altero tanto fisco præstare debeat; emtor vero teneatur rem reddere, & alterum tantum fisco inferre. Si vero nesciverit: emtor immunis est. Quin ei a venditore restituendum pretium cum tertia parte; fisco vero solida rei æstimatio præstanda. *L. ult. C. h.*

TEXT. NOTAB.

L. litigiosam, 1. L. rem, fin *Ex Codice* L. 1. Auth. litigiosa res est. L. lite pendente, 2. L. ult.

Tit. VII. (C. *IV.* 10.)

De obligationibus, & actionibus.

1. OBLIGATIO sensu stricto dicitur *vinculum juris, quo debitor ex facto obligationis vel aliunde a lege obstringitur necessitate ad aliquid præstandum. L. 3. pr. L. 51. h.* Tribuit hæc creditori *jus ad rem*, qui agens uni-

unice se fundat in *obligatione* debitoris. Qui *jus in re* habet, in hoc tantum se fundat, licet *per consequentiam* hic quoque possessor obligatus esse videatur.

2. Consistit obligandi vis in *necessitate coactiva* (vid. *L.* 35. §. 1. *de contr. emt. L.* 8. *h. L.* 108. §. 1. *de V. O. L.* 108. *d. V. S.*), quæ, quatenus solam conscientiam tangit, dicitur *interna*, & intuitu *fori externi*, *minus plena*, qualis olim in fideicommissis erat §. 1. *I. de fideic. hered.* Quatenus vero externo nititur adjumento *legis civilis*, dicitur *externa*, & *plena*. De qua hic agitur.

3. Oritur illa necessitas *ultimo* ex *lege*, & prout hæc variat, etiam obligatio varia est. Alia dicitur *naturalis tantum*, quæ solo vinculo *legis naturæ* nititur, jure civili tamen non agnita. Hæc æstimatur exinde, si inter illos, qui solo jure naturæ vivant, vim cogendi operatur, quamvis in statu civili *civilis vis* ei non sit superaddita. *L.* 84. §. 1. *d. R. J.*

4. Hæc de jure civili non dat actionem, quamvis ex *æquitate prætoria* alios effectus accepit, *L.* 7. §. 7. *de pact.* veluti quod pariat exceptionem, *L.* 7 §. 4. *de pact.* admittat fidejussores, *L.* 6 7. *de fideic.* pignora, *L.* 5. *de pign. act.* compensationem: *L.* 6. *de compensat.* impediat condictionem indebiti, *L.* 10. *h. L.* 26. §. 12. *de cond. indeb.* nisi in totum sit reprobata: quo casu hi effectus pereunt. *L.* 15 *ad SCt. Vell.*

5. Alia dicitur *mere civilis*, quæ solo jure stricto civili nititur, vinculo autem om-

ni æquitatis eſt deſtituta. §. 3. *I. de except.* Quamvis vero *ſtricto jure* pariat actionem: in effectu tamen nullam habet neceſſitatem propter exceptionem *jure Prætorio* introductam, qua eliditur. Unde & condictioni indebiti hic locus eſt.

6 Minime vero huc referendæ, ubi *nova* acceſſit *cauſa debendi*, quamvis antea nulla vis obligandi adfuerit, veluti in tranſactione, jurejurando, re judicata, &c.

7. Denique *mixta* dicitur, cui utrumque jus, & *naturale*, & civile vinculum addidit, & parit *actionem*, & *exactionem*. Quo pertinent contractus, aliaque negotia.

8. Obligat lex, ut plurimum, *mediate* per facta obligatoria, h. e. quibus lex vim obligandi indidit. Nullum enim factum per ſe obligat. Sunt hæc vel *determinata*, ut conventio, pollicitatio, delictum: vel *indeterminata*, quæ proficiſcuntur *ex variis cauſarum figuris*, *L.* 1. *pr. h.* Quo pertinent varia negotia, quæ ex æquo, & bono obligant, utut ad certum contractum reduci nequeant. Stryk *de act. for. inveſt. ſ.* 1. *m.* 12. Donell. *l.* 12. *c.* 4. Immediate ex *æquitate naturali* potiſſimum obligatio naſcitur in *condictionibus*, & actionibus *in factum*. Vid. tr. *de action. Sect. II. c.* 5.

9. Alteram partem hujus Tituli occupant ACTIONES, quarum origo de jure Romano recenſetur in *L.* 2. *§.* 6. *d. O. I.* In genere ſunt *remedium*, *quo perſequimur quodlibet jus*, & ita accuſationes & extraordinarias cognitiones continent. *L.* 37. *L.* 178, *§.* 2.

§. 2. *d. V. S L. un. C. quand. civ. act. crim.* Quatenus autem hisce opponitur ACTIO, est *jus persequendi* (processu solemni) *in judicio* (ad excludendam viam facti. *L.* 13. *quod met. caus.* olim coram judice pedaneo) *quod sibi* (non Reip. ut in accusationibus) *debetur* (ex quocunque jure. *L.* 178. §. *ult. d. V. S. L.* 108. *eod.*)

10. Eatenus evidenter discernitur ab *accusationibus*, & *extraordinariis cognitionibus*, ut & *interdictis*, quæ ad cognitionem prætoriam spectabant, & sic in *jure*, non *judicio* expediebantur. Conf. Tr. *de action. Sect.* 1. *c.* 2.

11. Oriuntur actiones vel ex jure civili, inde dictæ *civiles*: vel prætorio, inde *prætoriæ* dictæ. Hæ aliquando breviorem terminum, quam *civiles* habent, quatenus sunt *pœnales*, & *rescissoriæ*.

12. Ceterum variæ sunt divisiones actionum. Aliæ ex jure personarum de statu hominum competentes producuntur dictæ *præjudicioles*: § 13 *I. de act.* aliæ ex jure rerum, dictæ *reales*. Illuc pertinent *liberales causæ*, de quibus supra *Tit. de liberal. caus.* item *de partu agnoscendo Tit. de agnoscend. partu*. Hæ præjudicium faciunt aliis quæstionibus, quia pro diverso statu hominum jura variant. Sunt vero vel *affirmativæ*, vel *negativæ*, uti plenius declaravi *Tr. de action. S.* 2. *c.* 1.

13. REALES aterum sunt vel ex jure in re, *reales* in specie dictæ: vel ex jure ad rem, *personales* scilicet. Cujus divisionis usus traditus. *P.* 1. *Lib.* 1. *Tit.* 8. §. 17. 53. §. 17. Ordinarie quidem personales dantur con-

tra eum, qui nobis obligatus est: sed quædam etiam contra *tertium* poſſeſſorem competunt, & hinc ſpecialiter vocantur *in rem ſcriptæ*. Illæ iterum vel *petitoriæ*, vel *poſſeſſoriæ*, de quibus *Tit. de interdict.* actum.

14. Perſonales ſunt vel ex negotio *licito*, vel *illicito*. Illæ ſunt (*a*) vel *puræ*, vel *mixtæ*. Hæ ſunt, quæ non tantum ex *obligatione* competunt, ſed etiam aliquando ſimul *reales* eſſe poſſunt, uti ſunt *familiæ erciſcundæ, communi dividundo, & finium regundorum*. Vid. *Tit. fin. regund.* §. 2.

15. Deinde (*b*) vel *directæ*, vel *contrariæ*. Illæ ex obligatione *principali*: hæ ex *ſecundaria*, & quæ ex accidenti intervenit, competunt. Illæ dantur ad id, quod ordinarie in obligationem eſt deductum: hæ ad indemnitatem. Illæ aliquando infamant, ſi ex contractu infamante oriantur: non vero hæ regulariter. *L. 6. in f. de his qui not. infam.* In utraque non ſemper eadem culpa præſtanda eſt. Imo in contraria etiam nunquam juratur in litem. *L. 5. depoſ.*

16. (*c*) Vel *dativæ*, vel *nativæ*. Hæ ex præcedente *facto obligatorio* oriuntur: illæ magis ex *æquitate* immediate ex lege. Et ſic in omnibus non ſequuntur naturam actionum nativarum, uti exemplo condictionis furtivæ ſupra oſtendi, quamvis hanc non agnoſcat. Schwendend. *diſp. de act. dat. non dabili.*

17. (*d*) Quæ in ſpecie ex conventione oriuntur, ſunt vel *bonæ fidei*, vel *ſtricti juris*. Illæ dicuntur, quæ oriuntur ex *contractibus b. f.* ſeu *juris gentium*, ubi debitor non tan-

tum

tum ad id, quod *expresse* promissum, adstringitur; sed etiam quod æquum, & bonum est. Et ita in his judici pedaneo liberior potestas data erat propter formulam: *ex bono, & æquo, quanto melius, & æquius.*

18. Stricti juris dicuntur, in quibus judex pedaneus non poterat ultra placita partium aliquid adjudicare: *L. 99. de V. O.* sed certos habebat limites in formula præscriptos, quos egredi non poterat. Seneca *I. de benef. c. 7.* Cic. *in Orat. pro Roscio.* Huc spectabant *contractus civiles* solemnibus verbis initi, in quibus obligatio ex *verbis* nascebatur, & ita stricte iis inhærendum erat ut in verborum obligatione, & contractu chirographario, prout plenius ostendi in *Tr. de action. Sect. I. c. 3* §. 20. *seqq.*

19. Usus hujus distinctionis olim amplissimus fuit, quem etiam convenientibus locis ostendi. Si de praxi quæris: præjudicialis quæstio eruenda est, an hodie dentur actiones stricti juris. Quod nego, quia desunt tales contractus solemnes, in quibus obligatio tantum ex *verbis* oritur, prout in *Tr. de action.* pluribus ostendi.

20. Cum actionibus b. f. proxime convenire videntur *arbitrariæ*, quia itidem plenius arbitrium ex *æquo, & bono* adjudicandi judici pedaneo datum erat. §. 31. *in f. I. de action.* In eo tamen differebant, quod hoc prædicatum etiam realibus, & in rem scriptis tribueretur. Videlicet *arbitrium* in arbitrariis judici datum est determinandi (1) illa, quæ incerta, & indefinita sunt: (2) ex

offi-

officio conſtituendi, quomodo lis mota ſa cilius expediri queat.

21. Deinde aliæ actiones olim erant *directæ*, quæ juxta verba, & ſonum formulæ publice erectæ, ſeu *directæ* in foro dabantur: *Utiles* quando formula ad caſum propoſitum non quadrabat, interim ex *mente legis* ad caſum propoſitum *utiliter* accomodanda erat. Poſtquam vero mos dandi formulas exolevit, nullum amplius uſum habet. *L. 47. de negot. geſt.*

22. Ratione *finis* aliæ dicuntur *rei perſecutoriæ*, aliæ *pœnales*, aliæ *mixtæ*. *Iſtis* perſequimur *quod ex patrimonio nobis quomodocumque abeſt*. *L. 35. pr. h. Illis* vero pœnam *a legibus* (non conventionibus partium) determinatam, quæ vel in ſimplum tendit, vel in duplum, vel ulterius. Conf. Dn. Thomas. *de uſ. act. pœnal. in for. German. Hæ* vero utramque perſecutionem continent.

23. Differentiam in eo quærit ICtus in *c. L. 35.* quod (*a*) rei perſecutoriæ ſint perpetuæ: pœnales vero, ut plurimum, annales, quatenus ſunt honorariæ. (*b*) *Illæ* ordinarie in heredes dentur, niſi ſint ex delicto. Tunc enim eatenus ex æquitate tenentur, quatenus ad eos pervenit, *c. L. 35.* quamvis de jure Canonico indiſtincte obligentur: non *hæ*, quatenus lis non eſt conteſtata. *L. 26. L. 58. h.*

24. Tandem aliæ actiones dicuntur *principales*, aliæ *præparatoriæ*. Hæ propter illas inſtituuntur, & ſemper præcedere illas debent,

bent, uti est actio ad exhibendum. *L.* 3. §. 3. *ad exhib.*

TEXT. NOTAB.

L. 1 L. obligationum, 3 L. in omnibus, 6 L. sub hac conditione, 8. L. naturales, 10. L. quæcunque, 11. L. omnes debitores, 17. L. contraxisse, 21. L. actionem, 25. L. omnes pœnales, 26 L. non solum, 31. L. in honorariis, 35. L. cessat ignominia, 36. L. non figura, 38 L. obligationum, 44. L. furiosus, 46. L. Arrianus, 47. L. in quibuscunque, 48. L. ex contractibus, 49. L. contractus, 54. L. in omnibus, 55. L. in omnibus negotiis, 57. L. pupillus, 59. L. nunquam, 60.

Ex Codice. L. nominibus, 2. L. bonam fidem, 4. L. sicut, 5. L. si a creditore, 7. L. adversus, 10. L. ob æs alienum, 12. Auth. sed hodie.

Lib. XLV. Tit. I. (C. VIII. 38.)

De verborum obligationibus.

1. VERBORUM OBLIGATIO est *contractus, quo quis ex verbis solemnibus nuncupativis obligatur*. Cujus olim variæ species erant, v. c. dotis dictio, Caj. *Instit. lib.* 2. *t.* 9. §. 2. *seqq. L.* 23. *de R. J.* jusjurandum liberti, *L.* 7. *de oper. libert. L.* 13. *de accept. junct. L.* 8. §. 3. *eod.* & denique *stipulatio quæ* κατ' ἐξοχὴν talis dicitur.

2. STIPULATIO est *conventio formularia*, aliisque contractibus accessoria, adeoque semper præsupponit *causam debendi specialem*, quam

quam firmat. *L.* 2. §. 3. *de except. dol. mal. L.* 31. *de acquir. Rer. dom.*

3. Origo ejus videtur repetenda a temporibus juris Flaviani, quo omnia formulis solemnibus fuere repleta, principaliter quidem judicia, sed facile usus formularum sub specie *decori civilis* ad negotia extrajudicialia tractus.

4. Semel itaque his introductis, conventionibus quidem, quæ in *speciale nomen* transierant, ob *quotidianum usum* vis antiqua relicta obligandi: ceteris autem, qui in *generali nomine* subsistebant, vis antiqua detracta, ut non obligarent, nisi per formulas solemnes essent conceptæ.

5. Unde fere pleraque, quæ sub hoc titulo exhibentur, ad generalem naturam *pactorum*, seu *conventionum* spectant, totoque applicari possunt, si detrahas ea, quæ iis ex *regulis formularum* sunt superaddita.

6. Est itaque STIPULATIO *verborum conceptio* (solemnis, quamvis solemnitas post remissa sit. §. 1. *I. h.*) *quibus is, qui interrogatur, daturum, facturumque se, quod interrogatus est, respondit. L.* 5. §. 1 *h.*

7. Requirebatur (I) *consensus, L.* 10. *C. L.* 38. §. 1. *L.* 137. §. 1. *ff. h.* (II) *verba ore nuncupata.* Nutus non sufficiebat. *L.* 1. §. 2. *h.* Vid. tamen *L.* 35. §. 2. *h.* (III) *Interrogatio præcedens, & responsio subsequens. L.* 35. §. 2. *h.*

8. Responsio debebat esse (*a*) *continua. L.* 137. *pr. h.* Intervallum tamen modicum non

non nocebat. *L.* 1. §. 1. *h.* (*b*) *Congrui* *L.* 1. §. 3. 6. *L.* 83. §. 2. *h.* In quantitate diversitas non attendebatur. *L.* 1. §. 4. *L.* 83. §. 3. *h.* (*c*) *Animo stipulandi prolata*. *L.* 7. §. 12. *de pact.*

9. (IV) *Ut contineret causam debendi*. Accedit enim aliis negotiis firmandis. *L.* 35. §. 2. *ff.* *L.* 2. 5. *C. h. pr. I. h.* Hæc si deficit: producit quidem actionem: sed inefficacem propter oppositam exceptionem *doli*. *L.* 2. §. 3. *de dol. mal. except.*

10. (V) Ut stipulantes essent *habiles* ad paciscendum. *L.* 6. *h.* *L.* 14. §. 1. *de novat.* (VI) *Præsentes*. *L.* 1. *pr. h.* Visus non requirebatur. Stryk. *de Jur. præsent. c.* 3. *n.* 77. Et hoc requisitum præsumitur, licet in instrumento, quo stipulatio probatur, nulla ejus facta sit mentio. *L.* 1. *C. de inutil.* [illegible] *L.* 134. §. 2. *h.* *L.* 14. *C. de contr. & [illegible] stipul.*

11. (VII) *Quilibet sibi stipulari debebat*, non aliis. *L.* 38. *pr.* §. 17. *L.* 126. §. 2. *h.* Filius tamen patri, & servus domino stipulari poterat. *L.* 39. *L.* 40. *L.* 62. *L.* 130. *h.* Cautelæ igitur gratia olim *pœnam* hoc casu, quo aliis sripulabantur, adiicere solebant. *L.* 38. §. 17. *h.* Quin & snbsistebat, si simul stipulantis interesse versabatur. *L.* 38. §. 20. 21. *h.*

12. Hinc, si quis *sibi*, *aut tertio* stipulabatur, hic dicebatur *adjectus*, qui erat instar *procuratoris*, cui quidem solvi poterat, etiam invito stipulatore: jus tamen agendi

ei

ei non acquirebatur. *L.* 141 §. 3. 5. 6. 7. *h. L.* 28. *pr. de stipul. serv. L.* 126. §. 2. *h.*

13. (VIII) *Concipi debebat vel de dando, vel de faciendo. L.* 2. *pr. h.* Vid. *Tit. de pact.* Nam quæ *Tit. de pactis* in genere, de objecti pactorum requisitis sunt dicta, etiam huc spectant, quæ declarantur per textus sequentes, in *L.* 26. *L.* 27. *L.* 132. *L.* 83. §. 9. *in f. L.* 38. *pr.* §. 1. 2. *L.* 97. §. 1. *L.* 81. *pr. L.* 95. *L.* 115. *pr. L.* 29. §. 1. *L.* 87. *L.* 83. §. 7. *L.* 103. *L.* 34. *L.* 91. §. 1. *L.* 115. *pr. L.* 94. *pr. L.* 74. *L.* 75. *ff. L.* 8. *C. h.*

14. Ex stipulatione ita qualificata obligatur debitor ad id, quod *disertis verbis* in stipulationem est deductum. *L.* 99. *h.* Omissa non veniunt. *L.* 78. §. 1. *L.* 83. §. 3. *L.* 135. §. *f. h.* Si res absque dolo, & culpa promissoris non possit præstari: liberatur. *L.* 51. *h. L.* 137. 2. 3. *h.* Aliud, si in mora fuerit, *L.* 82. §. 1. vel culpa. Tunc enim perpetuatur obligatio. *L.* 91. §. 1. *seqq. h.*

15. Quod si pœna adjecta sit, nec præstatur promissum: pœna exigi potest, *L.* 71. *L.* 137. §. 7. *L.* 122. §. *f. h.* modo (1) certò appareat, contra conventionem factum esse: *L.* 132. *h.* ibique Gothofr. *in Not. lit. I.* (2) creditor eam eligat, in cujus favorem hæc adjecta est. Integrum enim ei est, spreta pœna, ad implendum contractum agere. Quod si interesse pœnam excedit: hoc, quatenus pœnam excedit, peti potest. Stryk. *de caut. contr. S.* 2. *c.* 5. §. 8. Struv. *decis. Sabb. c.* 14. *dec.* 9.

16.

16. Præstatio facienda (I) *debito tempore*. Antè illud cessit quidem dies, sed nondum venit, quamvis ante solvi possit, *L.* 137. §. 2. *in f. L.* 38. §. 16. *h.* quia in debitoris favorem præsumitur tempus adjectum. *L.* 41. §. 1. *h.*

17. Totum autem tempus præteritum esse debet, antequam cum effectu creditor agere possit. *L.* 42. *h.* Et inde quoque dijudicatur *terminus moræ*. Quod etiam dicendum est, si *tacite* tempus continetur in stipulatione. *L.* 2. §. 3. *L.* 126. *L.* 73. *pr. L.* 137. §. 2. *L.*, 14. *L.* 60. *h.*

18. Nulla die adjecta, statim debetur, ut tamen modicus terminus ad solvendum ex arbitrio judicis determinandus ei indulgeri debeat. *L.* 41. §. 1. *h. L.* 105. *de solut.*

19. (II) *Justo modo*. Unde & *conditiones* adjectæ, aliaque non sunt negligenda. Vid. *Tit. de pact.* Pertinet huc etiam electio, quæ in alternativis debitori competit. *L.* 75. §. 8. *h.*

20. Oritur ex hoc contractu *actio ex stipulatu*, si incerta est stipulatio h. e. si non continet quantitatem, de qua constet, quid, quale, & quantum sit præstandum: vel *condictio certi*, si certa sit dicto modo. *pr. I. h. L.* 75. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 1. 3. 4. L. eadem dicimus, 4. §. 1. L. is, cui bonis, 6. L. si ita stipulatus, 12. L. qui bis, 18. L. si id, 22. L. generaliter, 26. L. si

si quis, 36. L. stipulatio ista, 38. pr. §. 17. 18. L. eum, qui 41. §. 1. L. si quis arbitratu, 43. L. in illa stipulatione, 50. L. in conventionalibus, 52. pr. L. in stipulationibus, 55. L. quæ extrinsecus, 65. L. quotiens, 80. L. inter stipulantem, 83. §. 1. L. si insulam fieri, 84. L. mora, 88. L. quicquid, 99. L. puberes, 101. L. si mihi, & Titio, 110. L. ita stipulatus sum, 115. §. 1. L. decem stipulatus, 116. L. qui Romæ, 122. §. 4. L. continuus, 137. pr. §. 2. *f.*

Ex Codice. L. licet, 1. L. nuda, 5. L. omnes, 10. L. magnam, 12. L. veteris, 13. L. optimam, 14. *de contrahenda, & committenda stipulatione*. L. ex eo, 4. L. dolo, 5. *de inut. stipul.*

Tit. II. (*C. VIII.* 40.)

De duobus reis constituendis.

1. PLures contrahentes in eodem negotio ordinarie *pro rata* tantum obligantur, nisi res in obligationem deducta sit *individua*, vel lex aliud postulet. Ceterum consultius pro *creditore* est, si plures debitores in solidum obligantur, & pro *debitore*, si pluribus creditoribus se *in solidum* obstringit. Hinc ex *regulis prudentiæ* inventa est *correalis obligatio*, quæ omnibus in negotiis adhiberi potest, ubi plures tantum pro rata obligantur, & acquirunt, adeo, ut heredes etiam a defuncto ita obligari possint. *L. 9. pr. h.*

2.

2. Est vero CORREALIS OBLIGATIO, *qua duo, pluresve ex una, eademque causa eandem rem uni, eidemque eodem tempore in solidum promittunt, vel ab uno, eodemque sibi stipulantur.*

3. Ad constituendam hanc requiritur (I) *ut duo, pluresve stipulentur, vel promittant.* Inde dicuntur *rei stipulandi, & debendi, seu promittendi L. 1. h.* Sint autem (a) omnes habiles: alias solus habilis obligatur in solidum. *L. 12. h. L. 17. in f. L. 18. ad SC. Vell.* (b) De jure Romano omnes respondeant. *L. 6. h.* Hodie sufficit, quomodocunque suam declarent voluntatem. (c) Caveatur, ne a pluribus *conjunctim* stipuletur creditor: alioquin non sunt correi debendi, sed quilibet tantum pro sua parte obligatur. *L. 2. §. 4. de eo, quod cert. loc.*

4. (II) *Ut uno, eodemque tempore stipulentur, vel promittant.* Modicum intervallum intercedens quatenus nullus actus contrarius intervenit, non nocet. *L. 3. pr. L. 6 §. 3. h.* ibique Brunnem. *L. 12. pr. h.*

5. (III) *Ut de animo correalem constituendi obligationem constet. L. 3. pr. h.* In dubio non præsumitur *L. 11. §. 1 2 h.* Unde utile est expresse hoc declarare, si alias *dubium* esse possit, utrum partes se correaliter obligaverint: Bachov. *ad Treutl. V. 2. disp. 27. th. 9. lit. e,* Hahn. *ad W. h. n. 5.* Mev. 6. *D.* 112. alias expressa declaratio, quod obligati veline esse *in solidum*, non videtur necessaria, Brunnem. *ad Auth. hoc ita, C. h.* quam tamen alii ex *dicta Auth.* inferunt. Hahn. *c. l.* Rittershus *ad Nov. P. 3. c. 6. n. 11.*

6.

6. (IV) *Ut eandem rem, vel quantitatem promittant, vel ſtipulentur. L.* 2. *L.* 9. *pr. h.* Hinc res ita debet eſſe comparata, ut utrique ſtipulatori poſſit convenire. *L.* 28. §. 3. *de Uſufr. L* 35. *h.* Diverſitas *in modo* obligandi non nocet. *L.* 7. *h.*

7. (V) *Ex una eademque cauſa:* alioquin diverſum eſſet debitum. Qualis cauſa autem in correalem obligationem deducatur, perinde eſt. Nam omnibus, ut dictum, contractibus, & negotiis accedere poteſt. *L.* 4. *C. L.* 9. *h. L.* 38. *L.* 55 *de adm. & peric. tut. L.* 11. §. 2. *ad L Aquil.*

8. (VI) *Ut quilibet in ſolidum, & principaliter promittat, & ſtipuletur.* Hinc (*a*) ſi reus promittendi correo alteri heres exſtitit; non perimitur obligatio, *L.* 13. *h. L.* 5 *de fidej. L.* 3. *pr. de ſeparat. L.* 18 *de oblig. & act. L.* 50. *de fidej.* nec debitor, & *fidejuſſor* proprie ſunt correi.

9. (*b*) Singuli in ſolidum recte conveniuntur. *L.* 3. §. 1. *h.* Hodiè utuntur beneficio diviſionis. *N.* 99. *c.* 6 *Auth. hoc ita; C. h.* Hahn. *ad W. h. n.* 5. Bachov. *ad Treutl. c. l. th.* 9 *lit. e* Quo ipſo tamen *correalis obligatio* non fit otioſa. Nam per renunciationem hujus beneficii ſuſtinetur. Imo etiam tunc, ſi reliqui non ſint ſolvendo, effectum habet.

10. (*c*) Uno ſolvente, reliqui correi liberantur. Quod etiam contingit, ubi alio modo debitum reſpectu unius ſublatum eſt, excepto pacto, *L.* 27. *pr. de pact.* niſi ſint ſocii: *L.* 21. §. *f. eod.* vel aliter paciſcentis in-

interſit, ceterorum obligationem ſublatam eſſe. *L.* 21. *in f. de pact.*

11. (*d*) Alter ex correis ſolidum ſolvens non poteſt contra correos habere regreſſum, quia ad ſolidum fuit obligatus, niſi fuerint ſocii, *L.* 2. *C. h. e. ex cauſa oneroſa* obligati.

12. (*e*) Singuli correi ſtipulandi recte in ſolidum agunt. Et quidem, ſi alter ſemel egerit, non poteſt debitor alteri correo debitum amplius offerre, quia agens alterum prævenit. *L.* 16. *h.* Ante litem vero locus eſt gratificationi. Coll. Arg. *h.* §. 24.

13. (*f*) Non tenetur correus credendi ad communicationem, niſi ſocii ſint, *L.* 62. *pr. ad L. Falcid. L.* 43. *pro ſoc.* vel aliter inter eos actum ſit. *c. L.* 62. *L.* 3. *de reb. cred.*

TEXT. NOTAB.

L. eum duo, 2 L. in duobus, 3 L. duos reos, 6. pr. §. f. L. eandem rem, 9 L. ſi duo, 10. L. reus, 11. pr. L. ex duobus, 16 L. ex duobus, 18.

Ex Codice. L. creditor, 2. Auth. hoc ita, L. exprimere, 3 L. ult.

Tit. III.

De ſtipulatione ſervorum.

1. Servi olim ex *perſona domini* jus ſtipulandi habebant, *pr. I. h.* quomodocunque demum ſtipularentur, ſibi, domino, vel impersonaliter, *L.* 1. *pr. h.*

2. Et quidem *communis* acquirebat singulis pro virilibus partibus, si nominatim singulis stipulatus erat: alias pro partibus dominicis, si *nomine collectivo* dominis stipulatus erat, *L.* 37. *h.* nisi uni nominatim tantum stipulabatur. *L.* 1. §. 6. *L.* 5. *h.*

3. *Fructuarius* servus vel acquirit usufructuario, si ex re fructuaria stipulatur: vel proprietatio, si aliunde. *L.* 18. §. *f. L.* 22. *h.*

4. Servus *hereditarius* aut futuro heredi nominatim stipulatur, & nihil agit. *L.* 16. *h.* Aut simpliciter futuro heredi absque adjecto nomine, & valet. *L.* 28. §. 4. *h.* Vel hereditati, & itidem valet, *L.* 35. *eod.* & cedit dies ab adita hereditate. *L.* 25. *h.*

5. Servus *alienus b. f. serviens* acquirit domino ex quibus causis non solet acquiri b. f. possessori. *L.* 31. *L.* 39. *h.* Alias autem b. f. possessori acquirit. *L.* 19. *h.*

Lib. XLVI. Tit. I. (C. VIII. 41.)

De fidejussoribus, & mandatoribus.

1. FIDEJUSSIO est *contractus verbalis, quo quis alienæ obligationi ita accedit, ut, quod alius debet, se soluturum promittat, salvo manente debito principali.* Erat itaque olim contractus (1) *solemnis*, (2) *accessorius*.

2. Requiritur (I) de jure Romano, *stipulatio*, & hinc differebat a *constituto*, quod nudo pacto conciliabatur. Moribus non am-

plius

plius est contractus *solemnis*, cum sufficiat consensus quolibet modo declaratus, etiam per subscriptionem, hoc nomine factam. *L. 6. C. h.* Carpz. *P.* 2. *C.* 17. *d.* 17. *n.* 3. Hering. *de fidejuss. c.* 11. *n.* 26 *seqq.* Stryk. *de Caut. contr. S.* 2. *c.* 6 § 1.

3. (II) *Habilitas fidejubentium*. Hæc cognoscitur, si generalia se obligandi principia omittimus, ex eo, (*a*) *si jus civile ex rationibus specialibus eos ab hoc negotio non arceat*, quod facit in mulieribus, militibus, *L.* 8 §. 1. *qui satisd. cog. L.* 31. *C. locat. L.* 15. *C. de re milit.* Clericis, *N.* 123. *c.* 6. Neque jure Canonico aliud statutum, cum in *C.* 1 *X. h.* illi tantum coerceantur, qui fidejussionibus conciliandis nimiam dant operam.

4. (*b*) *Si alias possint securum reddere creditorem*. Secus enim non quidem plane *inhabiles*, sed tamen *inidonei* sunt. *Idoneitas* autem æstimatur ex duobus: (1) facilitate conveniendi, (2) facultatibus. *L.* 2. *pr. qui satisd. cog.*

5. Hoc intuitu ægre recipiuntur (1) qui non sunt de foro in negotiis judicialibus: Mev. 8. *D.* 182. (2) minores, ob beneficium restitutionis; *L.* 48. §. 1. *h.* (3) potentiores; Hering. *c. l. c.* 9. *n* 132. (4) pauperes. Interim, qui admisit inidoneum, alium postulare nequit, *L.* 3. *h. L.* 10. §. 1. *qui satisd. cog.* nisi postea inidoneus fiat, maxime quoad judicialia negotia. *c. L.* 10. *L* 4. *de stipul. præt.*

6. (III) *Ut fidejussor accedat obligationi principali* Inde differt a *mandatore*, qui antecedit obligationem principalem, *L.* 11. §. 14.

mand. adeoque mandator dicitur *suo nomine* teneri: fidejussor vero *nomine alieno*, *L.* 1. §. 8. *de O. & A.* quamvis hodie in effectu vix amplius adsit differentia. Schilt. *Exerc.* 28. *th.* 75. Conf. *L.* 32. *mandat.*

7. Accedit vero alterius obligationi vel *simpliciter*: vel certo modo. Quo refero *fidejussores indemnitatis*, *Schadlose Burgen*, qui se tantum obligant ad id, quod creditor a debitore servare nequit. Et sic in se continet conditionem: *si quid damni creditori obveniat*, Mev. 7. *D.* 321. *n.* 1. Hinc semper probandum a creditore, si agere velit, se non potuisse debitum servare a debitore. Conf. Stryk. *de Caut. contr. S.* 2. *c.* 6. §. 24.

8. Ab hoc differt *fidejussor succedaneus ein Ruck-Burg*, qui datur in *fidejussoris primi gratiam*, ut hic, si solvere cogatur pro debitore, nec ab eo consequi solutum queat; convenire possit succedaneum. *L.* 8. §. *f. L.* 27. §. 2. *f. h.* Vid. Hoppe. *in comment. ad* §. 1 *I. h.*

9. Hinc fluit, fidejussoriam obligationem se non extendere ultra, quam fuit in obligatione principali, *L.* 1. §. 4 *de V. O.* §. 5. *I. h.* & quidem tempore interpositæ fidejussionis, Hinc mora principalis non auget obligationem fidejussoris, *L. f. h. L.* 8. *de eo quod cert. loc.* nisi in omnem causam se obligaverit. *L.* 54. *loc.* Efficacius tamen obligari potest, *L.* 16. §. 3. *L.* 25. *h.* Stryk. *c. l.* §. 17. 18 Cum vero hodie non amplius per *stipulationem* fiat; negotiis *stricti juris* quoque accenseri nequit.

10. (IV) *Principale debitum sit verum*, *L.* 1. *L.* 2. *L.* 8. §. 1. *h.* qualecunque fuerit, sive

mix-

mixtum, sive mere naturale, *L.* 16. §. 3. 4. *L.* 7. *h.* etiam ex delicto, quatenus agitur ad pœnam pecuniariam, vel quæ in talem verti possit. In atrocioribus delictis etiam admittuntur, si reus est fugitivus, & salvum conductum petit: sed tantum pro cautione *de judicio sisti*, Hahn. *ad W. h. n.* 4. Bachov. *ad Treutl. V.* 2. *disp.* 28 *th.* 3. *lit. a.* Mere civile autem non admittit fidejussores, sicut & illud, quod a jure civili plane reprobatum est, *L.* 16. §. 1. *ad SCt. Vellej. L.* 46. *L.* 15 *pr. L.* 29. *h.*

11. Pro *dote* tamen restituenda a *marito* non recte dantur fidejussores, *Tit. C. ne fidejuss. doz. dent.* scilicet ne uxor ipsa eos accipiat: alii enim, qui dotem dederunt, non prohibentur, Mev. a. *D.* 367.

12. (V) *Ut salvum maneat debitum principale.* Hinc differt ab *expromissione*, qua quis ita recipit alterius debitum: ut antiquus debitor plane liberetur, *L.* 4. *de cond. caus. dat, caus. non sec. L.* 53. *de contrah. emt.* & ita cessat beneficium *ordinis*,

13. Obligatur ita constitutus fidejussor ex ratione *stipulationis*, quæ *contractus principalis* erat, æque, ut principalis, adeo, (*a*) ut ante debitorem principalem possit conveniri, *L.* 2 *L.* 5. *L.* 19. *C. h.* Si plures fuerint accepti: (*b*) singuli in solidum obstringuntur, quia olim singuli fidejussores *seorsim* respondere debebant, quo ipso *correi debendi* fiebant.

14. Sed temperarunt postea leges hunc rigorem per beneficia quædam. Primum est

EXCUSSIONIS, seu *ordinis*, quo fidejussor ante debitorem conventus petit, ut prius excutiatur debitor. *Nov.* 4. *Auth. præsente, C. h.*

15. Requiritur tamen, (1) ut debitor adhuc sit solvendo, (2) ita firmiter obligatus, ut actione compelli possit, (3) facilis conventionis, (4) ut opponatur, neque (5) ei renunciatum sit, neque (6) fidejussor negaverit se fidejussisse. Conf. Berlich 2. *Concl.* 24.

16. Hoc tamen beneficio non indiget *fidejussor indemnitatis*, qui demum *ipso jure* in subsidium obligatur, Zoes. *h. n.* 24. adeoque renunciatio hujus beneficii hic plane otiosa est. Stryk. c *l.* §. 24. Schilt. *Ex.* 48. §. 28.

17. Ex quo patet, neque excludi eum debere ab hoc beneficio, qui se obligavit, *ut principalis, als ein selbst Schuldiger.* Bachov. *ad Treutl. c l. th.* 5. *lit. c. d.* Cothman. *Vol.* 2. *resp.* 22. & 77. Expressisse enim videtur, quod jam tacite in omni fidejussione latitat: non vero renunciasse huic beneficio, cum renunciatio expresse fieri debeat, & in dubio non præsumatur. Zoes. *h. n.* 22.

18. Alterum est DIVISIONIS inter plures fidejussores locum habens, *ut dividatur inter eos obligatio, ne in solidum conveniantur.* Præter illa, quæ jam §. 15. tacta sunt, requisita, speciatim requiritur, (a) *ut re vera sint confidejussores.* Neque enim locus ei est inter fidejussorem primum, & succedaneum. *L.* 27. §. 4. *h.* Conf. *L.* 43. *L.* 51. §. 2. *h.*

19. *Ut objectum fidejussionis recipiat divisionem.* Si enim plures se *ad factum* obligarunt:

runt: merito cessat beneficium, quia obligatio in se est individua. Hering. *de Fidejuss. P. 2. c. 27. n. 92.*

20. Neque excluditur hoc beneficium, licet se obligaverint *in solidum*, cum clausula *sammt und sonders*, cum expressio eorum, quæ tacite insunt, non mutent naturam rei. Stryk. *c. l.* §. 25.

21. Denique, ubi fidejussorum alter in solidum solvere cogitur, habet adhuc *beneficium* CEDENDARUM ACTIONUM, ut non ante ad solvendum adstringi possit, nisi creditor ei cesserit actiones suas adversus ceteros confidejussores; aliquando etiam contra ipsum debitorem, veluti si pro invito fidejusserit. Conf. *L.* 17. *L.* 41. §. 1. *L.* 36. *L.* 39. *h. L.* 76. *de solut.*

22. Ex hactenus dictis fluit, (1) *quod competat fidejussori ex persona rei principalis exceptio*, adeo, ut, si illam non opponens solvat, non habeat regressum, *L.* 95. §. *pen. de solut.* modo sit exceptio (*a*) realis, (*b*) illam debitori competere sciverit. Mev. 2. *D.* 289. Hanc, etiam invito debitore, opponit. *L.* 32. *h.*

23 (2) *Quod, liberato principali, liberetur etiam fidejussor*, *L.* 68. §. 1. *h.* non ante, nisi ad certum tempus tantum fidejussit. Fab. *in C. l.* 8. *t.* 27. *d.* 25. Potest tamen aliquando agere, ut liberetur, (*a*) si diu stetit in obligatione, vel debitor bona sua dilapidare incipiat. *L.* 38. §. 1. *mandat. L.* 10. *C. eod.* (*b*) Si creditor studio differat exactionem debiti: provocare ipsum potest ex *L. si contendat*, 28.

h. (*c*) Si *ratione officii* ſeſe pro alio obligavit. *L.* 16. *de contrar. tut. auct.*

24. (3) *Quod, ſoluto a fidejuſſore debito, ei detur regreſſus contra debitorem*, vel actione mandati, ſi pro *ſciente*, *L.* 14. *C. h.* vel negotiorum geſtorum, ſi pro *ignorante* fidejuſſit. Sufficit autem, quomodocunque ſatisfactum eſſe a fidejuſſore. *L.* 18. *L.* 64. *L.* 72. *h. L.* 14. *C. h.* Imo vel condemnatio fidejuſſoris ſufficit, modo executio immineat. *L.* 45. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. & commodati, 2. L. generaliter, 5. L. græce, 8. §. 3. 7. 8. L. ſi dubitet, 10. L. cum reus, 14. L. fidejuſſoribus. 17. L. heres, 21. §. 1. 2. L. Marcellus, 25. L. inter fidejuſſores, 26. L. ſi plures, 27. §. 4. L. ſi contendat, 28. L. cum is, 36. L. fidejuſſor, 45. L. ſi Titius, 48. L. inter eos, 51. §. 4. L. ſi ita, 55. L. fidejuſſores, 68. L. Granius, 71.
Ex Codice. L. creditori, 2. L. non recte, 3. Auth. præſente. L. novatione, 4. L. ſi pater, 6. L. etiam, 9. L. cum alter, 11. L. mandati, 14 L. liberum fuit, 16. L. ſicut, 21. L. pignoribus, 25. L. generaliter, 28.

Tit. II. (*C. VIII.* 42.)

De novationibus, & delegationibus.

1. NOVATIO eſt *prioris debiti in aliam obligationem transfuſio, & translatio ita, ut prior perimatur. L.* 1. *pr. h.*

2.

2. Alio in sensu dicitur *novatio*, quæ priori accedit, eique novas affert qualitates, qualis est (1) *litis contestatio*, quæ priori obligationi omnia commoda conservat. *L.* 29. *h. L.* 8. §. 3. *de fidejuss. L.* 14. §. 5. *de pign.* Has novas tamen eidem superaddit qualitates, ut obligationes tempore, & morte perituras faciat perpetuas, & in heredes transitorias: *L.* 139. *pr. de R. J.* (2) *jusjurandum extrajudiciale*. Vid. *Lib.* 8. *Tit.* 2. §. 14. (3) *Obligatio pœnalis*, de qua §. 13. agitur. (4) Stipulationes prætoriæ, de quibus agitur infra *hoc Lib. Tit.* 5. §. 3. Sed de hac specie tamen hic potissimum non agitur.

3. Requiritur itaque (I) *ut nova obligatio in locum veteris constituatur*. Ergo (a) *praecedere debet debitum*, & sufficit naturale, *L.* 1. §. 1. *h.* vel conditionale, modo postea conditio existat. *L.* 8. §. 2. *h.*

4. (b) *Nova obligatio, quæ constituitur, debet esse vera*, adeo, ut *naturalis* sufficiat. *L.* 1. *in f. h.* Licet creditor novus nihil exigere possit: effectus tamen liberationis, quæ praeterea favorabilis, sequitur. Quod in pupillo novante liquidum est. *L.* 1. §. 2. *h. L.* 20. §. 1. *h.* Ubi vero jus civile in totum sustulit effectus naturales obligationis: ibi nova constitui nequit, & ita novatio est nullius momenti, uti in servo novante *L.* 8. §. 7. & 8. *L.* 14. *L.* 16. §. 1. *in f. ad SCt. Vell. L. ult. h.* Si mulier novat: prior obligatio *ex æquitate* restituitur.

5. (c) *Inter illos novatio fieri debet, qui de sua obligatione disponere possunt*. Non facile ita-

que admittitur procurator, nisi sit omnium bonorum, *L.* 20. *in f. h.* vel in rem suam. Unde nec *adjectus* novat, quia est instar *procuratoris* simplicis. *L.* 10. *h.*

6. Substitutio hæc nova in locum veteris fit dupliciter: vel manentibus iisdem personis, inter quas prior obligatio erat constituta, ut tantum *genus obligationis* mutetur, *L.* 8. *pr.* §. 1. *L.* 28. *h. L.* 6. *C. si cert. petat.* & ita dicitur NOVATIO in *specie dicta*: vel alterius debitoris consentientis in locum suum substitutione: *L.* 11. *h.* & dicitur in specie DELEGATIO.

7. Requiritur tamen in casu *delegationis consensus creditoris delegantis*, & *debitoris substituti*, & *delegati*. *L.* 17. *h. L.* 1. *C. h.* Neque enim debitor invitus delegari potest creditori sui creditoris. *L.* 6. *C. h.* Hinc delegatio differt ab *expromissione*, & *cessione*.

8. EXPROMISSIO est, quando quis animo novandi promittit id, quod alter debet, ut ut ille nolit. *L.* 8. *in f. h.* Nam, uti pro *invito* solvi potest: *L.* 23. *de solut.* ita etiam hoc casu liberatio contingit. *L.* 91. *de solut.*

9. CESSIO vero est, qua creditor alteri nomen suum cedit, etiam ignorante, vel invito debitore. *L.* 1. *C. h.* Quo ipso non tollitur obligatio inter cedentem, & debitorem cessum, uti in *expromissione* & *delegatione* contingit. *L.* 3. *C. h.* Vid. *Tit. de hered. vel act. vend.*

10. Hinc cessus debitor omnes exceptiones salvas retinet contra cessionarium, quas

po-

poterat opponere cedenti. Sed delegatus eas remittere censetur, dum se delegari alteri patitur. *L.* 12. *h.*

11. (II) *Animus novandi diserte exprimendus*: alioquin & manet prior obligatio, & nova ei accedit. §. 3. *I. quib. mod. toll. oblig. L. ult. C. h.* Olim sufficiebat, si modo constabat de animo novandi. *L.* 2. *L.* 8. *pr.* §. *f. L.* 28. *h.* Quod cum sæpe dubium esse poterat: hoc requisitum noviter superadditum est.

12. Unde & in *delegatione* hoc requiri recte asserunt, cum *eadem*, imo sæpe *major* ratio dubitandi hic adesse possit. Stryk. *de Caut. contr.* S 4. *c.* 2. §. 2. Carpz. *P.* 2. *c.* 19. *d.* 16. Dissent. Zoes. *h. n.* 16. Mev. 2. *D.* 240. & 5. *D.* 396.

13. Fluit exinde, per *pœnam* adjectam non videri factam novationem proprie dictam, uti alias colligunt ex *L.* 41. *pro soc. L* 34. §. *f. de O. & A. L.* 24 *quo ad dies leg.* Nam prior non est sublata: *L.* 28. *de act. emt. V. L.* 71. *pro soc. L.* 41. *C. de pact.* nec animus *novandi* est expressus. Idem quoque de *transactione* dicendum esse, putat Stryk. in V. M. *Tit. de transact.* §. 4. nisi expresse priori obligationi renunciatum sit.

14. Effectus novationis est, quod obligatio pristina tollatur cum omnibus accessionibus, *L.* 18. *h.* adeo, ut nec delegans periculum nominum præstet, nisi reservatus sit regressus. *L.* 22. §. 2. *L.* 45. §. 7. *mandat.* Hinc purgatur mora, *L.* 82. *pr. h.* pœna non committitur, *L.* 15. *h.* privilegia prioris obli-

ligationis tollantur, *L.* 9. *L.* 29. *h.* niſi in ſpecie fuerint reſervata. *L.* 3. *pr. ff. qui pot. in pign. L.* 11. §. 1. *de pign. act.*

TEXT. NOTAB.

L. 1, pr. §. 1. L. omnes, 2. L. ſi uſusfructus, 4. L. ſi Stichum, 8 in f. L. delegare, 11. L. ſi non debitorem, 12. L. ſi quis, 13. L. delegare, 17. L. novatione, 18. L. aliam cauſam, 29. L. ſi rem aliquam, 31. §. 1.
Ex Codice L. delegatio, 1. L. ſi delegatio, 3. L. ſi pater, 5. L. nec creditores, 6. L. ult.

Tit. III. (*C. VIII.* 43.)

De ſolutionibus, & liberationibus.

1. QUamvis *ſolutio* quamcunque liberationem generaliter denotet: *L.* 54. *h.* tamen ſtrictiſſime ſolet peculiariter de ea intelligi, quæ fit pecunia ſoluta. *L.* 49. *h.* Magis vero h. l. SOLUTIO eſt *actus, quo naturaliter illud præſtatur, quod in obligationem quamcunque ab utraque parte eſt deductum.* *L.* 52. *L.* 54. *h.*

2. Ut recte ſolvatur requiritur, (I) *ut ſolvant illi, qui rerum ſuarum adminiſtrationem habent liberam*: alias non fit ſolutum accipientis, *L.* 14. §. 8. *h.* ut tamen aliquando condicenti obſtet exceptio doli, ſi recte præterea ſolutum ſit, *c. L.* Recte itaque ſolvunt procuratores univerſales, *L.* 87. *h.* & tutores.

res. §. *ult. l. quib. al. lic. vel non*. Conf. *L.* 5. §. 5. *de reb. eor. qui sub. tut.*

3. Ordinarie quoque solvit qui debet: verum & alius *inscio* & *invito* debitore solvere potest ad effectum, ut liberetur, *L.* 20. *L.* 53. *h.* ut tamen priori casu tantum detur regressus: non posteriori, nisi (*a*) actiones fuerint cessæ a creditore solventi, nec (*b*) debitor possit docere, sua interfuisse, ne solveretur. *L.* 43. *de negot. gest.* Stryk. *de Caut. contr. S.* 4. *c.* 1. §. 4

4. (II) *Fiat ei, cui debetur, & qui alias disponere de rebus suis potest*: alias liberatio non contingit, quamvis, si pecunia adhuc salva extet penes pupillum: petens exceptione *doli* submoveatur *L.* 15. *h.* Magis itaque tutori solutio facienda, ut tamen ad plenum effectum liberationis consequendum cavendum sit, (*a*) ne solvatur tutori, cui administratio interdicta: *L.* 14. §. 1. *h.* (*b*) ut præcedat solutionem sententia judicialis, maxime in debitis sub usuris debitori datis. §. *ult. l. quib. al. lic. vel non.*

5. Perinde autem est, sive solvatur ipsi creditori, sive procuratori speciale mandatum habenti, vel omnium negotiorum. *L.* 1. *pr. h.* Quo etiam spectat *adjectus*. *L.* 1. §. 1. *h.* Si alii solvitur, quam, cui debebat liberatio non continget. *L.* 58. *h.* Caute quoque procedendum, si, pluribus instantibus, debitor uni solvere velit: Stryk. *c. l.* §. 10.

6. (III) *Solvatur quod debetur L.* 98. §. 6. *h.* ob rationem *L.* 2. §. 1. *de reb. cred.* Dn. Thomas. *de pret. affect. in res fung. non cad.* *c.* 2.

c. 2. §. 3. 4. Neceſſitas tamen, vel utilitas publica aliquando *ſubſidiariam præſtationem*, quæ conſiſtit in æſtimatione, vel præſtatione ejus, quod intereſt, admittit v. c. (*a*) ob pecuniæ inopiam ex communi calamitate bellica ortam: *R. I. de anno* 1654 §. 172. *L.* 4. §. 3. *de re jud.* (*b*) ſi res non poſſit amplius ob *culpam* debitoris præſtari: *L.* 5. §. 4. *commod.* Dn Thomas. *c. l.* §. 7. vel (*c*) creditori non amplius ob *moram* debitoris integrum ſit illam accipere. Vid. *Tit. de condict. tritic.*

7. (IV) *Solvatur integrum debitum*. Particularis ſolutio invito creditori obtrudi nequit, Mev. 2. *D.* 208. Zoes. *h.* 28. modo (*a*) integrum ſit liquidum: alia pars liquida ſolvi poteſt: *L.* 21. *de reb. cred.* (*b*) Unum ſit debitum: *L. f. quemadm. pign. ſolvit.* (*c*) Nulla adſit neceſſitatis publicæ ratio: *R. I. c. l.* (*d*) obligatio non ſit *ipſo jure* diviſa. *L.* 6. *C. fam. erc.* Stryk. de *Caut. contr. S.* 4. *c.* 1. §. 5. Mev. 6. *D.* 384. 5. *D.* 104. 3. *D.* 136.

8. (V) *Solvatur res propria*. Agitur enim de transferendo dominio. *L.* 17. *h.* 78. *L.* 94. *L.* 20. *h.* Neque enim rem alienam ſolvens liberatur, niſi completa uſucapione, vel alio accedente modo acquirendi. *L.* 78. *h.*

9. (VI) *In debita qualitate*, *L.* 72. §. 5. *h.* h. e. (*a*) ut res non ſit deterior reddita culpa debitoris: (*b*) ut pecunia ſolvatur in ea bonitate, quæ eſt tempore ſolutionis, in iis ſcilicet contractibus, ubi pecunia propter aliam rem eſt præſtanda, v. c. locatione, venditione. *L.* 24. §. 1. *de pign. act.* *L.* 99. *h.* Nam

in

in *mutuo*, & *condictione indebiti* merito respiciendum ad bonitatem illam, in qua pecunia data. *Vid. supr. Tit. de reb. cred.*

10. (VII) *Debito loco*, convento scil. vel ubi contractum est, vel ubi res est. *L.* 8. *C. h.* Aliquando tamen alibi solvi potest, habita æstimatione ejus, quod interest illius, qui se inde læsum dicit. *Vid. Tit. de eo, quod cert.* Imo audiendus est creditor, si alibi, quam ubi res est, illam velit sibi restitui. *L.* 10. *seqq. de rei vindic.*

11. (VIII) *Debito tempore*. *L.* 105. *h.* Cujus tamen favore dies adjectus, ille ei renunciare potest, & sic debitor ordinarie ante diem solvere potest. *L.* 29. *h.* Præterea urget solutionem prematuram instans periculum debitoris, quod vel dilapidare incipiat bona: vel de fuga suspectus sit: vel alia justa causa adsit, hoc effectu, ut vel solvat, vel cautionem præstet.

12. Solutio ita recte facta operatur liberationem respectu ejus debiti, intuitu cujus facta. Ex pluribus enim causis debitor statuere potest, in quam *summam* solutum imputare velit. *L.* 1. *L.* 101. *L.* 102. §. 1. *h.* Quod ni fecerit debitor: creditoris est eligere, cui debito potius acceptum ferat, dummodo in id constituat solutum, in quod ipse, si deberet, esset soluturus. *L.* 1. *h. L.* 5. §. 2. *L.* 18. *h. L.* 87. *L.* 103. *h.* Stryk. cit. l. §. 7. Mev. 7. *D.* 211.

13. Probanda tamen est solutio. *L. ult. C. h.* Quo pertinet productio apochæ, *L.* 14.

C. h. in qua specifice præcedentis debiti mentio facienda, Stryk. *c. l. C.* 3. §. 5. Præsumitur præterea ex cancellatione chirographi: *L.* 24. *de probat.* ex chirographo existente penes debitorem. *L.* 14. 15. *C. h.* &c. Vid. Struv. *Exerc.* 47. §. 67.

14. Altera pars Rubricæ agit de LIBERATIONIBUS in genere, quæ comprehendunt alios modos tollendi obligationem. Huc pertinet (1) *solemnis debiti oblati judicialiter facta obsignatio, & depositio*, quæ effectum solutionis plenarium habet, *L.* 9. *C. h.* modo rite facta fuerit.

15. Requiritur enim (1) oblatio actualis: verbalis ad effectum *liberationis* non sufficit, nisi in rebus immobilibus: (2) totius debiti: *L.* 9. *C. h.* (3) debito loco: *L.* 9. *cit. L.* 122. *de V. O.* (4) debito tempore: Richter. *decis.* 75. *n.* 19. (5) in proba moneta, quæ recusari juste nequit: Id. *c. l. n.* 20. (6) adhibeantur testes melioris probationis gratia. Stryk. *de jure præsent. c.* 8. *n.* 64.

16. Si a creditore pecunia ita oblata, recusatur: (7) numeretur in præsentia judicis, (8) præmissa citatione creditoris ad *videndum deponi*, Vid. Richt. *c. l. n.* 24. (9) & tandem obsignetur, & (10) deponatur in *loco publico*, vel alio *tuto*. Ut enim præcise in judicio deponatur, non est necesse. Conf. Zanger. *de Except. p.* 3. *c.* 2. *n.* 1. *seqq.* Schütz. *de oblat. consign. & depos. rei debitæ.*

17. (II) CONFUSIO, quando debitum, & creditum diversarum personarum, vel unum debitum duarum personarum in unam per-

perſonam concurrit. Tunc enim hoc ulti-mo caſu infirmius perimitur. Si autem *æqualis roboris* ſunt: utrumque ſuſtinetur in una perſona. *L.* 10. *de act. E. V. L.* 5. *L.* 21. §. 1. *ſeqq. L.* 59. *de fidejuſſ. L.* 13. *de duob. reis. L.* 3. *pr. de ſeparat. L.* 18. *de O. & A.* Strauch. *ad Jus Juſtin. diſſ.* 17. *th.* 9.

18. (III) REI INTERITUS *in ſpecie* debitæ absque *facto debitoris* contingens. Vid. *Tit. de peric. & comm. rei vend.* Genus non perit. *L.* 11. *C. de cert. pet.*

19. (IV) MUTUUS DISSENSUS. Vid *Tit. de reſcind. vend.* (V) COMPENSATIO. Vid. *Tit. de compens.* (VI) CONCURSUS duarum cauſarum lucrativarum in eandem perſonam *L.* 17. *de O. & A.* Vid. *Tit. de legat.* Dn. Thomas. *ad Strauch. diſſ.* 17. *th.* 15. Aliquando (VII) POENITENTIA. *Vid. Tit. pro ſoc. Tit. mand. Tit. de praeſcr. verb.* (VIII) MORS, quatenus obligatio ex *delicto* naſcitur, vel ex alia cauſa actiones ad heredes non ſunt tranſitoriæ. (IX) PRÆSCRIPTIO, vel alia exceptio peremptoria, &c.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. dum in re, 2. L. ceterum, 3. L. & magis, 4. L. nec enim, 6. L. quod si forte, 44. L. pupillo, 15. L. si ſeru. meam, 20. L. si debitor, 30. L. cum quis, 38. L. si ſolucurus, 39 L. sed nec illud, 42. L. seq. L. si quis aliam, 46 L. diſpenſatori, 51. L. ſatisfactio, 52. L. ſolvere, 53. L. qui mandat, 56. L. si quis, 57. L. is, qui alienum, 60. L. cum

cum juſſu meo, 64. L. quod certa, 70. L. qui decem, 72. pr. §. 4. L. Modeſtinus, 76. L. ſi alieni, 78. L. pecuniam, 79. L. hoc jure utimur, 86. L. Stichum, 95. §. 2. 3. 11. L. cum ex pluribus, 97. L. qui res ſuas, 98. pr. §. 3. 8. L. debitorem, 99. L. Paulus, 101. L. cum ex pluribus, 103. L. quod dicimus, 105.

Ex Codice. L. in poteſtate, 4. L. nulla, 5. L. ſi inter, 6. L. ejus quantitatis, 7. L. obſignatione, 9. L. invito, 12. L. pecuniæ, 14. L. quod debitore, 15. L. eum, 16. Auth. hoc niſi. L. manifeſti, 17. L. intereſt, 21. L. inductum, 22. L. ult.

Tit. IV.

De acceptilatione.

1. ACCEPTILATIO quoque refertur inter modos tollendi obligationem, diciturque *imaginaria ſolutio*, *cum verbis contracta obligatio ſolemnibus verbis contrariis*, *interpoſita ſtipulatione*, *tollitur*. *L. 1. h.*

2. Erat olim acceptilatio *actus legitimus*. *L. 77. de R. J.* Hinc fieri non poterat (*a*) per procuratorem, *L. 3. h.* (*b*) ſub conditione, *L. 4. h.* (*c*) in diem. *L. 5. h.* Inutilis tamen acceptilatio habebat vim pacti ob *favorem liberationis*. *L. 8. pr. h.*

3. Erat præterea olim differentia inter *acceptilationem*, & *pactum de non petendo*. Per illam *ipſo jure* tollebatur obligatio: per hoc ope *exceptionis*. Hoc ſoli paciſcenti proderat: *L. 3. §. 3. de liberat. legat.* illa etiam aliis ad idem debitum concurrentibus. &c.

Sed

Sed hodie pactum *in rem* conceptum vim *acceptilationis* habet, ut *ipso jure* tollat obligationem.

4. Non aliæ autem obligationes per illam tollebantur, quam *verbis contractæ*. Hinc inventa erat *stipulatio Aquiliana*, mediante qua reliquæ obligationes prius in stipulationem transfundebantur, instar *novationis*; & ita transfusæ per acceptilationem tollebantur. *L.* 18. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. per procuratorem, 3. L. ad inutilis, 8. pr. L. pars stipulationis, 9. L. quod in diem, 12. L. & per jusjurandum, 13. §. 1. L. si accepto, 19. §. 1.

Tit. V.

De stipulationibus prætoriis.

1. STipulationes interponebantur vel præcedente auctoritate publica: vel nulla. Hæ dicebantur *conventionales*, de quibus hactenus actum. Illæ imperabantur vel auctoritate *Prætoris*, vel *judicis pedanei*. Unde illæ *prætoriæ*, hæ *judiciales* vocabantur.

2. PRÆTORIÆ potissimum *hoc. Tit.* dicuntur *quæ ex edicto Prætoris interponi jubentur, certamque formam a Prætore acceperunt.* Hujus erant tres species: (1) *judiciales*, quæ propter *judicium* interponebantur, ut ratum fieret, ut *judicatum solvi* &c. *L.* 1. §. 1. *h.*

3.

Google

3. (2) *Cautionales*, quæ inſtar *actionis* habent, & ut ſit nova actio, cautelæ gratia, intercedunt. *L.* 1. §. 2. *h.* Ineſt itaque his ſtipulationibus *novatio* quædam *acceſſoria*. Quo pertinent ſtipulationes de legatis, de tutela, rem ratam haberi, & damni infecti.

4. *Communes*, quæ partim propter ſecuritatem judicii, partim propter rem ipſam fiunt, quo pertinent, quæ fiebant *judicio ſiſtendi cauſa*. *L.* 1. §. 3. *h.* Poſſunt etiam *a fine*, & quatenus propter *cautelas* adhibentur, omnes *cautionales* dici. *L.* 1. §. 4. *h.*

5. Natura *prætoriarum* in eo conſiſtit, (*a*) quod ordinarie deſiderent fidejuſſorem; *L.* 7. *h.* perpauce nuda *repromiſſione* fierent: *L.* 1. §. 5. *ſeqq.* (*b*) quod, ubi idoneæ eſſe deſinunt, de novo cautio exigi queat: *L.* 4. *h.* (*c*) quod, quæ intereſſe alterius continent, ſoleant comprehendere certam ſummam: *L. f. h.* (*d*) quod ambiguum ſermonem Prætor interpretetur. *L.* 9. *h.* In *conventionalibus* interpretatio fit contra eum, qui clarius loqui debuiſſet. *L.* 39. *de pact.*

TEXT. NOTAB.

L. prætoria, 7. L. in ejuſmodi, fin.

Tit.

Tit. VI

Rem pupilli, vel adolescentis salvam fore.

1. HAC cautione satisdant tutores, vel curatores, *ut*, *ut res pupilli*, *vel minoris salva sit*, *& incolumis*, *operam daturos*. Ex qua cautione olim demum agebatur, finita tutela: *L.* 1. *L.* 4. §. 4. *h.* hodie etiam ea durante.

2. Acquiritur hac stipulatione actio ipsi pupillo, quamvis *utilis*, *L.* 4. *pr. h.* licet alius exegerit cautionem. *L.* 2. 3. *h.* In curatore tamen *statim* committitur, atque quid salvum esse desinit, secus, ac in tutore. *L.* 4. § 7. *h.*

3. Cessat in pluribus fidejussoribus ab *uno tutore* datis hoc in casu beneficium *divisionis*. *L. f. h* Si vero singuli a pluribus tutoribus dati sunt, *ex persona tutorem* gaudent divisionis beneficio. Zoes. *h.* n. 5. vid. supra *Tit. de fidejuss.* & *nominat.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. non quasi, 4. pr. L. si plures, ult. [illegible]

Tit. VII.

Judicatum solvi.

1. HAnc cautionem subire debebat qui alium judicio defendebat, vel etiam ipse

ipſe reus in reali actione, pr. I. de satisd. Quod Imper. in §. 2. eod. poſtea mutavit.

2. Præſtabatur hæc cautio actori in ipſo litis initio, L. un. C. de satisdat. & quidem plerunque reſpectum habebat ad ſententiam certi alicujus *judicis pedanei*, qui ſi non judicabat, ſed alius, non committebatur ſtipulatio, quia hujus ſententiæ fidejuſſores ſe ſubdiderant, & negotium *ſtricti juris* erat. *L. 3. pr. L. 20. h.*

3. Complectebatur hæc cautio tres clauſulas: (1) *de re judicata*: (2) *de re defendenda boni viri arbitratu*: (3) *de dolo malo*, *L. 6. h.* & in tantum committebatur, in quantum judex pronunciaverat. *L. 9. h.*

4. Hodie hæc cautio, præſertim in civilibus, non amplius exigitur, ne quidem a procuratore, quamvis hic aliquando ſub cautione *de rato* admittatur. Utilis tamen eſſe poteſt, ubi reus de *dilapidatione* eſt ſuſpectus v. Mev. 2. D. 77. vel actor juriſdictionem prorogavit.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. ſi quis, 3. L. judicatum, 9. L. vir bonus, 18. L. dum apud, 20.

Tit. VIII.

Ratam rem haberi, & de ratihabitione.

1. CAutio DE RATO in primis tunc locum habet, quando defectus aliquis, vel

vel dubium circa mandatum procuratoris, *actoris* vices tenentis, occurrit, vel etiam ipse plane non habet *expressum mandatum*, ut tamen præsumptio sit pro eo, quod ex mandato agat; de quo *ad Tit. de procurat.* actum. A parte *rei* indistincte defensor sine mandato sub hac cautione admittitur. *Conf. L.* 1. *C. de procurat.*

2. Poteſt etiam hæc cautio extrajudicialiter conſtitui a procuratore, quoties de ejus mandato dubitatur, *L.* 10. §. 11. *L.* 12. *pr. h*, quia ita ad regulas cavendi ſpectat.

3. Si ex hac cautione committitur stipulatio, h. e. si dominus non ratihabeat ſeu agnoscat & comprobet, quod actum eſt; *L.* 12. §. 1. *h.* in tantum competit actio adverſus fidejuſſores, in quantum alterius intereſt. *L.* 9. *L.* 13. *pr. L.* 19. *h.* Quod *ſi* pro parte non ratihabeat dominus; pro *parte* committitur stipulatio, *L.* 18 *h.* Cum vero probatio ejus, quod intereſt, admodum ſæpe difficilis ſit: conſultius eſt, per pœnam adjectam illud ſtatim determinare.

TEXT. NOTAB.

L. non tantum, 5. L. quo enim, 12. §. 1, 2. L. amplius, 15. L. ne satisdactio, 21.

Lib.

Lib. XLVII. Tit. I.

De delictis privatis.

1. SEquuntur *duo libri terribiles*, uti appellantur in *L.* 2. §. 8. *C. de vet. jur. enucl.* in quibus materia *criminum*, & *pœnarum* est exhibita. Est vero DELICTUM *factum contra legum prohibitionem sponte susceptum, quod a lege obligationem ad pœnam accepit.*

2. Requiritur itaque (1) *factum aliquod externum*. Cogitationes nullam merentur pœnam in foro humano, *L.* 18, *de pœn,* quatenus (*a*) in sola mentis operatione subsistunt, (*b*) nullam reipubl. jacturam inferunt. Ergo *scientia* in crimine læsæ Majestatis, aliisque atrocioribus tunc delictum involvit, si sciens illud manifestare negligit, quo facto periculum præcaveri potuisset. *L.* 5. *C. ad L. Jul. Maj.* Imo hoc casu *non factum* involvere ipsum *factum*, recte dici potest.

3. Unde *Conatus* ab omni pœna immunis esse nequit, modo (*a*) sit apertus, (*b*) præcise ad delinquendum directus, (*c*) in factum externum erumpens. Respectu pœnæ interest, utrum impediatur *pœnitentia* delinquentis; an *externo impedimento*, & utrum ad *proximum*, an vero *remotum actum* demum fuerit deductus. Secundum quas circumstantias pœna determinanda est. Vid. *Const. Car. crim. art.* 178.

4.

4. Aliqoando etiam conatus ad delinquendum in peculiare delictum a lege notatum transit, quo casu secundum pœnam a lege determinatam puniendus est, ceu plurima exempla in *extraordinariis delictis* occurrunt: alias *extraordinaria* regulariter *locum* habet.

5. (II) *Ut sponte commissum sit*. Ad *animum* potissimum respiciendum, qui distinguit delicta. Ceterum voluntas delinquendi est duplex; vel *directa*, quando quis præcise aliquod delictom intendit: vel *indirecta*, quando quidem non intenditur ipsum delictum, quod commissum est, sed aliud *factum illicitum*, ex quo tamen per se tale delictum facile provenire potest. *L.* 38. §. 5. *de pæn.* Unde mandans de vulnerando tenetur de occiso &c.

6. Qui itaque doli sunt capaces, delinquere possunt. Hinc nemo dixerit, a *furiosis* delictum committi posse. Imo furor superveniens impedit pœnam ob delictum ante furorem commissum infligendam, etiamsi alias capitalis sit, Vid. *L.* 12. *ad L. Cornel. de Sicar. C. C. C. art.* 179. Si intervalla dilucida habet: executio pœnæ locum habere potest. Carpz. *Pr. Crim. P.* 3. *q.* 145. *n.* 33. Hinc etiam regulariter nec in *cadavera* mortuorum amplius sæviendum. Anton. Matth. *de crimin. proleg. c.* 2. *n.* 5. *seqq.*

7. De *infantibus* idem dicendum, & impuberibus, *L.* 12. *ad L. Cornel. de sicar. L.* 22. *ad L. Cornel. d. falo.* nisi malitia suppleat ætatem,

tem, quamvis extra ordinem puniri soleant. Vid tamen Brunnem. 4 *Decis.* 2. Minores vero non semper eximantur a pœna ordinaria. *L.* 9. §. 2. *de minor.* Carpz. *qu.* 143. *n* 81.

8. *Dormientes* itidem non delinquunt in eo, quod in somno fecerant. *Clem. un. de homicid.* quamvis aliquando (*a*) somnus possit esse delictum in milite in stationibus posito. Conf. *L.* 27. §. 9 *ad L. Aquil.* (*b*) occasionem præbere delinquendi, quam qui avertere potuit, & non fecit, delinquit. Conf. Dn. Thomas. *de jure circa somn. & somnia. cap* 5 § 15. *seqq.* ubi de *noctambulis* delinquentibus Pufend. *de J. N & G. L.* 1. c. 5 § 11. Anton. Matthæi *cit. L. n.* 13.

9. *Ebrietas* quoque summa mentem excludit, adeoque in foro humano sæpe excusat, si prægnantes occurrunt circumstantiæ, hoc est si (*a*) talis est, quæ mentis exilium induxerit: (*b*) si non fuit electa ad delinquendum: (*c*) si ignoravit delinquens, se propendere ad ejusmodi delicta: (*d*) si fortuito, & non data opera ad ebrietatem perductus est: (*e*) si ad mentem rediens postea graviter detestatur factum commissum. Farinac. *in Crim. P.* 2. *qu.* 70. *n.* 50. Ab omni culpa tamen non immunis est, & hæc merito pro *ratione circumstantiarum* est punienda. Brunneman. 2. *Dec.* 21.

10. Sic etiam *ira* minuit delictum, si (1) omnem mentis alienationem inducit, (2) & ex causa probabili orta est. Carpz. *P.* 1 *qu.* 6. *n.* 16. Vid. tamen Brunnem. 4. *D.* 45. Proinde

de pœnæ extraordinariæ locus esse solet. *C. C. C. art* 137. Anton. Matth. *cit. l. in f.*

11. (III) *Ut contra legum prohibitionem sit commissum*. Neque enim omnia vitia, & nævi communes humani generis *delictum civile* in foro externo constituunt, saltem in sensu juridico. Est vero prohibitio legis vel *naturæ*, vel *civilis*. Utrobique delictum committi potest, quamvis magis in foro externo per *legis civilis* prohibitionem, quia sæpe quædam in Rep. corrupta permittuntur, quæ jure naturæ in classem delictorum sunt referenda. Unde etiam *facta indecora* non constituunt delictum.

12 (IV) *Ut lex facto illicito addiderit obligationem ad pœnam subeundam*. Absque hoc requisito nullum est delictum in foro civili. Nam in contractibus plura perpetrantur contra *prohibitionem legis*, quæ tamen in classem delictorum referri nequeunt, quod hæc obligatio facto haud sit indita. Equidem Brunnem *in der Einleitung zum inquisitionis Process. c.* 2 §. 5 *seqq* putat, magistratui dandam esse facultatem etiam inquirendi in alia facta illicita, quæ in classem delictorum vulgo non collocantur; sed hoc ad *nuda consilia* spectat.

13. Sufficit autem, quod lege talem factum *punibile* declaratum sit, sive directo, sive per indirectum, licet certa pœna non sit imposita, v. c. si adjecta clausula *bey willkuhrl. Straſſe*. Unde plura facta illicita in jure occurrunt, quæ ad *ordinarias* classes delictorum

referri nequeunt, veluti *alienatio rei litigioſæ* &c. quia extantiora delicta tantum eo relata ſunt. Unde hæc, & ſimilia delicta alii vocant *innominata*, extantiora vero *nominata*.

14. Delicta alia ſunt *vera*, quæ ex *proæreſi* delinquentis committuntur, alia *quaſi delicta*, quæ magis *culpa* perpetrantur.

15. Vera ſunt vel *privata*, quæ civili, & privata ſeu forenſi actione ab eo, ad quem res pertinet, vindicantur, & ad *pœnam privatam* tendunt. *L. 1. §. 1. de incend. ruin. naufr. L. 6. in f. de injur. Zoes. h. n. 2. Publica*, quæ publica accuſatione ex lege publica expediuntur ad pœnam infligendam. *L. 1. de publ. judic. Extraordinaria* quæ ſint, ſuo loco dicendum. Interim magis ad *crimina publica* referri debent, a quibus primario ipſo proceſſu diſtinguuntur, ſicuti *publica* a *privatis* diverſo agendi modo, & pœna diſtinguuntur.

TEXT. NOTAB.

L. 1. pr. §. 1. L. nunquam, 2. pr. L. ult.

Tit. II. (C. VI. 2.)

De furtis.

1. AD privata delicta olim referebatur FURTUM, quod eſt *contrectatio fraudulosa rei alienæ, ut & uſus, vel poſſeſſionis, invito domino, facta lucri faciendi gratia.*

2. Requiritur itaque (I) *contrectatio*. Neque enim ſola *cogitatio* furem facit. *L. 1. §. 1. h.*

1. *h.* Hinc (*a*) tantum *res mobiles* furto auferri possunt, §. 2. *I. de usuc. in f.* si *sensum juridicum* & pœnam furtis impositam spectes, quamvis in *genere morum* aliis multis modis furtum committatur. Vid. Dn. Jac. Brunnem. *disp. de furt. non agnit.*

3. (*b*) Sola inficiatio rei depositæ non statim furtum facit, nisi accedat occultatio, intercipiendi causa, *L.* 1. §. 2 *L.* 67. *pr. h. L.* 3. §. 18. *de acquir. vel amitt. poss.* Anton. Matthæi *de crim. h. t. c. I n.* 4 *seq.*

4. (*c*) Qui tantum conclave ingreditur furandi causa, sed impeditur, quo minus aliquid auferat, nondum fur est. Tenetur tamen actione injuriarum. *L.* 21. §. 7. *h.* (*d*) In tantum furti actio locum habet, in quantum facta contrectatio. *L.* 21. *h.*

5. Fit autem hæc contrectatio vel *physice*, vel *moraliter*. Hoc fit ab illis, qui ad ipsum actum furandi concurrunt, veluti scienter rem furtivam emendo, *L.* 12. *C. h.* celando. *L.* 48. §. 1. *h.* vel aliter colludendo: item opem, & auxilium ferendo, *L.* 52. § 19 *h.* speciale consilium dando, ex quo furtum secutum. *L. cit. L.* 50. §. 3 *h. L.* 54 §. 4 *h.* &c. In his speciebus hodie mitior pœna obtinet, si colludentes non participaverint de furto usque ad statutam lege Carolina summam.

6. (II) *Fraus, & dolus.* §. 2. *I. de Usuc.* Neque sufficit, si per *lasciviam* aliquid factum, unde furtum postea ortum. §. 11. *I. h.* Merito itaque a reatu furti excusat necessitas extrema, qualem supponere solent commen-

tatores *ad Grot. de J. B. & P. L.* 2 *c.* 2. §. 6, Conf. Dn. Thomas in *Jurispr. div. L.* 2. *c.* 2, *n.* 170. *seqq* Patet quoque exinde, qua ratione in tenera ætate constituti possint excusari a furti pœna ordinaria. *C. C. C, art.* 164. *L.* 23. *h*

7. (III) *Res aliena*, sive jure dominii, sive alio modo ad aliquem spectet. Nam & falsus procurator recipiens alienum debitum, *L.* 19. *C. h.* & administrator intercipiens pecuniam principalis furtum faciunt. *L.* 2. *de tut, & rat. distr. L.* 33. *h. L.* 7. *C. h.* Neque attenditur quantitas, nisi quæratur de *pœna* infligenda. *L.* 14 §. *f. L.* 37. *h.*

8 Imo & qui intervertit *jus* alteri, quod ei competebat circa rem mobilem, furtum committit. *L.* 14. §. 1. *L.* 15. *h.* Quin & respectu *usus* furtum fit, si ad usum non concessum, invito domino, & lucri faciendi animo quis rem applicat, *L.* 12. §. 2 *L.* 40. *h.* adeo, ut duplum, quanti alterius intersit, præstandum sit. *C. C. C. art.* 170.

9. (IV) *Ut lucri faciendi animus adsit.* Ex avaritia enim proxime fluit, Hinc non est fur, (*a*) qui rapit ancillam libidinis gratia, *L.* 39. *L.* 82. §. 2. *h.* (*b*) qui veritatis tollendæ gratia tabulas amovet, *L.* 16. *ad L. Cornel. de ſals.*

10. (V) *Ut fiat, invito domino*, Eo consentiente non fit furtum, *L.* 46. §. 8. *h.* modo vere consentiat, §. 8. *I. h. L.* 20. *C. h.* Imo sufficere videtur, si quis saltem juste existimat, se, volente domino, rem auferre.

11.

11. Hinc quoque esse videtur, quod hereditariæ rei, quatenus *hereditas jacens* est, & sic a nemine possidetur, non dicatur fieri furtum in *L.* 68. *h.* nisi res ab alio detineatur, & ab eo auferatur. *c. L. L.* 69. *seq. h.*

12. Propter furtum ita comparatum de jure Romano datur ACTIO FURTI *ad duplum*, *vel quadruplum et*, *cujus ex justa causa interest*, *adversus ipsum furem*, *non heredes ejus*.

13. Respectu pœnæ interest utrum furtum sis *manifestum*, an *nec manifestum*. *Illud* est, quando fur deprehenditur cum re, antequam ad locum pervenerit, quo eam ea die deponere destinaverat. Sufficit vero conatus realis apprehendendi: non vero sola visio. *L.* 7. §. 1. 2. *L.* 3 *pr. L.* 35. *h. Hoc* vero, quando fur dicto modo non deprehenditur. *L.* 4. *L.* 5. §. 3. *L.* 8. *h.* Hic *dupli*, ibi *quadrupli* pœna obtinet. Vid. A. Gell. *in N. Attic. lib.* 11. *c.* 18.

14. Res vero ablatæ petuntur vel *vindicatione*, vel *condictione furtiva*. Hæc in eo a priori differt, (*a*) quod detur, re etiam exstincta: *L.* 9. *C. h.* (*b*) dominium non sit probandum: (*c*) tantum adversus furem, ejusve heredem competat &c. Vid. *Tit. de condict. furt.*

15. Novissime jure Carolino pœna variat pro varietate circumstantiarum. Secundum hoc enim distinguendum, utrum furtum sit *simplex*: an *qualificatum*. Hoc dicitur, quod fit admotione scalarum, vel effractione, vel etiam telo, quo resistenti damnum inferri possit *art.* 159. Alterutrum sufficere videtur,

 eum

Google

cum Carolus V. ad *directam intentionem furandi* respexisse videatur, quamvis Carpz. *Pr. Crim. P.* 2. *qu.* 79. *n.* 16. *seqq.* conjunctim hæc requirat. De apertura clave adulterina facta idem dicendum videtur, Tabor. *in Racemat. p.* 481. *n.* 20. cum æque *directa furandi intentio* hic adsit. In hoc pœna laquei *regulariter* obtinet. *art. cit.* 159.

16. Simplex est vel *magnum*, vel *parvum*, *Hoc* dicitur, quod est infra 5. florenos, sicut *illud* dicitur, quando quis quinque florenos, & ultra furatus est. *art.* 157. Conf. Schilt. *Ex.* 49. §. 11. In parvo, si quidem *primum* sit, pœna juris civilis obtinet pro distinctione, utrum sit manifestum, nec ne, *cit. art.* quamvis in *manifesto* personarum ratio habenda, ut viles quidem fustigatione cum perpetua relegatione puniendi sint: ceteri, in quibus *spes emendatione* superest, in quadruplum sint condemnandi. *art.* 158.

17. Si parvum sit reiteratum *secunda vice*: itidem extra ordinem punitur *art.* 161. Si vero *tertia vice*: tunc simpliciter pœna laquei obtinet, *art.* 162 quamvis alicubi sat prudenter introductum sit, ut fur ob tertium furtum morte puniri nequeat, nisi bis ante punitus sit. Vid *Ord. polit. Magdeb c.* 71. §. 1. Quæ intentio etiam constitutionis criminalis fuisse videtur.

18 In furto vero *magno* pœnæ variant pro varietate circumstantiarum In primis vero respiciendum, *wie schadlich den Beschadigten der Diebstahl seyn mag*, ut dicitur in

art.

art. 160. & ſic pœna vel corporalis, vel ultimi ſupplicii imponenda.

19. Optime vero in *art.* 175. judices admoventur, ut omnes circumſtantias in pœna dictanda attendant, præſertim ne proni ſint ad pœnam patibuli, utpote ſatis rigidam, & quæ in magis ſalutarem converti poſſet, dictandam.

20. Hinc mitiganda pœna variis ex cauſis: (1) inter conjuges, *art.* 165. & inter parentes, & liberos: (2) in eis, qui res amiſſas inveniunt, & non reſtituunt: (3) piſcantibus in alienis rivis *art.* 169. (4) ſi de quantitate non ſatis conſtet. Unde eſt, quod ſæcularii extra ordinem puniri ſoleant. Vid. Struv. *Ex.* 48. §. 25.

21 Ceterum ſi plures fures ſunt: omnes ad eandem pœnam obligantur, & quidem ſinguli in ſolidum. *L.* 21. §. 9. *h. L.* 51. *ad L. Aquil.* Quoad pœnam autem publicam ſinguli puniendi ſunt ſecundum regulas antea traditas.

22. Neque vero tollitur repetitio rei furtivæ per pœnam patibuli, quam fur ſuſtinuit: ſed nihilominus heredes obligantur ad res reſtituendas, quia ſatisfactio publica privatam haud tollit. Carpzov. *P.* 2. *qu.* 80. *num.* 103. *ſeqq.* id non admittit, cujus ſententia *de jure Germanico* vera eſt: non de *Romano*, ut contra eum evincit Huber. *h.* § 6.

23. Denique ad furtum probandum pertinet, quod judex providus eſſe debeat in dijudicandis indiciis furti commiſſi. Quo per-

tinet (1) si alias persona suspecta: (2) si bona ablata possideat; ea celet in loco suspecto; vel eadem vendat; nec (3) auctorem suum possit ostendere: (4) si instrumenta ad furandum apta deprehendantur penes eum. *art.* 38. & 43. Conf. Carpz. *Pr crim. qu.* 122. *n.* 41. Zang. *de tort. c.* 2. *n.* 476. Oldekop. *in obs. crim. tit* 4. *obs.* 27.

24. Solet proinde quoque decerni *perscrutatio domestica die Haussuchung*, quæ fit judicis, etiam *inferioris*, auctoritare, modo adsit justa causa, & probabilia indicia afferantur. Lipolts discurs. *de perscrut. domestica c.* 4.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. fur est manifestus, 3 L. si quis, 7 §. 1. L. cujus, 10. seqq. L. vulgaris, 21 L. impuberem, 23 L. tutor, 33. L. qui jumenta, 40. L. falsus creditor, 43 pr. § 4 8. seqq. L. qui vas argenteum, 48. §. 1. 4. 7. L. in furti actione, 50. pr. §. 1. 3. f. L. si pignore, 54. §. 1. L. interdum, 56. §. 4. L. si servus, 61. §. 5 L. non potest, 63. L. qui ea mente, 65. L. inficiando, 67. pr. L. qui re, 76. L. ult.

Ex Cod. L. incivilem, 2 L. civile, 5. L. si is, 7. L. sobtracto, 9. Auth. navigia. L. falsus, 19. L. manifestissimi, 22.

Tit. III.

De tigno juncto.

1. SPeciatim de *tigno juncto*, quod furto ablatum est, introducta est *actio* DE TIGNO

JUN-

JUNCTO. Cum enim tigna, quatenus juncta sunt ædibus, vindicari *directo* non possint: *L. 1. h.* merito in eum, qui junxisse convictus fuit, *dolo* scilicet *malo*, datur actio in duplum. *L. 1. pr. h.* Neque enim parci debet ei, qui sciens rem alienam ædificio inclusit. *L. 1. §. 2. h.*

2. Ceterum, ubi tignum non est furtivum, nec dolo malo jungitur, cessat pœna dupli, & re soluta, sola vindicatio superest ex L XII. Tabb. *L. 63. de donat. int. V. & U. L. 23 §. 6. de R. V.* extante vero, *verum pretium* restituendum. *L. 98. §. ult. de solut.* Neque enim ratio juris patitur, ut bonæ fidei possessor duplum præstet, qui nihil commisit. Quod & moribus hodiernis tantum exigitur. Conf. Dn. Thomas. *de pret. affect. in res fungib. non cadent. c. 3. §. 59 seqq.*

3. Datur hæc actio contra *dolo malo* jungentem, & sic etiam contra fabrum lignarium, qui junxit, licet eas non possideat. Magis enim oritur ex *delicto*. Et quamvis ille duplum præstiterit: tamen adhuc superest extrinsecus rei vindicatio contra ipsum possidentem, soluto scilicet ædificio. *L. f. h.* Quod si vero idem, qui *dolo malo* junxit, possideat ædes. tunc præstando duplum videtur immunis esse ab ulteriori rei vindicatione, si titulatus m. f. possesor est. §. 29. *in f. de R. Divis.* Fuit enim præter duplum etiam tignorum æstimationem persolvere debet.

Tit. IV.

Si is, qui testamento liber eſſe juſſus erit, poſt mortem domini ante aditam hereditatem ſubripuiſſe, aut corrupiſſe quid dicetur.

Contra talem ſervum, qui juxta in Rubrica deſcriptum modum quid ſurripuerat, dabatur ex *æquitate prætoria* actio in factum intra annum utilem in duplum. *L.* 1. *pr. h.* Civilis enim actio deficiebat, quia neque ut *ſervus* coerceri poterat ob imminentem libertatem: neque ut *liber* damnari, quia hereditati furtum fecit, h. e. dominæ: domina autem non poteſt actionem furti habere cum ſuo ſervo. *L.* 1. *§.* 1. *h.*

Tit. V.

Furti adverſus nautas caupones, & ſtabularios.

1. Ratione furti ab iis commiſſi, quorum miniſterio exercitor in navi, caupona, vel ſtabulo utitur, datur actio *in factum ad duplum adverſus exercitorem*, & ſic magis ex *quaſi delicto*, quam *vero*, naſcitur, *L. un. pr. h.* ut tamen in poteſtate læſi ſit, malitne agere actione furti cum fure: an vero hac honoraria cum exercitore *L.* 10 *§.* 3. *h.*

2.

2. Probandum itaque in hac actione, furtum esse commissum ab his, *quorum ministerio utitur*, vel ab *inhabitatoribus*. Horum enim factum præstare debet: non viatorum, cum hos eligere non possit: bene tamen illos. *L. un. in f. h.*

Tit. VI.

Si familia furtum fecisse dicetur.

1. SI a familia h. e. universitate, seu grege servorum factum erat furtum: de jure stricto multiplicanda erat pro numero servorum in dominum actio noxalis. Æquitas tamen induxit, ut liberetur dominus, si solvat illud, quod solvere deberet, si unus furtum commisisset: alias omnes servos dedere noxæ debebat.

2. Si vero sciverat, furtum fieri a familia: & *suo*, & *suorum nomine* conveniri poterat. *L. 1. pr. §. 1. h.* Idem post extensum est ad actionem L. Aquiliæ ob rationis identitatem. *L. 32. ad L. Aquil.*

Tit. VII.

Arborum furtim cæsarum.

1. ARborum furtim, h. e. *ignorante domino, celandique ejus causa, L. 7. pr. h.* cæsarum nomine datur ex L. XII. Tabb. actio adversus cædentem, &, si plures ceci-

 de-

derint, adverſus ſingulos in ſolidum, *L. 6. pr. h.* ad pœnam dupli. *L. 7. §. 7. h.* Et ideo, quia *civilis* eſt, perpetua eſt. *L. 7. §. 6. h.*

2. Sufficere quidem videbatur actio Legis Aquiliæ, quæ etiam hoc nomine datur. *L. 1. h.* Sed hæc antiquior eſt actione legis Aquiliæ, & ſpecialem caſum continet, adeoque per *generalem legem* poſtea latam non poteſt dici ſublata, præſertim cum hæc aliquando poſſit eſſe pinguior. Neque etiam ſemper *actio furti* ſufficit, quia ſine furto fieri poteſt, ut quis arbores furtim cædat. *L. 7. §. 1. h.*

3. Requiritur itaque *cæſio arborum*, vel etiam ut deglabrentur, & ſubſecentur arbores. *L. 5. pr. h.* Neque enim huc pertinet, ſi quis radicitus arborem evellit, vel extirpat, ſed hic caſus L. Aquilia vindicatur. *L. 7. § 2. h.*

4. Latius *h. l.* vox *arboris* patet, ut apparet ex *L. 3. h.* adeo, ut & *aridæ* comprehendantur. *L. 3. §. 5. h.* Tabor *in Racemat. p. 411. ſeqq.* quod optime contra Carpzovium defendit Dn. Thomas. *ad Strauch. diſſ. 19. th. 9.*

5. Condemnatio vero ad duplum ita ineunda, ut æſtimetur, quanti domini interſit non cædi, deducto ante omnia ipſarum arborum pretio, adeoque ejus, quod ſupereſt, fit æſtimatio. *L. 8. pr. h.*

6. Statuta quoque eſt criminalis perſecutio adverſus furtim cædentes in *C. C. C. art.* 168. determinanda ſecundum cujusvis loci

loci mores. Schilt. *Ex.* 49. §. 17. *seqq.* Quod etiam de jure civili verum fuisse videtur. L. 2. *h.* Non tamen inde capitalis pœna recte infertur. Clasen. *ad cit. art. in. f.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. sciendum, 2. L. vitem, 3. §. 5. L. si plures, 6. pr. §. f. L. si colonus, 9

Tit. VIII. (*C. IX.* 33.)

Vi bonorum raptorum, & de turba.

1. RAPINA est *delictum privatum* (de jure Romano), *quo per vim contrectatur alicui dolo malo res mobilis lucri faciendi animo*.

2. Requiritur hic singulariter præter requisita in furto supposita (1) *violentia personæ illata*, & quidem (2) *destinato consilio*. Hinc etiam *manifestus fur* dicitur. *L.* 80. §. 1. *de furt.* Aliquando sufficit vel animus rapiendi, veluti si quis animo rapiendi, & vim inferendi ædes alicujus ingressus sit, sed neminem offenderit, *L.* 52. §. *f. de furt.* & hæc rapina dicitur ex accidenti *non manifesta*.

3. Differt itaque (*a*) ab actione *quod metus causa*, quod ibi vis *compulsiva*: hic vero *ablativa* supponatur. *L.* 14. §. 2. *quod metus caus.* (*b*) *A furto qualificato* quod hic violentia personæ: ibi rei magis inferatur.

(c)

(c) *A spolio*, quod designat dejectionem de possessione, imprimis rei immobilis, & *bona fide* fieri possit. (d) *A latrocinio*, quod est rapina conjuncta cum homicidio.

4. Inde datur actio VI BONORUM RAPTORUM *ei, cujus interest, rem non esse raptam, adversus raptorem intra annum in quadruplum, post annum in simplum*. Eodem modo competit actio furti, *L.* 2. §. 23. *h.* ut tamen non detur contra heredes, licet sint locupletiores facti, qui tenentur condictione furtiva. *L.* 2. §. 27. *h.*

5. Mirum autem est, quod, si Christianus Judæo, vel pagano aliquid rapiat, tantum detur in duplum, *L.* 6. *C. de pag.* quod ex odio erga Judæos, & paganos videtur esse introductum.

6. In primis vero in hac actione proqandus *dolus malus*. Neque enim, qui suam rem rapuit, vel alias lucri faciendi animum non habet, hac actione tenetur, sed aliter punitur. *L.* 2. §. 18. *h.* §. 1. *I. h. L.* 13 *quod met. caus.*

7. Concurrit cum hac (I) *actio furti manifesti*, quando contra ipsum raptorem agitur. *L.* 80. §. 3. *L.* 88. *de furt.* Sed contra eum, cujus dolo ab alio raptum est, cessat actio furti. *L.* 80. §. 4. *eod.* Neque enim fur manifestus dici potest, *L.* 34. *eod.* & non manifesti furti actio nimis lenis fuisse videtur.

8. (II) *Criminalis persecutio ex L. Jul. de vi publ. & privata*, *L.* 2. §. 1. 2. 4. *h.* & quidem in grassatores statuta erat pœna capitis. *L.* 28. §. 10. *de pœn.*

9.

9. Sic etiam hodie pœna capitalis in graſſatores publicos *Straſſen-Rauber*, eſt ſtatuta in *art.* 126. quæ etiam locum habet, ſi vel minima res vi ablata fuit, quia ſic æque læditur ſecuritas publica. Carpz. *Pr. crim. P.* 2. *qu.* 90. *n.* 55. *ſeqq.* & de Jure Sax. adhuc corpus rotæ imponitur. Id. *c. l. n.* 12. 13.

10. Altera pars Rubricæ eſt de TURBA, *quæ eſt tumultus plurium perſonarum dolo malo alicujus concitatus*. *L.* 4. §. 23. *h.* Inde datur actio adverſus eum, qui auctor turbæ ejusmodi fuit, ad damnum reſtituendum intra annum in duplum, poſt annum in ſimplum. *L.* 4 *pr. h.*

11. Tenetur hac actione, qui quomodocunque turbam concitavit, etiamſi abſens fuerit, *L.* 4 §. 4. *h.* vel clamando, vel criminando aliquem, vel miſericordiam provocando, etiamſi non habuit conſilium *directum* turbæ cogendæ. *L.* 4. §. 6. *h.*

* *TEXT. NOTAB.*

L. 1. L. Prætor ait, 2 §. 18. 22. 23. L. 4. §. 6. L. non prodeſt, 5.
Ex Codice. L. 1. L. res obligatas, 3.

Tit. IX.

De incendio, ruina, naufragio, rate, nave expugnata.

1. QUia pœna furti de jure Romano non adeo rigida erat: ob varias circumſtantias

tias merito crescere debebat. Hinc specialem actionem proposuit Prætor in eum, qui occasione *incendii, ruinæ, naufragii* &c. quid rapuit, dolo malo recepit, damnive quid in his rebus dedit, in quadruplum intra annum, post annum in simplum. *L.* 1. *pr. h.*

2. Ceterum qui rem jacentem ex naufragio, quæ fluctibus expulsa sit, aufert, furti tantum tenetur *L.* 5. *h.* & ne tale quid fieret, multifariam prospectum est. *L.* 7. *h.* Quin & præterea criminalis persecutio adversus deprædantes naufragos constituta erat, *L.* 4. §. 1. *L.* 1. §. 1. *h.* & quorum fraude factum erat, ne periclitantibus succurreretur. *L.* 8. §. 8. *h.* *L.* 3. §. 4 *ad L. Cornel. de sicar.*

TEXT. NOTAB.

L. quo naufragium, 3. §. f. L. si quis, L. si fortuito, 11. L. ult.

Tit. X. (*C. IX.* 35. 36.)

De injuriis, & famosis libellis.

1. VOX *injuriæ* ambigua est. *L.* 1. *h.* Hoc loco INJURIA est delictum, *quo quis alterum verbis, vel factis, aliove modo contemtibilem apud alios reddere intendit.* Oritur itaque ex superbia, dum quis ex inepta opinione se putat majore honore dignum, & ita alterum præ se contemnit, eoque ipso socialitatem lædit.

2.

2. Requiritur itaque ad injuriam (I) *factum contemtibile*, h. e. quod ex communi hominum opinione contemtum parit, & hoc dici solet, *per se injuriosum*, quod opponitur *factis dubiæ æstimationis*, quæ non *per se* contemtum in se continent: *per accidens* tamen in contemtum alterius fieri possunt.

3. Communiter vero talis contemtus sese exserit vel *verbis*, vel *factis*. *L.* 1. §. 1. *h.* Verbis aut *nuncupatis ore*, aut *scriptis*.

4. *Verbalis* injuria in specie dicitur *convicium*, *L.* 15. §. 3. *seqq. h.* quæ vox indicat, injuriam non esse, saltem de jure Romano, qui secreto sermone, remotis arbitris, aliquid tertio, quod vere ad infamiam pertinet, objecit. Huber. §. 2 Sed hodie latius injuriæ serpunt.

5. Injuria *in scriptis*. Rursus vel dicitur *injuria scripta*, quando vel satyrice aliquis in scriptis traducitur, vel nomina contemptum alicui tribuuntur, veluti si vocatur hæreticus, fanaticus &c.

6. Vel *famosus libellus*, quando alicui imputatur certum famosum crimen gravior: pœna dignum, sive nomen suum addiderit. sive non *L.* 5. §. 9. *h. R. I. de anno* 1577. *tit. von Buchdruckern und Schmahschrifften* quamvis ut plurimum omitti soleat. Nec contrarium colligendum ex *Const. crim. art.* 110. quæ ex errore profecta, & correcta per *R. I. cit.* ut legem posteriorem. Quod si tamen nomen adjectum: facilius etiam *injuriarum* agi potest, non excluso judicio publico. *L.* 6. *h.*

7.

Google

7. *Facta* etiam non facta comprehendunt, veluti si quis contemptus causa non utatur consueta salutatione &c. Ipsa facta sunt infinita, veluti verberare, pulsare, domum introire inviti, alapam porrigere, medium digitum ostendere &c.

8. Quin & habitu, gestibusque alter contemni potest *L.* 15. §. 27. *h.* item picturis, sculpturis, vestimentis, & aliis infinitis signis, contemptum ex more regionis denotantibus. Nulla enim signa per se sunt injuriosa: sed ex hominum *impositione* talia fiunt.

9. (II) *Ut animus injuriandi adsit*, qui ex ejusmodi factis colligitur: aliquando etiam juramento purgatorio locum facit, si facta sint dubiæ æstimationis. Carpz. 3. *Resp.* 44. Præsertim cavendum, ne verba ex sensu nimis delicato interpretemur. Mev. 6. *D.* 112.

10. In æstimando *animo injuriarum respiciendum* (I) ad *qualitatem circumstantiarum*. Hinc, si testi crimen objicitur verum a reo ad sui defensionem: injuria non committitur. Carpz. *P.* 4. *C.* 42. *def.* 7. uti nec si contra rescriptum exceptio mendacii. Stryk. *de falsit. prec. Princip. obl. c.* 4. *n.* 7. *seqq.* Quo & pertinet exemplum de Astrologo in *L.* 15. §. 13. *h.*

11. Respiciendum (III) *ad personæ qualitatem*, a qua factum procedit. Quod si enim animo emendandi, vel corrigendi aliquid factum sit: non est injuria, *L.* 15. §. 38. *h.* uti a patre, præceptore, non semper vero a Ministris Ecclesiæ, *R. I. de anno* 1542. §. *da-*

mit

mit aber, nec ab eis, qui in scriptis ex zelo pio se putant gloriam Dei tueri. (IV) Ad ipsius *facti qualitatem*.

12. Quod si constat de hoc animo, non excusat *in totum* veritas convitii, *L.* 5. *C. h. tit.* 110. *in f.* Harprecht. *ad* §. 1. *I. h. n.* 166. nec quod *sub conditione* verba sint prolata, quia etiam hæc contemptum indicant: vel quod injurians dicat se hæc ab aliis audivisse, nisi forsan admonitionis gratia hæc remotis arbitris alicui obiiciantur. Sic nec operatur aliquid protestatio in contrarium, nisi ex *justa causa* injuriosum quid alicui obiiciatur.

13. Animus autem injuriandi adest vel *directo*, de quo hactenus: vel *per indirectum*. Quo pertinet, quando quis illicite quid facit, quod ad alicujus contemptum tendit, licet non in hunc finem ab altero factum fuerit, v. c. attentando pudicitiam, *L.* 9. §. *f. L.* 10. *h.* virginem semper sequendo contra bonos mores. *L.* 15. §. 22. 23. *h.* Conf. *L.* 18. §. 3. *L.* 3. §. 4. *L.* 4. *h.*

14. (V) *Ut invito talis injuria fiat.* In volentem enim non fit, *L.* 1. §. 5. *h*, quatenus agitur (*a*) de actione injuriarum sibi competente, (*b*) de interesse privato. Nam & ad sollicitudinem magistratus spectat, ejusmodi facinora impunita non relinquere. Hinc alteri quoque non præjudicatur, quem tangit eadem injuria c. *L.* 1. §. 5.

15. Patiuntur enim injuriam alii *mediate*, alii *immediate*. Illi per consequentiam,

cum

cum illi læduntur, qui vel *poteſtati noſtræ*, vel *affectui* ſubjecti ſunt. *L.* 1. §. 3. *h.* Requiritur tamen, ut *injurians in genere ſciverit, injuriatam perſonam alterum hoc modo attingere*. *L.* 18. §. 45. *h.* Et ſic aliquando ex uno facto pluribus competit actio injuriarum. *L.* 1. §. *f. h.*

16. Sic itaque patet per liberos, maritus per uxorem; *L.* 1. §. 3. *h.* ſponſus per ſponſam, *L.* 15. § 24. *h.* heres per defunctum injuria afficitur: *L.* 1. §. 4. *h.* non vero uxor per maritum, niſi per conſequentiam injuria eam tangat. *L.* 2. *h.* Anton. Matth. *h. t. c.* 1. *n.* 11. *ſeqq.*

17. Quod ſi pluribus inferatur injuria: videndum, utrum in *ſingulos* ſit directa: an vero ad eos *collective* conſideratos, veluti collegium, miniſterium. Priori caſu ſinguli experiuntur: poſteriori vero integrum collegium una actione. Harprecht *ad* §. 2. *I. h. n.* 40.

18. **Vindicantur injuriæ remediis vel *privatis*, vel *publicis*.** Ibi agitur ad *vindictam privatam*: hic vero ad *publicam*. Unde hæc, quatenus a magiſtratu expediuntur *ex officio*, merito approbanda: illa vero omni pietati, & primis chriſtianiſmi principiis adverſa ſunt: imo & rationi regulisque prudentiæ repugnant. Vid. Stryk. *de jure ſens. diſs.* 9. *c.* 4. *n.* 33. Dn. Thomas. *de uſu act. pœnal. in for. Germ. in f.* Tr. noſter *de iniquit. & injuſt. action. injur.* Hinc & actio æſtimatoria cum reliquis in Ducatu Magdeburg. lege publi-

blica prohibita est. Vid. *emend. ordin. proc. Magd. c.* 50. §. 10.

19 Spectat huc (I) ÆSTIMATORIA (de cujus origine vid. Gell. in *N. A. lib.* 20. *c.* 1.), quæ est *actio pœnalis prætoria, qua injuria affectus æstimat injuriam sibi illatam, eamque in libello determinat, sibique adjudicari petit*, & hoc est *civiliter* agere. *Criminaliter* enim agitur, quando pœna hæc, vel alia corporis afflictiva fisco applicanda petitur, *L. f. h.*

20. Ratio differentiæ consistit in eo, (*a*) quod ubi civiliter agitur, annus determinatus sit, *L.* 5. *C. h.* Hinc annus, & mensis in libellis exprimendus, & probandus: aliquando etiam dies. Brunnem. ad *L.* 3. *C. de accusat.* Gail. t. *O.* 64. *n.* 11. Si vero criminaliter; 20. annis durat actio. Lauterb. *in comp. h. p.* 668.

21. (*b*) Priori casu admittitur juramentum: non posteriori. Sic & (*c*) priori casu olim admittebatur procurator: non posteriori. Quæ ratio differentiæ tamen hodie cessat *L. f. C. h.* Et tandem (*d*) in pœna ipsa est differentia, & sufficere videtur, si quis tantum in criminali persecutione generaliter petat pœnam a judice reo infligi.

22. Æstimatur autem injuria ex ipsis circumstantiis, *loci*, *temporis*, *facti atrocitate*, *personarum conditione* &c. *L.* 5. §. 1. *L.* 7. §. 8. *ff. L.* 4. *C. h.* Quam æstimationem judex post temperat, & ex perversa praxi in quibusdam locis (quod merito dolendum) tandem injuria affectus admittitur ad juramen-

mentum super taxata summa præstandum. Nam argumentum, quod a *juramento expenſarum* deducunt, non ſtringit. Vid. Stryk. *cit. l.*

23. Tendit itaque hæc actio ad *meram vindictam*. *L.* 2. §. 4. *de collat.* Hinc eſt, (*a*) quod non tranſeat ad heredes injuria affecti: §. 1. *I. de perpet. & temp. act. L.* 10. §. 2. *ſi quis caut. in jud.* (*b*) quod minor contra illam omiſſam non reſtituatur: *L.* 37. *pr. de minor.* (*c*) quod bonis non annumeretur, antequam litem conteſtemur. *L.* 28. *h. L.* 32. *pr. ad L. Falcid. L.* 2. §. 4. *de collat.*

24. Imo (*d*) inde eſt, quod fere impediat omnia officia amoris inter collitigantes, niſi quatenus ex officii neceſſitate hæc fiunt: Carpz. *pr. Crim. p.* 2. *q.* 97. *n.* 50. *ſeqq.* alioquin cenſeretur remiſſa injuria, quia rancor animi cum amoris integri præſtatione conſiſtere nequit. Hinc quoque non aliter competit *actio injuriarum*, niſi revocata fuerit ad animum. *L.* 11. §. 1. *ff. ſ.* §. *I. h.*

25. Recte itaque aſſeritur, ægrotantem, qui publicam deprecationem per miniſtrum eccleſiæ ex cathedra ſacra fecit, & injurias ſibi factas remiſit, amplius injuriarum agere, ſi convaleſcat, non poſſe. Stryk. *de jur. ſens. diſs.* 9. *c.* 4. *n.* 11. Diſſent. Schœpffer. *in Synops. h. n.* 56. *ſeqq.* Sed argumentum a *precatione quotidiana orationis dominicæ* non ſtringit.

26. (II) Ex LEGE CORNELIA vindicantur injuriæ reales in tribus caſibus: (1) ſi quis ver-

verberatus, (2) pulsatus, (3) cujus domus vi introita est. *L. 5. pr. h.* Et quidem iterum agi potest vel *civiliter*, *L. 37. §. 1. h.* intra 30 annos: vel *criminaliter*, *L. 42. §. 1. de procur.* intra 20. annos, in quo a priori differt.

27. (III) PUBLICO JUDICIO agitur propter *famosum libellum*, *L. 6. h.* & quidem de jure *Codicis* ad ultimum supplicium: *L. un. C. de fam. lib.* ex constitutione vero Carolina pœna talionis obtinet. *art.* 110. Typographi, & bibliopolæ ejusmodi libellos divulgantes arbitrarie puniuntur. *R. I. de anno* 1530. §. *Und nachdem durch die unordentl. & de anno* 1541. §. *ferner haben Wir Ordin. polit. de anno* 1577. *tit. Von Buchdruckern und Schmahschrifften*. Qua pœna arbitraria etiam tenetur, qui famosum libellum aliter divulgavit, descripsit, &c. quin hodie ipsi auctores *famosorum libellorum*. tam severe puniri non soleant. Ceterum ex quibus circumstantiis mitigari debeat pœna in auctore criminis, ostendit Clasen. *ad art.* 110.

28. (IV) Moribus corruptis præterea accessit actio RECANTATORIA, seu *ad palinodiam*, per quam agitur, ut injurians verba injuriosa reclamet, & injuste a se prolata profiteatur, quæ approbata est *in R. I. de anno* 1530. §. *item als izt. ordin. cam. Imp. p. 2. t. 28.*

29. Ut huic actioni locus sit, requiritur (I) *injuria atrox*; ob leviores injurias, vel ob quas alias non potest locus esse recantationi,

ni, solet potius decerni *deprecatio*: vel, si adhuc dubium sit, utrum verba sint injuriosa, decernitur *declaratio honoris*, *Eine Ehrenerklahrung* Lauterbach. *de act. recant. th.* 10.

30. (II) *Injuria verbalis*, quæ per naturam suam revocationem admittit. Neque enim obtinet (*a*) in realibus, (*b*) in quibus vitium corporis obiicitur: (*c*) in verbis obscœnis, & denique, (*d*) objecta, & probata *exceptione veritatis*.

31. Si contumax recantare nolit, per carnificem solet palinodia fieri nomine injuriantis, & quandoque *contumacia* relegatione punitur. Mev. 2. *D.* 105. Estque hæc actio perpetua, quamvis alii annalem eam existiment. Mev. 5. *D.* 368.

32. Ceterum per talem recantationem agi ad *persecutionem famæ* quodammodo amissæ, vulgo creditur, & inde est, quod illam esse *rei persecutoriam* putent. Hahn *ad W. h. n.* 18. Bachov. *ad Treutl. vol.* 2. *disp.* 30. *th. ult. lit. a.* Verum (1) fama non amittitur per injuriam: *L. un. in f. C. de fam. libell.* (2) &, si vel maxime amitteretur, non tamen potest dici esse in patrimonio. Quod tamen supponitur in actione rei persecutoria. *L.* 35. *de O. & A.* Carpz. *P* 4 *C.* 46. *def.* 16. *&* *ult.* Hoc posito, cum æstimatoria nequit cumulari. Conf. Tract. noster *de Iniquit. & injust. act. injur. c.* 3. §. 19. *seqq.*

33. Postea (V) mores corrupti etiam indulserunt remedium extrajudiciale sub specie inani *defenſionis*, scilicet RETORSIONEM,

NEM, quam frustra JCti, & Theologi quidam ab impietate, quæ hic satis aperta est, vindicare conantur. Quo pertinent quæ inter Struvium, Pfanckuchium, & Dn. Schlevogtium hac de re in lucem prodierunt.

34. Requirunt vero (1) ut fiat *extrajudicialiter*: Vid. D. Jo. Sam. Stryk. *de reject. ab act. c.* 4. *n.* 20. *seqq.* (2) *in continenti*: (3) *ut retorsio respondeat injuriæ illatæ*. Nec itaque aliud crimen obiici potest, nec contra retorsionem nova admittitur. Tollit hæc retorsio tantum *jus privati*. Magistratui itaque integrum manet *ex officio* injurantem punire. Carpz. *in pr. crim. p.* 2. *q.* 97. *n.* 41.

35. Tandem (VI) remedium *ex L. diffamari C. de ingen. manum.* injurato concedunt: sed non adeo congrue. Mev. 1. *D.* 144. Quatenus tamen moribus in foro admittitur, fatente eodem Mevio, *c. l. n.* 13. *seqq.* hunc effectum habebit, ut *diffamatio* eo ipso diluatur, quæ ex injuria prolata alterum gravare poterat. Hoc remedium tamen non tollit *actionem injuriarum*, quamvis impediat, ne amplius *exceptio veritatis* opponi queat.

36. Existimat præterea Dn. Bodinus *in disp. de abus. æstim. & modern. injur.* §. 9. optimum esse, si contra quosvis injuriantes a magistratu *ex officio* procederetur, & condemnati pro infamibus, & indignis ad quævis officia publica secundum dispositionem juris civilis haberentur. *L.* 40. *D.* 42. *h.* Sic enim facilius coercerentur tot innumeri *processus injuriarum*.

37. Sed vix *edicta duellica* gravissimis pœnis munita, & in provinciis variis introducta injuriandi pruritum domare potuere, quin ad graviora mala præcavenda, quandoque necesse sit, famam, præsertim inter opifices, reservare. Conf. Mev. 6: *Dec.* 87.

TEXT, NOTAB.

L. 1. § 1. 3. 4. 5. 6. L. illud relatum, 3. L. si cum servo, 4. L. lex Cornelia, 5. pr. §. 9. L. quod SCtum, 6. L. Prætor, 7. pr. § 7. 8. L. non solum, 11. pr. §. 3. 7. L. injuriarum, 13. § 1. 4. L. item apud Labeonem, 15. §. 1. 5. 13. 15. 21. 24. 35. L. sed si unius, 17. § 7. L. eum qui nocentem, 18. pr. § 3. f. L. injuriarum, 28. L. nec magistratibus, 32. L. quod resp. 33. L. si plures, 34. L. si quis, 35. L. judici, 42. L. quia injuriarum, 43. L. ult.

Ex Codice. L. atrocem, 4. L. si non convicii, 5. L. siquidem, 10. *de injur.* L. un. *de famos. libell.*

Tit. XI.

De extraordinariis criminibus.

1. QUemadmodum privata delicta *privata* & *forensi* actione vindicabantur; *L.* 1. §. 1. *de incend. ruina naufrag. L.* 6. *in f. de injur.* ita *publica* solemni, & publico

eo processu expediebantur, quem Gothofr. *in not. ad L. 8. de publ. judic.* refert.

2. Inter hæc, intermedia species videntur fuisse CRIMINA EXTRAORDINARIA, quæ non ita solemni, ut in publicis, processu peragebantur: nec tamen etiam per *actionem privatam*; sed *extra ordinem* magistratus competens processisse videtur, *L. 8. de publ. judic. L. 13. de pœn.* quod hæc delicta non tam *enormia*, uti quidem publica, essent. Nam etiam in *civilibus* causis ejusmodi *extraordinaria cognitio* in quibusdam causis recepta erat.

3. Deinde respectu *pœnarum* quoque, differebant a *publicis judiciis*, quod hæc *certam*, *& speciali lege publica determinatam pœnam* haberent; *L. 1. §. 4. ad SCt. Turpill.* extraordinaria autem fere arbitrio judicis relinquenda essent, nec talem *legitimam* pœnam haberent, *L. 3. §. 2. stellion. L. 13. de pœn.* Hoc sensu etiam de *privatis delictis* asseritur, quod *extra ordinem* criminaliter de iis agi possit, *L. 92. de furt. L. f. de injur. L. f. de privat. del. L. 2. de abig.* Conf. D. Thomas. *disp. Lips de abigeatu.* §. 8.

4. Plura ejusmodi crimina hic recensentur. (I) *Sollicitatio alienarum nuptiarum*, & matrimoniorum interpellatio, etsi effectus sceleris non sequatur, *L. 1. pr. h.*

5. (II) *Inquinatio* fimo corrupto facta, *L. 1. §. 1. h.* quæ etiam ex L. Aquilia vindicatur. *L. 27. §. 18. ad L. Aquil.* (III) Lacuum, vel aquarum publicarum *corruptio*. In quos

 in-

inquinatores graviter animadverti solet. *L.* 1. §. 1. *h. L.* 11. *pr quod vi aut clam.*

6. (IV) *Interpellatio puellæ* de stupro, adeo, ut etiam imperfectum delictum hic puniatur, & corrupti comites summo supplicio adficiantur. *L.* 1. §. 2. *h.*

7. (V) *Abactio partus* data opera, *L.* 4 *h.* adeo, ut qui abortionis poculum dederint, gravissime puniantur; aliquando etiam *summo supplicio*, si mulier inde periit. *L.* 38. §. 5. *de pæn.* Anton. Matthæi *de crimin. tit. de abact. part. c.* 1. Ultimum supplicium etiam dictatur jure Carolino, *art.* 123. Quod etiam extensum est ad eos, qui marem, vel feminam reddiderunt impotentem ad generandum. Hodie tamen in crimine abactionis pœna capitalis non aliter obtinet, nisi partus vitalis præsumatur. Quod ex motu interno ventris judicatur. Carpz. *P.* 1. *q.* 11. *n.* 2. *seqq.*

8. (VI) *Dardanariatus crimen*, quod committitur ab iis, qui annonam vexant, vel attentant vel coemtas merces supprimendo, vel alio modo prohibendo, ne fructus vendantur. *L.* 6. *pr. h.* Interdicitur statim eis negotiatione si negotiantes sunt: interdum & relegari solent. *L.* 6. *cit.* Vid. *ord. pol. de ann.* 1577. *tit. de monopolio* &c.

9. (VII) *Falsificatio mensurarum* publicarum, veluti qui stateras adulterinas habent, qui etiam teneantur lege Cornelia de falsis, *L.* 6. §. 1. *h.*

10. (VIII) *Saccularioum nequitia*, quales dicuntur, qui vetitas in sacculo artes exer-

cen-

centes partem subducunt, partem subtrahunt. *L. 7. pr. h.* Huc hodie referunt illud furum genus, qui callide in turba, vel cœtu magno spoliant crumenas hominum.

11. (IX) *Crimen directariatus*. Dicuntur autem *directarii*, qui in aliena cœnacula se dirigunt furandi animo, qui graviter puniuntur. *L. 7. h.*

12. (X) *Scopelismus*, seu lapidum positio in Arabia fieri solita ab inimicis instar indicii, ut si quis agrum illum coluisset, malo letho periturus esset insidiis eorum, qui scopulos posuissent. Erat itaque species cujusdam *diffidationis*. *L. 9. h.*

13. (XI) *Diruptio aggerum*, qui solebant aquam Niloticam, aliamque continere, *L. 10. h.* in quos pœna *ignis* est constituta in *L. un. C. de Nil. agg. non rump.* (XII) *Circulatorum nequitia*, qui scilicet serpentes circumferunt, & proponunt, & ita ob eorum metum damnum dare solent. *L. f. h.*

TEXT. NOTAB.

L. annonam, 6. L. saccularii, 7. L. sunt quædam, 9.

Tit. XII. (C. IX. 19)

De sepulchro violato.

1. (XIII) Violatio sepulchri, ex quo delicto (1) datur *actio privata in factum a Prætore ei, ad quem res pertinet, ut violans*

 con-

condemnetur, quanti ob eam rem judici æquum videbitur. Ceterum, nemine interesse proprium vindicante, datur cuilibet ad centum aureos, & contra dolosum inhabitatorem ad docentos. *L. 3. pr. h.* (ǣ) Extra ordinem etiam criminaliter proceditur. *L. f. h.*

2. Committunt hoc crimen; qui contra voluntatem testatoris inferr: *L. 3. §. 3. h.* qui cadavera spoliant, qui gravissime puniuntur: *L. 3. §. 7. h.* qui corpora eruunt, & extrahunt privata auctoritate: *L. f. h. L. 8. de relig.* qui ipsum sepulchrum destruunt, *L. 4. L. 5. C. h.* modo non sit *hostile* Hoc enim Romanis non erat religiosum. *L. 4. h.* Porro qui dolo impediont sepulturam: *L. 8. h.* qui ossuarium dejecit. *L. f. h.* &c.

3. Cautum præterea, (*a*) ne quis in civitate sepeliretur sub pœna 40. aureorum. *L. 3. §. 5. h.* Quod & LL. XII. Tabb. jam erat probibitum. Cic. *lib. 2. de LL.* (*b*) Ne corpora detinerentur, & vexarentur, aut prohiberentur per territoria oppidorum transferri, si permissu Principis fieret. *L. 3. L. 4. h.* (*c*) Ut monumentum reficere liceret, non contactis corporibus: *L. 7. h.* In primis vero ne sub *prætextu debiti* corpora arrestarentur. *L. 6. C. h.*

4. Hodie in primis huc pertinent qui cadavera mortuorum spoliant, aut ultimo supplicio affectos auferunt ex patibulo, vel in usus magicos adhibent. *Vid. const. Elect. Sax. 34. p. 4.*

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. Prætor ait, 3 §. 4 5 7 L. ult.
Ex Codice. L. cum sit injustum, 6. Auth. item qui. Auth. sed neque.

Tit. XIII.

De concussione.

1. (XIV) CONCUSSIO, quæ est *terror alicui ob potentiam, vel alio modo incussus pecuniæ extorquendæ causa. L. 1. 2. h.* cujus pœna arbitraria est.

2. Adeoque incidere possunt in hoc crimen qui aliis incutiunt metum, ut non possint agere actione, *quod metus causa. L. 1. §. 2. de column. L. 6. §. 3. & 5. de offic. Præs. L. pen. C. de his, quæ vi met. caus.* Ibi enim magis vis externa alicui infertur: hic alio modo etiam absque tali *vi externa* terror iniicitur, qui tamen in causa esse potest, ut aliquid fiat vel non fiat, quod alias non fieret.

Tit. XIV. (C. IX. 37.)

De abigeis.

1. (XV) GRaviori pœna afficiendi videbantur ABIGEI, quam pœna ordinaria furum, quo magis publica securitas

 hic

hic lædebatur. Cum vero hodierna pœna satis dura sit: *ordinaria* hodie sufficere videtur.

2. Sunt autem *abigei*, qui *pecora ex paſcuis, vel ex armentis ſubtrahunt, & quodammodo deprædantur*, veluti equos de gregibus, vel boves de armentis abducendo. *L.* 1. §. 1. *h.*

3. Non omne autem furtum pecudum incidit in crimen abigeatus. Sed Romani olim in primis solebant respicere *ad numerum*. Nam qui unam suem subripuit, simplex fur dicitur. *L.* 16. §. 7. *de pœn.* Contra in majoribus animalibus vel animal unum abduxisse sufficiebat. *L.* 3. pr. *h.* Conf. Dn. Thomas. *de abigeatu.* §. 41. *seqq.* Anton. Matth. *de crimin. tit. de abig. c.* 1.

4. Pœna abigeorum varia erat: (1) gladii. *L.* 1. *pr. h.* (2) ad metallum: *L.* 1. §. 3. *h.* (3) relegatio: *L.* 1. §. 3. *h.* (4) objectio bestiis facta. *L.* 1. §. 3. *h.* &c. Vid. Dn. Thomas. *cit. l.* n. 76. *seqq.*

Tit. XV.

De prævaricatione.

1. (XVI) PRÆVARICATOR dicitur, qui publico judicio aliquem accusavit, & tamen diversam partem adjuvat prodita causa sua, *L.* 1. *h.* qui in *pœnam talionis* aliquando incidebat, *L.* 6. *h.* nec postea ex lege publica accusare poterat: *L.* 5. *h.* accusatus autem corrumpens ita delato-

rem

rem extra causas sanguinis pro *convicto* habetur.

2 Improprie etiam *advocati prævaricatores* dicuntur, qui vel in privato, vel publico judicio corrupti causam prodant, cum adversario colludunt, & merita causæ *in facto* consistentia alteri parti revelant, qui extra ordinem puniri solent. *L.* 1. *in f. h.* Jure novo Carolino in *art.* 115. condemnantur ad omne damnum restituendum: imo etiam pœna fustigationis cum perpetua relegatione puniuntur.

Tit. XVI. (*C. IX.* 39.)

De receptatoribus.

1. (XVII) PEssimum genus est RECEPTATORUM, sine quibus nemo delinquens diu latere potest. *L.* 1. *h.* Puniuntur eadem cum dolo malo receptis pœna. *L.* 1. *h.* Declaratur hoc in *L. un. C. de rapt. virg.* ubi in raptorum receptores etiam pœna capitalis statuta. Quod & jus Saxon. servat in furum receptatoribus, Schilt. *Ex.* 49. §. 40. Conf. *L.* 9. *C. ad L. Jul. de vi. L. un. C. de crim. pecul.* modo societatem cum iis contraxerint; alias mitius puniuntur. *L. f.* §. *ult. de abig.*

2. Præterea *ratio recipientium personarum habenda*. Non enim est æquale delictum, qui nihil ad se pertinentes latrones, & qui adfines, vel cognatos latrones reci-

piunt misericordia, vel intimo affectu ducti, qui levius puniuntur. *L. 2. h.*

3. Denique receptio latronum grave indicium præbet contra receptorem de ipso delicto principali, adeo, ut torturæ subiici possit. *C. C. C. art.* 40. Sed non eadem pœna, nisi delicta sint *atrocissima*, obtinet in eis, qui scientes delictum aliquod non revelant, *L.* 48. §. 1. *de furtis*, quamvis in genere morum *recipientes*, & *non revelantes* parum distinguantur. Qui tamen ex *officii necessitate* delictum commissum non revelant, cum ad hoc tenerentur, quales sunt *delatores publici*, *die Rugemeister* merito puniendi sunt.

Tit. XVII.

De furibus balneariis:

(XVIII) GRavius animadverti debuit in *fures balnearios*, quo facilius vestes eorum, qui in balneis erant, poterant auferri. Sed, cum hodie fures sat graviter puniantur: quis diceret, fures balnearios hodie amplius singulariter esse plectendos?

Tit. XVIII.

De effractoribus, & expilatoribus.

1. (XIX) EFFRACTIO committitur per *violentiam rei adhibitam, si effrin-*

gun-

guntur ædes, vel horrea. Finis, propter quem suscipitur, varius esse potest. Hinc ipsum delictum variat.

2. Primo datur effractio *furti faciendi causa*, quæ relegatione ad certum tempus olim puniebatur. *L.* 1. §. 2. *h.* In nocturnos effractores gravior pœna statuta erat. *L. f. h.* Quod si tamen effectum sortiri non possit effractio, sed ad *conatum* accessit *proximum*: fustigatio; vel relegatio aliquando pro varietate circumstantiarum dictari solet. Schilt. *Ex.* 49 §. 42.

3. Deinde datur effractio *carceris*, quæ fit (*a*) vel ab ipso *incarcerato*, qui, si *innocens* postea repertus est ob crimen, ob quod incarceratus: extra ordinem puniri potest, *L.* 13. *de custod. reor* nisi judex de facto processerit. Si *nocens*: pœna ordinaria propterea crescere potest, *c. L.* usque ad capitis supplicium. *L.* 1. *pr. h* Circumstantiæ tamen hic probe sunt perpendendæ. Carpz. *Pr. Crim. p.* 3. *qu.* 111. n. 96.

4. (*b*) Vel *ab aliis* carcer violenter effringitur: & locum habet ultimum supplicium. Id. *c. l. q.* 35. *n.* 39. Vel (*c*) a *commentariensi*: & si quidem *dolo* ejusdem incarceratus aufugit: subit supplicium, quod incarceratus sustinere debuisset. Si *culpa*: extra ordinem pro *modo* culpæ coercetur, *C. C. C. art.* 180. ibique Clasen.

5. Ulterius effractio fieri potest *stupri*, *vel adulterii causa*. Quem in finem præjudicia adducit Schilt. *Ex.* 49. §. 44. Et, quia

de *animo* non constat, torturæ solet locus esse.

6. (XX) Expilatio, quam committunt fures nocturni, qui obvios pileis, palliis, vestimentis, aliisque rebus spoliant. Cujac. *lib.* 15. *obs.* 31. In hos merito olim gravior, quam dupli, aut quadrupli pœna statuenda erat. *L.* 1. §. 1. *h.*

TEXT. NOTAB.

. 1. § 1 § ult. in f. L. fin.

Tit. XIX. (*C. IX.* 32.)

Expilatæ hereditatis.

1. (XXI) JAcenti hereditati furtum non fieri, supra *Tit. de furt.* dictum. Vid. *L.* 63. *de furt.* Ne tamen facinus hoc impunitum maneret, ideo ad *extraordinaria crimina* relatum, & speciali nomine notatum, *expilatæ* scilicet *hereditatis*, *L.* 2. *pr.* §. 1. *h.* Interim etiam hereditatis peritione tenetur expilator, tanquam pro possessore possidens. *L.* 3. *h.*

2. Vindicant hoc crimen ad quos res hereditariæ spectant, ita, ut factum unius heredis reliquis prosit. *L.* 4. *h.* Datur contra nefarios rerum hereditariarum expilatores, excepta uxore, *L.* 3 *h.* *L.* 4. *C. h.* & herede, *L.* 1. *C. h.* *L.* 3. *C. fam. ert.* quamvis jure Carolino *art.* 165. pœna arbitraria non videatur ex justis circumstantiis exclu-

sa,

sa; modo heredes mariti egerint. Nam magistratus contra uxorem *ex officio* inquirere hoc casu nequit.

3. Ceterum hoc crimen hodie non esse separatum aliquod delictum, non inepte judicat Brunnem. *ad L.* 2. *h.* ut adeoque hodie ad proprie dicta furta referri debeat. Conf. Schilt. *Ex.* 49. §. 48.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. si expilatæ. §. 1. L. res hereditarias, 4. L. uxor, 5.
Ex Codice. L. expilatæ, 2. L. adversus uxorem, 4. L. obtentu, 5.

Tit. XX. (C. IX. 34.)

Stellionatus.

1. (XXII) STELLIONATUS, a *stellione* versutissimo lacertæ genere dictus, est *crimen extraordinarium, quod committitur ab iis, qui per varias imposturas, & machinationes improbiores, & nequitias alios decipiunt, ut tamen impostura talis in aliud crimen non cadat.* Quod enim in privatis judiciis est de *dolo* actio, hoc in criminibus est *stellionatus* persecutio. *L.* 3. §. 1. *h.*

2. Ejusmodi imposturæ variæ dari possunt, veluti qui rem alii obligatam, dissimulata oppignoratione, per calliditatem distrahit. *L.* 3. §. 1. *h.* qui rem alienam, vel

vel falsam pignori supponit: *L.* 16. §. 1. *de pign. act.* *L.* 2. *C. h.* qui divitem se dixit, ut eo magis alios decipiat: *L.* 43. §. 3. *de furt.* si quis alicui nunciat tristia, ut prædium vilius vendat, &c. Et quis omnes fraudes impostorum recenseret, quæ infinitis modis variare possunt? Est itaque hic titulus *commune receptaculum* omnis improbioris fraudis. Conf. Clasen. *ad Constit. Crim. Car. c.* 3. *p.* 14. *seqq.*

3. Pœnam nullam legitimam habet, sed extraordinariam, quæ ex *gravitate doli* determinanda. *L.* 3. §. 2. *h.* Infamiam tamen per se non irrogat, nisi ex ea causa fiat, quæ etiam in privato judicio infamiam condemnato importat. *L.* 7. *de publ. judic.* *L.* 2. *h.* *L.* 13. §. *f. de his qui not. infam.*

4. Ceterum cessat hæc pœna, (*a*) si ex *mera ignorantia* peccatum: *L.* 4. *C. h.* (*b*) si quis alias bona fide egit: *L.* 15. §. 2. *de pign.* (*c*) si non lædatur alter, v. c. si offeratur debitum. *L.* 1. *C. h.* vel res duobus obligata utrique sufficit. *L.* 36. §. 1. *de pign. act.*

TEXT. NOTAB.

L. Stellionatus, 2. L. 3. §. 1. 2.
Ex Codice. **L. improbum, 1. L. si pater, 2. L. ignorantia, 4.**

Tit.

Tit. XXI.

De termino moto.

1. (XXIII) Crimen TERMINORUM MOTORUM, vel *avulsorum committunt illi, qui terminos distinguendorum agrorum causa positos (qui veteribus sacri erant) avellunt, vel aliis dolose fines obscurant. L. f. h.* Pœna pro qualitate *causæ*, & *personarum* varia fuit constituta, *L.* 1. 2. 3. *h. C. C. C. art.* 114. &. 1. *C. de accus.* & jure Mosaico hoc crimen itidem *abominabile* Deus judicavit. *Deuter XVII.* 17.

2. Quod si per ignorantiam lapides finales quis furatus sit: verberibus coercetur. *L.* 2. *in f. h.* Sufficit enim, quod animum furandi habuerit, licet ignoraverit, lapides esse finales.

Tit. XXII.

De collegiis, & corporibus.

1. COLLEGIUM est *collectio, & associatio plurium personarum ad unum, eundemque finem.* In se nihil mali continet. Quia tamen in Repub præsertim populari, ad seditiones, aliave varia facinora vergere possunt, lege civili cautum, ut pro illicitis habeantur, nisi accesserit approbatio imperantis. *L.* 1. *pr. L.* 3. §. 1. *h.*

2. Religionis tamen non interdictæ, & pietatis causa etiam olim coire non prohibitum fuit, *L.* 1. §. 1. *h. L.* 1. 2. 4. 11. 13. 14 *ff C. de Judæis*. Quamvis Gentiles conventus Christianorum sub nomine illicitorum collegiorum traducere solebant quod *nisi & antelucana sacra* colerent (Vid. Tertull. *in libr. de jejun. advers. Psychic.*, ut ædesque, quod effectus juris, pro *illicitis* collegiis habiti fuisse videntur. *L.* 1 *C. de SS. Eccles.* Huber. *de jur. Civit. lib.* 2. *S.* 3. *c.* 4. §. 7. *seqq.*

3 Pœna illicita collegia constituentium est dijudicanda ex *fine*. Aliquando incidit in speciem criminis læsæ Majestatis: *L.* 1. 4. *ad L. Jul. Maj* aliquando simplex dissolutio injungitur, & permittitur membris collegii, ut res communes possint dividere. *L.* 3. *pr. h.*

Tit. XXIII.

De popularibus actionibus.

1. Actiones populares sunt *variæ persecutiones, quæ cuilibet ex populo dantur, ad illa, quæ jus populi spectant, tuenda*, *L.* 1. *h.* & sic ad statum popularem erant convenientissima. Sed in nostris foris ut plurimum in his causis judex ex *officio* procedit.

2. In effectu nihil aliud sunt, quam *qualitates* peculiares actionibus quibusdam cohærentes. Sunt enim de causis vel *civilibus*, qua-

qualia exempla supra, ubi de interdictis actum, notata sunt: vel *criminalibus*.

3. Habent præterea has singulares proprietates, quibus ab aliis secernuntur: (*a*) quod dentur cuilibet ex populo, alias habili. *L.* 4. 6. *h.* Inter plures concurrentes Prætor eligit idoniorem, *L.* 2. *h.* vel cujus præ aliis interest. *L.* 3. §. 1. *h.* (*b*) quod non sint in bonis, nisi lite contestata: arg. *L.* 12. *de V. S. L.* 7. §. 1. *h.* (*c*) quod procurator non admittatur: *L.* 5 *h.* (*d*) quod non admittant arbitrum: *L.* 32. §. 7. *de recept. arbitr.* (*e*) quod ordinarie pœna cedat lucro actoris: *L.* 3. §. 5. *& f. de his qui effud. vel dejec.* Dn. Thomas. *Disp. Lips. de abigeat.* §. 9. (*f*) quod non admittatur fidejussor. *L.* 56 §. *f. de fidejuss.*

Lib. XLVIII. Tit. I.

De publicis judiciis.

1. PUBLICA JUDICIA COMPARATA *sunt de criminibus publica lege notatis, vi cujus quilibet ex populo ordinarie agit ad pœnam legitimam, & publicam per viam accusationis*

2. Dicuntur itaque hæc judicia *publica*, (1) quod singula vindicentur ex l. publica. *L.* 1. *h.* (2) publico, & solemni processu accusationis *L.* 8. *h.* olim coram populo peragendæ, *L.* 2. §. 16. 23 *de orig. jur.* postea coram iis, qui capitalibus delictis præ-

po-

Google

positi sunt (Hunc ex antiquitate eruit Barnab. Brisson. 2. *select. antiq. c.* 1.) (3) ad pœnam publicam, seu Reipubl. solvendam, certa lege statutam: *L.* 3. §. 2. *stellion.* (4) quod ordinarie quilibet ex pupulo accuset. *L.* 43. §. 10. *de rit. nupt.*

3. Suntque vel *capitalia*, vel *non capitalia*. Ibi caput *naturale*, vel *civile* tollitur (vid. *art.* 10. *c. crim. Carol.*): hic pecuniaria, vel alia corporis afflictiva pœna infligitur. *L.* 2. *h.* De his non tam facile transigitur, quam de illis. *L.* 18. *C. de transact.* Hic facilius fidejussores admittuntur, ut & hodie procurator, quam ibi. Vid. *Tit. de procur.*

4. Differebant *publica* judicia variis modis a *privatis*. Præter illa, quæ §. 2. jam dicta, hæc singularia erant: (1) inscriptio in crimen, (2) quod accusator non potetat desistere ab accusando absque venia impetrata, (3) biennium his erat præsctiptum, cum privatis triennium. *L.* 13. *C. de judic.* (4) Hic requirantur probationes luce meridiana clariores, *L. ult. C. de prob.* & torturæ locus esse possit. (5) Hic condemnatum sequatur indistincte infamia: non vero ita in privatis. *L.* 7. *h.* (6) Ibi non recipiantur testes ad perpetuam rei memoriam: bene vero hic. *C.* 5. *X. ut lite non contest.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L de præjudicio, 4. L. si quis reus, 5. L. infamem, 7. L. accusatore, 13.

Tit. II. (*C. IX.* 1. 2.)

De accuſationibus, & inſcriptionibus.

1. PRoceditur in publicis judiciis duplici via: vel *ſolemni accuſatione*: vel *inquiſitione*. ACCUSATIO eſt *criminis ad judicem competentem delatio, & executio a privato peracta, ut debito modo juxta leges coerceatur.*

2. Requiritur itaque (I) *legitimus accuſator*. Intereſt Reip. ne paſſim quilibet admittatur. Hinc arcentur (a) alii *propter ſexum*, ot mulieres, *L.* 1. 2. 3. 8. 11. 13. *h.* niſi ſuam, ſuorumque injuriam perſequantur.

3. (*b*) Alii *propter ætatem*, ut pupilli, *L.* 8. *h.* ut tamen ex conſilio tutorum poſſint injuriam ſuorum vindicare. *L.* 2. § 1. *h.* Minores in certis tantum caſibus admittuntor. *L.* 4. *C de auct. præſtanda.*

4. (*c*) Alii propter *ſuſpicionem*, veluti infames, *L.* 4. *h.* & qui falſum teſtimonium ſubornati dixere, *L.* 9. *h.* ut & pauperes, qui minus, quam 50. aureos, habent. *L.* 10 *h.* & qui turpi quæſtu ad accuſandum ducuntur: *L.* 8. *h.* item inimici *C.* 7. *X. h.*

5. Alii ob *ſingularem reſpectum*, vel *conditionem*, veluti liberi, & liberti, *L.* 11. §. 1. *L.* 8. *in f. L. f. C. qui accus. non poſs.* Vaſalli, 2. *F.* 33. §. *ſimiliter*, milites *L.* 8. *C. h.* Magiſtratus majores, &c. *L.* 8. *h.*

6. In criminibus tamen atrocibus admittuntur etiam inhabiles, veluti perduel-

lio-

lionis, annonæ, *L. 3. h. L. 4. C. de heret. L. 10. L. 31 C. de Episc. & Cler.* ut & ubi suorum vindicant injurias. *L. 11. pr. h.*

7. Ne vero passim ex odio, vel dolo ad accusandum procederent, receptum erat *vinculum inscriptionis in crimen*, quo accusator se obligabat ad identitatem supplicii, si postea constaret, accusationem esse frivole susceptam. *L. 7. pr. h. L. 3. C. h.* Equidem jure Canonico quoque hoc vinculum approbatum est: sed hodie non obtinet.

8. (II) *Accusandus criminis publici reus*, modo (*a*) sit præsens, *L. 6. C. h.* nisi possit irrogari absenti pœna. *L. 5. pr. de pæn.* Bona tamen horum annotantur, ne fugitivo aliquid ex iis subministretur. *L. 6. C. h.* (*b*) Non jam ab aliis accusatus sit. *L. 11. § 2. h.* Idem est, si ab alio accusatus jam absolutus sit, nisi nova adsint indicia: *L. 7. §. 2. h.* vel tantum absolutus sit ab instantia, vel collusio cum priori accusatore detegatur. *L. 9. C. h.* (*c*) Alius respectus non obstet, qualis est in Legatis, *L. 12. pr. h.* magistratibus majoribus, & omnibus superiorem non recognoscentibus. (*d*) Adhuc vivat. *L. 20. h.* Mortui non accusantur, excepto crimine repetundarum, & Majestatis, *L. 20. h.* Quod ad *hæresin* Pontificii extendunt.

9. (III) *Coram competente judice*, olim coram eo, cui ex speciali lege *merum imperium* competebat: hodie cui competit jurisdictio superior. Ceterum quisnam judex

in

in delictis sit competens, dictum ad *Tit. de falsi*. Conf. Anton. Matth. *de crimin. lib.* 48. *tit.* 13. *c.* 5.

10. (IV) *Legitimo modo*. Eodem fere modo hodie hic proceditur, ut in causa civili. Hinc requiritur (1) *Libellus*, de cujus conceptione vid. *L.* 3. *h.* Videlicet continere debet (*a*) nomen accusatoris, (*b*) accusati, (*c*) judicis ipsius, (*d*) crimen ipsum cum indiciis articulatim propositis, Carpz. *pr. crim. p.* 3 *qu.* 106 *n.* 19. *seqq.* (*e*) locum (*f*) tempus, aliquando etiam horam, si in eo inquisitus suam defensionem collocare velit: Gail. 1. *O.* 64. *n.* 11 Carpz. *c. l. n.* 35. (*g*) medium concludendi, (*h*) conclusionem. Et sufficit *qualis qualis petitio*, adeo, ut ne quidem præcise necessaria sit, Gail. 1. *O.* 61. *n.* 19. Boer. *decis.* 42. *n.* 23.

11. (2) *Accusator satisdare debet de sumtibus litis, & injuria, C. C. C. art.* 12. de cujus cautionis sufficientia judex arbitratur. Hanc si non possit præstare: incarcerandus est accusator. *art.* 12. *cit.* Aliquando tantum cavet de prosequenda accusatione. *art.* 15.

12. (3) *Responsio inquisiti ad libellum*, singulosque ejus articulos, quæ subit vicem litis contestationis, cui subjungi possunt *exceptiones* inquisiti, ad defensionem facientes. Carpz. *cit. l. n.* 68. Omissæ postea semper opponi queunt,

13. (4) *Probatio accusatoris*, quæ luce meridiana clarior esse debet, *L. f. C. de prob.*

prob. ut tamen ad *subtilitates*, *&* *apices juris* non sit adstricta. Primario perficitur per testes omni exceptione majores: *art.* 66. non vero instrumenta, si modo delictum non sit tale, ut non aliter, quam ex instrumentis probari possit. Clasen *ad constit. crim. art.* 62. Huc quoque pertinet confrontatio testium, vel sociorum criminis cum delinquentibus, de qua vid. Tabor. Tr. *de confront.* Ceterum si plena probatio deficit; urgentissima tamen indicia adducta sunt: tortura dictatur, & sic ab eo tempore fit processus inquisitorius.

14. (5) *Defensio rei*, de qua judex omnino *ex officio* laborare debet, *art.* 47. *C. C. C. L. 6. de appell* Consistit hæc in reprobatione, quæ eodem, ut probatio, modo peragitur. *art.* 74. *&* 151. *C. C. C.* Et, hac finita, super probatione, & reprobatione disputatur. *art.* 73. *C. C. C.*

15. (6) Tandem *sententia* ferenda, de cujus requisitis supra actum. Hæc tunc demum ferenda, ubi omnia legitime satis discussa. *C. C. C. art.* 78.

16. Inquisitio fit a magistratu competente ex officio ad legitimam denunciationem, vel famam publicam, quæ via hodie frequentior, & ex *jure Canonico* in forum tracta est.

17. Estque duplex: vel *generalis*, vel *specialis*. Generalis tum de *corpore delicti*, de quo ante omnia constare debet, *L.* 1. §. 24. *ad SCt. Syllan.* tum *de persona delinquentis* suscipitur. Hinc citati possunt qui proba-

bi-

bilem rei notitiam habent. Neque quisquam hoc examen, quod summarie expeditur, declinare potest, si modo judex moneat, ipsum, non ut suspectum, sed ut testem examinandum esse.

18. *Specialis* suscipitur contra certam personam indiciis gravatam, & orditur a captura, ceteris paribus. Conf. *tit. seq. C. C. C. art.* 14. *pr.* Subsequitur *examen inquisiti ad articulos inquisitionales*, nisi petat, ut admittatur ad *defensionem pro avertenda*. Vid. *Ordin. Polit. Magd. c.* 15. §. 17. Carpz. *Pr. Crim. q.* 115. *n.* 24 Mev. 6. *D.* 253. Quod si respondere nolit; per torturam ad hoc cogitur,

19. Si confiteri nolit: probatio suscipienda, salva defensione rei. Qua finita, super tortura, vel alio medio eruendi veritatem decernitur. Ubique summariter proceditur, omissis processus solemnibus.

TEXT. NOTA B.

L. 1. L. certis, 2. L. libellorum, 3. L. levia, 6. L. qui accusare, 8. L. hi tamen omnes, 11. L. si plures, 16. L. ex judiciorum, 20.

Ex Codice. L. prius, 1. L. uxor, 3. L. accusationem, 6. L. non prohibentur, 8. L. non ignorat, 9. L. de crimine, 12. L. si magnum, 13. L. propter, 14. L. iniquum, 17. L. neganda, 19. *de his qui accusare non possunt*, L. eos, 1. L. reos, 3. L. si accusatoribus, 4. L. absentem, 6. L. qui de crimine, 9. L. si quis homicidii, 11.

Tit. III. (*C. IX.* 3. 4.)

De custodia, & exhibitione reorum.

1. AD *custodiam* inquisitorum receptus est carcer, in quem coniiciendi sunt. Ex fine itaque proposito apparet, (*a*) *carcerem debere esse tolerabilem*, ne in pœnæ genus degeneret: *L.* 8. §. 9. *de pœn. C. C. C. art* 11. (*b*) *ad custodiam aptatum*. Hinc merito judices deberent tales habere carceres, ut custodibus præterea non esset opus, & ita inquisiti sumtibus hisce non gravarentur.

2. Ceterum incarceratio inquisiti legitime facienda (I) *ab eo, qui jus incarcerandi habet*. Ordinarie cohæret jurisdictioni, *L. f. C. de custod. reor.* etiam *inferiori*, quatenus vel mixti imperii actus est, vel ad leviora crimina coercenda spectat. Privati enim incarcerare nequeunt sub pœna criminis læsæ Majestatis, *L.* 1. *C. de priv. carcer.* nisi quatenus certis personis pro emendatione suorum hoc indultum. *L.* 3. 4 *C. de P. potest*. *L. un. C. de emend. serv.*

3. (II) *Facienda intra fines cujusvis jurisdictionis*. Neque enim delinquentem in territorio alieno extraneus magistratus ad carcerem abducere: bene tamen persequi, & judici loci sistere potest. Olim deprehensus a magistratu territorii transmitti debebat ad judicem loci, ubi deliquerat, *L.* 7. *h. N.* 134 *c.* 5. quod statui Romani Imperii

rii congruebat. Verum hodie talis neceſſitas remittendi ob ſtatum diverſum ceſſat, adeoque ex mera fit *civilitate*, niſi uterque magiſtratus ſub eodem Principe conſtitutus, vel pacto inter vicinos magiſtratus aliter proviſum ſit.

4. (III) *Habeatur ratio in ipſa incarceratione perſonarum.* Viliores carceri traduntur, *honeſtiores* vero, & *debiles* in conclavi ſub custodia militum aſſervari ſolent. Carpz. *Pr. crim. P.* 3. *q.* 111. *n.* 42. *ſeqq.* Sic & feminæ olim incarcerari non ſolebant (vid. *N.* 134. *c.* 9.) quod hodie ut plurimum non attenditur.

5. Ceterum adhuc ſeparandæ ſunt feminæ a maſculis: *L.* 3. *C. de cuſtod. reor.* imo ipſi delictorum ſocii a ſe ipſis, ne alter alterum ad negandum inſtruere poſſit. Cavendum præterea, ne nimis duris conſtringantur catenis. *L.* 1. *C. eod. L.* 5. *C. h. L.* 2. *C. de exhib. reor.*

6. Fugitivis quandoque ex juſta cauſa remitti ſolet carcer, conceſſio iis *ſalvo conductu* ſpeciali. Debet autem (*a*) *in ſpecie peti*, & *a judice præſtari*. Periculoſa aſſertio eſt pro inquiſitis, omnem citationem in dorſo habere ſalvum conductum. Coler. *de Proc. exec. P.* 4. *C. n.* 194. Carpz. *P.* 3. *q.* 112. *n.* 18. (*b*) *Cautio* a reo præſtari de ſe ſiſtendo, cujus quantitatem judex determinat. (*c*) Ex *juſta cauſa concedi*, veluti ſi adhuc dubium ſit, utrum, & quatenus fugitivus delictum commiſerit. Carpz. *c. l. n.* 32. *ſeqq*

7. (IV) *Ut ejusmodi delicti reus incarcerandus postuletur, quod ad minimum pœnam corporis afflictivam meretur*, ne modus inquirendi sit durior ipsa pœna, nisi persona sit vilis, vel suspecta de fuga.

8. (V) *Ut legitima contra incarcerandum adsint indicia*. Neque enim fieri debet periculo solius petentis, aut ad nudam inculpationem, Struv. *ad L. 5. Decret. c. 2. Obs.* 8. Conf. *C. C. C. art.* 6. aut ad missam Schedulam. Vid. *L. 6. h.* De indiciis ipsis judex arbitrabitur. *L. 1. h. art.* 18. & tutius facit, si *in dubio* informationem JCtorum extraneorum desuper requirat, ne sibi ipsi attrahat actionem injuriarum.

9. (VI) *Constare debet de corpore delicti*. Gomez. *l. 2. var. resol. c. 9. de capt. reor. pr.* Prout autem delictum est vel *facti permanentis*, vel *transeuntis*; vel *apertum*, vel *occultum*, eatenus de existentia delicti dijudicandum. Frustra enim contra personam institueretur inquisitio, si non constaret, delictum esse commissum.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. divus Pius, 3. L. si quis reum, 5. L. si confessus, 6. L. in eos, 13.
Ex Codice, L. nullus, 2. *de exhibendis. & transmittendis reis*. L. in quacunque, 1. L. quoniam, 3. Auth. hodie, L. de his, 5. *de custodia reorum*.

Tit.

Tit. IV. (C. IX. 8.)

Ad legem Juliam majestatis.

1. CRIMEN MAJESTATIS in genere dicitur, quod adversus Principem, vel *ejus dignitatem*, vel Reipublicæ securitatem committitur. *L.* 1. §. 1. *h.* Distinctius consideratum abit in duas species, quarum altera *perduellionis*, altera crimen *Læsæ Majestatis in specie* dicitur. *L. f. h.*

2. *Perduellionis* crimen committitur ab iis, *qui hostili animo adversus rempubl. vel principem aliquid directo moliuntur*, *L. f. h.* veluti qui cogunt armatos contra rempublicam: cives ad seditionem incitant: hostes imperii fovent, iisque assistunt, rempubl. eis produnt. *L.* 1. §. 1. *h.*

3 Pertinent huc etiam, qui injussu Principis bellum gerunt: exercitum comparant: qui ad hostes transfugiunt: &c. *L.* 2. 3. 4. *h.* exercitum hostili animo deserunt: *L.* 3. *h.* qui dolo malo arcem non tenent, *L.* 1. *L.* 4. *L.* 10. *h.*

4. Requirunt communiter Dd. (I) *ut reus perduellionis sit subditus, vel incola*, *Clem. pastoralis*, 2. *de re judic.* quia hic majorem perfidiam admittit, quam extraneus, qui tantum, ut hostis, rempubl. lædit. Ziegl. *de jurib. Majest. l.* 1. *c.* 2. §. 44. Anton. Mathæi *de crimin. lib.* 48. *tit.* 2. *c.* 1. *n.* 9. Unde & pœna hic variat, quoad bona, & alia.

lia. Præſertim vero hic civitates integræ delinquere ſolent, quando a Principe ſuo deficiunt.

5. (II) *Ut directo contra majeſtatem, & ſtatum Reip. committatur*. Unde ſine dubio (*a*) contra Imperatorem committitur, imo (*b*) contra Regem Romanorum, vivo Imperatore, electum, & denique (*c*) hoc extenſum eſt ad *conſiliarios intimos* Imperatoris in *L. 5. C. h.* quando ſcilicet propterea e medio tolluntur, ut quis eo tutius poſſit ſtatum Reip. evertere. Nam ſic *per indirectum* Majeſtas ipſa Imperatoris læditur.

6. In A. B *c.* 24. hoc, quod de conſiliariis intimis dictum, Electoribus applicatum eſt: ſed de reliquis ſtatibus altum ſilentium. Ratio hæc videtur eſſe, quia auctor A. B. Electores comparavit conſiliariis Imperatoris juxta *L. 5. C. h.* dum reliquis ſtatibus denegetur hoc prædicatum in LL. publicis, quod imperitiæ auctoris, qui A.B. concepit, adſcribendum.

7. Hodie, omnium Statuum poteſtate intimius cognita, perſpectaque, non quidem negatur, hoc crimen committi in omnes Principes: manſit tamen ex ſupra dicta ratione hæc differentia, quod in Electores commiſſum confiſcationis pœnam extendat per totum Imperium, cum in ſtatus reliquos commiſſum ſe contineat intra cujusvis ſtatus territorium.

8. Reus hujus delicti non tantum is eſt, qui aliquid dicto modo molitur: ſed & qui

qui scientiam ejus criminis habet, illudque non revelat. *L.* 5. *C. h.* Imo & *conatus* quoque sufficit. Ziegl. *cit. l.* §. 47. 48.

9. Ad accusandum in hoc crimine quilibet admittitur, etiam alias inhabilis, *L.* 7. §. 1. 2. *L.* 8. *h.* & accusatio non tantum contra *vivum*, sed etiam jam *mortuum* adhuc institui potest. *L. f. ff. L.* 6. *C. h.* Nulli præterea advocati admittuntur: alias infames fiunt, si sua sponte intervenerint, *L.* 1. §. 2. *L.* 5. §. 7. *C. h.* & tota causa summariter tractanda, *extrav. quom. in crim. Læs. maj. proced.* præsertim si *seditio ulterior* metuenda, *L.* 2. *C. quand. lic. unic. sin. jud.* quæ aliter sedari nequit. *L.* 6. §. 9. *de inj. nupt. & irrit. fact. test.* Unde & testes admittuntur alias inhabiles, *L.* 7. §. 1. *C. h.* nec excusantur rei a tortura ob privilegium, quod alias habent. *L.* 4. *C. h.* &c.

10. Ceterum cum cognitio hujus criminis hodie ordinarie ad ipsum imperantem spectet: hic vero legibus ejusmodi alligatus haud sit: pro conditione *temporis*, aliarumque *circumstantiarum* ipse ex regulis prudentiæ optime judicabit, quomodo cum ejusmodi inquisitis procedendum sit, modo ita procedatur: ne innocens ad hoc supplicium trahatur, quod facile fieri posset, si quælibet tradita Doctorum admitterentur. Oldekop, *l.* 4. *obs. crim.* 48. *n.* 12.

11. Pœna hujus atrocissimi criminis satis atrox est. (1) Bona applicantur fisco, etiam feudalia, quoad jus, quod vasallus

ejusque descendentes habuerunt. *Ord. Cam. P. 2. t. 9. §. So jemands. Ordin pac publ. de Anno* 1548. *sub rubr. pœn der fried-Brecher. Cap. Leop. §.* 27.

12. (2) Reus in quatuor partes dissecandus *C. C. C. art.* 124. quandoque gladio puniendus. §. 3. *I. de publ jud L. 5. C. h.* vel alia, quam is, qui τὸ κύϱιον habet, determinabit. Si in fuga est: a quolibet occidi potest. *L.* 35. *de relig. L.* 3. §. *f. ad L. Cornel. de sicar.*

13. (3) Memoria post mortem damnatur, ut ita nomen ejus cum omni nobilitate in perpetuum deleatur. *L. 6. L. 8. C. h.* Unde & in nonnullis locis arma, & insignia destrui, domusque dirui solent. Carpz. *pr. Crim. qu.* 41. *n.* 32. *seq.*

14. (4) Liberis quoque ex paterno delicto perpetua inhæret infamia. *L.* 5. §. 1. *C. h.* quod durum, adeoque ad ulterioris gradus liberos non extendendum, nec adoptivos. Hub. *h.* §. 7. Engelbr. *ad ff. h.* §. 20. Filiabus tamen *ex materna hereditate* assignatur Falcidia, seu legitima, & uxori dos salva manet. *L.* 5. §. 3. *h.*

15. CRIMEN LÆSÆ MAJESTATIS in specie dictum est, quod committitur adversus *dignitatem*, & *existimationem* Reip. vel Principis, salvo de cetero statu Reip. *L. f. h.*

16. Prout Principes in Rep Romana ad sævitiam inclinarunt, levissima interdum ad hoc crimen relata fuerunt, ubi sæpe tantum contra decorum aliquid factum, quorsum collineat *L.* 7. §. 1. *h. L.* 1. *C. h.* Exempla

pla plurima hanc in rem congessit Ziegl. *cit. l.* §. 13. *seqq.* Applicatum quoque postea ad statuas Principum violatas, *L.* 5. *L.* 6. *h.* quod ex superstitiosa consecratione equorum provenisse videtur.

16. Propius huc pertinent qui proprio ausu jura majestatica exercent, v. c. carceres privatos habendo, contra leges dolose judicando *L.* 1. *C. h.* monetam cudendo, *L.* 2. *C. de fals. mon.* vectigalia nova imponendo, emittendo confessum, & convictum ex carcere, *L.* 4 *h.* maledicendo dolose Principi. *L. un. C. si quis princ. maledix. L.* 7. §. 3. *h.* Carpzov. *pr. Crim. qu.* 41. *n.* 112.

17. Levior pœna statuta est in hujusmodi delinquentes, determinanda ex gravitate criminis, quæ hic mirum in modum variare potest, *L.* 24. *L.* 40. *de pœn.* neque ulla hic superest in mortuum accusatio, *L. f. in f. h.* nec bona confiscantur.

18. Ceterum *læsæ majestatis divinæ crimen* Dd. communiter supponunt in BLASPHEMIA, quæ jure Carolino *art.* 106 ultimo supplicio afficitur, & publicis legibus Imperii itidem severe prohibita. *R. I. de anno* 1530. *& Anno* 1548. *tit. von Gottes Schweren und fluchen de Anno* 1512. *tit. von Gottes Lastern.*

19. Requiritur autem (1) *ut malevolo animo blasphema verba in Deum sint prolata.* Ignoscendum itaque melancholicis, & in summis tentationibus constitutis. Quin & mitigandam pœnam censent, si ex prava

consuetudine ejusmodi verba prolata sint. Gilhaus. *ad art. cit.*

20. (2) *Ut verba, vel facta directo ad conculcandum Dei honorem, ejusque contemtum tendant.* Sed neque in Sanctos impunita solent esse talia verba malevola. Qui *bona fide* errant, ab hoc crimine in foro civili immunes sunt.

21. (3) *Ut blasphemus verum Deum agnoscat,* Hinc Christiani proprie hoc crimen in Christum committunt. De Judæis, & aliis, qui Christum non agnoscunt, dubitant, quoad forum externum. Interim gravissime sunt coercendi, cum ea conditione recipiantur, ne blasphema verba in Salvatorem evomant. Vid. *Diss. de cauta jud. tolerant.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. quive de provincia, 2. L. lex duodecim, 3. L. famosi. 7. § 3 L. f.
Ex Codice. L. etiam, 1. L. si quis, 3. L. quisquis, 5. L. majestatis, 6. L. ult.

Tit. V. (C. IX. 9.)

Ad legem Juliam de adulteriis coercendis.

1. EX lege Julia, seu Augusti, *L. 1. h.* vindicantur delicta carnis, quæ in varias abeunt species. (I) ADULTERIUM, quod de jure civili perpetrabatur per *concu-*

cubitum cum aliena uxore. L. 6. §. 1. L. 13. §. 1 2. L 34. §. 1. h. Maritus cum *ſoluta* concumbens *ſimplex ſtuprum* committebat. Anton. Matthæi *de Crimin. d. adult. c. 1. n.* 12. Huber. *h.* §. 1. 2. *& ad inſtit. de publ. jud.* §. 5.

2. Verum, cum fides conjugalis ſit reciproca, jure hodierno ex jure *Canonico*, & *Carolino* alia definitio eſt facienda. Secundum hæc enim eſt *violatio fidei conjugalis per concubitum cum alia perſona doloſe perpetrata*. *C. C. C. art.* 120.

3. Et hoc intuitu vel committitur inter utrinque conjugatas perſonas, & ſic dicitur *duplicatum*: vel inter ſolutum cum conjugata, & vice verſa, & dicitur *ſimplex*. Hujus uſus in primis attenditur in pœna.

4. Ante omnia hic requiritur *dolus*. Neque enim hujus delicti reus eſt, qui putat ſe cum ſua uxore concumbere. Imo & qui qualitatem perſonæ ignorat, putans eandem eſſe innuptam, ſtupri tantum reus eſt. *L. pen. h.*

5. Sufficit autem, aliquam eſſe deſponſatam, cum nec ſpem matrimonii violare liceat. *L.* 13. §. 3. *h.* ut tamen ordinaria pœna hodie ceſſet. Carpz. *Pr. crim. q.* 56. *n.* 34. *ſeqq.* Imo & injuſta uxor ab hoc crimine non immunis eſt. *L.* 13. § 5. *h.*

6. Agitur propter adulterium commiſſum vel *civiliter*, vel *criminaliter*. Ibi apud Proteſtantes ad divortium: hic vero ad pœnam. *Ibi* apud Proteſtantes coram conſiſto-

rio res deciditur: *hic* coram judice criminalem juriſdictionem habente ita, ut criminalis inquiſitio præmitti ſoleat. *Ibi* judex ex *officio* non procedit: bene tamen *hic*. *Ibi* non tam plena requiritur probatio adulterii: *C.* 12. *de præsumt. hic* præciſe probanda conſummatio adulterii. *Ibi* perpetuo agitur: *hic* vero intra quinquennium.

7. Præterea ſi *civiliter* agitur, maritus ad *dotis*, & *portionis statutariæ* privationem; uxor vero ad *donationis* privationem agit. Da. Stryk. *ad Brunn. jus Eccl. l.* 2. *c.* 18 §. 30. Sic etiam cetera lucra perdit uxor adultera, veluti *dotalitium*, & *lucrum donationis* propter nuptias: imo in Saxonia etiam paraphernalia. De jure civili illa retinet. Si vero nulla dos conſtituta: maritus capit quartam partem ex ipſius bonis. *L.* 11. §. 1. *de repud.* Anton. Matth. *de crimin. tit. de adult. c.* 3.

8. Ubi *criminaliter* agitur, requiritur (I) *legitima accusatio*. Hæc ſuſcipi poteſt (*a*) a marito intra 60. dies, ubi aliis præfertur: *L.* 14. §. 2. *h. L.* 11. *C. h.* (*b*) a patre intra eosdem dies: *c. L.* 14. (*c*) poſt a fratre: avunculo. *L.* 30. *C. h.* Præter hos alii jure codicis haud admittuntur, *L.* 30. *C. h.* qui jure digeſtorum olim admittebantur. *L.* 4. *h.* Jure Carolino itidem hæc facultas conceſſa uxori accuſandi maritum. *art.* 120.

9. (II) *Suscepta intra legitimum tempus*, ſcilicet intra quinquennium computandum a tempore delicti perperrati uſque ad initium judicii, *L.* 29. §. 6. 7. *h.* niſi concur-

rat

rat aliud delictum, cui longius tempus præfinitum. *L. c.* §. *f.* Hic terminus ad omnia carnis delicta *regulariter* pertinet. *L.* 29. §. 6. *h.*

10. (III) *Legitima probatio*, ita, ut non sufficiat probasse actus proximos, nisi etiam de *immissione seminis* constet, Zanger. *de tort. c.* 2. *n.* 220. quæ proinde ex confessione utriusque partis tortura elicienda haberi potest, Carpz. *pr. crim. qu.* 60. *n.* 22. adeo, ut, si alterius confessio haberi non possit, quod forsan adulter mortuus (vid. tamen *L.* 19 *pr. L. f. h.*), vel in fuga sit: non sufficere putent ad *pœnam ordinariam* dictandam confessionem adulteræ. Id. *cit. L. n.* 28. Quod tamen sano sensu merito accipiendum, si adulterium per se aliunde non sit certum. Aliquando tamen urgentissime conjecturæ sufficiunt. *L.* 34. *C. h. Auth. si quis, C. h.*

11. (IV) *Judex omnes circumstantias prudenter ponderet.* Ex variis enim causis pœna ordinaria mitiganda, quæ proinde diligenter ponderanda. Quo pertinet, si maritus in eodem sit reatu, *L.* 13. §. 5. *h.* vel deseruerit malitiose uxorem sive *localiter*, sive *non localiter*, vel conjux morbo laboret; vel impotentia. Carpz. *qu.* 61. *n.* 16. *seqq.* Quod admitti potest, si alias uxor semper honeste vixit.

12. Sic & ad occasionem respiciendum, veluti si masculus illecebris assiduis a luxuriosa femina, vel in ebrietate ad hoc sit adductus: neutiquam vero approbanda illa

excuſatio, quam aliqui fingunt, ſi uxor allegat, ſe ex *miſericordia* maſculum admiſiſſe. Sic enim omnes adulteræ eluderent pœnam ordinariam.

13. Mitigandam quoque pœnam volunt Imperatores, ſi uxor in *tabernis* meretricio more vixit. *L.* 22. *L.* 29. *C. h.* quod caſtitati noſtrorum temporum, ubi lupanaria non tolerantur, haud eſt conveniens, quibus etiam fornicatio ſimplex haud impunita eſt.

14 Denique multum ad mitigandam pœnam tribuitur *interceſſioni*, & remiſſioni *innocentis*, *N.* 34 *c.* 10. licet duplicatum adulterium ſit. *N.* 134. *c.* 10. Si vero uterque in pari reatu eſt: nihil operatur. Brunn *in Proc. inquiſ. c.* 9. *n* 34. Sive autem remiſſio *tacite*, ſive *expreſſe* fiat, nihil intereſt. Imo, ſi maritus pro uxore adultera intercedit: id ipſum quoque extra Electorat. Saxoniæ adultero *ſoluto* prodeſt. Convertitur vero pœna in *relegationem* ita, ut pars innocens nocentem ſequi teneatur. Carpz. *P.* 2. *qu.* 55. Dubium tamen non eſt, quin lege matrimonii apud Proteſtantes ſoluta, reverti poſſit.

15. Pœna ordinaria ex L. Julia non fuit capitalis. *L.* 11. *pr. L.* 29. *§.* 1. *h. L.* 5. *de queſt. L.* 18. *de teſtibus.* Barn. Briſſ. *lib. ſingul. de adult. c.* 2. Tacit. 2. *Annal. c.* 50. *&* 3. *c.* 24. Sed lege Conſtantini demum talis facta eſt. *L.* 30. *C. h.* Struv. *Ex.* 49. *§.* 32. Zoes. *h. n.* 23.

16. Ad eandem pœnam provocat Carolus V. in *art.* 120. Quam tamen admittere no-

nolunt in casu, si maritus cum *soluta* rem habet, quia itidem Imperator provocat ad constitutiones Cæsareas, ubi maritus capite non punitur, sed *pœna stupri* coercetur.

17. Sed hodie in plurimis locis recessum est a vetere rigore, si exceperis Saxoniam, ubi adhuc capitalis pœna obtinet, ut tamen soluta cum marito concumbens tantum fustigetur. *Constit. Elect.* 19. *c.* 4.

18. Jure Romano præterea *privata vindicta* permissa erat *marito*, & *patri* adulteram occidendi. *L.* 24. *pr. L.* 25. *h. N.* 117. *c.* 15. *in f.* Quoad Patrem tamen requiritur, (1) ut delinquentes in *ipso actu* deprehendantur: *L.* 25. *pr. L.* 29. *in f. h.* (2) in sua, vel generi domo: *L.* 22. §. 2. *L.* 23. §. 2. *h.* (3) uno ictu & adulterium, & filiam interficiat. *L.* 23. *pr. L.* 32. *h.*

19. Quoad maritum requiritur (1) ut eos deprehendat in domo sua, *L.* 24. *pr. h.* (2) adulter sit vilis conditionis, *L.* 24. *pr. h.* (3) ut tantum adulterum occidat. *L.* 24. §. 1. *L* 38. §. 8. *h.* Ratio diversitatis eleganter exponitur in *L.* 22. §. *ult. h.* Si aliquid ex his omissum sit: extraordinariæ pœnæ locus est. *L.* 4. *C. h.* Dubito autem, an hodie ab *omni pœna* hæc privata vindicta immunis sit, præsertim cum jure Canonico hæc coerceatur in *C.* 6. 8. 9. *C.* 33. *q.* 2. Conf. Anton. Matth. *de crim. tit. de adult. c.* 3. *n.* 13. *seqq.*

20. (II) BIGAMIA, ad quam requiritur, (1) ut conjugatus sit qui alteram ducit, (2) ut

ut scienter altera superinducatur. Si ex errore enim posterius matrimonium initum est: nullum crimen contrahitur: Hert. *de putat. matrim.* §. 13. sed posterius tantum nullum est. Stryk. *de Diss. sponsal. sect.* 5. §. 30. (3) Ut matrimonium consummatum sit per *ἱερολογίαν* in qua *formalem rationem* videtur posuisse Carolus V. in *art.* 121. Conf. Dn. Thomas. *disp. Lips. de crimin. Bigam.* §. 52. *seqq.*

21. Inde hoc crimen gravius judicatum fuit ipso adulterio, statuta pœna ultimi supplicii, forsan ex principio juris Canonici de *sacramento matrimonii* quod ita violatum est. Præscribitur crimen hoc quinquennio. Dn. Thomas. *de præscr. Bigam.* §. 48.

22. (III) Sodomia, quæ vel cum bestiis, vel aliis hominibus ejusdem sexus committitur. *art.* 116. Quod crimen satis nefandum eleganter describitur in *L.* 31. *C. h.* & jure Divino Mosaico etiam actitet vindicatum fuit.

23. Olim pœna capitis obtinuit. *c. L.* 31. *L.* 1. §. 2. *de extraord. crim.* Jure Carolino autem pœna ignis statuta est, ut brutum quoque in abominationem criminis e medio tollendum sit, dummodo constet de corpore delicti, ejusque consummatione. Carpz. *p.* 2. *q.* 76. *n.* 50. *seqq.*

24. (IV) Incestus, qui est *commixtio carnalis cum persona, cum qua lege prohibitum est matrimonium ob nimiam propinquitatem. Eine Bluth schande.* Committitur itaque vel ratione *consanguinitatis*, vel *affinitatis quomodocunque contractæ. art.* 117.

25 Inter *consanguineos*, si de corporê delicti constat, ultimum supplicium olim non obtinuit. *L.* 5. *de quæst.* Sed hodie inter *ascendentes*, & *descendentes* pœna gladii statuta est adeo, ut remissio conjugis innocentis nihil operetur. Hartm. Pistor. *l.* 2. *qu.* 13. *n.* 35 Debent autem esse *ascendentes*, & *descendentes* proprie dicti. Neque enim cum nutrice commissum huc pertinet, quamvis severius puniatur, Berl. 4. *concl.* 52. *n.* 22. neque cum susceptore commissum, &c.

26. Inter collaterales pro diversitate graduum punitur vel *fustigatione*, vel *relegatione*, Carpz. *p.* 2. *qu.* 73. nisi concurrat adulterium. Sic enim ad mortis pœnam extendi potest. Sic & in *affinitate* pro diversitate graduum obtinet pœna *fustigationis*, vel *relegationis*, vel alia. Id. *qu.* 74. Hahn. *ad W. h. n.* 21. *verb. qui incestu*

27. De præscriptione hujus criminis admodum variant. In eo latitat nervus controversiæ, utrum Lege Julia simul comprehensum fuerit. Quod negandum videtur ob *L.* 4. *D. de quæst.* Vid. Dn. Thomas. *disp. Lips. de præscr. bigam.* §. 30. *seqq.* Qua posita negativa, vicennium obtinebit. *L.* 39. §. 5. *h.* Carpz. *pr. crim. p.* 2. *q.* 74. *n.* 99. *seqq.*

28. (V) Lenocinium, *L.* 2. §. 2. *seqq.* quod committitur ab his, qui mercalem habent uxorem, vel filias, ut dicitur in *L.* 5. *de condict. ob turp. caus.* Hinc requiritur

(1)

(1) prostitutio conjugis, vel filiarum (2) lucri causa, *L.* 29. §. 4. *h.* (3) exercitium turpium actuum.

29. Pœna est (*a*) infamia: *L.* 4. §. 2. *de his qui not. infam. C. C. C. art.* 122. (*b*) alia corporis afflictiva in eis, qui personas extraneas exponunt: *N.* 14. Hahn. *ad W. h. n.* 16. (*c*) ultimum supplicium, quoad maritum, & patrem. *L.* 2. § 2. *L.* 8. *L.* 29 *pr. h. N.* 134. c. 10. *pr.*

30 Pertinent huc etiam, quorum ope consilio, auxiliove adulteria, & stupra conciliantur, & qui ædes ad talia crimina concedunt, *L.* 8. *pr. h.* qui pro varietate circumstantiarum puniuntur, *art.* 123. ubi itidem respiciendum, utrum quæstum exinde fecerint, nec ne. *L.* 29. §. 2. *h.*

31. (VI) Stuprum, quod consistit *in carnali*, & *illicita conjunctione cum virgine, vel vidua, alias honeste vivente*, *L.* 6. §. 1. *h. L.* 12. *d. V. S.* cujus pœna olim erat *publicatio dimidiæ partis* in honestiori stupratore: in humili vero coercitio corporis conjuncta cum relegatione. §. 4. *I. de publ. jud.* Nondum vero commissum, sed tantum *attentatum* incidit in crimen extraordinarium. *L.* 1. *in f. de extr. crim.*

32. Præterea stupratæ satisfaciendum, de jure Mosaico quidem *ducendo*, & *dotando* eandem: *Ex. XXII.* 16. *Deut. XXII.* 28. sed moribus alterutrum sufficit. Proinde si ducere illam nolit, dos constituenda stupratæ tanta, quanta opus habet, si jam maritum

con-

convenientem invenire velit. Quod judicis arbitrio relinquitur. Est enim magis *ſatisfactio privata*, quam *dos*, Brannem. *de jure Ecc. l.* 2. *c.* 18. §. 28. ibique Stryk. adeoque ſtatim debetur, nec reſtituitur, licet nunquam matrimonium contrahat. Stryk. *cit. l.* Præterea alimenta partui ſunt conſtituenda, de quibus actum *Tit. de agnoſc. & al. lib.*

33. Ceterum ipſum delictum hodie mitius punitur pœna *carceris*, vel *pecuniaria*, vel aliquando *fuſtigationis*, ſi vilioris conditionis homo ſeduxerit honeſtioris viri filiam. Stupratæ quoque nonnullis locis indici ſolet *pœnitentia eccleſiaſtica*. Quæ tamen in pleriſque locis vix pœnitentia amplius eſt, cum etiam pecunia redimi ſoleat. Ita diſceſſimus a veteri diſciplina eccleſiaſtica.

34. Gravius autem punitur STUPRUM VIOLENTUM, ubi requiritur, (1) ut femina ſtuprum paſſa ſit honeſta, & bonæ famæ: *L.* 29. *in f. C. h.* (2) ut vis externa accedat, (3) ita, ut femina nullo modo conſentiat. Et hoc ſufficit, ſi vel maxime nulla vis acceſſerit, utpote ſi quis comprimit eam, quam hoc fine inebriavit, vel medicamentis uſu rationis privavit. Pœna eſt capitalis, *C. C. C. art.* 119. *L.* 1. §. 2. *de extr. crim. L.* 29. §. *f. h.* & præſcribitur vicennio. *cit. L.* 29.

35. In probando hoc crimine multum intereſt, utrum in *urbe*: an vero in *agro*, *vel locis remotis* ſtuprum violentum illatum.

ibi

Ibi enim *clamor* simul probandus. *Deut. XXII.* 23. 24. Conf. Carpz. *p.* 2. *qu.* 75 *n.* 87. Stuprata tamen ab omni pœna immunis est, quamvis *sertum virginitatis*, utpote signum externæ virginitatis illibatæ, ei denegetur. Carpz. *c. l. n.* 19. *seqq.*

36. (VII) Fornicatio, quæ consistit in concubitu illicito cum femina vulgo se prostituente. *L.* 43. *pr.* §. 3. *de R. Nupt.* De jure Romano extra L. Juliæ pœnam erat. *L.* 13. §. 2. *ff. L.* 22. *C. h. L.* 4. §. 3. *de cond. ob turp. caus.* Tacit. 2. *annal.* 58. Verum hodie arbitrarie punitur.

TEXT. NOTAB.

L. ex L. Julia, 2. §. 2 L. si maritus, 4. L. nuptam, 5. L. qui domum suam, 8. L. miles, 11. §. 9. L si uxor, 13. § 4.5 f L. denunciasse, 17 §. pen. L. adulter, 19. pr. L. patri, 20. L. nec in ea lege, 22. §. f. L. quod ait lex, 23. L. marito, 24. L. mariti lenocinium, 29 pr. §. 1. 2. 3. 4. 6. 7 9 L. si adulterium, 38. §. 2. 4. 8. pen L. vim passam, 39. pr. § 5 L. ult.

Ex Codice. L publico, 1. L. crimen, 2. L. adulter, 5 L. jure mariti, 6. L castitati, 9. Auth. si vero L. eum, qui, 18. L. si ea, 22. L. etsi libidine, 25. L. commissum, 27. L. quæ adulterium, 29. L. quamvis, 30. Auth. si quis ei, L cum vir nubit, 31. L. si qui adulteri, 34.

Tit. VI. (*C. IX.* 12. 13.)

Ad legem Juliam de vi publica.

1. VIs PUBLICA variis modis sese exerit: (I) *respectu modi*, scilicet quæ fit armis, *L.* 3. §. 6. *h.* vel alio instrumento, quod nocere potest, *L.* 9. *h.* vel saltim quando armati homines hunc in finem comparantur. *L.* 1. *L.* 3. *pr. h.* Atque hæc species κατ' ἐξοχὴν dicitur *vis publica*.

2. (II) *Respectu personæ delinquentis*, ut quæ fit a persona publica potestatis intuitu. *L.* 7. *h*,

3. (III) *Respectu personæ, cui infertur*, ut quæ personæ publicæ, dum publicam suam exercet potestatem, infertur, *L.* 10. *pr. h.* modo publicam potestatem legitime exerceat: alias magistratui de facto procedenti de facto licite resisti potest. Vid. Stryk. *disp. de facto. judic. de fact.*

4. (IV) *Respectu loci*, ut si vis inferatur in loco publico, *L.* 3. §. 1. *h.* maxime hodie in tali loco, cui singularis *sanctitas*, & *securitas* tributa. Quo pertinent imprimis *Residentiæ Principum*. Vid. Dn. Jo. Sam. Stryk. *disp. de sanctit. Resident.* Denique (V) *respectu facti improbioris, vel atrocioris*, quo pertinet *stuprum violentum*, & *raptus*.

5. Damnato ex hac lege in primis in *prima specie* aqua, & igni interdicebatur: *L.* 10. *in f. h.* servi capite plectebantur, *L.*

8.

8. *L. 6. C. h.* quæ pœna etiam in eis locum habebat, qui cum armis ædes alienas, vel villas expilaverant. *L. 11. pr. h.*

6. Hodie huc imprimis pertinet *crimen fractæ pacis publicæ* juxta constitutiones Imperii *de pace publica de anno* 1500. 1521. 1594.

7. Hoc crimine tenentur, qui congregatis hominibus de facto alios, qui sibi haud sunt subjecti, aggrediuntur, & ita pacem publicam in Imperio post tot publicas diffidationes reductam violant, & turbant. In hos delinquentes bannum decernitur, & pœna capitis statuta. De ipso processu contra eos, qui pacem publicam frangunt, plenius egit Gail. *de pace publica.*

8. Dictum est §. 4. *in f.* etiam in hoc crimen incidere, qui committunt RAPTUM MULIERUM, *L. 5. §. 2. L. 6. h. qui est delictum publicum, quo quis feminam honeste viventem libidinis gratia rapit, seu vi abducit. art.* 118.

9. Requiritur itaque (I) *ut persona rapta honeste vivat. art.* 119. Qui meretricem rapit, in hoc crimen quidem non incidit, quamvis non sit extra pœnam: sed lege Julia de *privata vi* teneatur. Farin. *P. 5. qu.* 45. *num.* 135.

10. (II) *Ut abducatur ex uno loco in alium.* Neque enim raptum committit, qui mulierem ex uno conclavi in aliud deducit, ut commodius cum ea possit libidinem exercere. Clasen. *ad art. cit.* 119.

11. (III) *Adhibita vi.* Rapere enim est per vim auferre, vel abducere. Sed paulo la-

latius vox *violentiæ* hic accipitur. Neque enim tantum intelligitur rapta quæ invita abducta est: sed etiam quæ *persuasionibus* inducta in raptum consensit, *L. un. C. de rapt. virg.* vel, quia supposita est adhuc alterius directioni, consentire non potuit. Farin. *P.* 5. *qu.* 145. *n.* 120.

12. (VI) *Ut fiat libidinis gratia*: alias pœnæ extraordinariæ locus est. Idem delictum quoque committi puto, si femina rapiat masculum. Est enim idem delictum, mutatis saltem personis, & *L. un. C. de rapt. virg.* loquitur de casu, qui, ut plurimum, contingit. Anton. Matthæi *de crim. h. t. c.* 2. *n.* 2, Diss. Zoes. *h. n.* 15.

13. Raptor capite punitur cum asseclis, *L. un. cit. art.* 118. *L.* 54. *C. de Episc. & Cler.* nec præscriptione quinquennii hoc crimen tollitur. *cit. L. un.* Mitigatur tamen ordinaria pœna, si non violaverit raptam, quam tamen violare potuisset: vel si femina ipsa masculum ad raptum induxit. Clasen. *ad cit. art. in f.* De jure civili quidem pœna hisce casibus haud mitigabatur, ut ostendit Anton. Matthæi: *cit. l. n.* 6. *seqq.* sed ex jure Canonico hæ causæ mitigandi pœnam in praxin deductæ sunt.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. in eadem causa, 3. Lege Julia, 7. L. qui dolo malo, 10. pr. §. 1. L. hi, qui ædes, 11.

Ex

Ex Codice. L. si confiſis, 3. L. in poſſeſſionem, 5. L. quoniam, 6 L. crimen, 9. *ad L. Jul. de vi publ. vel privata*. L. un. de rapt. virg.

Tit. VII. (C. IX. 12.)

Ad legem Juliam de vi privata.

1. VIS PRIVATA quæ ſit, optime colligitur ex iis, quæ *Tit. antec.* ſunt dicta. Cum enim *vi publicæ* opponatur: omnes ceteræ violentiæ ſpecies huc reduci poſſunt, quæ in vim publicam incidere nequeunt.

2. Huc itaque refertur, ſi quid ex naufragio dolo malo direptum: *L.* 1. §. 1. 2. *h.* ſi quis per vim impediit, ne quis in jus vocaretur: L. 4. *pr. h.* ſi quis per vim, ſed abſque armis, ingreditur poſſeſſionem, licet ſub prætextu crediti: *L.* 5. *C. h. L.* 5. *L.* 7. *L.* 8. *h.* ſi quis per vim debitori ſuo debitum, ſed ſine armis, extorquere conatus eſt.

3. Vindicabatur hoc crimen publicatione tertiæ partis bonorum. *L.* 1. *L. f. h. L.* 2. *C. h.* Qui vero ſibi ipſi jus ita dicere volebat, tum jus ſuum, tum rem amittebat. *L.* 12. §. *f. L.* 13. *quod met. cauſ. L.* 7. *C. Und. vi. L.* 7. *ff. h.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 1. L. creditores, 7.

Tit. VIII. (*C. IX.* 16. 18.)

Ad legem Corneliam de sicariis, & veneficiis.

1. Lege Cornelia vindicantur primo *cædes hominum*, quæ in varias species abeunt. Simplex homicidium in genere est *cædes hominum doloſa contra jus facta*, *L.* 1. 7. *h.* quod hodie pœna gladii punitur.

2. Requiritur vero, ut pœna ordinaria homicidii locum habeat (I) *ipſa cædes*. De jure Romano vero non tantum L. Corneliæ reus erat, qui occiderat: ſed etiam cum *telo ambulaverat hominis occidendi gratia*: vel alio modo inſidias alteri ſtruxerat, effectu licet non ſecuto *L.* 1. §. 1. 3. *h. L.* 3. *pr.* §. 1. qui proprie *ſicarii* dicuntur, latronibus haud abſimiles. Hinc ſola vulneratio ſufficiebat, ſi *animo directo* occidendi erat facta, licet mors inde non fuerit ſecuta. *L.* 1. §. 3. *L.* 14 *h.* Proinde hi cum ſimplicibus homicidis non ſunt conferendi.

3. Ceterum latius extenderunt hoc crimen jura Romana, ut etiam ſub *ſicariis* comprehenderent, qui virilitatem alteri adimunt, vel thlibias faciunt, ut & qui volentes hoc patiuntur, in quos *pœna capitalis* eſt conſtituta, *L* 4. §. 2. *L.* 5. *h.* qualis pœna etiam locum habebat, ſi quis non Judæum circumciderat. *L.* 11 *pr. h.*

4. (II) *Dolus occidentis*, cui hic non æquiparatur *culpa lata*. *L.* 7. *h.* Hinc homicidium

dium *doloſum* ſeparandum ab aliis cædibus, quæ *culpa*, *caſu*, vel *jure* fiunt. *Culpoſum* extra ordinem punitur pro modo culpæ admiſſæ. Quo etiam pertinent medicorum homicidia culpoſa. *C. C. C. art.* 134.

5 *Caſuale* ab omni pœna immune eſt. *L.* 1. *C. h.* Quod dijudicandum ex eo, (*a*) ſi quis ſit verſatus in re licita, (*b*) licito modo, (*c*) licito loco, (*d*) licito tempore. *art.* 146. Si una ex his circumſtantiis deficiat: eſt potius culpoſum.

6 Jure denique fit *neceſſarium* quod dicitur, defenſionemque naturalem continet. *L.* 3. *de J. & J. L.* 25. *h.* Præſupponitur autem (*a*) *injuſta offenſio* tum quoad *vitam*, tum quoad *pudicitiam*, tum quoad *integritatem membrorum*. *L.* 1. §. 4. *h. L.* 8. §. 2. *quod met. cauſ.* Ceterum qui auctor rixæ eſt, offenſionem ſibi ipſi attrahit, adeoque ad moderamen inculpatæ tutelæ provocare poſſe non videtur. Gail. *de pac. publ. l.* 1. *c.* 16 *n.* 17.

7. (*b*) *Offenſio talis, per quam alter in diſcrimen vitæ, pudicitiæ, vel integritatis membrorum deducitur*. C. C. C. *art.* 140. (*c*) *Ut non aliter poſſit offenſus vitam ſuam conſervare, quam cæde offendentis*. Qui itaque, ubi commode fugere potuit, non aufugit, injuſte offendentem occidit, niſi, ſalvo honore, aufugere haud poſſit, uti colligunt ex *art.* 140. *C. C. C.* De hoc periculo ſi probabiliter conſtat: offenſus nec primum ictum expectare, *cit. art. L.* 2. *C. h.* nec differre ſui de-

defenſionem ob defectum parium armorum tenetur.

8. Et hæc requiſita legitime ab occiſore ſunt probanda: alias punitur ordinaria pœna, vel etiam extraordinaria, ſi tantum defenſionis limites transgreſſus fuerit. *C. C. C. art.* 141. Ceterum, ſi conſtat de invaſione; accuſatus vero aſſerat, illam ex juſta cauſa factam eſſe: tunc accuſator id ipſum probabit. *art* 142.

9. Probato plene moderamine inculpatæ tutelæ, ab omni pœna inquiſitus immunis eſt adeo, ut etiam id obtineat, ſi præterea innocentem caſu fortuito occiderit. Verſatus enim eſt in re licita, *art.* 145.

10. Dolus itaque ſupponitur, ut ordinariæ pœnæ poſſit eſſe locus, qui ex *animo* occidendi colligitur. Eſt vero animus vel *directus*, vel *indirectus*. In *directo* præciſe intenditur homicidium, & ita ob varias circumſtantias *malitia*, & ſic etiam *pœna* augetur.

11. Pertinet huc (1) *latrocinium*, quo ex improviſo quis alterum aggreditur, & occidit, deprædationis cauſa. Talis latro pœna rotæ afficitur, & candentibus forcipibus quandoque ſimul uritur: *art.* 137. non tamen ultra ſex vices.

12. (2) *Proditorium homicidium*, quod ſub ſpecie amicitiæ committitur, quod, ut lattocinium, merito puniendum. Vid. Carpz. *P.* 1. *qu.* 7. *Pr. crim.*

13. (3) *Aſſaſſinium*, ſeu homicidium *mandatum*, vel *conductitium*, (quamvis hæc

P. III. I alii

alii recte distinguunt) & eo gravius est, quando quis aliquem ad mandatum alterius, accepta pecunia, occidit, qui latroni non absimilis, & sic rota puniendus: mandans vero, ut plurimum, ordinaria homicidii pœna plectitur. Carpz. *Pr. crim. P.* 1. *qu.* 19.

14. (4) *Veneficium*, quo veneno aliquis occiditur. Quod homicidium eo gravius est: quo minus evitari potest. *L.* 1. *C. de malef. & mathem.* Hinc etiam talis homicida instar latronis punitur, *art.* 130. si vel maxime tantum corpori datum damnum sit. *per. cit. art.* ibi: *an Leib oder Leben* quamvis Carpzov. *pr. crim. qu.* 21. *n.* 27. dissentiat. Probandum tamen, ex veneno *propinato* aliquem fuisse mortuum. Nam & *connatum* datur. Quem in finem indicia ex palatu desumere solent.

15. Indicia veneficii sunt, (*a*) si inquisitus venenum emit, vel præparavit, (*b*) nec justam allegare potest rationem, quare illud emerit; (*c*) si veneni illius vestigia in cadavere deprehenduntur: (*d*) si aliæ accedunt conjecturæ, v. c. spes lucri odium &c. Vid. *art.* 37.

16. Animus *indirectus* occidendi colligitur exinde, si quis alteri injuste vim infert, non quidem hoc animo, ut occidatur, ut tamen ex circumstantiis facile colligere possit, mortem se alteri facile eo ipso conciliare posse.

17. Hoc intuitu hodie ad tria respicere solent: (*a*) *ad genus armorum*. *L.* 1. §. 3 *h.*

Quod

by Google

Quod si enim talia arma quis adhibuit, ex quibus facile homo occidi potest: ceteris paribus, animus occidendi inde inducitur. Conf. *L.* 38. §. 5. *de pœn.* Alias, si arma talia non deprehenduntur; & nihilominus quis occisus sit: extraordinaria obtinet pœna, *L.* 5. *C. h.*

18. (*b*) *Ad lethalitatem vulneris*. Quem in finem periti medici adhibendi, qui in qualitatem vulneris inquirant, & *juratum* testimonium de illa deponant. *art.* 147 149. Quorum testimonio standum. De judicio autem super *lethalitate* vulnerum Vid. Dn. Stahl. *disp. de Lethal. vuln.*

19. De Jure Romano, quoad sicarios, ad hanc non respiciebatur, *L.* 15. *h.* quamvis in L. Aquilia aliquando ratio ejus haberi debebat, ut constaret, utrum occidens de *occiso*, & sic ex primo capite, an vero de *vulnerato*, & sic ex secundo, conveniri posset. Indistincte itaque ad L. Corneliam trahi nequit. *L. 6. C. ad L. Jul. de vi publ.* Sic enim fieret, ut homicida pessimus mitius puniretur, qui *destinato consilio*, & *voluntate directa* alteri vulnus lethale infligere voluit: quam ille, qui ex animi præcipitantia alterum occidit. Conf. Dn. Bodini *disp. de non inquir. lethal. vuln.*

20. (*c*) *Ad illa, quæ ad sui defensionem adducit inquisitus*, veluti si alleget justam iram, quam occisus excitavit, ebrietatem, *art.* 137; vel etiam alias circumstantias, de quibus vid. *art.* 150. Quæ tamen legitime ab inquisito deducendæ. *art.* 151.

21. Denique (III) requiritur, *ut inquiſitus legitime convictus ſit* tum de ipſa cæde, tum de *animo occidendi*. Quem in finem, ſi cædes negatur ab inquiſito, recurrendum ad indicia qualia ſunt: (*a*) ſi ſuſpectus viſus ſit in loco commiſſi homicidii, (*b*) tempore perpetrati homicidii (*c*) cum gladio, vel veſtimentis ſanguinolentis, *art.* 33. Quæ torturæ locum faciunt.

22. Probato itaque homicidio, pœna de jure Romano non ſimpliciter erat *gladii*, ſed *ratio perſonarum* habebatur, *L.* 3. §. 5 *h.* Hodie, non habita perſonarum diſtinctione, eſt ultimum ſupplicium. *art.* 137. Quam pœnam *indiſpenſabilem* eſſe communiter ajunt. Sed hactenus quidem ſatis probari non potuit, pœnam hanc eſſe ex lege morali univerſali divina, præſertim cum etiam primævi chriſtiani nec homicidas occidendos eſſe putaverint. Interim merito parcius in diſpenſando Princeps procedere debet, cum hæc quæſtio in utranque partem prægnantibus nitatur fundamentis, & Deus ipſe inter Judæos hoc crimen morte puniri voluerit.

23. Ceterum hac pœna etiam tenentur homicidis auxilium præſtantes, modo doloſe cum eis conſpiraverint. *art.* 148. Sed qui non ita deſtinato conſilio in rixa, vel tumultu alicui aſſiſtunt, ut homicidium ſecutum ſit, ſi quidem de *vero auctore* cædis conſtat: is ordinaria plectendus pœna. Si plures vulneraverunt lethaliter, nec con-

ſtat,

stat, ex cujus vulnere primario mortuus sit: omnes capite plectuntur. Si plane non constat de auctore vulneris: omnes extraordinaria afficiuntur pœna. *art.* 148. Merito tam *auctor rixæ* ordinaria pœna esset plectendus.

24. Ex quo colligo, si alter alicui vulnus lethale inflixit, ex quo necessario mori debuisset; & postea alius superveniat, & uno ictu ipsum occidat: utrunque pœna ordinaria teneri. Zoes. *h.* n. 10. Neque enim hic exacte constare potest, ex cujus vulnere primario mortuus sit, & latrocinio non videtur absimile inermem, & morti vicinum aggredi.

25. Deinde lege Cornelia vindicatur VENEFICIUM, quod vel *veneno*, vel *magicis susurris* committitur. De priori jam actum §. 14. De posteriori specie, *magia*, notum, quod varii generis esse soleat. Quædam enim *conjuncta esse creditur cum pacto inito cum diabolo*: quædam cum fœda commixtione cum diabolo. Quæ si probata recte sunt (dummodo probari queant): obtinere solet ignis pœna, utut nemini nocuerint. Quæ etiam obtinet, si absque his circumstantiis magicis susurris hominibus, jumentis, &c. nocitum, *art.* 119. Primario hæc pœna originem traxit ex jure Canonico, quo hæretici, & apostatæ igni traduntur.

26. Quædam vero *nudas incantationes pessimas continet absque ullo damno illato hominibus*, nec pacto aliquo accedente. Et ex-

 traor-

traordinaria locum habet. *cit. art.* 119. Conf. *L.* 5 *C. de malef.*

27. Quid vero sint susurri magici, definiri accurate vix potest. Multa pro talibus habentur, quæ naturales causas habent, quas forsan alii ignorant. Unde caute in inquisitione procedendum esse monent prudentiores. In quo majores nostri aberrarunt. Quod vel inde colligitur, quia hodie hoc monstrum criminis incognitum fere est. V. Nic. *Brand de legit. in maleficos & sagas investigandi, & convincendi ratione.*

28. Inprimis cavendum, ne fallamur indiciis fallacibus, v. c. si saga asserat, se aliquem vidisse in monte Bructerorum: si suspecta torvum adspiciat: si nullos in tortura sentiat dolores: si stigmata in corpore appareant. &c. Vid. Dn. Bodin. *de fallac. Mag. indic.*

29. Illæ vero circumstantiæ plurimum huc faciunt, si saga se obtulerit ad docendas incantationes: si minæ de incantando antecesserint, & cum eventu malo conjunctæ fuerint: si quis frequenter cum suspectis de magia versatus sit: si apud eum deprehendantur herbæ malignæ, & alia incantationibus inservientia. *art.* 45.

30. Denique L. Cornelia tenentur INCENDIARII, qui dolo malo alterius ædes exurunt, & capite de jure Romano plectuntur. *L.* 10. *h.* Habebatur tamen simul ratio *personarum*, & *loci*, & ipsius *damni* dati. *L.* 9. *L. f.* §. 1. *de incend. ruin. nauf.* *L.* 28. §. 12.

de

de pæn. Sed juxta constitutionem Carolinam igne concremantur. *art.* 125.

31. Requiritur autem in hoc delicto *dolus*. Si enim incendium *culpa* alicujus oritur: tenetur tum ex L. Aquilia ad restitutionem damni, tum pœna arbitraria pro gradu culpæ admissæ. Carpz. *pr. crim. qu.* 39. *n.* 33. *seqq.*

32. In *doloso* autem *incendio* hodie non amplius attenditur ad qualitatem rei combustæ, nec ad damnum datum, nec an damnum resarcire incendiarius velit cum sufficiat, quod civitas tota in ambiguum discrimen sit deducta.

33. Facit eadem ratio, ut conatus, quatenus ad actum proximum devenit (veluti si materia ad incendium dolose posita ab alio mature tollatur), pœna ordinaria afficiatur, Zieriz. *ad c. art.* 125. quamvis si incendiarius pœnitentia ductus ipse auferat, mitiganda merito sit.

34. Ad indicia circa hoc delictum in primis refertur, si quis igneas faces, vel alia fomenta facile succendentia præparavit: si minæ de incendio antecesserint &c. *art.* 41.

TEXT. NOTAB.

L. 1. § 2. 3. 4. L. ejusdem, 3. §. 2. 4. L. lege Cornelia, 4. §. 1. L. in lege Cornelia 7. L. furem nocturnum, 9. L. si quis, 10. L. Divus Hadrianus, 14. L. nihil interest, 15. L. ult.

Google

Ex Cadice. L. 1. L. is, qui aggressorem, 2 L. eum, qui, 5. L. si quis, 8. *ad L. Cornel. de sicar.* L. plus est, 1. L. eorum, 4 L. culpa similis, 8. *de malef. & mathem.*

Tit. IX. (*C. IX.* 17.)

De lege Pompeja de parricidiis.

1. PARRICIDIUM in genere est *cædes doloſe commissa inter eos, qui conjuncti inter se sanguine, vel affinitate sunt*. *L.* 1. *h.* Proprie autem *cædem inter ascendentes, & descendentes* quoscunque, etiam naturales, denotat. Conf. Carpz. *pr. crim. qu.* 131. Anton. Matth, *de crimin. h. t. c.* 1. *n.* 2.

2. Sic itaque in specie huc pertinet *infanticidium*, quod in liberos committitur, & quidem, si de *dolo* constat, olim *pœna culei* obtinuit, L. 9. *pr. h.* quæ tamen diversa est ab hodierna *suffocatione* in aquis, quæ decernitur. *art.* 131. De ratione antiquæ pœnæ edisserunt Gutherius de *jure munium lib. I. c.* 9. Petrus de la Sena *de his qui in aqu. perierunt*. In defectu aquæ, rota substituta est *cit. art.* 131. Exasperatur hæc pœna, si mater aliquoties ejusmodi infanticidium perpetraverit.

3. Neque ubique extra Saxoniam animalia consueta addi solent, & præterea loco simiæ adhibetur felis. Carpz. *pr. crim. qu.* 9. *n.* 26.

4.

Google

4. Debet tamen de *infanticidio* satis esse convicta, quo & conjecturæ sequentes faciunt ad torturam sufficientes, v. c. si uterum celavit, & clam peperit: si appareant indicia violentiæ infanti illatæ &c. *art.* 35. 36. 131. *C. C. C.*

5. Committitur præterea infanticidium *infantis expositione*, qua mediante periit, si modo mater *periculose* ita infantem exposuerit, ut facile perire posset, quia sic per *indirectum* voluntatem necandi habet. *art.* 132. *in f.* Carpz. *P.* 1. *qu.* 10. *n.* 8. *seq.* Si infans incolumis repertus fuerit: extra ordinem punitur. *art. cit.*

6. Idem in casu inverso dicendum, quando liberi ascendentes occidunt. Nam & sic pœna culei obtinet dictata in *L.* 9. *pr. h.* adeo ut etiam *conscii* extranei, qui promoverunt parricidium, eadem pœna teneantur. *L.* 6. 7. *h.* Qui tantum scit, patri intentari parricidium, & non revelat, mitius punitur. *L.* 2. *h* Conf. *L. un. C. de his, qui parent. vel lib. occid.* Anton. Matth. *de crim. h. c. l. in f.*

7. Inter *conjuges* parricidi pœnam quoque obtinuisse dicendum videtur ex *L. un. cit.* Hahn. *ad W. h.* non vero inter *sponsum,* & *sponsam*, ubi non tanta est conjunctio. In Saxonia Electorali idem obtinet. Vid. *Constit. Elect. P.* 7. *constit.* 3. Quin & jure Carolino pœna ordinaria homicidii exasperata est. *art.* 139.

8. Ceteræ personæ *affinitate*, vel *consanguinitate* junctæ ordinaria homicidarum pœ-

na puniuntur, cum & jure civili id obtinuerit. *L.* 9. §. 1. *h.* Quandoque tamen hodie exasperatur. *art. cit.* 137.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. divus Hadrianus, 5. L. utrum, 6. L. pœna, 9 L. f.
Ex Codice L. un.

Tit. X. (C. IX. 22. 23. 24 25.)

De lege Cornelia, de falsis & de SCto Liboniano.

1. Lege Cornelia vindicatur FALSUM, quod est *doloſa veritatis immutatio in fraudem tertii facta, & speciali lege tanquam falſum notata.*

2. Hinc requiritur (I) *veritatis immutatio*, ſive facta fuerit per mendacium, ſive per reticentiam veri. *L.* 1. §. 2. *L.* 29. *h.* Anton. Matthæi *de crim. h. t. c. l. n.* 12.

3. (II) *Fraude facta*. Quæ ex errore fit, in hoc crimen non incidit, *L.* 31. *h.* quod pôtius etiam in *dubio* præsumendum. In errante adest quidem *falsum*, ſed non *crimen falſi*. Dolus ergo manifeste probandus, *L.* 6. *C. de dol. mal. L.* 19. §. 1. *de prob.* adeoque & tum dolus requiritur, ubi quis sibi ipsi legatum adscribit. *L.* 4. 5. 6. *h.*

4. (III) *Ut tendat in præjudicium tertii*: *L.* 16. §. 2. *L.* 23. *h.* hinc crimen falsi non committit qui testamentum, quod ipso jure nul-

nullum est, supprimit. *L.* 38. §. 6. *de pœn.* Aliquando tamen falsarius nocere cupiens, pœna extraordinaria punitur. Carpz. *P.* 2. *qu.* 93. *n.* 12. 13.

5. (IV) *Ut factum ejusmodi expresse a lege notatum sit*, quo ipso differt a crimine *stellionatus* extraordinario. *L.* 3. §. 1 *stellionat.* Coercetur autem vel lege Cornelia, vel SCtis, & Principum constitutionibus. *L.* 29. *h.*

6. Primario (1) committitur circa *testamenta*, intuitu quorum lex Cornelia primario lata: postea tamen interpretatione prudentum ad alia instrumenta producta. *L.* 1. *pr. L.* 2. 4. 5. *D. h.* Committitur ea delendo, celando, resignando, *L.* 2. *h.* vel falsum scribendo. *L.* 1. §. 4. *L.* 4. 5. *h. L.* 23. *h. &c.*

7. (2) In *judicio* committitur a *judice* dolo malo contra leges judicando: *L.* 1. §. 3. *h. A testibus* falsum testimonium deponendo: *L.* 1. *pr. h. A litigantibus* corrumpendo judicem, vel testes, *L.* 1. §. 2. scienter falsos testes producendo, scienter utendo falsi testis depositione, falso rescripto, vel constitutione. *L.* 29. *L. f. h. L.* 20. *C. eod.* &c.

8. (3) In *contractibus* committitur eandem rem dolose duobus vendendo, *L.* 21. *h.* falsas, & adulterinas mensuras, & pondera adhibendo, *L.* 32. §. 1. *h. C. C. C. art.* 113. prælato die obligationem pignoris mentiendo. *L.* 3. *de fid. instr. L.* 28. *h.* (4) Circa *statum*

tum committitur ab iis, qui partum alienum supponunt, *L.* 36. §. 1. *h. L.* 10. *C. cod.* qui se pro ingenuis gerunt, *L. un. C. si serv. aut. lib. ad decus*, qui falsa nomina ad decipiendum alterum sibi arrogant. *L.* 13. *pr. h.*

9. (5) Imprimis circa *pecuniam* hoc crimen committitur, *L.* 8. *&* 9. *L.* 10. *h.* (*a*) falsum signum ei imponendo, (*b*) materiam corrumpendo, quantitatem detrahendo, vel alias radendo, expendendo, vel aliter *societatem criminis* ineundo, &c. in quos monetæ adulteratores pœna ignis statuta *in art.* 111. ædibus fisco adjudicatis. Qui vero monetam majorem in minorem convertit, arbitrarie punitur, &, si jussu Domini territorii fiat, ille privatur jure monetandi, *dicto art.* 111.

10. In ceteris casibus pro varietate circumstantiarum pœna *fustigationis* ut plurimum obtinet, quæ aliquando etiam ad mortem extendi potest. Blumlacher. *ad art.* 112. *Constit. crim.* Læso quoque, quoad damnum perpessum, succurrendum. Vid. *L.* 33. *de re judic.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. qui testamentum, 2. L. qui ignorans, 3. L. quicunque, 8 L. lege Cornelia, 9. L. si pater, 11. L. falsi nominis, 13. pr. L. filius, 14. pr. L. instrumentorum, 16. § 2. L. qui falsam, 19. pr. L. qui duobus, 21. L. quid sit falsum, 23. L. eos, 27. L. si quis obrepserit, 29. L. lege Cornelia, 30. L. hodie, 32.

Ex

Ex Codice. L. satis, 2. *L.* majorem, 4 L. filiis, 11. L. querela, 12 L. eum, 14. L. si creditor, 15. L nec exemplum, 20. L. ubi falsi, 22 L. damus, 23 L. ult *ad L. Cornel. de fals.* L. si testator, 2 L SCto, 3. L. quæ in testamento, 4. L quod adhibitus, 5. *de his, qui adscribunt in testamento*. L. quoniam, 1. L. si quis, 2. *de falsa moneta*. L. un. *de mutatione nominis*.

Tit. XI. (C. IX. 27.)

De Lege Julia repetundarum.

1. LEge Julia REPETUNDARUM tenentur *Magistratus, vel alii in officio publico constituti, qui pecuniam acceperunt, quo minus, vel magis ex officio suo aliquid faciant, L.* 1. 3. 4. 6. *h.* licet per alios veluti liberos, uxorem acceperint. *L. fin. C. h.*

2. Requiritur itaque in primis *dolus*. Quod si tamen publicæ personæ citra ullam corruptionem accipiant pecuniam (*a*) a cognatis, vel uxore *L.* 1. §. 1. *L.* 7. §. 1. *h.* vel (*b*) Xenia modica, esculenta, & poculenta *publicæ gratulationis* ergo: *L.* 6. §. 3. *de offic. procons. L.* 18. *de officio præsid.* hac lege non tenentur. Conf. Feltman in comment. *ad cit. L.* 18.

3. Pœna est extraordinaria, quæ aliquando ad mortem extendi potest. *L.* 7. §. *ult. h.* Imo, si extorta sit pecunia: agi potest in quadruplum, *L.* 1. *C. h.* quæ pœna

etiam in venditores munerum publicorum statuta. *L. ult. in fin. C. h.*

4. Præterea hac lege Julia etiam coercentur aliæ species delictorum notatæ in *L. 7. §. 2. h. L. 3. de vacat. excus. mun. L 10. §. fin. de off. Procons.*

TEXT. NOTAB.

L. lege Julia, 3. L. 4. L. eadem lege, 6. §. 1. f. L lex Julia, 7. §. 3 L. ult.
Ex Codice. L. sciant, 2. L. omnes, 3. L. jubemus, 4.

Tit. XII.

Ad legem Juliam de annona.

1. QUamvis Dardanariatus crimen extraordinarium sit: tamen & lege publica *speciatim* coercentur, qui *illicitis mediis annonam vexant, & defraudant*. In quos pœna 20. aureorum statuta. *L. 2. §. 2. h.* Gravior statuta est in art. 113. C. C. C. Imo confiscationis pœna dictanda secundum *R. I. de ann.* 1512. *tit.* 8. §. 16.

2. Faciunt quoque contra hanc legem, qui societatem ineunt ad inducendam omnium rerum caritatem, *L 2. §. 1. h.* Huc in specie pertinent *Monopolia* publicis legibus prohibita, *L. unic. C. de monop. Reform. polit. de anno* 1548. *&* 1577. *tit.* 18. quamvis Princeps ex justa causa hæc concedere possit. Struv. *de annona* §. 29.

Tit.

Tit. XIII. (C. IX. 28. 29.)

Ad legem Juliam peculatus, & de sacrilegiis, & de residuis.

1. TRia hac lege coercentur crimina (I) CRIMEN PECULATUS, quod est *furtum pecuniæ publicæ ab alio quam eo, cujus custodiæ est commissa, factum. L.* 9. §. 2. *h.* Cujus pœna erat aquæ, & ignis interdictio. *L.* 3 *h.*

2. Idem quoque dicendum erat, si quid de re civitatis subripiatur, *L.* 4. §. *f. h.* quanquam Papinianus in *L* 81. *de furt.* disertis verbis id neget, & *simplex furtum* subesse decidat.

3. Sed hodie hæc controversia parum nos tangit. Videlicet ideo hæc furti species in crimen publicum abiit, quod de jure Romano pœna ordinaria furti non adeo dura erat, & sic non videbatur quadrare ad hunc casum. Cum vero hodie fures satis graviter puniantur; sufficit ordinaria furti pœna.

4. (II) SACRILEGIUM, quod est *furtum rei sacræ, L.* 9. §. 1. *h* & communiter juxta *C. C. C. art.* 171. tribus modis: (1) *surripiendo rem sacram ex loco sacro*, (2) *rem sacram in loco profano*, (3) *rem profanam in loco sacro.* Pœna hujus criminis, præsertim quoad primam speciem, exasperata est *in art.* 172.: in aliis pœna ordinaria dictari solet. *art.* 174. Quod eo magis hodie in nostris Protestantium Ecclesiis obtinebit, ubi res sacræ in sensu legum civilium, & juris Canonici

non

non dantur. Jure tamen Saxonico pœna *rotæ* obtinet. *Jus prov. Sax. lib.* 2. *art.* 13.

5. Generalius *sacrilegium* prædicatur quoque de iis, qui quodvis sacrum violant, quales sunt contemtores divini verbi, *L.* 1. *de crim. Sacrileg.* hæretici, & blasphema verba eructantes, *L.* 4. *C. de hæret. L.* 3. 4. *C. de Apostat.* Denique datur etiam *sacrilegium politicum*. *L.* 5. *C. h. L.* 2. *C. de mand. princ.*

6. (III) Crimen DE RESIDUIS, quod committunt hi, quorum fidei pecunia in usus publicos convertenda, vel alias administranda commissa est, ut tamen dolose ab iis retineatur, vel intercipiatur. *L.* 2. *L.* 4. §. 4. *h.* Et hac lege damnatus amplius tertia parte, quam debet, punitur. *L.* 4. §. 5. *h.* Ceterum, si quis se ærarii publici, vel fisci debitorem profitetur: non tenetur hac lege, nisi post annum adhuc retinuerit pecuniam, *L.* 9. *in f. h.*

7. Utrunque judicium, & peculatus, & de residuis exercetur etiam adversus heredem: sed tamen tantum intra annum, *L.* 2. *ad L. Jul. repet.* cum in his quæstio principalis ablatæ pecuniæ moveatur *L. f. h.* Hodie in tales fisci defraudatores ubique locorum fere speciales pœnæ constitutæ sunt. vid. Stryk. *in V. M. h. t.* §. 4.

TEXT. NOTAB.

L. lege Julia, 4. L. peculatus, 7. L. sacrilegi, 9. §. f. L. ult.
Ex Codice. L. qui divinæ, 1. L. disputare, 3. *de crim. sacrileg.*

Tit.

Tit. XIV. (*C. IX. 26.*)

De lege Julia ambitus.

1. AMbire munera in crimen non incidit, maxime si *palam* fiat: sed *clam*, & *furtim collectis*, & *corruptis civium votis* munus publicum ambire, in crimen hujus legis incidebat, quamvis auctor legis toties eundem ambitum in populo exercuerat.

2. Maxime itaque tunc locum habet, ubi votis civium *decisivis* munus confertur. Hinc est, quod in *L.* 1. *h. t.* JCtus dicat, in urbe hoc crimen cessare, ubi ad curam Principis spectabat munera conferre: non in municipiis, ubi adhuc votis civium munera dispertiebantur.

3. Neque enim committitur, si quis aulicis quid promittit, ut votis suis *consultativis*, vel commendatione Principem inducant ad munus sibi conferendum. Quin ex seculi corruptione in peculiare negotium obligatorium hoc transiit. *L. un. C. de suffrag.*

4. Pœna hujus legis est deportatio. *L. un. C. h.* In municipiis autem per SCtum crimen hoc puniebatur centum aureis cum infamia *L.* 1 §. 1. *h.* Conf. præterea *Nov.* 8.

5. Committebatur quoque olim ambitus crimen: si quis per corruptionem, vel aliis illicitis mediis sacerdotium petebat. *L.* 1. §. 1. *h.* Quod crimen egregie depingitur in *L.* 31. *C. de Episc. & Cler.* Canoni

stæ

Google

stæ vero peculiari nomine *Simoniæ* id appellant.

6. Præterea Simonia latius quoque sese extendit, & in genere committitur, *quando pro re temporali res spiritualis, vel quæ pro tali vulgo habetur, comparatur, vel quasi comparatur*. Dona enim spiritualia vere talia pecunia comparari nequeunt. Ergo delictum præcipue in eo positum est, quod quis putet, se posse spiritualia dona pecunia comparare, & hunc in finem pecuniam alteri dat.

7. Pœnæ in jure Can. sunt variæ constitutæ. In primis remotio ab officio sacro cum infamia dictata est in *L.* 31. *in f. cit.* quæ etiam in variis Ecclesiarum ordinationibus est retenta.

Tit. XV. (*C. IX.* 20.)

De lege Fabia de plagiariis.

1. PLAGIUM est *crimen publicum, quod committitur ab his, qui liberum hominem scienter emunt, venduntque*, *L.* 1. *h.* vel alio modo alienant, *L.* 4. *h.* invitum celant, vinctumque habent libertatis opprimendæ gratia. *L.* 6. §. 1. *h.*

2. Hoc delictum dicitur capitale. *L.* 1. *h.* Aliquando tamen pro delicti modo coercitum fuit *L. f. h.* Jure Codicis pœna gladii dictata est. *L. f. C. h.* Imo & jure divino. *Deut. XXIV.* 7.

3. Referant huc quidam *plagium literarium*, ſaltem ut extra ordinem illud coerceri poſſit. Verum id quidem admitti nequit, neque etiam definitio criminis huic applicari poteſt. Decorum ſcholaſticum violat talis plagiarius, non publicum.

Tit. XVI. (*C. IX. 45.*)

Ad SCtum Turpillianum, & de abolitionibus criminum.

1. Accuſatorum temeritas tribus modis contingere olim ſolebat. Nam quidam (I) *calumniabantur*, quando falſa crimina intendebant; qui præter infamiam pœna talionis afficiebantur. *L. 7. & fin. C. de calumn.* Olim etiam pœna legis Remniæ obtinebat, *L. 1. §. 2.* quæ *per L. 17. C. de pœn.* ſublata videtur.

2. Quidam (II) *prævaricabantur*, quando vera crimina abſcondebant, & partem adverſam adjuvabant, prodita cauſa ſua. De quibus ſupra jam actum, *Lib. XLVII. Tit. 15.*

3. Denique quidam (III) *tergiverſabantur*, qui ſcilicet in univerſum ab accuſatione incepta deſiſtebant citra abolitionem. *L. 1. §. 1. & 7. L. 13. h.* Quod SCto Turpilliano prohibitum erat, ſub pœna infamiæ, & alia extraordinaria. *L. 3. h.*

4. Erat autem ABOLITIO, *legitima poteſtas deſiſtendi ab accuſatione incepta*, quæ fiebat aut (a) *publice* ob diem inſignem, aut pu-

blicam gratulationem. *L.* 8. 9. *h. L.* 1. 2. 3. *C. de gener. abolit.* poterat tamen intra triginta dies accuſator accuſationem repetere: alioquin eximebatur accuſatus reorum numero. *L.* 12. *h.* Conf. Stryk. *in V. M. h.* §. 2.

5. (*b*) *Privatim* actore poſtulante, ex juſta cauſa, *L.* 10. *pr. h.* concedere ſolebant præſides provinciæ. *L.* 1. §. 8. *h.* Aliquando (*c*) etiam *ipſo jure ex lege* fiebat abolitio, accuſatore mortuo, vel ex juxta cauſa impedito, *L.* 10. *pr. h.* quæ nullum *decretum judicis* requirebat.

6. Verum hoc ſenſu abolitiones in noſtris foris nunquam receptæ ſunt. Notior eſt in nonnullis locis abolitio diverſi generis, quæ eſt *exemptio rei a proceſſu criminali ante definitivam ſententiam auctoritate Principis, & interveniente pretio facta, hoc effectu, quaſi nunquam inquiſitio mota fuiſſet.* Dn. Jo. Sam. Stryk. *Diſput. de abolit. Princip. c.* 1. n. 30.

7. Longe hæc diverſa a *Romana* eſt, & tantum *reum*, non *accuſatorem* reſpicit, fluitque ex jure *diſpenſandi*, & *aggratiandi*, ut adeoque magiſtratus ſubalterni *regulariter* eam concedere nequeant, quippe in quorum arbitrio pœnæ perſecutio non eſt. *L.* 1. §. 4. *h.* Et ſic quæ delicta admittunt diſpenſationem, illa etiam abolitionem. *cit. Diſp. c.* 3.

8. In eo tamen ab *aggratiatione* ſtricte dicta differt, quod hæc concedatur poſt *condemnationem*: abolitio vero ante. Unde etiam in abolitione ſalva manet fama, quæ in

in aggratiatione præsupponitur amissa, nec semper restituitur *L. 7. C. de sent. pass. & restit. & L. 5. C. de gener. abolit.*

· *TEXT. NOTAB.*

L. 1. §. 3. 4. 5. fin. L. ab accusatione, 6. pr. §. 3. L. abolitio, 8. seqq. L. destitisse, 13. L. Lucius Titius, 17.

Tit. XVII. (C. IX. 40.)

De requirendis, vel absentibus damnandis.

1. REI, si in fuga sunt, non sunt inaudita causa damnandi: *L. 1. pr. h.* sed legitime requirendi, vel edictaliter citandi, ut iis potestas fiat se purgandi, *L. 1. §. 1. 2. ff. L. 1. C. h.*

2. Interim olim bona requirendorum intra annum legitime obsignabantur, ut, si redirent, & se purgarent, integram rem suam haberent: alias post annum bona in fiscum cogebantur. *L. 5. pr. h.* Curandum quoque erat, ne quomodocunque fuga eorum instrueretur. *L. cit. 5 in fin.* Ipsa tamen defensio nullo tempore præscribi potest. *L. 4. h.*

3. Eadem annotatio bonorum approbata est jure Carolino: *art.* 206. magis tamen ob hunc finem, ne fugitivi fuga instruatur. non vero judex sibi aliquid ex illis vindicare potest, *cit. art.* 206. *in fin.* ubi etiam modus annotandi bona fugitivi describitur.

4.

4. In aliis autem delictis, ubi pœna ex bonis solvi, vel alias absens condemnari potest, hac annotatione non est opus, sed ad *sententiam definitivam* proceditur. In gravioribus criminibus in Saxonia *processus banni* locum habet. Extra eam trina edictali citatione proceditur.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. annus, 4 L. ult.

Tit. XVIII. (*C. IX.* 41.)

De quæstionibus.

1. MOdus extorquendi veritatem delicti a reo contumaciter negante fit per *quæstiones*, seu *torturam*. Sunt igitur QUÆSTIONES *modus extraordinarius, mediante quo inquisitus satis gravatus per varios cruciatus adigitur ad confessionem faciendam delicti ejus, quod ad minimum meretur pœnam corporis afflictivam*.

2. A plurimis ob rationes non spernendas in dubium evocatur, præsertim cum in *L.* 1. §. 23. *h.* dicatur *res fragilis, periculosa, & quæ veritatem fallere possit*. Sed (1) id primario intelligendum de tortura Romana, quæ *servis* sine debita inquisitione infligebatur. (2) Haec ratio ostendit, judicem summa præcautione in imponenda tortura uti debere, ut adeoque multum judicis arbitrio humanitati, & prudentiæ addicto sit relinquen-

quendum. Neque enim in totum eliminari e republica potest, cum dentur homines nequissimi, qui omnem sensum humanitatis deponentes vix per extrema tormenta ad confessionem faciendam adigi possunt. Quod notissimum exemplum de colluvie furum, & latronum in ducatu Cellensi punitorum probat.

3. Ut itaque judex ad torturam tuto procedere possit, (I) *rationem personæ habeat.* Quædam enim (*a*) ob *privilegium* torqueri nequeunt, quo pertinent in dignitate summa constituti, ut Episcopi, & presbyteri, *L.* 8. *C. de Episc. & Cleric.* milites, *L.* 8. *pr. C. h. L.* 3. §. 1. *de re milit.* Nobiles, & eorum liberi, *L.* 11. *C. h.* Decuriones, *L.* 11. 17. *h. L.* 33. *C. de Decur.* Doctores, & Professores, *L.* 6. *de prof. & medic.* exceptis criminibus atrocissimis. *L.* 3. 4. *ad L. Jul. maj. L.* 7. *h. L.* 11. 16 *C. h. L.* 4. §. 4. *C. de hæret. L.* 10. *C. de dignit. L.* 7. *C. de malef. & mathem. L.* 21. *C. de fals.*

4. Verum hodie hæc privilegia vix attenduntur in criminosis, præsertim si princeps cognoscat de delicto. Quoad inferiorem magistratum, tamen volunt consensum Principis prius esse implorandum. Brunneman. *Process. inquis. cap.* 8. *membr.* 5. *n.* 24 Quod utique tutius est.

5. Quidam torqueri prohibentur (*a*) ob *corporis infirmitatem*, vel aliam conditionem, ut prægnantes uxores, *L.* 3. *de pœn.* decrepiti, & alii valetudinarii. Ita enim reus torquendus: ut salvus vel innocentiæ, vel

sup-

supplicio servetur. *L. 7. h. C. C. C. art.* 59.

6. (II) *Rationem habeat delicti imputati.* Neque enim ob aliud crimen imponi potest, quam cui vel mortis, vel afflictiva corporis pœna imponenda, *art.* 8. Carpz. *P.* 3. *qu.* 119. *n.* 11. ne modus procedendi sit durior ipsa pœna. Territio etiam ob *leviora crimina* dictari potest.

7. (III) *Certus sit de corpore delicti. art.* 6. *L.* 1. §. 24. *ad SCtum Silan.* In delictis tamen *facti transeuntis*, & *occultis* sufficit de eo constare per urgentes conjecturas.

8. (IV) *Sollicitus sit, an alia ratione de crimine commisso constare possit.* Est enim tortura modus extraordinarius. *L.* 1. *pr. L.* 8. *h. L.* 12. *C. eodem.* Si enim aliter convictus sit: reus ulterius torquendus non est, licet delictum pertinaciter neget. *art.* 22. & 69. 78. *L.* 16. *C. de pæn.* Zoes *h. n.* 5.

9. (V) *Rationem habeat indiciorum*, quorum gravitatem prudenter perpendat. Debent vero esse (1) talia, *quæ ex ratione humana fluunt.* Ideoque cruentatio, impositio suspectæ de magia in aquam &c. merito reprobantur. Carpz. *Pr. Crim. p.* 3. *q.* 122. *n.* 28. & 69. Zoes. *h. n.* 37. 39.

10. (2) *Legitima*, *art.* 20. seu quæ jure approbata, vel alias reum velde gravant. Sic itaque nemo torqueri potest ob diffamationes nudas sagarum: alias judex eo nomine tenetur. *art.* 21.

11. Sunt autem legitima indicia vel singulis delictis *propria*, quæ couvenientibus lo-

locis adducta sunt: vel *communia*, quæ iterum talia sunt, ut vel singula non sufficiant, & *remota* dicuntur; vel ut sufficiant, & *proxima* vocantur,

12. Ad *remota* pertinet (*a*) *fama*, seu diffamatio, quando reus est homo suspectus, & fama ortum traxit a viris fide dignis. *art.* 25. Plura huc requirit Cothmann. *Vol.* 1. *respon.* 12. *n.* 167. *seqq.* Stephan. *ad art.* 25. *n.* 2,

13. (*b*) *Fuga*, modo absentiæ non possit dari ratio, & fugitivus sit suspectus. Eo magis vero gravat, si modo, & tempore insolito facta est, (*c*) *Conversatio cum malis*, modo non possit legitimas allegare causas, (*d*) *Deprchensio in loco suspecto*, ubi crimen commissum. *art.* 25.

14. (*e*) *Antecedentes inimicitiæ* capitales, *art.* 25. cujus rei exemplum refertur in *art.* 26. (*f*) præcedentes *minæ*. *art.* 25. modo factæ sint ab eo, (a) qui illas exequi consuevit, (b) respiciant certam speciem delicti, illudque subsecutum sit. *art.* 32. & 44.

15. (*g*) *Inculpatio moribundi*, *art.* 25. modo ex justa causa facta, quæ tamen per se non sufficit ad torturam. Carpz. *part* 3. *q.* 120. *n.* 54. *seqq.* Dn. Klein. *de in & exculpatione moribundi*.

16. Ad *proxima* indicia, quorum singula ad torturam sufficiunt, pertinent sequentia: (a) *quando res inquisiti deperdita in ipso actu criminis, inventa est in loco, ubi crimen commissum*, simulque constat inquisi-

tum ibidem adfuisse, *art.* 20. (b) *si crimen semiplene probatum*.

17. (c) *Si socius criminis de torquendo legitime confessus sit*. Ubi supponendum juxta *art.* 31. (*a*) ut interrogatio de sociis *generaliter in tortura* facta sit, (*b*) de omnibus circumstantiis, (*c*) ut nullas simultates socius cum altero foveat, (*d*) ut nominatus a socio criminis sit homo suspectus, (*e*) ut nominans in nominatione socii perseveret. Conf. Tabor. *de confrontat. P.* 4. *c.* 2. §. 9.

18. (d) *Confessio extrajudicialis*, modo (*a*) constet de delicto perpetrato, (*b*) quo animo prolata fuerit, (*c*) spontanea sit, (*d*) specialis, confitens suspectus sit, *art.* 32.

19. Hæc indicia (3) debent esse *legitime probata*, *art.* 20. per duos testes, nec (4) a reo elisa, *art* 23. Unde in *art.* 47. judicibus injunctum est, ut ante torturam reos admoneant, utrum suam innocentiam deducere velint, cum pro hac judex *ex officio* sollicitus esse debeat.

20. (VI) Hæc si accurate perpensa: *judex pronunciare debet interloquendo de tortura* vel *territione* inquisito applicanda. *Hæc* quidem decernenda, si non sufficentia deprehendantur indicia ad torturam, & persona tamen suspecta sit: *Illa* vero si legitima adsint indicia. Ubi quoque in sententia *gradus torturæ* exprimendus. Et, si ab extraneis JCtis sententia fertur, adduntur positiones, super quibus interrogandus.

21. Non tamen *precise* necessarium est desuper JCtos extraneos consulere, uti nec

tunc,

tunc, quando sententia definitiva ferenda, est. Quamvis enim in Carolina sanctione *quinquagies septies* hoc inculcetur: id tamen pro ratione temporis intelligendum, ubi criminalia judicia non erat tot assessoribus, & eruditis viris stipata, uti hodie tribunalia Principum stipata sunt. In iis itaque, ubi adhuc assessorum copia deficit, uti in plerisque nobilium judiciis, aliud dicendum.

22. (VII) Ubi jam torquendus reus, *certus dies et præfigendus*, *art.* 45. & plerumque vespertinum, vel matutinum eligitur, quo adveniente, secundum *art.* 46. placide in *loco judicii consueto* inquisitus compellandus est ad confitendum crimen, & deinde comminatio de torquendo accedere debet.

23. (VIII) Si in *negatione* præfractæ subsistit: ad locum torturæ deducendus, &, præsente judice, & actuario judicii, torquendus eo modo, qui in sententia expressus, Vulgo enim tres gradus statuuntur, qui variant tamen in quibusdam locis.

24. (IX) In ipsa tortura (*a*) rationem habeat *inquisiti*, ne torqueatur in ea parte corporis, quæ non est sana: *art.* 59. *L.* 7. *h.* (*b*) *humanitatis*; (*c*) *tormentorum*. Inusitata enim adhibere nequit. Conf. Huber. *h.* §. 6. (*d*) *Temporis*, Ultra horæ spatium extendi vix potest, Multum hic committendum arbitrio judicis prudentis. *art.* 58. Dn. Wildvogel *diss. de arbitr. judicis circa tortur.*

25. (X) Pendente inquisito in tortura, *interrogandus est generaliter*, *utrum confiteri velit*, *nec ne*. Neque enim, si vel maxime

delictum confiteatur, ab actuario confessio talis est protocollo inserenda: sed prius relaxanda sunt tormenta. *art.* 58.

26. (XI) Relaxatis itaque tormentis, si confiteri promittat: *rite examen faciendum.* Ubi cavendum, (a) *ne inquisito suggerantur a judice circumstantiæ*, adeoque generaliter interrogatio instituatur, *L.* 1. §. 21, *h. art.* 56. Confessio ad suggestionem elicita non gravat inquisitum.

27. (b) *Ut de omnibus causæ circumstantiis interrogetur.* Quod exemplis declarat Carolus V. in *art* 48 *seqq.* Generaliter de iis interrogandus, *quæ innocens nec fateri, nec scire potest. art.* 53. (c) *Ut ordine annotentur juxta confessionem inquisiti. art.* 53 *in f.* (d) Postea judex in veritatem circumstantiarum in confessionem deductarum inquirat, *art.* 55 56.

28. (XII) Tandem *ratificari confessio debet.* Quod fit, si comprobantur, & repetuntur ab inquisito ea, quæ antea confessus est; quod & in territione necessarium est. Fiat autem ratificatio (*a*) extra locum torturæ, *art.* 56. (*b*) ex intervallo *cit. art.* (quod ex tormentorum perpessorum qualitate æstimandum) (*c*) *in loco judicii*. (*d*) Rite, & exacte ratificatio consignanda, *cit. art.* Hac ratificatione facta, jam demum ad condemnationem deveniri potest, *art.* 60.

29. Si vero ratificationem non faciat: reiteratur tortura: vel potius *plene* judex eam exequitur, si justas suæ revocationis cau-

causas allegare nequeat. *art.* 57. Quod si in ipso *articulo executionis* retractat confessionem: executio non statim facienda, uti putat Carpz. *pr. crim. qu.* 126. *n.* 62. sed potius juxta *art.* 91. *C. C. C.* illa differenda, & acta denuo transmittenda.

30. (XIII) si in tortura persistit in negando; eo ipso purgata sunt indicia, & *definitive* absolvendus, *L.* 9. *de calumn. art.* 61. nisi talas prægnantes adsint circumstantiæ, quæ diversum suadeant ob utilitatem publicam. Cujus rei exemplum sistit Dn. Bodin. disp. *de us. & abus. tort.* §. 20. Hoc casu etiam judex sportulas pro carnifice, ministris, & custode carceris sustinere debet. *art.* 61. Sed in *processu inquisitorio* hodie tortus expensas processus solvere tenetur: Stryk. *in V. M. h. t.* §. 15. vel, eo interim defuncto, ejus heredes, ut pronunciavit Facultas jurid. hujus loci Mens. Nov. 1714.

31. Aliquando tamen & hoc casu repeti potest tortura propter *nova* reperta *indicia*, *L.* 18. §. 1. *h.* modo (*a*) ad illa non jam ante fuerit examinatus: (*b*) illa genere differant a prioribus: (*c*) & quidem talia sint, quæ per se ad torturam sufficiunt. *art.* 61.

TEXT. NOTAB.

L. in criminibus, 1. pr. §. 1, 2. 7. 10. 17. 21. 23. f. L. quæstionis modum, 7. L. edictum. 8. L. Divus, 9. L. de minore, 10. § pen. L. unius, 18. pr § 1. pen L. maritus, 20. *Ex Codice*. L. sicuti, 4. L. milites, 8, L. Divo Marco, 11. L. decuriones, 16. L. nihil, 17.

Tit. XIX. (*C. IX.* 47.)

De pœnis.

1. POENA definiente Grotio, est *malum paſſionis, quod infligitur ob malum actionis*, vel plenius: *est paſſio mali, seu dolor, quem propter delictum commiſſum infert superior inferiori invito, in emendationem tum delinquentis, tum totius Republ.* Dn. Thomas. *Jurispr. div. l.* 3. *c.* 7. *n.* 28. Et externus differt (*a*) a *vindicta*, quæ non intendit emendationem, & a pari exercetur: (*b*) a *pœna conventionali*, quæ magis intereſſe pecuniarium tangit: (*c*) a *correptione amica*, quæ solam emendationem alterius, & quidem proprie dictam, pro scopo habet, & ex solo amore procedit. *Correptio judicis eine Weisung* magis pœna est. *L.* 20. *de his qui not. infam.*

2. Finis pœnarum est tum *salus*, & *tranquillitas publica*, tum ipsius delinquentis correctio. *L.* 20. *h.* Illa *semper* intenditur. Hæc *sæpè*, scilicet quoad pœnas non capitales. Unde & morte delinquentis pœna cessat ordinarie. *c. L.* In capitalibus finis unice tendit ad tranquillitatem reipubl. conservandam, ut alii hoc deterreantur exemplo. Inde formula: *Ihm zur wohlverdienten Straffe, andern aber zum exempel*, &c.

3. Ex varietate delictorum varia oriuntur pœnarum genera. Generatim pœna est vel *civilis*, qua actor ad pœnam sibi appli-

can-

eandam agit, & ita consistit in præstatione pecuniaria: vel criminalis, quæ fiscus eandem irrogat, sibique, & Reipubl. inde satisfacit.

4. Hoc respectu iterum est vel *capitalis*, vel *non capitalis*. Illa *vita naturalis*, vel *civilis* adimitur, *D. 2. h. L. 103. in f. de V. S.* Cujus sunt variæ species *legibus probatæ*: gladius, laqueus, rota, culeus, seu hodie suffocatio, ignis, dissectio in quatuor partes, condemnatio ad metallum, exilium, bannum Imperii &c. Legibus reprobatæ quædam sunt, relatæ in *L. 8. §. 3. 9 L. 25. §. 1. h. L. 10. de interdict.* Anton. Matthæi *de crimin. h. t. c. 1. n. 4.* Quædam etiam in desuetudinem abiere. Carpz. *pr. crim. qu. 128. n. 15. seqq.*

5. *Non capitalis* meram coercitionem corporis, vel famæ defectum, vel bonorum diminutionem &c. continet. Huc præter alias refero *recantationem* in injuriis atrocibus imponi solitam, carcerem, qui de jure civili non obtinuit, *L. 8. §. 9. L. 35. ff. L. 6. C. de pœn. der Priesterl. Gehorsam* pœnitentiam ecclesiasticam, impositionem cœlibatus. &c.

6. In pœnis infligendis requiritur (I) *judicis habilitas*. Prout enim hodie jurisdictio est vel *alta*, vel *bassa*, eatenus etiam pœnæ infliguntur. Qui hanc habet, certas species tantum potest [illegible] mulctam, item *das Halseysen*. Mores hic variant. Qui *illam*, omnes species pœnarum, *ordinarias* tamen, imponere potest. Judex

vero Ecclesiasticus pœnam *criminalem* regulariter non imponit, sed ubi hæc infligenda, delinquens brachio seculari traditur.

7. (II) *Pœna infligenda ipsi delinquenti*, non aliis. *L.* 22. *C. h.* Unde ne quidem liberi maculam exinde sentire debent. *L.* 26. *h. L.* 20. *C. h.* Nam quod in crimine Majestatis secus fiat, *L.* 5. *C. ad L. Jul. Maj.* id exorbitans est, nec in consequentiam trahendum.

8. Unde (*a*) morte tollitur pœna, *L.* 20. *in f. h.* nisi crimen sit atrocissimum, ubi aliquando in detestationem nefandi facinoris adhuc in cadavera sævitur, uti exemplum in crimine læsæ Majestatis occurrit.

9. (*b*) Heres alieni criminis successor non constituitur. *L.* 26. *h.* Dn. Coccei *de oblig. hered. ex delict. def. S.* 4. §. 1. *seqq.* Res tamen distinctione indiget. In *civilibus* pœnis heres post litem contestatam tenetur in solidum: *L.* 26. *L.* 33. *L.* 58. *de O. & A. L.* 29. *de novat.* non vero si ante eam mortuus sit, ut ne quidem ad reparationem damni teneatur, nisi locupletior factus sit. De jure Canonico tamen indistincte tenetur *C. f. X. de sepult. C.* 2. *X. de pignor.*

10. In *criminalibus* aut reus jam condemnatus est, aut non. Priori casu si quidem pœna ex bonis defuncti solvenda, solus heres tenetur. *L.* 20. *de accus. L. pen. si reus vel accus.* Mev. 5. *D.* 393. Dn. Coccei. *cit.*

cit. L. §. 30. *seqq.* Si vero in aliam pœnam corporis afflictivam, vel ultimi supplicii condemnatio facta heredes non tenentur *L.* 3. *LL. seqq. C. si reus, vel accus. mort. L.* 26. *de pœn.* Si non est condemnatus, itidem pœna heredes gravare nequit. Dn. Cocceı. *cit. loc.*

11. Ceterum, si reus sibi mortem conscivit conscientia criminis ejusmodi, quod publicationem bonorum continet: itidem heredes tenentur, ac si defunctus jam esset condemnatus, *L. pen. C. si reus vel accus.* quo & alia specialia crimina spectant. *L. f. ad L. Jul. Maj. L.* 4. §. 4. *C. de Heret. L.* 2. *ad L. Jul. repet. L. f. ad L. Jul. pecul.*

12. (III) *Pœna proportionata delicto infligenda.* Ubi judex (*a*) imprimis rationem habere debet circumstantiarum, *causæ, loci, personæ, temporis, qualitatis, quantitatis, eventus* &c. *L.* 16. §. 1. *seqq. h.* (*b*) Aequilibrium in *pœnis arbitrariis* servare debet, *ne quid aut durius aut remissius constituat. L.* 11. *pr. L.* 13. *h.* Hinc pœnam legibus statutam mitigare non potest, nisi quatenus *mitigatio* lege ei indulta speciatim. Conf. *L.* 8. *in f. C. ad L. Jul. de vi.* Zoes. *h.* n. 9. 10. Huc pertinet, si diutino tempore quis carcere detentus fuit, quia sic pœna sublevanda est. *L.* 25. *pr. h.*

13. (IV) Tandem *pœna dictata legitime exequenda.* Ubi pro diversitate pœnarum peculiaria adhuc requisita sunt observanda: In primis in ultimis suppliciis (1) *mature*

 con-

condemnato mortis supplicio indicandum, ut ad mortem se præparare possit *C. C. C. art.* 79. ubi & alia scitu necessaria traduntur.

14. (a) *Non diu differendum supplicium*, *L. 5. C. de custod. reor. L.* 18. *C. h.* licet subterfugia quærat. *L. 6. pr. h.* Quo ipso tamen necessarium ad pœnitentiam tempus ipsi non auferendum. Aliquando tamen ex justis causis differendum supplicium, veluti (*a*) si mulier sit prægnans, *L.* 3. *h.* (*b*) si Princeps severiorem pœnam ex iracundia sine *debita causæ cognitione*, & sic per *nudum præceptum*, dictaverit: *L.* 20 *C. h.* (*c*) si ob socios criminis convincendos utile videatur, ut differatur supplicium. (*d*) Quo & referunt, si singulari artificio instructus sit. *L.* 31. *pr. h.* Verum hic textus potius loquitur de remittendo condemnato Romano ad bestias, ut populo Romano spectaculum præbere possit. &c. Engelbr. *ad ff. h.* §. 96.

15. Quæ alias in ipsa executionis die solemnia attendi debeant, non sunt unius, ejusdemque naturæ: sed maxime variant. Plerumque de novo instituitur judicium criminale *das hochnothpeinl. Halsgericht* necessarias partes judicii antea peracti continens, cujus requisita in qualibet regione in vulgus nota sunt. Vid. *Keyſer in Praxi Crimin. R. 1. p.* 889. *seqq.*

16. Atque hæc obtinent, si præsens sit delinquens. Absens ordinarie condemnari non debet, *L. 5. pr. h.* nisi talis pœna infli-

fligenda, quæ & abſenti infligi poſſit, veluti, pecuniaria, infamia, relegatio, in effigie c. L. 5. Vid. Struv. *de execut. in effigie.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. prægnantis, 3. L. relegati, 4 L. abſentem, 5 L. ſi quis, 6. pr. L. aut damnum, 8 § 1 6. 7 9. L. moris, 9 pr. § 4 5 9. 10 L. in ſervorum, 10 § 2. L. perſpiciendum, 11 L. hodie. 13. L. quædam, 14 L. cogitationis, 18. L. ſi non defendantur, 19. L. ſi diutino, 25. L. crimen, 26. L. divi, 27. pr L. capitalium, 28. pr. § 10 L. ad beſtias, 31. L. mandatis, 35. L. in dardanaries. 37. L. ſi quis, 38 § 1. 5 f. L. Cicero, 39 L. Metrodorum, 40 L. pen.

Ex Codice. L. incredibile, 6. L. inpunitas, 7. L decurionum, 12 § 1. L pœnam, 15. L. qui ſententiam, 16. L. ſi quis, 17. L. cum reis, 18. L. ſi vindicari, 20 L. ſancimus, 22.

Tit. XX. (C. IX. 49.)

De bonis damnatorum.

1. BOna condemnatorum olim publicabantur, ut tamen aliquando ex ratione *miſerationis* liberorum ratio eſſet habenda reſpectu legitimæ. *L. 7. h.*

2. Jure Novellarum tamen hoc immutatum, hoc modo, ut deſcendentes quidem in infinitum ſuccedant, aſcendentes vero, & ex latere venientes uſque ad tertium gradum, *N. 134. c. ult. Auth. bona damnato-*

rum. *C. h.* excepto crimine læsæ Majestatis. Jure vero Carolino *art* 218. successio heredibus reservata videtur, exceptis iis casibus, ubi specialiter quoque pœna confiscationis est statuta. Vid. *Policey-Ordnung*. 1548. & 1557. Brunnem. *ad cit. Auth.*

3. Ceterum, ubi confiscationis pœna dictatur, tantum illa bona fisco cedunt, quæ ad heredem extraneum transire possunt. Neque enim comprehenduntur feudalia, fideicommissaria, peculium filii, *L.* 3. *C. de bon. proscript.* bona Emphyteuticaria ecclesiastica, &c. *N.* 7. Vid. Engelbr. *ad ff. h.* §. 98.

TEXT. NOTAB.

L. cum ratio naturalis, 7. pr. §. 3
Ex Codice. L. si filius tuus, 3. Auth. bona damnatorum.

Tit. XXI. (*C. IX.* 52.)

De bonis eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciverunt, vel accusatorem corruperunt.

1. QUI ante sententiam manus violentas sibi inferebant, pro confessis, & condemnatis habebantur, adeoque horum quoque bona publicabantur. *L.* 3. *pr. h. L.* 1. 2. *C. h.* Hic tamen requirebatur, (I) *ut talis delicti reus esset, ob quod morte* na-

naturali, vel civili plecti debebat. L. 3. § 3. h.

2. (II) *Ut constaret, eum criminis conscientia sibi manus intulisse.* Nam, si vel tædio vitæ, vel impatientia doloris mortem sibi consciverat: ex Stoicæ philosophiæ principiis hoc pro illicito haud habebatur. *L. 3. §. 6. h.*

3. (III) *Ut heredes ejus innocentiam defuncti defendere non possint.* Audiendi enim erant, si poterant ejus innocentiam probare: *L. 3. §. f. h.* alias bona fisco cedebant. Quod etiam jure Carolino repetitum in art. 135., eo in casu, quo pœna capitalis cum confiscatione bonorum est constituta.

4 Ceterum αὐτοχειρία attentatam apud Romanos non plane impunitam fuisse, si sine causa fieret; satis apparet ex *L. 3. §. 6. h.* Qui enim sibi non pepercit, nec aliis parcet.

5. Sed, repudiatis sectæ Stoicæ principiis, inter Christianos αὐτοχειρίαν merito reprobanda. Unde etiam hodie cadavera eorum in loco ignominioso sepeliri solent, ut tamen circumstantiæ merito attendantur, quas suggessit Carolus *in cit. art.* v. c. utrum quis sibi mortem consciverit ex magna melancholia, impotentia animi, morbi rigore: an vero ex frivolis causis. Nam ad hos tantum pertinet sepultura ignominiosa. Neque facile quis præsumitur sibi mortem violentam attraxisse.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. qui rei postulati, 8. §. 4. 6. ult.

Tit. XXII.

De interdictis, & relegatis, & deportatis.

1. INTERDICTIO varium in finem fieri potest. (a) Interdicitur *advocationibus* vel in tempus, vel in perpetuum: *L. 9. pr. de pæn.* (b) *foro*, ubi interdictus ab omnibus forensibus negotiis abstinere debet. *L. 9. §. 4. cit.* (c) *negotiationibus*; *L. c. §. 9. 10.* (d) *ordine*, *L. 7. §. 20. h.* (e) *adspiratione ad dignitates*, *c. L. §. 21. h.* (f) *loco*, *L. 7. §. 10. seqq. h.* vel ne ex certo loco procedat. *L. 9. h.* &c.

2. Datur etiam *interdictum ecclesiasticum* in jure Canonico, ubi sistuntur ad certum tempus omnia ad cultum divinum publicum pertinentia, præter illa, quæ in specie excepta sunt.

3. RELEGATIO est species cujusdam interdictionis, quia relegatis revera certus locus, vel provincia interdicitur, ex qua exire jubentur, vel etiam certo loco egredi prohibentur, *L. 7. §. 17. h.* quæ species *confinatio* dicitur. *L. 4. h*

4. Ab hac relegatione differt *exilium*, seu DEPORTATIO, (a) quod hæc auferat vitam civilem, & sic omnia jura: non relegatio. *L. 4. h. L. 17. §. 1. de pæn.* (b) Hæc sem-

semper fiat in perpetuum: sed non relegatio, quæ etiam ad tempus fieri potest. *L.* 7. §. 2. *h.* (c) Quod hæc bonorum amissionem post se trahat: non relegatio. *L.* 4. *h.* *L.* 7. *in f. de cap. minut.* Jura tamen gentium deportato salva manebant. *L.* 15. *h.*

5. Pœna exilii fere exulat, relegatione adhuc superstite; quæ tamen hodie ab *emigratione* discernenda. Illa iterum vel ad *tempus*, vel in *perpetuum* infligi solet. Obstringuntur præterea relegati communiter *Urpheda*, qua jurato promittunt, quod intra tempus relegationis reverti nolint, quam si violaverint, abscissione digitorum puniuntur. *C. C. C. art.* 108.

6. Extendit se ordinarie relegatio ad districtum relegantis, *L.* 7. §. 10. *h.* adeoque nobiles ultra suum districtum relegare nequeunt. Nomine Principis autem relegantes, quales sunt Præfecti, ex tota provincia condemnatum eiicere possunt. Carpz. *Pr. crim. qu.* 130. *n.* 26. Interim quod directo facere non licet, per indirectum fieri potest, postquam eiiciendi obstringi possunt juramento, ne intra hæc, vel illa milliaria deprehendantur, quamvis illa territorii limites excedant.

7. Si sententiæ parere, & urphedam præstate condemnatus nolit: durioribus carceribus ad hoc cogi potest, & tandem, si in contumacia perseverat, per lictores deduci solet ad limites loci, ex quo relegandus. Deinde carnifex in animam jurato nolentis

ur-

urphedam præstat, & telegatio per publicum proclama omnibus manifestatur, & quod in posterum pro relegato haberi debeat, decernitur. Carpz. *cit. l. n.* 38. *seqq.*

TEXT. NOTAB.

L. Exilium, 5. L relegatorum, 7. § 10. L. potest Præses, 9. Reliqui Textus, qui sequuntur, & literis ut vocant, *versalibus* expressi sunt, non sunt authentici.

Tit. XXIII. (*C. IX.* 51.)

De sententiam passis, & restitutis.

1. RESTITUTIO est *indulgentia Principis, qua hi, qui sententiam passi sunt, & vera pœnam promeritam adhuc sustinent, in priorem statum restituuntur. L.* 18. *in f. C. h.* Habet itaque locum in pœnis tractum successivum temporis habentibus, ut exilii, carceris perpetui, vel ubi alias res potest redintegrari, ut in confiscatione bonorum.

2. Differt itaque a *simplici pœnæ infligendæ remissione*, quæ inprimis obtinet in pœnis omnem restitutionem excludentibus, ut mortis, & sic pœnæ impositionem antecedit.

3. Restitutio, ut fiat legitime, requiritur, (I) *ut a Principe concedatur*. Est enim species juris aggratiandi soli Principi competentis, adeoque ab inferiori magistratu fieri

ri nequit. Imo &, si ex capite *innocentiæ* restituendus: olim ex Principis decreto sententiam suam Præses demum mutare poterat, *L.* 1. §. *f. de quæst.* quæ species *restitutionis* vocatur *justitiæ*. Hæc tamen hodie facilius magistratibus criminali jurisdictione gaudentibus tribui potest.

4. (II) *Ex justa causa*, cum spes impunitatis nutrire soleat pestilentiam in subditis. *Clem.* 1. *de celebr. miss.* (III) *Absque præjudicio tertii*, cui jus suum, in quo læsus est, non auferendum.

5. Restitutio hæc, prout a Principe facta, ita etiam sententiam passis prodest. Alia enim est *plena*, ubi priorem statum, honores, & bona plene recuperat, *L.* 2. 7. 9. *C. h.* præter fructus perceptos, & bona a fisco alienata, *L.* 2. §. 10. *ne quid in loco publ.* Zoes. *h. n.* 7. Alia minus *plena*; quæ solum pœnæ remissionem indulget: ad jura autem amissa non dat regressum. *L.* 2. *C. h.* Atque hæc in dubio intelligitur facta. *c. L.* 2.

6. Sic itaque in *plena* testamentum deportatione irritum redditum reviviscit: redit patria potestas in Liberos, *L.* 6. *C. h.* ut tamen a liberis interim gesta rata sint: *L.* 13. §. 1. *C. h. tit.* jus succedendi reviviscit adeo, ut, si interim occasione pœnæ alteri hereditas sit *delata*, (modo per *aditionem* nondum acquisita fuerit) quæ condemnato debuisset deferri, illa quoque restituto jam sit restituenda. Zoes. *h. n.* 11.

7.

7. Verum restitutio *ex capite justitiæ* omnia restituit cum omnibus fructibus, & rebus jam alienatis, ceteriſque juribus, quia, cum pœnam passus non deliquerit, nullo modo etiam pœnam aliquam sustinere debet.

TEXT. NOTAB.

L. si deportatus, 2.
Ex Codice. L. cum patrem, 2. L. si ademptus, 5. L. insulam, 6. L. in quæstione, 13. pr. §. 1. 4.

Tit XXIV.

De cadaveribus punitorum.

1. CAdavera punitorum de jure Romano non aliter solebant sepeliri, quam (*a*) si sepultura fuisset petita, & (*b*) permissa. Denegari enim aliquando poterat ob criminis atrocitatem. *L. 1. h.* In primis autem agnatis petentibus corpora non sunt neganda: imo & aliis. *L. f. h.* Quod exemplo *Josephi ab Arimathia* declaratur.

2. Plerumque hodie denegari solet sepultura his, qui rotis imponuntur, vel patibulis suspenduntur extra urbem. Neque, si gravitas criminis subsit, hoc quandam iniquitatem continet, cum etiam Deus in pœnam atrocitatis aliquando hoc admiserit.

3. Aliquando etiam ad *anatomiam* publicam cadavera concedi solent, & quidem au-

auctoritate Principis, Hahn. *ad W. h.* niſi generali ſanctione inferiori magiſtratui hoc permiſſum ſit, uti in Saxonia Electorali per ſpeciale decretum de Anno 1662. factum. Vid. Dn. Hoffmann. *diſp. de Anatom. publ.*

Lib. XLIX. Tit. I. (*C. VII.* 61. 62. 70.)

De appellationibus, & relationibus.

1. DUo ſunt capita hujus tituli. Agitur enim primo de RELATIONIBUS, quæ erant *remiſſiones cauſarum ad Principem, ut Princeps, quid pronunciandum eſſet, ſtatueret*, *L.* 1. 2. 3. *C. h.* quæ jure Novellarum poſt prohibitæ ſunt. *Nov.* 125. *c.* 1. Hodie ex jure Canonico rurſus receptæ, in primis autem tunc permiſſæ, quando de puncto juris dubio *authentica interpretatio* Principis deſideratur.

2. Altera pars agit de appellationibus. APPELLATIO eſt *provocatio a ſententia judicis inferioris ob gravamen parti litiganti illatum hunc in finem facta, ut ſententia iniqua inferioris per ſuperiorem corrigatur.*

3. In appellatione recte formanda requiritur (I) *ut is appellet, qui* (*a*) *per ſententiam eſt gravatus*, ſive condemnatus ſit, ſive alio modo ejus interſit, ſententiam non tranſire in rem judicatam. Mev. 8. D. 61. n. 3.

n. 3. 4. Quod *intereſſe* ante omnia demonſtrandum. Hillig. *ad Donell. lib.* 28. *c.* 2. *lit. q.* Sic itaque legatarii a ſententia contra heredem ſcriptum lata appellant: *L.* 29. *pr. de inoff. teſt. L.* 14. *pr. h.* fidejuſſores, debitore condemnato: *L.* 5. *pr. h.* venditor, condemnato emptore: dominus, condemnatis ſubditis. Mev. 1. D. 61.

4. In conſortibus litis vel unius appellatio ſufficit, quæ omnibus prodeſt: *L.* 1. 2. *C. ſi unus ex plurib. L.* 3. §. 1. *h.* Mev. 1. *D.* 88. & 8. *D.* 105. Hic tamen requiritur, (1) ut *omnes ex una, eademque cauſa ſint condemnati*; ſecus eſt, ſi diverſa omnium ſit cauſa defenſionis: *L.* 10. §. *f. h.* (2) *omnes una ſententia ſint condemnati.* Si quilibet ſeparatim eſt condemnatus: ſinguli appellare debent. *L.* 10. *pr. h.* (3) *Omnibus adhuc ſalva ſit appellatio*: ſecus, ſi unus ſententiam agnoverit.

5. Aliquando etiam admittitur appellatio ejus, cujus nullum poteſt doceri *ſpeciale* intereſſe, ſi *ratio pietatis* ſubſit. Sic pro condemnato ad mortem quilibet appellat. *L.* 6. *h.* Ex eadem cauſa pater pro filio, & contra, admittitur. *L.* 23 §. 2. *h.*

6. (*b*) *Qui ſe non indignum reddidit hoc beneficio*. Quo pertinent contumaces in non veniendo, modo (*a*) fuerint legitime, & peremptorie citati, (*b*) plane non comparuerint; (*c*) nec juſta cauſa excuſentur. *L.* 23. §. *f. h.* Mev. 5. *D.* 180. Qui vero tantum contumaces fuere in non reſpondendo, adhuc admittuntur. *L. f.* §. 1. *h.*

7.

Digitized by Google

7. (c) *Qui appellationi non renunciavit.* Quod etiam tacite fieri potest, v. c. qui petit dilationem ad solvendum: *L. 5. de re jud.* qui super judicato transigit: *L. 40. §. 1. de pact.* qui a judice inferiore petit, ut gravamen removeat. Mev. 5. *D.* 39. *&c.* Blum *in proc. Cam. tit.* 44. *n.* 19. *seqq.* Stryk. *intr. in prax. for. c* 23. §. 12.

8. Hisce concurrentibus, uterque appellare potest, & actor, & reus. Altero tamen appellante, alteri quoque proficit, ut eo invito, appellans appellationi rursus renunciare nequeat, cum sit *commune beneficium*, *L. f. C. h.* modo a tota sententia appellatum sit. Si plura capita continet, & ab uno, vel altero appellatum est ab actore: reus vero in aliis se gravatum sciat: necessum est, ut expresse adhæreat appellationi, cui tunc actor in præjudicium alterius amplius renunciare nequit. Stryk. *cit. l* §. 19. 20. *& in diss de commun. appellat.*

9. Idem quoque de *tertio* dicendum, qui itidem pro suo interesse appellationi *actoris*, vel *rei* adhærere potest. Et quidem si pro suo tantum interesse, intra decendium; si vero saltem *assistere* vult appellanti, quandocunque, quandiu adhuc salva est defensio, venire potest. Mev. 1. *D.* 158.

10. (II) *Ut fiat a sententia gravante*, modo, (a) sit *clara*. Si ambiguum sensum admittit: partes antea declarationem petere debent, Mev. 3. *D.* 127. quamvis *eventualis appellatio* intra decendium petitæ declarationi tutius adjungatur.

11.

11. (b) *Definitiva*. De jure Civ. enim ab *interlocutoria* appellare non licuit. *L. 2. de appell. recip. L. 2. C. de episc. aud.* Hillig. *ad Donell. lib. 28. c. 6. lit. LL.* Sed jure Canonico appellatio etiam ab interlocutoria gravante admiſſa eſt. *C.* 12. 51. 54. 61. *h. Clem.* 5. *h.* Quod tamen in *Concil. Trident. ſeſs.* 13. *de ref. c.* 1. & *ſeſs.* 24. *de ref. c.* 20. limitatum, si vel *vim definitivæ* habeat, præſertim si totam causam determinet; vel *gravamen irreparabile* contineat. Conf. *Jus Eccles. Proteſt. lib. II. tit.* 28. §. 7. *ſeqq.*

12. Ceterum in appellatione ab interlocutoria ſpeciatim requiritur, (*a*) ut fiat *in ſcriptis*: *C.* 1. *h. in* 6. (*b*) *cauſa* gravaminis *exprimatur*: *C.* 59. *X. h.* (*c*) ut appellatio *juſtificetur ex actis prioris inſtantiæ*. *Clem.* 5. *h.* Hac reformata, tota cauſa devolvitur ad ſuperiorem judicem. *C.* 59. *in f. X. h. t.*

13. Ceterum admiſſa etiam eſt appellatio ab *actibus extrajudicialibus*, unde dicitur *extrajudicialis*. Extrajudiciales autem actus varie dicuntur. (1) Quando judex citra omnem, vel ſaltem ſufficientem, cauſæ cognitionem procedit, & partem gravat. (2) Quando gravamen non a judice, ſed ab alio infertur, quod alicui præjudicium ingens affert. Verum hoc caſu magis eſt ſimplex querela; non proprie dicta appellatio. *C.* 5. *X. h.*

14. (c) Ut ſit ſententia *prima*, vel *ſecunda*, a qua appellatur. Contra *tertiam* enim ſententiam prioribus conformem non permit-

mittitur appellatio, *L un. C. ne lic. in un.* *ead* modo omnimoda adsit conformit s trium sententiarum ratione (*a*) identitatis causæ, (*b*) qualitatis, (*c*) personarum, Mev. 1. *D.* 18. & (*d*) sententiæ omnes subsistant, Id. 6. *D.* 114. (*e*) tertia provocatio accedat. Id. *D.* 63. *n.* 2. Gail. 1. *O.* 72. *n.* 3. Dn. Ludovici *de trib. conform. sentent.*

15 (*d*) *Sententia sit lata in causa civili*, saltem hodie. De jure enim civili appellatio in criminalibus admittebatur, *L.* 6. *ff.* *L.* 19. *C. h.* exceptis quibusdam criminibus atrocissimis. *L.* 16. *h. L.* 6. *C. ad L. Jul. de vi publ. C.* 18. *de Haret. in* 6. *L.* 1. *C. de rapt. virg L. ult. C. ad L. Jul. Maj.*. Sed moribus plerorumque locorum appellatio denegatur, & loco ejus nova adhuc permittitur defensio, Carpz. *pr. crim. qu.* 139. *n.* 14. Myns. *Cent.* 2. *O.* 98. & 4. *O.* 41. 42. nisi (*a*) ex *capite nullitatis*, vel *denegatæ justitiæ* querela moveatur vel (*b*) per viam *accusationis* procedatur.

16. (*e*) *Sententia lata sit in causa moram ferente*. Alias appellatio non admittenda, *L. f. de appell. recip.* Mev. 3. *D.* 163. *n.* 2. veluti in causa damni infecti, sepulturæ, Carpz. *Jurispr. Eccl. L.* 1. *def.* 395. causisque summariis aliis, scilicet quoad *effectum suspensivum*. *L. un. C. si de moment. poss.*

17. (*f*) *Sententia sit judicis inferioris*. A sententia enim ejus, qui superiorem non agnoscit, non datur appellatio. Hinc reprobata est appellatio ab Imperatore ad Pon-

tifi-

tificem sub gravissima pœna. *in R. I. de Anno* 1654. §. 164.

18. (g) Denique *sententia sit gravatoria*. Gravamen enim causam constituit appellationis, *C.* 59. *X. h.* sufficit etiam *gravamen futurum*, si ex eo, quod pronunciatum est, certo sit exstiturum. Mev. 1. *D.* 64.

19. (III) *Ut interponatur legitimo modo*. Fit vero vel *viva voce*, *L.* 2. *h.* vel *in scriptis*. Illa in appellatione a *definitiva*, non *interlocutoria* admittitur. *In scriptis* fit (1) per *schedulam appellationis* judici inferiori oblatam, quæ continere debet nomen appellantis, appellati, & sententiæ. *L.* 1. *in f. h.* Cavendum quoque, ne quis limites modestiæ transgrediatur. *L.* 8. *h.* Hinc *protestatio* ab advocatis communiter addi solet.

20. (2) *Coram Notario, & testibus*, cum petitione, ut instrumentum solemne desuper conficiat, quod in Camera in pergameno produci debet. *R. I. de Anno* 1512. *Von Notarien* §. 19. Sufficit autem illud exhiberi in termino reproductionis. De modo appellandi coram Notario vid. Stryk. *introd. in prax.* c. 23. §. 10.

21. (3) *Potest etiam coram honestis personis protestatio interponi*, si forsan Notarius deficiat, & judex copiam sui facere nolit, *C. ult. X. h.* ubi quatuor personas exigere solent, ut duæ quasi repræsentent personam Notarii, id quod tamen ex *cit. text.* colligi nequit. Conf. *L. f. C. de his, qui per met. jud. non appell.* Hæc *protestatio* conservat fatalia, ne labantur.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. 1. pr. §. f. L. scio, quæsitum, 3. L. ab executore, 4. § 1. 2. L. a sententia, 5. L. non tantum, 6. L. illud sciendum est, 8. L. appellanti, 13. L. constitutiones, 16. L. cum in una, 17. pr.

Ex *Codice*. Auth. novo jure. L. si quando, 3. *de relat.* L. novum, 2. L. appellatione, 3. L. præses, 5. L. eos, 6. § 1. 2. 5. Auth. hodie L. minime, 12. L. litigatoribus, 14. L. ne causas, 13. L. & in majoribus, 20. L. quoniam, 21. L. judicibus, 24. L. si quis, 28. L. addictos, 29. L. si quis, 30. L. oportet, 36. *de appellat.* L. un. *ne lic. in una, eademque causa*.

Tit. II. (C. VII. 42.)

A quibus appellare non licet.

1. REquiritur (IV) ad appellationem, *ut interponatur a sententia judicis, a quo appellare non est prohibitum*. Sic olim appellari non poterat a senatu, *L.* 1. §. 1. 2. *h.* a sententia præfecti prætorio. *L. un.* §. 1. *de offic. præf. Prætor.* &c.

2. Hodie appellatio interdicta est *ob judicis pronunciantis privilegium*, & quidem *in totum* quoad Electores, quibus datum est privilegium de non appellando (vid. *A. B.* tit. 11.) &, cum ab omnibus ex æquo non esset usurpatum: de novo per *R. I.* de *Anno* 1654 omnibus indultum est. Idem conces-

sum Archiducibus Austriæ, Ducibus Burgundiæ, & novissime Regi Sveciæ ratione Ducatuum ad Imperium pertinentium, *I. P. art.* 10. §. 12. cui tamen necessum fuit constituere tribunal intra fines Germaniæ.

3. *In tantum* Principes reliqui, & civitates hoc privilegio gaudent, scil. *quoad certam summam*. In genere, quoad omnes, requiritur *summa appellabilis* ad 400. thaleros; *R. I. de Anno* 1654. §. 112. si ad tribunalia Imperii appellatio instituenda. In specie vero, quoad singulos, privilegia hæc variant, quæ refert Blum. *in Proc. Cam. tit.* 47. Conf. Dn. Ludovici *de summa appellabili*.

4. In attendenda autem summa appellabili (1) gravaminis duntaxat summa respicienda. Blum *c. l. c.* 46. §. 9. (2) Possunt etiam coacervari diversæ summæ, si ab uno, vel pluribus creditoribus *una in causa* petantur. Id. *c. l.* §. 11. (3) Non attenditur illa summa, ubi agitur de re certam æstimationem non recipiente, veluti in causis injuriarum, jurisdictionis, venationis, aliorumque jurium. Id *c. l.* §. 44. *seqq.* (4) Usuræ in hanc summam non computantur. *R. I. de Anno* 1654. §. 112. ibi: 400. *Rthl. Capital.*

5. (II) *Ob specialem prohibitionem ejus, qui judicem delegatum dedit*, *L.* 1. §. 4. *h. vetiti si rescripto inserta clausula: remota appellatione*. Et hoc jus removendi appellationem æque Principibus nostris asserendum

est,

est, si justa causa adsit. Vid. Dn. Jac. Brunn. *Disp. de appell. per rescript. remot.* Non tamen censetur (1) remota appellatio a sententia notorie iniqua, *C.* 53. X. *h. t. C.* 9. *de sent. & interl.* nec (2) alia remedia exclusa sunt. Gail. 1. *Obs.* 33. *n.* 5.

6. A laudo arbitrorum itidem appellare non est permissum, *L.* 1. *C. de recept. arb.* nisi sint *arbitri juris.* Quo etiam pertinent Austregæ. *L.* 9. *qui satisd. cog.*

Tit. III.

Quis a quo appelletur.

1. REquiritur (V), *ut fiat appellatio ad proximè superiorem.* Hinc per *gradum*, non per *saltum* fieri debet, *L.* 1. § 3. *L.* 21. *de appell. L.* 1. 2. 3. *h.* niſi intermedius judex sit suspectus, vel adsit impedimentum, ob quod judicare in illa causa nequeat: Martin. *in Proc. Sax. tit.* 10 §. 6. *n.* 636. alias, si per saltum facta, remittenda causa ad intermedium judicem. *C.* 66. *X. de Appell. L.* 1. §. 3. *L.* 21. *pr.* §. 1. *eod.* Mevius *P.* 4. *Decis.* 204.

2. Sic itaque a delegato Principis appellatur ad delegantem. *L.* 1. *h.* Non idem dicendum est, si inferior judex alicui totam jurisdictionem mandaverit, vel delegaverit, quia sic appellatur ad mandante superiorem, cum *mandantis*, & *mandatarii* idem tribunal sit. *L.* 1. *in f. h.*

3. Ubi jurisdictiones plurium, ad quos appellari potest, concurrentes sunt, *elective* appellari potest, etiam non statim electo certo judice appellationis. Ziegl. *de Jur. Maj. L.* 1. *C.* 30 *n.* 4. Et inde est, quod jure Canon. appellatio semper ad Pontificem sit permissa, tanquam concurrentem cum quovis inferiore.

4. Quod si contingat, ut uterque litigantium appellet, & quidem alter hunc, alter illum eligat: prima appellatio, quæ ex *litis pendentia* judicanda, trahit ad se secundam in causis connexis, quæ divelli non debent. *L.* 10. *C. de judic.* In causis vero non connexis in utroque foro appellatio pendet.

5. Ceterum in judice superiori omnino adesse debet *facultas judicandi* de illa causa, de qua appellatur. Hinc in plurimis causis solus Imperator cognoscit, in quibus Cameræ jurisdictio non est fundata. Huc etiam pertinent in genere *causæ matrimoniales*, in quibus ob *defectum jurisdictionis ecclesiasticæ* non licita est provocatio ad Cameram. Vid. Bodin. *disp. de illicita a Princip. Protest. provoc. in caus. Eccles.*

Tit. IV. (*C. VII.* 63.)

Quando appellandum sit, & intra quæ tempora.

1. Requiritur (VI), *ut legitimo tempore interponatur.* Olim *fatale interponendæ* bre-

breviori spatio erat inclusum, *L.* 1. § 5. 15 *h. L.* 20. §. 1. *de appell.* Post vero *decendium* constitutum, *Nov.* 23. *C.* 1 *Auth. hodie, C de appellat.* Quod hodie indistincte obtinet. *C* 15. *de sent. & re jud. C.* 8 *h. t. in* 6.

2. Currere incipit hoc fatale scienti a momento *publicationis* factæ: *L.* 1. § 9. *h.* ignoranti vero, v. c. *tertio*, a tempore scientiæ, *C.* 8. *de appell. in* 6. quæ debet esse *specifica*. Hinc tenorem sententiæ scire debet Mev. *P.* 3. *D.* 269. *P.* 7 *D* 269 Ei vero, qui scire potuit, & debuit, statim currit, v. c. qui ad publicationem citatus, & tamen contumax est. *Mev. P.* 2. *D.* 270.

3. Currit de momento in momentum omni, etiam pauperi; nec ullam admittit prorogationem, ne quidem conventionalem (utut *Mev. P.* 3. *D.* 410. eam admittat), adeoque, illo præterlapso, censetur renunciatum appellationi, modo (*a*) facultatem habuerit appellandi, *L.* 1. §. 7. *h.* (*b*) sententia sit certa, nec ullam adhuc requirat declarationem; alioquin ante declarationem non currit. Mindan. *de Process. C.* 8. *n.* 34. Mev. *P.* 3. *D.* 127. (*c*) gravamen illatum sit *transiens*: secus si *successivum*, & *continuum*. Mev. *P.* 8. *D.* 472. Blum. *in Proc. Cam. tit.* 49 *n.* 14.

TEXT. NOTAB.

Ex Codice. L. tempora. 2. Auth. ei, qui appellat. L. per hanc, 4

Google

Tit. V. (*C. VII.* 65)

De appellationibus recipiendis, vel non.

1. INterpoſita ita intra fatale decendii appellatio recipienda eſt a judice, *a quo*, & quidem ſub certa pœna hoc ipſis injunctum *L.* 21. *C. de appell.* Ziegl. *in Dicaſt. Concl.* 51. §. 2. cum ad judicem *ad quem* demum cognitio ſpectet, an, & quatenus illa ſit reiicienda, necne. Id. *cit. l.* §. 7. Mev. *P.* 6. *D.* 13. Si itaque reiiciatur appellatio: appellans poteſt a rejectione appellationis. Stryk. *Introd. in pr. for. cit. loc.*

2. Hoc tamen ſine dubio procedit, quatenus dubium eſt, utrum appellationi poſſit eſſe locus. Alia ratio itaque eſt cauſarum *notorie* non appellabilium, veluti ob notorium *defectum summæ appellabilis*, quod judex, *ad quem*, notorie ſit inhabilis, & ob alias cauſas, de quibus hinc inde actum. Conf. *L.* 2. 4. 5. 6. *ult C. h.*

3. Judicis itaque, *ad quem*, eſt cognoſcere, utrum ſit recipienda, nec ne. Qui in primis gravamina ſecum ponderare, Mev. *P.* 1. *Dec.* 7. & ſtatuere debet, utrum ſit reiicienda. Frivolam enim admittere nequit. Vid. Dn. Jo. Sam. Stryk. *de reject. ab act.* c. 5.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. sciendum, 6. L. si res, ult.
Ex Codice. L. ejus, 1. L. observare, 2. L. abstinendum, 4. L. ab executione, 5. L. quisquis, 6.

Tit. VI.

De libellis dimissoriis, qui apostoli dicuntur.

1. UT vero judex, *ad quem*, recipere possit appellationem interpositam, porro requiritur (VII), *ut petantur legitime* APOSTOLI, qui sunt *literæ emanatæ ab eo, a quo appellatum, ad judicem, ad quem, quibus negotium appellationis ei denunciatur. L. un. h.* Sunt itaque instar *testimonii publici*, legitime appellatum esse.

2. Species harum literarum sunt sequentes. (1) *Dimissoriales*, quibus declarat judex, omnino deferendum esse appellationi, & in primis locum habent, si *extraneus judex* pronunciavit. (2) *Reverentiales*, ubi tantum testatur se detulisse appellationi in honorem judicis superioris, *ad quem G. 1. de appell. in* 6. (3) *Conventionales*, quando in appellationem consentit adversarius, quæ minus frequentantur: imo a juris ratione alienæ sunt. (4) *Testimoniales*, quæ a Notario *testimonii causa* traduntur, vel ab ho-

nestis viris, coram quibus appellatum est (5) *Refutatoriæ*, quibus judici, *ad quem* rationes exponuntur, quare non sit recipienda appellatio. Qui tamen, non obstantibus his, illam recipere potest, *Mev. P.* 3. *D.* 386. & *P.* 6. *D.* 13.

3. Requiritur vero (1) *ut legitime petantur*. Quod fieri suevit cum clausula: *instanter*, *instantius*, *& instantissime*, quod deducunt ex *L. un.* §. 2. *h.* & confirmatum est in *Clem.* 2. *h.*

4. (2) *Intra tempora legitima*, h. e. intra 30. dies *L.* 24. *C. de app.* C. 8. *h. t. in* 6. a tempore latæ sententiæ computandos, quamvis communiter hodie in schedula ipsa interpositæ appellationis peti soleant. His non potitis, appellationi censetur renunciatum esse, *Clem.* 2. *h. t.* id quod tamen in Camera non attenditur. Gail. 1. *Obs.* 139. *n. ult.*

5. Acceptis Apostolis, (VIII) *legitimo introducenda appellatio*. Quod fit exhibitis judici, ad quem, Apostolis, mediante *supplicatione pro decernenda appellatione, citatione partis adversæ, inhibitorialibus, & compulsorialibus ad judicem a quo dirigendis*. Huic supplicationi adjungitur *libellus appellationis*, quo causæ series enarratur, gravamina referuntur, & reformatio sententiæ petitur. In Camera præterea & appellans, & advocatus se offerre ad juramentum *de non frivole appellando*, &, ut terminus ad juramentum præfigatur, petere debent.

6. *Compulsoriales* vero sunt literæ, quibus compellitur Judex, *a quo* ad edenda a-

cta

acta prioris instantiæ, sicuti inhibitoriales, quibus ei interdicitur, ne quid in causa attentet, quamvis hæ in *appellatione a definitiva* ſuperfluæ sunt.

7. Injunctum tamen in *R. I. de anno:* 1654. §. 61. judici, *a quo*, ut statim intra 30. dies, non expectatis compulsorialibus, acta prioris instantiæ edat, & quidem obsignata, & legitime inrotulata sub pœna arbitraria. § 62. Quin & appellans in *introductionis termino* vel acta exhibere, vel legitime docere debet, se requisiviſse debito modo intra dictos dies editionem actorum. In quibus edendis si judex moras nectat: petuntur *arctiora mandata*, & decernuntur.

8. Introducenda autem appellatio *intra legitimum tempus*, quod variat. Si nullum lege provinciali tempus præfinitum: judex inferior in Apostolis illud determinat. In *R. I. de ann.* 1654. § 67. quatuor menses insinuandæ appellationi præfixi sunt, quibus alii duo menses superadduntur, intra quos a citatione insinuata se præparare possit appellatus ad productionem exceptionum, ut ita integrum fatale in Camera sit 6. mensium. Blum. in *Proc. Cam. Tit.* 49. §. 20. Hoc fatale tamen est protogabile. *cit.* §. 67. *in f.*

9 Tandem (IX) *legitime appellatio justificanda*. Quod jure Romano, & Canonico intra annum fieri debebat. *L. f.* §. *f. C. de temp. appell. Clem.* 3. *h. t.* Verum hodie fere appellationes in plurimis judiciis sunt perpetuæ. In Ducatu Magdeburgico optime

procedit̲ur. Præfigitur ſcilicet partibus terminus, *das ſie von 3. tagen zu 3. tagen verfahren ſollen* ſimulque terminus ad publicandum decretum adiicitur, quo ipſo intra breve ſpatium temporis cauſa peragitur.

10. Termino itaque ad juſtificandum præfixo juſtificantur (1) *formalia* appellationis, (2) ejusdem *materialia*, & vel ſimpliciter appellans ſubmittit ad *acta prioris inſtantiæ*, gravaminibus ordine recenſitis, ſi cauſæ ſuæ confidat: vel ulteriores *deductiones* eodem modo, ut in prima inſtantia, fiunt.

11. Reducit videlicet appellatio cauſam ad ſtatum *litis conteſtationis*, adeoque quæ in prima inſtantia poſt eam adhuc admitti poterant, in appellatione etiam admittuntur. Hinc nondum probata adhuc probari, & nondum deducta deduci poſſunt. *L. per hanc*, 4. *C. de tempor. appell.* Quod merito reprobat Dn. Ludolph. Hugo *in Tract. de abuſu appellat. tbll.*

12. Juſtificatione peracta, judex, *ad quem*, ſententiam fert vel *confirmando* ſententiam prioris inſtantiæ, quo caſu remittitur cauſa ad judicem prioris inſtantiæ, *C.* 61. *in f. X. h. t.* refuſis ab appellante expenſis: *C.* 59. *X. h. t.* vel *reformando*, & ſic ipſe executionem decernit.

Tit.

Tit. VII.

Nihil innovari, appellatione interpoſita.

1. Appellatione interpoſita, nihil innovandum a judice, *a quo*, *L. un. h.* modo legitime hoc ei ſit denunciatum: alias tuto ad executionem procedere poteſt. Mev. *P.* 4. *D.* 362. *n.* 8. In appellatione autem ab *interlocutoria* interpoſita tandiu procedere poteſt, donec a ſuperiori *inhibitio* decreta fuerit. *C.* 7. *de appell. in* 6. Ziegler. *ad Lancell. lib.* 3. *t.* 18. §. 17.

2. Si vero nihilominus procedit: *attentatum* dicitur, quod *in continenti* revocatur. *C.* 56. *X. h. t. C.* 7. *h. in* 6. *R. I. de anno* 1654. §. 59. Mev. *P.* 4. *D.* 288. Judex enim attentans *ſpoliare* dicitur. Vid. Blum. *de Proc. Cam. tit.* 53. Et ſic abſque omni proceſſu, interveniente mandato S. C. ſpoliatus reſtituendus. Mev. *P.* 4. *D.* 222.

3. Præterea attentans, tanquam *ſpoliator*, tenetur de damnis, fructibus perceptis, & percipiendis, Lancellot. *de Atten. P.* 3. *C.* 31. *n.* 19. & expenſis, Mev. *P.* 3. *Dec.* 66. modo appellatio ſit devoluta.

Tit. VIII (*C. VII.* 64.)

Quæ sententiæ sine appellatione rescindantur.

1. AD affinia appellationis spectant varia remedia. (I) REMEDIUM NULLITATIS, per quod sententiæ *sine appellatione* rescinduntur, sive per modum *querelæ*, sive *exceptionis* proponatur. Hæc in genere pertinet, si sententia sit contra solitum procedendi ordinem lata. *L.* 4 *C. de sentent. & interl.* Conf. Blas. Altimar. *de Nullit. sentent.*

2. Speciatim huc refertur, quando est aperte contra leges lata: *L.* 1. § 2 *h.* contra non citatum: *L.* 1. § 3. *h.* contra rem judicatam: *L.* 1. *C. h.* si impossibile quid contineat. *L. f. h.* &c.

3. Potest vero hoc remedium intra 30. annos tam coram *superiore*, quam *inferiore* proponi: Gail. 1. *Obs.* 127. *R. I de anno* 1654. §. 121. imo etiam jungi appellationi, quo casu *quandoque* per modum accessorii se habet, & sic, deserta appellatione, deserta etiam est nullitas. Myns. 2. *Obs.* 77. *n.* 2.

4. Verum in *R. I. cit.* §. 122. & 123. distinguitur, utrum nullitas sit *sanabilis*, an *insanabilis*. Hæc *intra* 30. *annos*: illa vero intra 10. dies proponenda. Dicitur autem nullitas *insanabilis* vel respectu *judicis*, vel *personarum litigantium*, vel ex *defectu substantialium* ipsius processus. *Sanabilis* potissimum æstimatur ex defectu *substantialium* ipsi-

ipsius processus. Sanabilis potissimum æstimatur ex defectu *solemnium*, quæ tamen ipsum processus substantiam non tangunt, adeoque *variare* solent, & possunt.

5. (II) SUPPLICATIO, quæ locum olim habebat, ubi appellatio non amplius poterat admitti ob *personæ qualitatem*, quæ sententiam tulerat. *Auth. quæ supplicatio, C. de prec. Imp. off.* Inde (*a*) non erat remedium *devolutivum*, (*b*) nec semper *suspensivum*, nisi intra decendium interpositum. Stryk. *Intr. in prax. forens. Cap.* 23. §. 28. Inde in *judicio Imperiali aulico* hoc remedium quoque admissum, & publica lege probatum est. *Art. V. I. P.* § 55.

6. Quamquam vero olim sufficeret intra *biennium* eam interponere, & ut sententiam suam judex corrigeret, petere: hodie tamen in plurimis locis tam in *superiori*, quam *inferiori* judicio, ut aliud *remedium suspensivum*, intra *decem dies* proponenda adeo, ut & nova quandoque producere permissum sit. De quo plenius edisserit Engelbr. *ad ff.h.* § 22.

7. (III) In Saxonia frequentantur LEUTERATIONES & OBERLEUTERATIONES. Quæ in eo conveniunt, quod (*a*) *suspendant* quidem, sed non *devolvant* causam: (*b*) intra decendium sint proponendæ: (*c*) quod ex iisdem actis fieri debeant. De ipso processu rite peragendo vid. Martin. *in Pr. Sax. tit.* 25.

8. *Oberleuterationes* rarius admittuntur, & quidem *in Saxonia* tantum locum habent *in supremis judiciis* si causa in *prima instantia*

tia ibi ventilata fuit, ita, ut loco *appellationis*, & in effectu *leuteratio leuterationis* sit. Proinde haud admittenda, si causa per modum *appellationis* eo reducta est. Carpzov. *in Process. tit.* 17. *art.* 5 n. 19 Martin. *cit. l* §. 1. *n.* 65.

9. (IV) Revisio, quæ est *disceptatio inter eum, qui sententia camerali se læsum dicit, & adversarium ejus apud Cæsaris, & Statuum ad id lectorum consiliarios, adjunctis Cameræ Imperialis Assessoribus, hunc in finem rite instituta, ut acta adhuc semel revideantur, tandemque lis finem accipiat.* Hert. *de judic. revis. in Cam. Imper.* §. 2.

10. Requiritur, (1) ut causa in revisionem deducenda ad 2000 thaleros ascendat: *R. I. de anno* 1654. §. 127. (2). ut alias causa sit appellabilis: *R. I. cit* §. 126. (3) Petenda revisio ordinarie a Moguntino intra quatuor menses sub *pæna desertionis*: *R. I. cit.* §. 124. (4) Cameræ legitime denuntiandu: (5) Supplicans certam summam in casum succumbentiæ deponere debet, *R. I. cit. loc.* §. 126. & tandem a Commissariis ad revisionem deputatis causa denuo cognoscitur. Hoc ipso tamen non suspenditur executio. Stryk. *c. l.* §. 31. *in fin.*

11. (V) restitutio in integrum. Hæc in primis contra *rem judicatam* de *jure communi* usum præbere potest, & quidem ex clausula generali prætoria *in L.* 26. §. *ult. ex quib. causis major.* adeoque intra *quadriennium* ab eodem judice petenda. *Mev. P.* 2. *D.* 152. Alibi tamen, ut in Pomerania, instar

reme-

remedii *ordinarii* obtinet, & intra sex septimanas proponenda, adductis gravaminibus, super quibus an admittenda sit, ante omnia decernendum. Id. *P.* 5. *D.* 205.

TEXT. NOTAB.

L. 1. § 1. 2. 3. L. Paulus respondit, 3.
Ex Codice. L. latam, 1. L. si, cum inter, L. venales, 7. L. ult.

Tit. IX.

An per alium causæ appellationis suddi possint.

QUæ causa per *procuratorem* in prima instantia agi nequit, illa nec in appellatione *procuratorem* admittit *L.* 1. *h.* Et quia in prima instantia semel dominus litis factus est: hinc per *substitutum* appellare potest. *L.* 4. *in fin. de appell.* Imo regulariter procurator tenetur interponere, & prosequi appellationem, *L.* 31. §. 2. *de negot. gest.* quia *dominus litis* erat. Ast de jure Canonico, & moribus prosequi eam non tenetur. *C.* 14. *X. de procur.* Conf. Frankl de procur. *n.* 33. Hahn. *ad W. eod. tit. n.* 11.

Tit.

Tit. X.

Si tutor, vel curator magiſtratus creatus appellaverit.

QUi injuſte appellant a vocatione ad *munus publicum*, ſeu a *rejecta excuſatione*, tenentur reſarcire damnum, quod per moram appellationis reipublicæ, vel pupillis contigit.

Tit. XI.

Eum, qui appellavit, in provincia defendi.

ILLi, qui reipublicæ cauſa abſentes ſunt, hoc privilegium habent, ut interim, dum abſunt, non teneantur *domi* ſe defendere: ſecus eſt in iis, qui ob privatas negotiationes peregrinantur. *L.* 1. 2. *h. t.*

Tit. XII.

Apud eum, a quo appellatur, aliam cauſam agere compellendum.

QUi appellavit, non poteſt judicem, *a quo*, tamquam ſuſpectum recuſare, ſi ex aliis cauſis coram eodem conveniatur, vel agere velit. *L. un. h.* Quod tamen admittit jus canonicum, ſi *extra ordinem* judex ſuſpectus videatur. *C.* 6. & 24. *X. de appellat.*

Tit.

Tit. XIII. (C. VII. 66.)

Si pendente appellatione, mors intervenerit.

MOrte appellantis non evaneſcit appellatio pendens, quatenus aliorum intereſt, illam non evaneſcere. *L. un. pr. h.* Quod & in tutoris hærede, ante redditas rationes verum eſt. *c. L.* §. 1. Hæredi tamen a tempore appellationis adhuc quatuor menſes indulgentur. *L. ult. C. h.*

Tit. XIV. (C. VII. 73.)

De jure fiſci.

1. FIſcus h. l. eſt *universitas quædam, seu patrimonium ipſius Principis, seu qui summam habet Majeſtatem in republica, comprehendens varias utilitates, & jura Principi, qua tali, ob summum imperium competentia.* Unde dicuntur res fiſcales quaſi *propriæ, & privatæ ipſius Principis*, qua talis, *L. 2.* §. 4. *ne quid in loco publico*, & adhuc diſtinguuntur a *bonis patrimonialibus*, quæ Princeps, ut privatus, poſſidet,

2. Jus fiſci habet summus Princeps ob ſupremam in republica poteſtatem, & ſic etiam Status imperii, & Civitates immediatæ. *I. P.* art. 8. §. 4. Idem conceſſum eſt *Nobilibus immediatis* ex privilegio Imperatorio. *Cap. Leop.* art. 23. Quin & *civitates medi-*

Digitized by Google

ncipales nonnullæ jure fiſci fruuntur in certis caſibus, ſed non in univerſum, ex immemoriali præſcriptione.

3. Jura, & privilegia Fiſci varia ſunt. Quædam (I) *ad eum augendum* comparata ſunt. Huc pertinent bona *vacantia*, quibus æquiparantur *deſerta*, & *inculta*, *L.* 1. *C. de bon. vac. ereptitia*, *commiſſa*, *confiſcationi obnoxia*, *multtæ*, & *nullius*, quatenus hodie Principes hæc ſuo Fiſco adſcripſerunt, ut ſunt alluviones, inſulæ, res inanimatæ &c. Sic & vindicat fiſcus in genere quod *ſcelere* acquiſitum eſt. *L.* 9. *in fin. h.* Sunt præterea varia *onerum publicorum* genera, quæ potiſſimum ad fiſcum augendum ſpectant.

4. (II) Vel tendunt *ad conſervanda bona*, *& jura fiſcalia*. Huc pertinet (1) tacita hypotheca, quam habet in bonis ſui creditoris. *L.* 46. §. 3. (2) Contra eum non ſemper admittitur compenſatio. *L. cit.* §. 5. *Conf. Tit. de compenſat.*

5. (3) Poteſt contra debitorem debitoris ſui agere, nulla nominis ceſſione facta, *L.* 3. 4. *C. quando fiſc. vel priv.* ut tamen maneant debitori ex exceptiones, quæ contra creditorem competebant. *Mev. P.* 8. *D.* 240.

6. (4) Fiſcus pro ſuo intereſſe interveniens cauſam coram alio judice cœptam devolvit ad ſuperius judicium. *Id. P.* 5. *D.* 185. (5) Habet jus prælationis in quibuſdam caſibus. (6) Hereditate vendita a fiſco, emtor tantummodo conveniri poteſt a creditoribus, *L.* 4. *h.*

7. (7) Non cavet. (8) De rebus a fisco venditis tantum datur actio contra eum intra quadriennium. (9) Cogere poteſt *reos* ad edenda instrumenta. *L.* 2. §. 2. *h.* (10) Revocat etiam quæ in *fraudem fisci* non sunt acquisita. *L.* 45. *pr. de Jur. fisc.* (11) Locatio rerum fiscalium facienda sub hasta. *L.* 9. *pr. de vectig.* (12) Emtor rei fiscalis stare tenetur locationi a fisco contractæ. *L. f. h.* &c.

8. Ceterum, ubi fisci jura singularia non possunt doceri, regulariter utitur jure communi, *L.* 10. *h. L.* 25. *de pign. L.* 12. *de compens.* Et optimi est Principis ob solum interesse fisci nemini suum detrahere, nec audire eos, qui pro fisco augendo *impia* consilia subministrant.

TEXT. NOTAB.

L. 1. L. non intelligetur, 3. §. 10. 11. L. Lucius, 9. in f. L. non puto, 10. L. non possunt; 11. L. in summa; 17. L. deferre, 18. L. siqui mihi, 28. L. supplementum. L. Marcellus, equi nl

Ex *Codice*. L. bona, 1. L. quamvis, 2. L. si cum pecuniam, 3. L. *pecunia*, 5. L. ult. *de privil. fisci.* L. si minori, 3. L. omnis, 11. *de jure fisci*

Tit. XV. (*C.* VIII. 51.)

De captivis, & de postliminio, & redemptis ab hostibus.

STatus inter gentes ad duo summa capita redigitur, dum vel *pacis*, vel

belli

belli est. In statu *belli* quilibet hoſtem cogere, eique *media reſiſtendi* adimere ſtudet, & juſtam bellandi cauſam ſibi tribuit. Hinc introductum eſt inter Gentes (1) jus in captivitatem hoſtes ducendi, occidendique, (2) occupandi res hoſtium.

2. Ante omnia autem ſupponitur *juſtum bellum*, quod geritur inter eos, qui ſuperiorem non recognoſcunt. Capti bello civili, vel a latronibus manent liberi. *L.* 19. § 2. *L.* 21. §. 1. *h.* Et quia quilibet ex belligerantibus ſe *jure* abſtuliſſe contendit: hoc judicium hactenus, cum aliud deficiat, pro jure perfecto inter gentes alias valet. Dn. Coccei. *de Amneſt. & poſtlim. in pac. S.* 1. *C.* 3. *& S.* 2 §. 4. *ſeqq.*

3. Modus acquirendi res hoſtiles conſiſtit (*a*) in *reali occupatione* rerum hoſtilium. Et quia violenta eſt, præterea requiritur (*b*), ut in *ſecurum locum* ſint deductæ, ut omnis ſpes illas recuperandi ſit depoſita. Quod fit, ſi intra præſidia deducta fuerint. *L.* 5. §. 1. *h.* In fuga rurſus hoſtibus erepta priſtinis reſtituenda ſunt dominis.

4. In *perſonis* bello captis jure gentium eſt introductum, ut eſſent ſervi hoſtium, pro quibus tamen apud Romanos non reputabantur: ſed vel jure *poſtliminii* fruebantur, ſi redirent; *L.* 19 *pr. h.* vel *ex lege Cornelia* mortui fingebantur, antequam in captivitatem eſſent traductæ, ubi non redibant. Dn. Coccei. *c. l. S.* 2. §. 9. *ſeq.* Inde fluit deciſio *L.* 25 *h.* Qui vero a populo ho-

hostibus deditus erat, is reversus non recipiebat jus civitatis, quia civitas contra factum suum venire non poterat. *L. 4. in f. h.* Idem §. 22

5. POSTLIMINIUM vero est *jus amissæ rei recipiendæ ab extraneo, & in statum pristinum restituendæ inter belligerantes obtinens. L. 19. pr. h.*

6. Obtinebat hoc olim aut in *bello* aut in *pace*. In *bello*, si captus, non facta pace, rediret ad suos, vel ad gentis suæ amicos, *L. 5. pr. §. 1. h.* cui omnia jura integra restituebantur. In *pace vero*, si populus Romanus cum gente aliqua neque amicitiam, neque hospitium, neque fœdus amicitiæ causa factum habebat, ubi etiam capti ab his gentibus illorum fiebant: redeuntes autem pristina jura accipiebant *c. L. §. 2.* Conf. Cæsar. *Lib. VI. de bell. Gallico C. 23. Observ. ad rem liter. spect. Tom. VII. Obs. 6.* In primis autem huc pertinebant qui in pace *simpliciter* facta non erant comprehensi, & ita bello capti apud hostes manebant. *L. 12. pr. h.* Sed hodie clausula *amnestiæ* paci adjecta eos simul comprehendit. Vid. Dn. Coccei. *c. l. §. 29. seqq.*

7. Gaudent itaque jure postliminii *qui injuria detenti sunt, L. 19. pr. h.* vel saltem ita judicantur. In hoc enim se fundat jus postliminii. Hinc excludebantur (*a*) transfugæ; *L. 19. §. 4. h.* (*b*) qui hosti se dederant, *L. 17. h.* ob fidem hosti datam; (*c*) si sua voluntate apud hostes manebant: *L. 20. pr.*

pr. h. (d), & qui à populo dediti erant ex propria sponsione, *L.* 4 *h.* Exempla habet D. Thomas. *duplici Disp. de sponsione Caudina, & Numantina.*

8. Præterea quoque res *immobiles* jure postliminii fruuntur, ut, hostibus expulsis, ad priores dominos redeant. *L.* 20. § 1. *h.* Secus obtinet in *rebus mobilibus*, quatenus plene captæ sunt, quia in præda sunt, *L.* 28. *h.* exceptis rebus, quæ in bello usum præbebant. *L.* 2. *h.*

9. Poterant captivi etiam *redimi*. Quod opus redemptionis piis causis adscribitur. Dn. Hert. *de Lytro S.* 2. §. 1. & multis præterea privilegiis gaudet, *L.* 20. *L.* 21. *C. de SS. Eccl.* adeo, ut etiam donatio ad redemptionem captivorum absque insinuatione valeat, si vel maxime 500. solidos excedat. *L.* 23. *cod.* Et quidem pretium redemptionis, si non *animo donandi* redemptio facta, a redempto restituendum est, quem in finem redemptori datur *jus retentionis* personæ redemptæ *L.* 2. *L.* 12. *C. h.* Alia, quæ ad redimendos captivos spectant, hinc inde tacta sunt. Conf. Hert. *cit. loc.*

10. Hodie præsertim redemptio hæc obtinet, quando inter duces belli *pactum speciale* desuper intercessit, quod vocant *Cartell*, quale in pristino bello obtinuit inter Regem Galliæ, & confœderatos, & exhibetur ab Hert. *c. l. S.* 3. Neque etiam in captivis jus postliminii amplius videtur obtinere, cum servi *domi* non habeantur.

TEXT.

by Google

TEXT. NOTAB.

L. postliminii, 5. §. 1. 2. L. non dubito, 7. §. 1. L. in bello, 12. pr. L. postliminium, 19. pr. §. 4. 7. L. si quis ingenuam, 21. §. 1. L. hostes, 24. L. Divus Severus, 25.
Ex Codice. L. ex duobus, 1. L. ab hostibus, 2. L. cum cognatos, 3. L. cum & postliminii, 6. L. præses, 8. L. si is, 13. L. is, qui liber, 15. L. liber captus, 17. L. f.

Tit. XVI. (C. XII. 36.)

De re militari.

1. MIles dicitur, *qui auctoritate ejus, qui belli jus habet, lectus, & in numerum relatus est*. Vid. *L.* 1. *L.* 42. *de milit. testam.* Brisson. 2. *Antiq. lect.* 6. 6.

2. Leguntur milites ex *auctoritate imperantis* adeo, ut crimen perduellionis incurrat, qui injussu ejus exercitum comparaverit, *L.* 3. *ad L. Jul. Maj.* quia fluit ex *jure belligerandi*. Hinc varia milicia in Imperio obtinet pro statu vario. Datur *circularis*; datur *Imperii*, &c. De utraque peculiaribus Dissert. agit. Stryk. Datur etiam *provincialis*, & *Statuum Imperii*.

3 Leguntur milites ad militiam idonei. Hinc plures olim excludebantur. *L.* 4. §. 1. 4. 7. 8 *L.* 8. *L.* 11. *L.* 13 §. 3. *L. f. h.* In quo hodie jura militaria cuivis provinciæ propria attendenda.

4. O-

4. Olim plerumque *miles domesticus* ex civibus legebatur, & sic hi ad instar *muneris publici* ad militiam cogi poterant. Sed post, milite extraneo assumpto, voluntario milite numeri suppleti sunt. *L.* 4. §. 10. *h.* Conf. Lips. *de Milit. Rom.*

5. Veruntamen, ingruente necessitate, cogi adhuc possunt cives, ut imperantem sequantur, eique bellum gerenti assistant. Quod est *jus* illud decantatum *sequelæ der allgemeine Auffboth.* Myl. ab Ehrenb. *de Princip. & Stat. Imper. C.* 76.

6. Jura militum sunt varia. Habent suum ordinarium judicem. Et quidem, si delictum militibus tantum *proprium* commiserint, propria est persecutio ejus apud belli præfectum: in communibus persecutio quoque communis est. *L.* 2. *pr. h.* Adeoque possunt vel a proprio, vel a judice loci ordinario puniri. Carpz. *P.* 4. *C.* 9. *D.* 11. Quæ tamen etiam hodie variant. Vid. Dn. Ludovici *in Kriegs-Proceſs.*

7. Privilegia varia hinc inde tetigimus. Sic gaudent jure singulari circa tutelas, testamenta, torturam, ignorantiam juris: gaudent beneficio competentiæ. *L.* 18. *de rejudic.* &c.

8. Ad rem militarem etiam pertinet *provisio militaris*, quæ omnia subsidia militiæ comprehendit, & plenius de ea edisseritur in *Disp. pecul.* Strykii.

TEXT,

Google

TEXT. NOTAB.

L. militum, 2. pr. L. desertorem, 3 § 9 12. 15. L qui cum uno, 4. §. 10 L. non omnes, 5. pr § 6 L milites, 13 § f. L f.
Ex Codice. L stipendit, 1 L milites, 3. L. nemo, 13. L. contra, 14. L. milites, 15.

Tit. XVII. (C. XII. 31. 37.)

De castrensi peculio.

Milites filiifamilias gaudent castrensi peculio, de quo supra *Tit. de pecul.* actum, adeoque illa repetere hic otiosum duco.

TEXT. NOTAB.

L. si filiusfam. 2. L miles, 4. L. miles filiusfam. 5. L ex nota, 10. L. castrense, 11. L. dotem, 16 §. 1.
Ex Codice, L. si in potestate, 1. L. erat, 3. L cum allegas, 4. *de castrens. pecul. mil.*

Tit. XVIII. (C. XII. 47.)

De Veteranis.

1. VETERANI sunt, *qui exacto legitimo militiæ tempore* (quod erat spatium viginti annorum, *L. f. C. qui non implev. stip*), *honeste sunt missi*, & hæc *missio* dicebatur

honeſta. Ab hac differt *cauſaria*, cum quis vitio animi, vel corporis minus idoneus militiæ renunciatur. *Ignominioſa* vero, cum quis propter delictum ſacramento ſolvitur. *L.* 13. §. 3. *de re milit.* Differentia maxime occurrebat circa excuſationem a tutelis. *L.* 8. *de excuſ.*

2. Gaudent præterea veterani immunitate ab oneribus *perſonalibus*: non *a realibus*: *L.* 2. *h.* ſpeciatim vero ab inhoſpitatione immunes erant. *L.* 10. §. 2. *de vacat. & excuſat. muner.* Eximebantur a certis generibus pœnarum. *L.* 1. *h.* Eisdem fere cum decurionibus juribus fruebantur. *L.* 3. *h. L.* 1. 3. *C. h.* Cauſarie miſſi hodie in quibusdam provinciis *jure valetudinariorum* gaudent. De quo ſpeciatim agit Dn. Ludwig. *Diſſ. de Jure valetudin.*

Lib. L. Tit. I. (*C. X.* 38. 39.)

Ad municipalem, & de incolis.

1. Sequuntur JURA MUNICIPALIA, quæ municipes in municipiis concernebant. Erant autem municipes *cives urbium Imperio Romano ſubditarum legibus ſuis, & jure ſuo utentes, & muneris cum populo Romano participes.* Abuſive deinde dicuntur ita cujusque civitatis cives. *L.* 1. §. 1. *h.* Conf. Gellius in *N. A. L.* 16 *c.* 13. Dn. Everhard. Otto de *Ædil. colon. & municip. Cap.* 1.

2. Fa-

2. Facit municipem (I) *origo paterna*: aliquando ex privilegio materna, *L.* 1. §. 2. *h.* & magis respicitur ad illum locum, ubi quis nasci debuit, licet casu alibi natus sit. Carpz. 1. *D.* 1.

3. (II) *Allectio*, *L.* 7. *C. de incol.* qua in civitatem extranei recipiuntur, & *jura municipum* consequuntur. Ubi in primis respiciendum (1) an sit idoneus civitati, an magis noxius. *Vid. Novell.* 80. *C.* 1. *&* 5 *A. B. c.* 16. Proinde in mores, originem, & vitam inquirendum. Vid. Engelbr. *ad ff.* §. 40. (2) An ob aliam conditionem assumi prohibeatur, quales sunt banniti. Judæi, & Hæretici sola Principis territorii gratia hodie recipiuntur. (3) Solvenda certa pecunia cum juramenti præstatione Hahn. *ad W. h. n.* 4.

4. Fruuntur municipes jure suffragii, & munerum publicorum. Quin & subiiciuntur jurisdictioni municipali, *L.* 29. *h.* Quamvis hoc hodie in plerisque locis ad illos applicari non possit, qui præterea jurisdictioni alii *privilegiatæ* subsunt, qui tantum respectu bonorum suorum *jurisdictioni oppidanæ* subiiciuntur.

5. Cum his proxime conveniunt *incolæ*, qui in aliquam civitatem domicilium suum contulerunt, etsi aliunde orti. *L.* 239. §. 2. *de V. S.* A municipibus tamen in eo differunt, quod *cives* ejus municipii non fiant. Interim parere magistratibus debent, apud quos incolæ sunt, & illis apud quos cives. *L.* 29. *h.* Verum hodie, mutato domicilio,

Digitized by Google

liberantur jurisdictione fori originarii, Quamvis non ubique jus civitatis pristinæ amittant, pro quo conservando alicubi quotannis quid solvendum est.

6. In uxore aliud obtinebat, quippe quæ, quandiu nupta est, incola ejusdem civitatis videtur, cujus maritus ejus est: ibi autem, unde originem trahit, non cogebatur muneribus fungi. *L.* 38. §. 3.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 2 L. adsumptio, 6. §. 2. L. ejus, 9. L. simile, 10. L. Imperator, 11. L. ordine, 15. §. 12. L. libertus, 17. §. 12 13. L. quod major, 19. L. domicilium, 20. L. municeps, 23. §. 1. L. ejus, 27. §. 2 L. nihil est, 31. L. ea, quæ desponsata est, 32. L. incola, 34. *Ex Codice*. L. filios, 3. L. origine, 4. L. ult. *de municipibus*. L. nec ipsi. 2. L. cum neque, 4. L. cives, 7. L. ult. *de incolis*.

Tit. II.

De decurionibus, & filiis eorum.

1. Reguntur municipes per *Duumviros*, & *Decuriones* ad exemplum consulum, & Senatorum urbis Romæ consilii publici gratia constitutos. *L.* 239. §. 5 *de V. S.*

2. Per *decuriones* hosce munera publica explicabantur, tributa, census, & quæ in universum ad administrationem civitatis pertinebant, procurabantur. Ex iis duumviri,

viri, aliique magistratus municipales adsciscebantur, *L.* 7. §. 2. *h.* qui tamen *magistratus* h. e. juri dicundo præpositi, non erant.

3. Non alii in horum ordinem assumebantur, quam honestiores, & sic, quamvis spurii non absolute rejicerentur, *L.* 6. *pr. h. h.* tamen, si habebant competitorem legitime natum, hic eis præferebatur. *L.* 3. §. 2. *h.*

4. Privilegia horum varia erant, quæ eo magis eis indulgenda, quod plurimis oneribus simul gravarentur, de quibus Brisson. *L.* 4. *Select. antiq. C.* 13. agit. Hinc etiam inviti ad hoc munus subeundum cogi poterant.

5. Imprimis in eo privilegiati erant, quod nec ipsi, nec liberi eorum torqueri possent, etiam post depositum officium, *L.* 2. §. 2. *L. fin. h.* & quod ad paupertatem redactis alimenta ex publico decernerentur. *L.* 8. *h.*

TEXT. NOTAB.

L. quia tempus, 2. pr. L. Decurio, 4. L. ad tempus, 5. L. Spurii, 6. L. Decurionibus, 8. L. ult.

Ex Codice. L. observare, 2. L. cum decurionatus, 3. L. filios, 5. L. expertes, 6. L. si ultra, 10. L. nec infames, 12. L. nemo judex, 14. L. vacuatis, 19. L. curiales, 21. L. providendum, 23. L. quidam, 26. L. nullus, 28. L. exemplo, 36. L. quotiescunque, 37. L. ad subeunda, 46. L. omnes, 49. L. si quos, 59. L. nullus, 60. L. curialibus, 66.

Digitized by Google

Tit. III.

De albo scribendo.

ALBUM erat *tabula publica*, *in qua nomina decurionum secundum cujusque ordinem scribebantur*. Scribebantur vero vel ex prærogativa honoris, vel prout quisque in ordinem venerat, & hic ordo quoque in sententiis ferendis observabatur, *L.* 1. 2. *h.*

Tit. IV.

De muneribus, & honoribus.

1. MUNUS est *publicum privati hominis officium, quod necessario obeundum est, ex quo commodum ad singulos, universosque cives, remque eorum, imperio magistratus extraordinario, pervenit. L.* 214. *pr. L.* 239 §. 3. *de V. S.*

2. Munus hoc est vel *personale*, vel *reale*, vel *mixtum*. *Personale* est, quod animi provisione, & corporalis laboris intentione sine aliquo gerentis detrimento, geritur. *L.* 1. §. 3. *L.* 18. §. 1. *h.* Quod iterum vel *publicum*, vel *privatum* est.

3. *Publicum* vel conjunctum habet *dignitatis gradum*, & dicitur speciatim *honor*, *L.* 14. *pr. h* ubi in primis consideranda ejus persona, cui is defertur, item origo natalium, & facultates, an sufficere injuncto mu-

muneri poſſit; item Statuta locorum. *L.* 14. §. 3. *h.*

4. Vel eſt *absque dignitate*, & potiſſimum corporis miniſterio expeditur, ut excubias agere. *L.* 12. *de excus. muner.*

5. *Privatum* eſt, quod immediate non reſpicit reipublicæ adminiſtrationem, veluti tutela, & curatela, quamvis diverſo reſpectu etiam *publicum* dici queat. *L.* 18. §. 1. *h.*

6. *Patrimoniale* eſt, quod poſſeſſionibus, & patrimoniis indicitur, & in quo sumptus maxime poſtulantur. *L.* 1. §. 3. *L.* 18. §. 21. *h.* Denique *mixtum* & curam, ſeu laborem, & ſumptus ſimul requirit. *L.* 18. §. 26. *h.*

7. Uſus hujus diſtinctionis in eo conſiſtit, quod *perſonalia* ſupponant perſonæ habilitatem: *realia* ſimpliciter poſſeſſionem bonorum, adeoque hæc etiam agnoſcere teneatur qui a perſonalibus immunis eſt. *L.* 18. §. 22. *h. L.* 6. §. 4. *h.*

8. Sed tamen & patrimonialia munera duplicia ſunt. Quædam ſimpliciter poſſeſſoribus injunguntur: quædam non niſi municipibus, & incolis, ubi ratio perſonarum tunc quoque habenda. *L.* 6. §. *ult. h.*

9. Hæc onera, quæ *realia* dicuntur, indicuntur a ſummo imperante, & hodie a quibuslibet Statibus Imperii, qui tamen aliquando ad conſenſum Statuum provincialium adhibendum obſtricti ſunt. Hinc magiſtratus ſubalterni idem jus non habent,

 niſi

niſi quod *jus subcollectandi* quoddam, seu *distribuendi* onus simpliciter a Principe civitati impositum, habeant. Dn. Jo. Sam. Stryk. *de Jure subcollect.*

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 3 L. rescripto, 6. §. 4. 5. L. ad rempublicam, 8. L. ut gradatim, 11. L. honor, 14. L. æstimationem, 16. L. munerum, 18. §. 21. 26.

Tit. V. (*C. X.* 45. 47. 48. 49. 50. 51. 52.)

De vacatione, & excusatione munerum.

1. AD munera publica quilibet cogi potest, niſi legitime se excusare possit, vel vacationem habeat. Vacatio dicitur stricte *ad aliquod temporis spatium liberatio a muneribus publicis*. §. 2. *I. de excus. tut. L.* 4. *h. Immunitas* totalem liberationem innuit. Modus vero proponendi vacationem, vel *immunitatem*, dicitur Excusatio, quæ est *allegatio causæ justæ, & legibus probatæ, ob quam quis necessitatem subeundorum munerum publicorum a se declinare intendit.*

2. Quoad *personalia* munera, causæ hæ sunt probatæ: (1) sexus, *L.* 3. § 3. *de munerib.* (2) ætas, *L.* 2. *h.* (3) senectus, *L.* 3. 5. *pr. de jur. immunit.* (4) morbus, *L.* 2. §. 7. *h.* (5) militia, *L.* 7. *h.* (6) numerus liberorum, *L.* 2. §. 1. *h.* (7) nobilitas quoad munera sordida. *L.* 12. *C. h.*

3.

Digitized by Google

3. Quoad *patrimonialia*, probatæ sunt causæ sequentes: (1) paupertas, *L.* 10. § 3. *h.* (2) Ecclesiæ & pia loca, maxime quoad onera noviter imposita: *Vid. Jus parochial. Sect.* 5. *C.* 3. (3) privilegium in specie indultum. *L.* 10. *pr. h.*

4 Quædam excusatio immunitatem præbet a certis tantum muneribus, veluti ab *inhospitatione*. Hac immunitate gaudent Clerici, quoad ædes, quas inhabitant. *L.* 1. *C. de Episcop. & Cler.* (2) Advocati fisci, *L.* 3. §. 2. *L.* 5. §. 2. *de advocat. divers. judicum.* (3) Professores, *L. ult.* §. *ult. C. de Profess. & medic.* (4) milites, & veterani. *L.* 10. §. 2. *h.* Conf. Dn. Engelbr *ad ff. h. n.* 50.

5. Excluditur excusatio a muneribus realibus propter extremam necessitatem adeo, ut ne quidem clerici, & ecclesiæ exemptæ sint. *L.* 11. *C. de SS. Eccles. R. I. de anno* 1555 § *und nemlich. sollen &c. &* §. *und zu diesen &c. item de anno* 1518. *&* 1582.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 1. L. sextumdecimum, 2. § 1 3. 4. 7 L. emptus, 4. L. in honoribus, pr §. 4. 5. L. ab his oneribus, 10 pr. §. 2. L. sunt munera, 11.

Ex Codice L. tutelæ, 3. L. placet, 8 L. privatæ, 10. L. sordidorum, 13 L. evidentes, 15. *de excusationibus munerum.*

M 5 Tit.

Tit. VI. (C. X. 25.)

De jure immunitatis.

1. IMMUNITAS est *exemptio singularis a necessitate subeundorum munerum publicorum alicui ex justa causa a superiore concessa, ob quam datur jus se excusandi*, de quo *Tit. anteced.*

2. Requiritur itaque (I) *Imperantis concessio*. Fluit enim ex *jure dispensandi*, adeoque inferiores magistratus eam indulgere nequeunt, nisi forsan supponamus *pactum* aliquod cum civibus initum, ut reliqui cives onus exempti in se reapere velint.

3. Concedit vero eam Princeps vel per *legem generalem* & consuetudinem certo collegio, vel ordini personarum, & dici solet *privilegium in corpore juris clausum*: vel certo alicui individuo, & *privilegium* simpliciter appellatur. Quo etiam pertinet *immemorialis præscriptio*, quæ *vim privilegii taciti* habet.

4. (II) *Justa causa*. Neque enim Princeps facilis esse debet in concedendis privilegiis, præsertim si inde reliqui cives onerentur. Hinc sæpe opponitur ejusmodi privilegiis sub, & *obreptionis* exceptio. Vid. *L. 2. C. de quibus munerib. vel præstat. nemin. lic. se excus.*

5. Immunitas ita concessa vel *personalis* est, vel *realis*. Illa cum persona exspirat,

rat, niſi ad poſteros quoque extenſa ſit. *L.* 4 *h.* Sic enim omnibus ſuccedentibus ex *maſculis* prodeſt: *L.* 1. §. 2. *h.* ſed non *ſimpliciter* poſſeſſori. Quo etiam pertinet immunitas collegio conceſſa, quæ perpetua eſt, quia collegium perpetuam perſonam ſuſtinet. Interim *realis* propterea dici nequit. Mev. 2. *D.* 173 Realis vero ad omnem poſſeſſorem extenditur.

6. In dubio magis pro *perſonali* præſumendum, ut tamen hæc quoque ad familiam, & defuncti viduam porrigi debeat, *L.* 6. *C. h. L.* 8. *& ult. de ſenator.* niſi immunitas *titulo-oneroſo* quæſita ſit. Quæ vero per præſcriptionem acquiſita eſt, ibi reſpiciendum ad quaſi poſſeſſionem, & tantum præſcriptum eſt, quantum poſſeſſum.

7. Amittitur immunitas (1), ceſſante *qualitate perſonæ, vel rei*, ob quam indulta eſt. Sic bona eccleſiaſtica alienata rerum ſecularium naturam induunt, & ſic immunitatem amittunt. (2) Aliis modis, quibus alias amittitur privilegium, de quibus *P.* 1. *Tit. de conſtit. Princip.* plenius actum.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 1. 2. L. majores, 3 L. immunitates, 4. L. ſemper, 5. §. 2. 10. 12.

Tit. VII. (C. X. 63)

De legationibus.

1. Legati h. l. *sunt nuncii municipales a municipiis ad Principem, vel populum missi negotii publici causa.* Et sic legatio ad munera *personalia* referebatur.

2. Plures, quam tres, mitti non poterant, *L.* 4. §. *fin. h.* nisi dignitas legationis aliud postularet. *L.* 4 *cit.* Poterant missi filios suos vicarios dare, non alios, *L.* 4. §. 4 nisi absenti injuncta esset legatio, eamque gratuitam suscepisset. *L.* 11. *pr. h.*

3. Non poterant mitti debitores reipublicæ, nec infames, qui jus postulandi non habebant. *L* 4 *pr* § 1. Debitores autem fisci non prohibebantur. *L.* 4. §. 2. *h.*

4. Suscepta legatione, in rem *suam* nihil agere poterat, *L.* 10 *pr.* nec alienis negotiis se interponere, *L.* 8 §. 2. *L.* 12. *h.* nec etiam Romæ conveniri, *L.* 3 *h.* quin ibidem conventi habebant jus revocandi domum, *L.* 8. *de judic.* & redeuntes biennii vacationem. *L.* 7. *h.*

5. Sumptus ex ærario publico, qui *legativi* nomine veniebant, recipiebant, quos heredes restituere non tenebantur, si vel maxime in munere legationis decessissent. *L.* 10. §. 1. *h.*

6. Ab his longe differunt legati missi a summo imperante, ceu ostendit Ziegl. *de Jur.*

Jur. maj. L. 1 *c.* 32 §. 3. Et quia miſſio hæc ex jure majeſtatico dependet: hinc etiam jus legatos mittendi competit Statibus Imperii, tum quatenus legatos mittunt pro proprio ſuo intereſſe: Culpis. *de Legat. stat. Imper.* Justin. Preusbeut. *de Jur. legat. stat. Imper.* tum pro communibus negotiis Imperii nomine totius Imperii cum Cæſare expediendis, & dicitur *allegatio*, de qua vid. Dn. Ludwig. *de Jur. adlegandi.*

7. Commune omnium horum legatorum jus conſiſtit in *inviolabilitate*, *L. ult. h* quæ tamen ulterius extendi nequit, quam quatenus illam haberet mittens, ſi præſens eſſet, cujus charaĉterem gerit. Conf. *Diss. nostra de privat. legat. sacris. cap.* 1. Cetera legatorum jura ex *jure publico*, & *gentium* ſunt deſumenda, nec huc proprie ſpectant.

TEXT. NOTAB.

L. legatus, 2. §. fin. L. ſciendum, 4. §. penult. L. legatus, 10. L. eandem, 16. L. ult.

Tit. VIII.

De administratione rerum ad civitates pertinentium.

1. QUemadmodum civitates, & collegia in negotiis judicialibus ſuos habent *Syndicos*: ita in aliis extrajudicialibus *administratores* ſuos habent, qui res ad civitatem per-

pertinentes administrant, & hæc administratio est munus personale. *L.* 18. §. 5. *de muner.*

2. Quale est officium administratorum in genere, idem quoque hi administratores facere debent. Quia vero *inviti* hoc munus subire coguntur, tenentur tantum de levi culpa; *L.* 6. *h.* &, si plures constituti: singuli *in solidum* obligantur, ut tamen prius excutiendus sit, qui gessit. *L.* 3. *pr. h.*

3. Ex administratione fluit necessitas reddendarum rationum secundum fidem acceptorum, ac datorum. *L.* 2. §. 2. *h.* Hinc tenentur de residuis, eorumque nomine usuras jure R. solvunt., *L.* 9. *pr. h.* & erroris calculi retractatio etiam post vicennium admittitur, nisi rationes diligenter expunctæ sunt, *L.* 8. *h.* quo facto tantum ad 10. vel 20. annos retractatio restricta est. *L.* 13. *in f. de div. temp. præscr.*

4. Hodie plerunque penes Senatum oppidanum administratio rerum ad civitatem pertinentium deprehenditur. Hinc & ille quoque ad rationes reddendas obligatur, & quidem Principi ex suprema potestate, quam in civitates habet, quæcunque consuetudo etiam in contrarium allegetur. Vid. Stryk. *de Jur. princip. circa ration. civit. C.* 2.

TEXT. NOTAB.

L. non utique, 2. §. 1. 7. 8. 12. L. curatores, 3. pr. L. legatam, 4. L. magistratus, 6. L. calculi, 8.

Tit.

Tit. IX. (*Ç. X. 46.*)

De decretis ab ordine faciendis.

1. Decreta ab ordine decurionum in uſum reipublicæ conſtitui poterant, in quibus requirebatur (I) *ut legitimo numero decurionum coacto facta eſſent*, *L.* 2. *h.* adhibitis ad minimum duabus partibus: *L.* 3. *h.* alias non valebant.

2. (II) *Ut concernant ſalutem civitatis*. Et hinc ob utilitatem publicam reſciſſio prioris decreti fieri poteſt. *L.* 5. *h.* Pertinet huc conſtitutio medicorum, ut eligant de probitate morum & peritia artis conſpicuos, quibus ſe, liberoſque ſuos in ægritudine corporum committant. *L.* 1. *h.*

3. (III) *Ne ſint ambitioſa*, h. e. hunc in finem facta, ut homines ſibi conciliarent, quorum favore deinceps in aliis uterentur. *L.* 4. *h.* Talia enim prorſus ſaluti civitatum repugnabant, & ex privatis affectibus facta erant.

TEXT. NOTAB.

I. illa decreta, 2 L. ambitioſa, 4. L. quod ſemel, 5. L. ult.

Tit. X. (C. VIII. 12. 15.)

De operibus publicis.

1. Ad munera publica quoque pertinebat *cura operum publicorum*, quæ *curatoribus* committi solebant, qui, si extruendum opus publicum *redemptoribus* concesserant: inde obligabantur: alias respublica, si ipsa operi efficiendo aliquos præfecerat: *L.* 2. §. 1. *h.* imo curatores quoque de vitio operis intra annos quindecim tenebantur. *L.* 8. *C. h.*

2. Novum opus facere privato licuit etiam sine Principis auctoritate, præterquam si ad æmulationem alterius civitatis pertineret, ut materiam seditionis præbere posset. *L.* 3. *pr. h.* Pecuniæ tamen in opera nova legatæ potius in tutelam eorum operum, quæ sunt, convertendæ: quam ad inchoandum opus, erogandæ. *L.* 7. *pr. h.*

3. Publico vero sumptu opus novum sine Principis auctoritate fieri non poterat. *L.* 3. §. 1. *h.* cujus nomen etiam operi inscribendum; aut etiam ejus, cujus pecunia id factum. *L.* 3. §. 1. *L.* 6. *h.* Impendia ordinanda sunt pro viribus singulorum. *L.* 12. *C. h.* Cavendum præterea in extructione novi operis, ne contra ornatum, & decoram faciem civitatis extruantur. *L.* 6. *C. h.*

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. qui liberalitate, 2. pr. L. opus novum, 3. L. de operibus, 6. L. pecuniam, 7. pr.
Ex Codice. L. plurimi, 1. L. neque, 3. L. præscriptio, 6. L. omnes, 8. L. si quando, 9. L. omnes, 12. L. ædificia, 14. L. ult.

Tit. XI. (C. IV. 60.)

De nundinis.

1 NUNDINAE ita dictæ, quod nonus quisque dies mercatui destinatus esset apud Romanos, *sunt mercatus solemnes certis temporibus haberi soliti*.

2. In iis constituendis requiritur *auctoritas imperantis*, *L. 1. ff. L. un. C. h.* si exceperis hebdomadales, quæ etiam a magistratu municipali constituuntur sine domini superioris consensu. Ziegler. *de Jur. majest. Lib. 1. c. 42. §. 2.*

3. Hinc in Imperio nostro jus nundinarum concedit tum Imperator, tum ipsi Principes in suis territoriis, hac tamen cum differentia, quod (1) quilibet Status in suo territorio libere possit nundinas instituere: Imperator vero non aliter, nisi auditis prius illis, quorum interest. Gail 2. *O. 69. n.* 25.

4. (2) Amplior est concessio nundinarum ab Imperatore facta, quippe per totum Imperium vires suas, quoad privilegia nundina-

dinarum, extendens, cum Statuum conceſſio territorio inclusa ſit.

5. Privilegium nundinarum ſolemnium præcipuum eſt, *die Marckt Freyheit* ſcil. quod mercatores toto eo tempore pro debitis civilibus conveniri, aut arreſtari nequeant, *L. un. C. h.* niſi privilegio nundinarum fuerit renunciatum.

6. Jus nundinarum amittitur non utendo, ſcil. per decem annos, *L.* 1. *h.* ſuppoſitis tamen requiſitis, quæ alias in amiſſione per non uſum exiguntur. Vid. *P.* 1. *Tit. de conſtit. Princ. in f.*

TEXT. NOTAB.

L. nundinis, 1.
Ex Codice. L. un.

Tit. XII.

De pollicitationibus.

1. POLLICITATIO eſt *ſpontanea ſolius offerentis promiſſio Reipublicæ facta, abſque acceptatione*, in quo differt a pacto. *L.* 3. *pr. h.*

2. Ut obliget, requiritur, (1) *ut ſit facta ex juſta cauſa*, quales recenſentur in *L.* 4. & 7. *h.* Si enim quis *ſine cauſa* promiſerit: non erit obligatus, *L.* 1. §. 1. quia ſine hac de *ſeria*, & *deliberata voluntate* non conſtat, niſi cæperit jam facere. *L.* 1. §. 2. 3. 4. *h.*

3. (2)

3. (2) *Ut contineat factum licitum*: alias inde non obligatur. *L.* 12. § 1. *h.* Hisce concurrentibus, oritur inde obligatio personæ: res ipsa autem non afficitur. *L* 2. *pr.* Merito tamen cum donatore ad paupertatem redicto indulgentius agendum. Sic & heredes tenentur, ut tamen, si hereditas non sufficiat, extraneus quidem in quartam partem patrimonii defuncti, liberi in decimam teneantur. *L.* 9. *h.* Quod vero a defuncto ob honorem speratum promissum, ad id heredes non obligantur, nisi forte, eo vivo, opus fuerit inchoatum. *L.* 11. *h.*

4. Differt a pollicitatione VOTUM, quod est *promissio Deo, vel Ecclesiæ facta*. In quo requiritur (1), ut factum si eorum consensu, in cujus potestate est vovens: *L.* 2. §. 1. *h.* (2) ut promissio sit deliberata: (3) facta de opere bono, & in potestate voventis existente Si votum vires patrimonii respicit, etiam effectus suos in foro civili habet.

TEXT. NOTAB.

L. si quis rem, 2 pr. & §. 1. L. propter, 4. L. toties, 6 § 1. 2 L. ex pollicitatione, 9. L. Imperatores, 13 L. si quis, 14.

Tit. XIII.

De extraordinariis cognitionibus, & si judex litem suam fecisse dicetur.

1. **M**Odus procedendi apud Romanos erat vel *ordinarius*, quando interveniebat datio judicis pedanei: vel *extraordinarius*, quando magistratus ipsi cognoscebant, non dato judice pedaneo, quod, ut plurimum, in *quæstionibus juris* fiebat, & in hoc consistebant *extraordinariæ cognitiones*.

2. Dividuntur secundum *L.* 5. *pr. h.* in quatuor genera. (1) Si agitur de *honoribus*, seu muneribus gerendis: (2) si de *existimatione* cognoscitur: (3) si de *capitali crimine* quæritur: (4) si de re pecuniaria disceptatur. *L.* 2. *C. de judic. pedan.* Major libertas extra ordinem cognoscendi magistratui data est.

3. Ad ultimam classem pertinent quoque *honorariorum, & salariorum causæ*, quæ Advocatis, & medicis debentur, & studiorum liberalium præceptoribus. *L.* 1. *pr.* §. 1. 2. 3. 11. 12. *h.* Philosophis tamen, & juris civilis professoribus jus de salario non dicebatur, quæ res hodie aliter sese habet.

4. Altera pars tituli agit de *judice litem suam faciente* per *imperitiam* male judicando, qui tenetur ad id, quod judici æquum videbitur, & parti læsæ ad interesse. *L. ult. h.* Si dolose vero hoc fecerit: ad solidam rei æstimationem obligatur. Brunneman. *ad L. cit. n.* 3.

TEXT.

TEXT. NOTAB.

L. 1. §. 3. 4. 5. 10. 11. 12. 13. L. cognitionem, 5. §. 1. 2. final.

Tit. XIV.

De proxeneticis.

1. PROXENETAE, ἀπὸ ȣ̃ προξενεῖν a *conciliando* dicti, sunt *conciliatores negotiorum*, quibus promitti solent *proxenetica*, quæ licito jure petuntur, ut tamen in his modus servandus sit. *L.* 3. *h.*

2. Inspiciendum tamen negotium, in quo adhibentur. Sic enim sordide accipiuntur propter contrahenda sponsalia, *L. fin. C. de sponsal.* ut & sacerdotium. *Nov.* 123. *cap.* §. 2. &c.

3. Non tamen proprie obligantur ex *mandato*, licet negotium laudaverint. Quin potius nullus proprie cum proxenetis contractus geritur. Si tamen dolose, & callide versati sint: tenentur de *dolo*. *L.* 2. *h.* Imo hodie in pluribus civitatibus auctoritate publica sunt constituti, qui, accepta certa mercede, negotia conciliant, qui ex *locato* tenentur.

Tit.

Tit. XV. (C. XI. 57)

De censibus.

1. CEnsus est *solemnis, & publica auctoritate facta æstimatio, & descriptio civium, eorumque patrimonii*, Brissonius *Lib.* 1. *Select. antiq. cap.* 5. Gellius *in N. A. lib.* 16. *c.* 10.

2. Moris enim fuit apud Romanos, singulos patresfamilias in sua quemque tribu nomina tum sua, tum totius familiæ, itemque bona mobilia, & immobilia profiteri, ut reipublicæ exacta capitum, & bonorum ratio, & quantum eo nomine ærario præstandum esset, constaret. Cornel. van Eck. *h.* §. 1. Unde etiam olim *ætas* ex *libris censualibus* probabatur. *L.* 3. *pr. L.* 4. §. 5. *h.*

3. Hinc census duplex erat. Alius *personæ*, qui per singula capita imperabatur, & in primis colonis: *L.* 1. *C. ne rustic.* alius *rerum*, qui pro modo bonorum imponebatur iis rebus, ex quibus fructus percipiuntur. *L.* 7. §. 2. *de usufruct.*

4. Ut descriptio, & æstimatio recte ineatur requiritur (1) *censitoris constitutio*, qui æstimationi bonorum vacabat, *L.* 4. §. 1. *h.* coram quo olim etiam insinuabantur, & aperiebantur tesamenta: *L.* 27. *C. de testam.* Schilter. *Ex.* 38. §. 172. (2) *professio bonorum*, quæ fieri debebat sub pœna: *L.* 4. §. 8. *L.* 53. *de jud.* (3) æstimatio facienda ratione fructuum. *L.* 4. §. 1. (4) *descriptio bonorum in librum censualem*,

qui

Digitized by Google

qui publicam in fidem habet: Vid. *supra Tit. de fide instrum.* (5) *assignatio census in singulas personas*, & bona. Conf. Engelbr. § 65. *h.*

5. Solvitur census ab ipsis dominis, vel simile jus in re habentibus, quod convenientibus locis ubique est expositum.

TEXT. NOTAB.

L. forma, 4. L. cum possessor, 5.
Ex Codice. L. omne, 4. L. qui gravatos, 5.

Tit. XVI.

De verborum significatione.

1. Continentur in hoc titulo, & sequenti, subsidia quædam generalia, quæ ad intellectum legum faciunt. In primis in hoc Titulo Romanæ linguæ, & formularum, verborumque civilium usus practicus ostenditur, quibus non recte intellectis, sæpe interpretatio legum Romanarum evertitur.

2. *Regulæ* vero *juris* antiqui sunt generales propositiones, circa quas tamen observandum, non semper easdem ita generaliter, prout jacent, accipi posse, præsertim cum sæpe sint regulæ particulares usum in certis materiis tantum præstantes: imo *juris antiqui*, quæ novo jure sæpissime immutatæ sunt. Semper itaque attendendum, in quanam materia a jurisconsultis adhibitæ fuerint. Quem in finem Labitti *Indices legum* utiliter adhiberi possunt.

3.

3. Quia vero materiæ utriusque Tituli absque justo ordine sparsim collectæ sunt: hinc, ut eo facilius ad illas recurri possit, eas referre secundum seriem alphabeticam placuit in sequentibus:

A

Abesse.

L. 13. *ULPIANUS lib.* 79. *ad Edictum*.

§. 1. *Res abesse* videntur (ut Sabinus ait, & Pedius probat) etiam hæ, quarum corpus manet, forma mutata est, & ita si corruptæ redditæ sunt, vel transfiguratæ, videri abesse: quoniam plerumque plus est in manus pretio, quam in re.

§. 2. Desinere autem abesse res tunc videtur cum sic tedit in potestatem, ne amittere ejus possessionem possimus.

§. 3. Ob hoc, quod furto pridem subtracta est, abest & ea res, quæ in rebus humanis non est.

Abrogare.

108. *MODESTINUS lib.* 7. *Regularum*.

Derogatur legi & abrogatur. *Derogatur* legi, cum prorsus tollitur.

Actio.

8. *PAULUS lib.* 3. *ad edictum*.

§. 1. Actionis verbo non continetur exceptio.

34. *Idem lib.* 24. *ad ed ictum*.

Actionis verbo etiam persecutio continetur.

Digitized by Google

178 *ULPIANUS lib.* 4. *ad Sabinum.*

§. 2. *Actionis* verbum & speciale est, & generale. Nam omnis actio dicitur, sive in personam sive in rem sit petitio: sed plerunque actiones personales solemus dicere. *Petitionis* autem verbo in rem actiones significari videntur. *Persecutionis* verbo extraordinarias persecutiones puto contineri, ut puta fideicommissorum, & si quæ aliæ sunt, quæ non habent juris ordinarii executionem.

Accidere.

162. *POMPONIUS lib.* 2. *ad Sabinum.*

§ 1. Si quis ita in testamento scripserit, *si quid filio meo acciderit, Damas servus meus liber esto*: mortuo filio, Damas liber erit. Licet enim accidant & vivis, sed vulgi sermone etiam mors significatur.

Accipere.

71. *ULPIANUS lib.* 70 *ad Edictum.*

Aliud est capere, aliud accipere. *Capere* cum affectu accipitur. *Accipere* est, si quis non accepit, ut habeat, ideoque non videtur quis capere, quod erit restituturus, sicut *pervenisse* proprie illud dicitur, quod est remansurum.

Adulterium. Vid. *Stuprum*.

Advena

239 *POMPONIUS libro singular. Enchiridii.*

§. 4. *Advena* est, quem Græci ἄποικον, id est, *domo profugum*, *colonum*, *advenientem* appellant.

Ædes.

242. *JAVOLENUS lib. 2. ex poſterioribus Labeonis.*

§. 4. Straturam loci alicujus ex tabulis factis, quæ æſtate tollerentur, & hieme ponerentur, ædium eſſe, ait Labeo, quoniam perpetui uſus gratia paratæ eſſent: neque ad rem pertinere, quod interim tollerentur.

245. *POMPONIUS lib. 10. Epiſtol.*

Statuæ affixæ baſibus ſtructilibus, aut tabulæ religatæ catenis, aut erga parietem affixæ, aut ſi ſimiliter cohærent lychni, non ſunt ædium. Ornatus enim ædium cauſa parantur, non quo ædes perficiantur.

§. 1. Idem Labeo ait: prothyrum, quod in ædibus (interim qui) fieri ſolet, ædium eſt. *Vid.* Fundus.

Æs

159. *ULPIANUS lib. 1. ad Sabinum.*

Etiam aureos nummos æs dicimus.

Æs alienum.

213. *ULPIANUS lib. 1. Regularum.*

§. 1. Æs alienum eſt, quod nos aliis debemus: æs ſuum eſt, quod alii nobis debent.

Ager.

27. *Idem lib. 17. ad Edictum.*

pr. *Ager* eſt locus, qui ſine villa eſt. *Vid.* Fundus.

Agere.

19. *Idem lib. 11. ad Edictum.*

Labeo libro I. Prætoris urbani definit, quod quædam agantur, quædam gerantur, quæ-

quædam contrahantur. Et *actum* quidem generale verbum esse, sive verbis, sive re quid agatur: ut in stipulationibus, vel numeratione. Contractum autem ultro citroque obligationem, quod Græci συνάλλαγμα vocant; veluti emptionem, venditionem, locationem, conductionem, societatem. *Gestum* rem significare sine verbis factam.

58. *CAJUS lib.* 24. *ad Edictum provinciale.*

pr. Licet inter gesta & facta videtur esse quædam subtilis differentia, attamen καταχρηστικῶς, id est *abusive*, nihil inter factum & gestum interest. *Vid.* Fetre, pr.

Alienatio.

28. *PAULUS lib.* 21. *ad Edictum.*

pr. *Alienationis* verbum etiam usucapionem continet. Vix est enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi. Eum quoque alienare dicitur, qui non utendo amisit servitutes. Qui occasione acquirendi non utitur, non intelligitur alienare, veluti qui hereditatem omittit, aut optionem intra certum tempus datum non amplectitur.

67. *ULPIANUS lib.* 76. *ad Edictum.*

Alienatum non proprie dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet. Venditum tamen recte dicetur.

Amicus.

223. *PAULUS lib.* 2. *Sententiarum.*

§. 1. *Amicos* appellare debemus non levi notitia conjunctos, sed quibus fuerint jura cum patrefamilias honestis familiaritatis quæsita rationibus.

Amittere.

14 *PAULUS lib. 7. ad Edictum.*

§. 1. Rem *amiſiſſe* videtur, qui adverſus nullum ejus perſequendæ actionem habet.

Amplius.

82 *Idem lib. 14 ad Plautium.*

Verbum *amplius* ad eum quoque pertinet, cui nihil debetur. Sicut ex contrario minus ſolutum videtur, etiamſi nihil eſſet exactum.

Angiportum. Vid. *Portus.*

Anniculus.

132. *Idem lib. 3. ad Legem Juliam, & Papiam.*

pr. Anniculus amittitur, qui extremo anni die moritur: & conſuetudo loquendi, id ita eſſe, declarat, *ante diem decimum calendarum*: *post diem calendarum*: neque utro enim ſermone undecim dies ſignificantur.

134. *Idem lib. 2. ad legem Juliam, & Papiam.*

Anniculus non ſtatim ut natus eſt, ſed trecenteſimo ſexageſimo quinto die dicitur, incipiente plane, non exacto die, quia annum civiliter non ad momenta temporum, ſed ad dies numeramus.

Annus. Vid. *Major pars anni.*

Apostoli.

106. *MODESTINUS lib. singulari de Præſcriptoribus.*

Dimiſſoriæ literæ dicuntur, quæ vulgo Apoſtoli dicuntur. Dimiſſoriæ autem dictæ, quod cauſa ad eum, qui appellatus eſt, dimittitur.

Apud

Apud. Vid. *Penes.*

Arbitratu fieri.

68. *ULPIANUS lib. 77. ad Edictum.*

Illa verba, *arbitratu Lucii Titii fieri*, jus significant, & in servum non cadunt.

Area. Vid. *Fundus.*

Arma.

41. *CAJUS lib. 21. ad edictum provinciale.*

Armorum appellatio non utique scuta & gladios, & galeas significat, sed & fustes & lapides.

Assignare libertum.

107. *MODESTINUS lib. 3. Pandectarum.*

Assignare libertum, hoc est testificari, cujus ex liberis libertum ejus esse voluit.

B

Bissextum

98. *CELSUS lib. 39. Digestorum.*

pr. Cum *Bissextum* calendis est, nihil refert, utrum priore, an posteriore die quis natus sit, & deinceps sextum calendas ejus natalis dies est. Nam id biduum pro uno die habetur: sed posterior dies intercalatur, non prior. Ideo quo anno intercalatum non est, sextum calendas natus: cum bissextum calendis est, priorem diem natalem habet.

Bona.

21 *PAULUS lib. 11. ad Edictum.*

Princeps bonis accedendo videtur etiam obligationes concedere.

39. *Idem lib. 53. ad Edictum.*

§. 1. *Bona* intelliguntur cujusque, quæ deducto ære alieno supersunt.

49. *ULPIANUS lib. 59. ad Edictum.*

Bonorum appellatio aut naturalis aut civilis est. Naturaliter bona ex eo dicuntur, quod beant, hoc est, beatos faciunt. Beare est prodesse. In bonis autem nostris computari sciendum est non solum quæ dominii nostri sunt, sed si bona fide a nobis possideantur, vel superficiaria sint. Æque bonis annumerabitur etiam si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus. Nam hæc omnia in bonis esse videntur.

83. *JAVOLENUS lib. 5. ex Plautio.*

Proprie bona dici non possunt, quæ plus incommodi, quam commodi, habent. *Vid.* Peculium.

Bonorum possessio.

119. *POMPONIUS lib. 3. ad Quint. Mucium.*

Hereditatis appellatio sine dubio continet etiam damnosam hereditatem. Juris enim nomen est, sicuti bonorum possessio.

Bos.

89. *Idem lib. 6. ad Sabinum.*

pr. Boves magis armentorum, quam jumentorum generis appellantur.

C

Calendæ Januarii.

233. *CAIUS lib. 1. ad Legem XII. Tabularum.*

§. 1. Post Calendas Januarii die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur.

Ca-

Calumniatio.

233. *Idem lib.* I. *ad Legem XII. Tabularum.*

pr. *Si calvitur, & moretur, & frustretur.* Inde & *calumniatores* appellati sunt, qui per fraudem & frustrationem alios vexarent litibus. Inde & cavillatio dicta est.

Capere.

140. *PAULUS lib.* 6. *ad Legem Juliam, & Papiam.*

Cepisse quis intelligitur, quamvis alii acquisiit. *Vid.* Accipere.

Capitalis.

103. *MODESTINUS lib.* 8. *Regularum.*

Licet capitalis latine loquentibus omnis causa existimationis videatur: tamen appellatio *capitalis* mortis, vel amissionis civitatis intelligenda est.

Carbones.

167. *ULPIANUS lib.* 25. *ad Sabinum.*

Carbonum appellatione materiam non contineri. Sed an lignorum? Et fortassis quis dicet, nec lignorum. Non enim lignorum gratia habuit. Sed & *titiones* & alia ligna cocta ne fumum faciant, utrum ligno, an carboni, an suo generi annumerabimus? Et magis est, ut proprium genus habeatur. *Sulphurata* quoque de ligno æque eandem habebunt definitionem. Ad faces quoque parata non erunt lignorum appellatione comprehensa, nisi hæc fuit voluntas. Idem & de nucleis olivarum: sed & de balanis est, vel si qui alii nuclei. De pinu autem integri strobili ligni appellatione continebuntur.

Cavere

188. *PAULUS lib.* 33. *ad Edictum.*

§. 1. *Cautum* intelligitur, sive personis, sive rebus cautum sit.

Cavillatio Σωρίτης.

177. *ULPIANUS lib* 47. *ad Sabinum.*

Natura cavillationis, quam Græci Σωρίτην (id est *acervalem syllogismum*) appellaverunt, hæc est, ut ab evidenter veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidenter falsa sunt, perducatur.

Cedere diem

213. *ULPIANUS lib.* 1. *Regularum.*

Cedere diem significat incipere deberi pecuniam: *venire* diem significat, eum diem venisse, quo pecunia peti possit. Ubi pure quis stipulatus fuerit, & cessit, & venit dies: ubi in diem, cessit dies, sed nondum venit; ubi sub conditione, neque cessit, neque venit dies, pendente adhuc conditione.

Censere.

111. *JAVOLENUS lib.* 6. *ex Cassio.*

Censere est constituere, & præcipere. Unde etiam dicere solemus, *censeo hoc facias*, & semet aliquid censuisse. Inde censoris nomen videtur esse tractum.

Ceteri.

160. *ULPIANUS lib.* 2. *ad Sabinum.*

Ceterorum, & reliquorum appellatione etiam omnes continentur, ut Marcellus dixit circa eum, cui optio servi legata est, ceteri Sempronio. Nam tentat, si non optet, omnes ad Sempronium pertinere.

Co-

Cognoscere instrumenta.

56. *ULPIANUS lib. 62. ad Edictum.*

pr. Cognoscere instrumenta est relegere, & recognoscere. Dispungere est conferre accepta, & data.

Collega.

173. *ULPIANUS lib. 39. ad Sabinum.*

Collegarum appellatione hi continentur, qui sunt ejusdem potestatis.

Collegium.

85. *MARCELLUS lib. 1. Digestorum.*

Neratius Priscus tres facere existimat collegium, & hoc magis sequendum est.

Commendare.

186. *ULPIANUS lib. 30. ad Edictum.*

Commendare nihil aliud est, quam deponere.

Commodum esse.

125. *PROCULUS lib. 5. Epistol.*

Nepos Proculo suo salutem: Ab eo, qui ita dotem promisit: *cum commodum erit, dotis filiæ meæ tibi erunt aurei centum*, putasne protinus, nuptiis factis, dotem peti posse? Quid, si ita promisisset, *cum potuero, doti erunt*? Quod si aliquam vim habeat posterior obligatio, *possit*, verbum quomodo interpretaris? utrum ære alieno deducto: an extante? Proculus. Cum dotem quis ita promisit, *cum potuero, doti tibi erunt centum*: existimo, ad id, quod actum est, interpretationem redigendam esse. Nam qui ambigue loquitur, id loquitur, quod ex his, quæ significantur, sensit. Propius est tamen, ut

hoc eum sensisse existimem, deducto ære alieno potero. Potest etiam illa accipi significatio, cum, salva dignitate mea, potero. Quæ interpretatio eo magis accipienda est, si ita promissum est, *cum commodum erit*, hoc est, cum sine incommodo meo potero.

Conditionalis creditor.

54. *ULPIANUS lib. 62. ad Edictum.*

Conditionales creditores dicuntur & hi, quibus nondum competit actio, est autem competitura: vel qui spem habent, ut competat.

Conjunctus.

53. *PAULUS lib. 59. ad Edictum.*

Sæpe ita comparatum est, ut conjuncta pro disjunctis accipiantur, & disjuncta pro conjunctis: interdum soluta pro separatis. Nam cum dicitur apud veteres *Agnatorum gentiliumque*, pro separatione accipitur. At cum dicitur, *super pecunia, tutelave sua*, tutor separatim sine pecunia dari non potest. Et cum dicimus: *quod dedi & donavi*, utraque continemus. Cum vero dicimus, *quod eum dare facere oportet*, quodvis eorum sufficit probare. Cum vero dicit Prætor: *si donum, munus, operas redemerit*, si omnia imposita sunt, certum est, omnia redimenda esse. Ex re ergo pro conjunctis habentur, si quædam imposita sunt: cetera non desiderabuntur.

Conjunctio.

29. *PAULUS lib. 66. ad Edictum.*

Conjunctionem enim nonnunquam pro disjunctione accipi, Labeo ait, ut in illa stipulatione, *mihi, heredique meo: te, heredemque tuum.*

142. *Idem lib. 6. ad Legem Juliam & Papiam.*

Triplici modo conjunctio intelligitur. Aut enim re per se conjunctio contingit: aut re, & verbis: aut verbis tantum. Nec dubium est, quin conjuncti sint, quos & nominum, & rei complexus jungit, veluti, *Titius, & Mevius ex parte dimidia heredes sunto*: vel ita: *Titius, Meviusque heredes sunto*: vel: *Titius cum Mevio ex parte dimidia heredes sunto*. Videamus autem, ne, etiamsi hos articulos detrahas, *&*, *que*, *cum*: interdum tamen conjunctos accipi oporteat, veluti, *Lucius Titius*, *Publius Mevius*, ex parte dimidia *heredes sunto*: vel ita: *Publius Mevius*, *Lucius Titius*, *heredes sunto*: *Sempronius ex parte dimidia heres esto*, ut Titius & Mevius veniant in partem dimidiam, & re & verbis conjuncti videantur. *Lucius Titius ex parte dimidia heres esto. Sejus ex parte, qua Lucium Titium institui, heres esto. Sempronius ex parte dimidia heres esto.* Julianus dubitari posse, tres semisses facti sint, an Titius in eundem semissem cum Cajo Sejo institutus sit. Sed eo, quod Sempronius quoque ex parte dimidia scriptus est, verisimilius esse in eundem semissem duos coactos, & conjunctim heredes scriptos esse.

Consilium.

53 *PAULUS lib. 59. ad Edictum.*

§. 1. Item dubitatum, illa verba, *ope, consilio*, quemadmodum, accipienda sunt sententia conjungentium aut separantium? Sed verius est quod & Labeo ait, separatim accipienda, quia aliud factum est ejus, qui ope; aliud ejus, qui consilio furtum facit. Sic e-

nim alii condici potest, alii non potest. Et sane post veterum auctoritatem eo perventum est: ut nemo ope videatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit. nec consilium habuisse noceat, nisi & factum secutum fuerit.

Continentes Provinciæ.

99. *ULPIANUS lib. 3. de officio Consulis.*

§. 1. *Continentes provincias* accipere debemus eas, quæ Italiæ junctæ sunt, ut puta Galliam. Sed & provinciam Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quæ modico freto Italia dividitur.

Contrahere. Vid. *Agere.*

Coram.

209. *FLORENTINUS lib. 10. Institutionum.*

Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat: non videtur coram eo fecisse. Scire autem, non etiam velle is debet. Nam & invito eo recte fit quod jussum est.

Creditor.

10. *ULPIANUS lib. 6. ad Edictum.*

Creditores accipiendos esse constat eos, quibus debetur ex quacunque actione, vel persecutione, vel jure civili sine exceptionis perpetuæ remotione, vel honorario, vel extraordinario, sive pure, sive in diem, vel sub conditione Quod si natura debeatur: non sunt loco creditorum. Sed si non sit mutua pecunia, sed contractus, creditores accipiuntur.

11. *CAJUS lib. 1. ad Edictum provinciale.*

Creditorum appellatione non hi tantum acci-

accipiuntur, qui pecuniam crediderunt: sed omnes, quibus ex qualibet causa debetur.

12. *ULPIANUS lib. 6. ad Edictum.*

Ut si cui ex empto, vel ex locato, vel ex alio ullo debetur. Sed & si ex delicto debeatur, mihi videtur posse creditoris locô accipi. Quod si ex populari causa: ante litis contestationem recte dicetur, creditoris loco non esse: postea esse.

55. *PAULUS lib. 16 Brevis edicti*

Creditor autem is est, qui exceptione perpetua summoveri non potest. Qui autem temporalem exceptionem timet, similis est conditionali creditori.

Culpa lata.

213. *ULPIANUS lib. 1. Regularum.*

§. 2. *Lata culpa* est nimia negligentia, id est non intelligere quod omnes intelligunt.

223. *PAULUS lib. 2. Sententiarum.*

Latæ culpæ finis est non intelligere id, quod omnes intelligunt.

226. *Idem lib. 1. Manualium.*

Magna negligentia culpa est. Magna culpa dolus est.

Cum.

217. *JAVOLENUS lib. 1. ex Posterioribus Labeonis.*

pr. Inter illam conditionem, *cum fari poterit*, &, *postquam fari potuerit*, multum interest. Nam posteriorem scripturam uberiorem esse constat. At *cum fari potuerit*, arctiorem, & id tantummodo tempus significari, quo primum fari possit.

Custodia. Vid. *Vincula.*

Dare.

Digitized by Google

D

Dare.

76. *PAULUS lib.* 51. *ad Edictum*

Dediſſe intelligendus eſt etiam is, qui permutavit, vel compenſavit.

Debuit.

178. *ULPIANUS lib.* 49. *ad Sabinum.*

§. 3. Hoc verbum, *debuit*, omnem omnino actionem comprehendere intelligitur, ſive civilis, ſive honoraria, ſive fideicommiſſi fuit perſecutio.

Debitor.

108. *MODESTINUS lib.* 4. *Pandectarum.*

Debitor intelligitur is, a quo invito exigi pecunia poteſt.

Decurio.

239. *POMPONIUS lib. ſingulari Enchiridii.*

§. 5. *Decuriones* quidam dictos putant ex eo, quod initio, cum coloniæ deducerentur, decima pars eorum, qui ducerentur, conſilii publici gratia conſcribi ſolita ſit.

Derogare. Vid. *Abrogare.*

Deteſtari.

39. *PAULUS lib.* 53. *ad Edictum.*

§. 2. *Deteſtari* eſt abſenti denunciare.

40. *ULPIANUS lib.* 56. *ad Edictum.*

pr. *Deteſtatio* eſt denunciatio facta cum teſtatione.

238. *CAJUS lib.* 6. *ad Leg. XII. Tabul.*

§. 1. *Deteſtatum* eſt teſtatione denunciatum.

Dies.

Dies.

2. *PAULUS lib.* 1. *ad Edictum*.

§. 1. Cujusque diei major pars est horarum septem primarum diei non supremarum.

133 *ULPIANUS lib.* 4. *ad Legem Juliam, & Papiam*.

Si quis sic dixerit, ut intra diem mortis ejus aliquid fiat: ipse quoque dies, quo quis mortuus est, numeratur

217. *JAVOLENUS lib.* 1. *ex posterioribus Labeonis*.

§. 1. Item ita data conditione, *illud facito in diebus*, si nihil præterea fuisset adjectum, in biduo conditionem impleri oportet.

Dimissoriæ litteræ. Vid. *Apostoli*.

Disjunctus Vid *Conjunctus*.

Dispungere.

56. *ULPIANUS lib sexagesimosecundo ad Edictum*.

pr. Dispungere est conferre accepta & data.

Divortium.

101. *MODESTINUS lib.* 9. *Differentiarum*.

§. 1. Divortium inter virum & uxorem fieri dicitur.

191. *PAULUS lib.* 35. *ad Edictum*.

Inter divortium, & repudium hoc interest, quod repudiari etiam futurum matrimonium potest: non recte autem sponsa divortisse dicitur, quod divortium ex eo dictum sit, quod in diversas partes eunt, qui discedunt.

Doli

Doli clausula.

69. *ULPIANUS lib. 78. ad Edictum.*

Hæc verba, *cui rei dolus malus aberit, abfuerit*, generaliter comprehendunt omnem dolum, quicunque in hanc rem admissus est, de qua stipulatio est interposita.

Dolus.

226 *PAULUS lib. 1. Manualium.*

Magna negligentia culpa est: magna culpa dolus est.

Domus.

203 *ALFENUS VARUS lib 7 Digestor.*

In lege Censoria portus Siciliæ ita scriptum erat. *Servos, quos domo quis ducet, suo usu, pro his portorium ne dato* Quærebatur, si quis a Sicilia servos Romam mitteret fundi instruendi causa, utrum pro his omnibus portorium dare deberet, nec ne. Respondit duas esse in hac scriptura quæstiones: primam, quid esset, *domum* ducere: alteram, quid esset, *suo usu* ducere Igitur quæri solere, utrum ubi quisque habitaret, sive in provincia, sive in Italia. an duntaxat in sua cujusque patria *domus* esse recte dicitur? Sed ea re constitutum esse, eam domum unicuique nostrum debere existimari, ubi quisque sedes, & tabulas haberet, suarumque rerum constitutionem fecisset Quid autem esset *usu suo*, magnam habuisse dubitationem. Et magis placet, quod victus sui causa paratum est, tantum contineri. Itemque, de servis eadem ratione quæri, qui eorum usus sui causa parati essent: utrum dispensatores, insularii,

vil-

villici atrienses, textores, operarii quoque rustici, qui agrorum colendorum causa haberentur, ex quibus (agris) paterfamilias fructus caperet, quibus se toleraret, omnes denique servos, quos quisque emisset, ut ipse haberet (atque eis ad aliquam rem uteretur), neque ideo emisset, ut venderet. Et sibi videri, eos demum *usus sui causa* patremfamilias habere, qui ad ejus corpus tuendum, atque ipsius cultum propositi destinatique essent. Quo in genere unctores cubicularii, coci, ministratores, alii, qui ad ejusmodi usum parati essent, numerarentur.

Donatio.

67. *ULPIANUS lib.* 76 *ad Edictum*.

§. 1. Donationis verbum simpliciter loquendo omnem donationem comprehendisse videtur, sive mortis causa, sive non mortis causa fuerit.

Donum. Vid. *Munus*.

E

Emptor bonæ fidei.

109. *MODESTINUS lib.* 5. *Pandectarum*.

Bonæ fidei emptor esse videtur, qui ignoravit, eam rem alienam esse: aut putavit eum, qui vendidit, jus vendendi habere, puta procuratorem, aut tutorem esse.

Est, *Erit*.

123. *POMPONIUS lib.* 26 *ad Quintum*. *Mucium*.

Verbum, *erit*, interdum etiam præteritum, nec futurum tempus solum demonstrat. Quod est

Google

est nobis necessarium scire, & cum codicilli ita confirmati testamento fuerint, *quod in codicillis scriptum erit* utrumne futuri temporis demonstratio fiat, an etiam præteriti, si ante scriptos codicillos quis relinquat. Quod quidem ex voluntate scribentis interpretandum. Quemadmodum autem hoc verbum, *est*, non solum præsens, sed & præteritum tempus significat: ita & hoc verbum, *erit*, non solum futurum, sed interdum etiam præteritum tempus demonstrat. Nam cum dicimus: *Lucius Titius solutus est ab obligatione*, & præteritum & præsens significamus, sicut hoc, *Lucius Titius alligatus est*. Et idem fit, cum ita loquimur, *Troja capta est*. Non enim ad præsentis facti demonstrationem refertur is sermo, sed ad præteritum.

Exhibere. Restituere.

22. *CAJUS lib. 4. ad Edictum provinciale.*

Plus est in restitutione quam in exhibitione. Nam *exhibere* est præsentiam corporis præbere. *Restituere* est possessorem facere, fructusque reddere. Pleraque præterea restitutionis verbo continentur.

246. *POMPONIUS lib. 16. Epistol.*

Apud Labeonem Pithanon ita scriptum est: *Exhibet* qui præstat ejus, de quo agitur, præsentiam. Nam etiam qui sistit, præstat ejus, de quo agitur, præsentiam: nec tamen eum exhibet. Et qui mutum, aut furiosum, aut infantem exhibet, non potest videri ejus præstare præsentiam. Nemo enim ex eo genere præsens satis apte appellari potest.

Exi-

Google

Exigere.

187 *ULPIANUS lib.* 32. *ad Edictum.*

Verbum *exactæ pecuniæ*, non ſolum ad ſolutionem referendum eſt: verum etiam delegationem.

F

Fabri tignarii.

235. *CAJUS lib.* 3. *ad Legem XII. Tabular.*

§. 1. Fabros tignarios dicimus non eos duntaxat, qui tigna dolarent, ſed omnes, qui ædificarent.

Facere, Oportere.

175. *POMPONIUS lib.* 22. *ad Sabinum.*

Faciendi verbo, reddendi etiam cauſa continetur.

189. *PAULUS lib.* 34. *ad Edictum.*

Facere oportere & hanc ſignificationem habet, ut abſtineat quis ab eo facto, quod contra conventionem fieret, & caveret, ne fiat.

218. *PAPINIANUS lib.* 27. *Quæſtion.*

Verbum, *facere*, omnem omnino faciendi cauſam complectitur, dandi, ſolvendi, numerandi, judicandi, ambulandi.

Falſus.

221. *PAULUS lib.* 10. *Reſponſorum.*

Paulus reſpondit, *falſum tutorem* eum vere dici, qui tutor non eſt, ſive habenti tutor datus eſt, ſive non, ſicut *falſum teſtamentum*, quod teſtamentum non eſt; *& Modius iniquus*, qui modius non eſt.

Fa-

Familia.

40 *ULPIANUS lib.* 56.

§. 2. Familiæ appellatione liberi quoque continentur.

§. 3 Unicus servus familiæ appellatione non continetur. Ne duo quidem familiam faciunt.

195. *Idem lib.* 46. *ad Edictum.*

§. 1. Familiæ appellatio qualiter accipiatur videamus. Et quidem varie accepta est. Nam & in res, & in personas deducitur. In res, ut puta in leg. XII. tabularum his verbis: *Agnatus proximus familiam habeto.* Ad personas autem refertur familiæ significatio, ita, ut cum de patrono, & liberto loquitur lex: *ex ea familia*, inquit, *in eam familiam*, & hic de singularibus personis legem loqui constat.

§. 2. Familiæ appellatio refertur & ad corporis cujusdam significationem, quod aut jure proprio ipsorum, aut communi universæ cognationis continetur. Jure proprio familiam dicimus plures personas, quæ sunt sub unius potestate aut natura, aut jure subjectæ, ut puta patremfamilias, matremfamilias, filiumfamilias, filiamfam. quique deinceps vicem eorum sequuntur, ut puta nepotes, & neptes, & deinceps. Pater autem familias appellatur, qui in domo dominium habet: recteque hoc nomine appellatur, quamvis filium non habeat. Non enim solam personam ejus, sed & jus demonstramus. Denique & pupillum patremfamilias appellamus.

Cum

Cum paterfam. moritur, quotquot capita ei ſubjecta fuerint, ſingulas familias incipiunt habere. Singuli enim patrumfamiliarum nomen ſubeunt. Nam & hic ſui juris effectus propriam familiam habet. Communi jure familiam dicimus omnium agnatorum. Nam etſi, patrefamilias mortuo, ſinguli ſingulas familias habent: tamen omnes, qui ſub unius poteſtate fuere, recte ejuſdem familiæ appellabuntur, qui ex eadem domo & gente proditi ſunt.

§. 3 Servitium quoque ſolemus appellare familias, ut in Edicto Prætoris oſtendimus ſub titulo de furtis, ubi Prætor loquitur de familia publicanorum. Sed ibi non omnes ſervi, ſed corpus quoddam ſervorum demonſtratur, hujus rei cauſa paratum, hoc eſt vectigalis cauſa. Alia autem parte Edicti omnes ſervi continentur, ut de hominibus coactis, & vi bonorum raptorum. Item redhibitoria, ſi deterior res reddatur emptoris opera, & familiæ ejus, & interdicto unde vi *familiæ* appellatio omnes ſervos comprehendit. Sed & filii continentur,

§. 4 Item appellatur familia plurium perſonarum, quæ ab ejuſdem ultimi genitoris ſanguine proficiſcuntur, ſicuti dicimus familiam Juliam, quaſi a fonte quodam memoriæ.

§. 5. Mulier autem familiæ ſuæ & caput, & finis eſt.

196 *CAJUS lib.* 16. *ad Edictum provinciale.*

Familiæ appellatione, & ipſe princeps familiæ continetur.

§. 1.

§. 1. Feminarum liberos in familia earum non esse, palam est, quia qui naſcuntur, patris non matris familiam ſequuntur.

Ferri.

235. *Idem lib.* 3. *ad Legem XII. Tabul.*

Ferri proprie dicimus quæ quis ſuo corpore bajulat. *Portari* ea, quæ quis jumento ſecum ducit. *Agi* ea, quæ animalia ſunt.

Filia poſtuma.

164. *ULPIANUS lib.* 15. *ad Sabinum.*

Nomen filiarum & in poſtumam cadere quæſtionis non eſt, quamvis poſtumæ non cadere in eam, quæ jam in rebus humanis ſit, certum ſit.

Filius.

84. *PAULUS lib.* 2. *ad Vitellium.*

Filii appellatione omnes liberos intelligimus.

116. *JAVOLENUS lib.* 7. *Epiſtol.*

Quiſquis mihi alius filii filiuſque heres ſit, Labeo non videri filiam contineri: Proculus contra. Mihi Labeo videtur verborum figuram ſequi: Proculus mentem teſtantis. Reſpondit: Non dubito, quin Labeonis ſententia vera non ſit.

122. *POMPONIUS lib.* 8. *ad Quintum Mutium.*

Servius ait, ſi ita ſcriptum ſit, *Filio, filiiſque meis hoſce tutores do*, maſculis dumtaxat tutores datos, quoniam ſingulari caſu hoc, *filio*, ad pluralem videtur tranſiiſſe, continentem eundem ſexum, quem ſingularis prior poſitus habuiſſet. Sed hoc facti, non ju-

juris habet quæstionem. Potest enim fieri, ut singulari casu de filio senserit, deinde plenius omnibus liberis prospexisse in tutore dando voluerit. Quod magis rationabile esse videtur.

141. *ULPIANUS lib. 8. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Etiam ea mulier, cum moreretur, creditur filium habere, quæ, exciso utero, edere possit: nec non etiam alio casu mulier potest habere filium, quem mortis tempore non habuit, ut puta eum, qui ab hostibus remeavit.

Filius, Pater.

201. *JULIANUS lib. 81. Digestorum.*

Justa interpretatione recipiendum est, ut appellatione *filii*, sicut filiamfamilias contineri sæpe respondebimus, ita & nepos videatur comprehendi. Et *patris* nomine avus quoque demonstrari intelligatur. Vid. *Liberi*.

Finita. Vid. *Transacta*.

Fraus.

131. *ULPIANUS lib. 3. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Aliud fraus est, aliud pœna. Fraus enim sine pœna esse potest: pœna sine fraude esse non potest. Pœna est noxæ vindicta. fraus & ipsa noxa dicitur, & quasi pœnæ quædam præparatio.

Fundus. Locus.

60. *Idem lib. 69. ad Edictum.*

Locus est non fundus, sed portio aliqua fundi. Fundus autem integrum aliquid est,

&

& plerunque sine villa locum accipimus, Ceterum adeo opinio nostra, & constitutio locum a fundo separat: ut & modicus locus possit fundus dici, si fundi animo eum habuerimus. Non enim magnitudo locum a fundo separat, sed nostra affectio. Et quælibet portio fundi poterit fundus dici, si jam hoc constituerimus. Nec non & fundus locus constitui potest Nam, si eum alii adjunxerimus fundo, locus fundi efficietur.

§. 1. Loci appellationem non solum ad rustica, verum ad urbana quoque prædia pertinere, Labeo scribit.

§. 2 Sed fundus quidem suos habet fines: locus vero latere potest, quatenus determinetur, & definiatur.

115 *JAVOLENUS lib.* 4 *Epistolarum*.

Quæstio est, fundus a possessione, vel agro, vel prædio quid distet. *Fundus est* omne quicquid solo tenetur. *Ager* est, si species fundi, ad usum hominis comparatur. *Possessio* ab agro juris proprietate distat. Quicquid enim apprehendimus, cujus proprietas ad nos non pertinet, aut nec potest pertinere, hoc possessionem appellamus. Possessio ergo usus, ager proprietas loci est: prædium utriusque supra scriptæ nomen generale est. Nam & ager, & possessio hujus appellationis species sunt

211. *FLORENTINUS lib.* 8 *Institutionum*.

Fundi appellatione omne ædificium, & omnis ager continetur: sed in usu urbana ædificia, ædes: rustica, villæ dicuntur. *Locus* ve-

vero sine ædificio in urbe area, rure autem ager appellatur. Itemque ager cum ædificio fundus dicitur.

Fruges. Frumentum.

77. *PAULUS lib. 49. ad Edictum.*

Frugem pro reditu appellari non solum quod frumentis, aut leguminibus, verum & quod ex vino, sylvis cæduis, cretifodinis, lapidicinis capitur, Julianus scribit: *fruges* omnes esse, quibus homo vescatur, falsum esse Non enim carnem, aut aves, ferasve, aut poma fruges dici. Frumentum autem id esse, quod arista se teneat, recte Gallum definisse: lupinum vero, & fabam frugem potius dici, quia non arista, sed siliqua continentur. Quæ Servius ad Alfenum in frumento contineri putat.

Fugitivus.

225. *TRIPHONINUS lib. 1. Disputationum.*

Fugitivus est non is, qui solum consilium fugiendi a domino suscepit, licet id se facturum jactaverit: sed qui ipso facto fugæ initium mente deduxerit. Nam & furem, adulterum, aleatorem, quanquam aliqua significatione ex animi propensione cujusque sola quis dicere posset, ut etiam is, qui nunquam alienam rem, invito domino, subtraxerit, nunquam alienam matremfamilias corruperit, sed modo ejusdem mentis sit, ut, occasione data, id commissurus sit: tamen oportere eadem hæc crimina assumendo actu intelligi; & ideo fugitivum quoque, & erronem non solum secundum propositionem solam, sed cum aliquo actu intelligi, constat.

Fur.

174. *ULPIANUS lib. 42. ad Sabinum.*

Aliud est promittere, *furem non esse*: aliud *furto, noxaque solutum esse*. Qui enim dicit, furem non esse, de hominis proposito loquitur. Qui furtis, noxaque solutum, nemini esse furti obligatum promittit.

G

Gener.

136. *Idem lib. 5. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Generi appellatione & neptis, & proneptis tam ex filio, quam ex filia editarum, ceterarumque maritos contineri, manifestum est.

Gerere.

20. *Idem lib. 12 ad Edictum.*

Verba, *contraxerunt*, *gesserunt*, non pertinent ad testandi jus.

58. *CAJUS lib 24 ad Edictum provinciale.*

Licet inter gesta, & facta videtur esse quædam subtilis differentia, attamen καταχρηστικῶς, id est, abusive, nihil inter factum, & gestum interest.

Glans caduca.

30. *Idem lib. 7. ad Edictum provinciale.*

§. 4. Glans caduca est, quæ ex arbore cecidit.

236. *Idem lib. 4. ad Legem XII. Tabularum.*

§ 1. *Glandis* appellatione omnis fructus continetur, ut Javolenus ait, Græci exemplo

ser-

sermonis, apud quos omnes arborum species ἀκρόδρυα, (id est extremitates arborum) appellantur.

H

Habere.

143. *ULPIANUS lib. 9. ad Legem Juliam & Papiam.*

Id apud se quis *habere* videtur, de quo habet actionem. Habetur enim, quod peti potest.

164. *Idem lib. 15. ad Sabinum.*

§. 2. *Habere*, sicut *pervenire*, cum effectu accipiendum.

188. *PAULUS lib. 33. ad Edictum.*

pr. *Habere* duobus modis accipitur, altero jure dominii, altero obtinere sine interpellatione id, quod quis emerit.

Hereditas.

3. *ULPIANUS lib. 2. ad Edictum.*

§. 1. Ejus, qui apud hostes decessit, dici hereditas non potest, qui servus decessit.

24. *CAJUS lib. 6. ad Edictum provinciale.*

Nihil aliud est hereditas, quam successio in universum jus, quod defunctus habuit.

65. *ULPIANUS lib. 72. ad Edictum.*

Heredis appellatio non solum ad proximum heredem, sed ad ulteriores refertur. Nam & heredis heres, & deinde heredis appellatione continetur.

70. *PAULUS lib. 73. ad Edictum.*

pr. Sciendum est, heredem etiam per multas successiones accipi. Nam paucis speciebus

heredis appellatio proximum continet, velti in substitutione impuberis, *quisquis mihi heres erit, idem filio heres esto*. Item in lege Ælia Sentia filius hetes proximus potest libertum paternum ut ingratum accusare, non etiam si heredi heres extiterit. Idem dicitur in operarum ex actione, ut filius heres exigere possit, non ex successione effectus.

119. *POMPONIUS lib. 3. ad Quintum Mucium*.

Hereditatis appellatio sine dubio continet etiam damnosam hereditatem. Juris enim nomen est, sicut bonorum possessio.

130. *ULPIANUS lib. 2. ad Legem Juliam & Papiam*.

Lege obvenire hereditatem, non improprie quis dixerit & eam, quæ ex testamento defertur: quia lege XII. Tabularum testamentariæ hereditates confirmantur.

138. *PAULUS lib. 4. ad Legem Juliam, & Papiam*.

Hereditatis appellatione honorum quoque possessio continetur.

151. *TERENTIUS CLEMENS lib. 5. ad Legem Juliam & Papiam*.

Delata hereditas intelligitur, quamvis possit adeundo consequi.

170. *ULPIANUS lib. 33. ad Sabinum*.

Heredis appellatione omnes significari successores, credendum est, etsi verbis non sint expressi.

178. *Idem lib. 4. ad Sabinum*.

§ 1. *Hereditas* juris nomen est, quod & accessionem & decessionem in se recipit: he-

hereditas autem vel maxime fructibus augetur.

219. *PAPINIANUS lib.* 2. *Responsorum*.

In conventionibus contrahentium voluntatem potius, quam verba, spectari placuit. Cum igitur ea lege fundum vectigalem municipes locaverint, *ut ad heredem ejus*, *qui suscepit*, *pertineret*: jus heredum ad legatarium quoque transferri potuit.

227. *PAULUS lib.* 2. *Manualium*.

Ex illa parte Edicti, *Tum quem ei heredem esse oportet*, heredis heredibus bonorum possessio non defertur.

§. 1. Item in substitutione his verbis, *Quisquis mihi heres erit*, proximus heres tantum significatur. Imo non tantum proximus heres, sed etiam scriptus.

Homo.

152. *CAJUS lib.* 10. *ad Legem Juliam*, & *Papiam*.

Hominis appellatione tam feminam, quam masculum contineri, non dubitatur.

Hostis.

118. *POMPONIUS lib.* 2. *ad Quintum Mucium*.

Hostes hi sunt, qui nobis, aut quibus nos publice bellum decrevimus. Ceteri latrones aut prædones sunt.

234. *CAJUS lib.* 2. *ad Legem XII. Tabularum*.

pr. Quos nos hostes appellamus, eos veteres perduelles appellabant, per eam adjectionem indicantes, cum quibus bellum esset.

I

Immissum. Vid. *Projectum*.

Impensæ.

79. *PAULUS lib. 6. ad Plautium*.

Impensæ necessariæ sunt, quæ, si factæ non sunt, res aut peritura, aut deterior futura sit.

§. 1. *Utiles* impensas esse, Fulcinius ait, quæ meliorem dotem faciant, (non) deteriorem esse non sinant, ex quibus reditus mulieri acquiratur, sicut arbusti pastinatione ultra, quam necesse fuerat. Item doctrinam puerorum, quorum nomine onerari mulierem ignorantem, vel invitam non oportet, ne cogatur fundo, aut mancipiis carere. In his impensis & pistrinum, & horreum insulæ dotali adjectum plerunque dicemus.

§. 2. *Voluptariæ* sunt, quæ speciem duntaxat ornant, non etiam fructum augent, ut sunt viridia, & aquæ salientes, incrustationes, loricationes, & picturæ.

Incertus.

39 *PAULUS lib. 53. ad Edictum*.

§. 3. *Incertus possessor est*, quem ignoramus.

Incola.

239. *POMPONIUS lib. singulari Enchiridii*.

§. 2. *Incola est* qui aliqua regione domicilium suum contulit, quem Græci πάροικον, (id est *juxta habitantem*) appellant. Nec tantum hi, qui in oppido morantur, incolæ sunt. sed etiam, qui alicujus oppidi finibus,

ita

ita agrum habent, ut in eum se, quasi aliquam sedem, recipiant.

Indicasse.

197. *ULPIANUS lib.* 50. *ad Edictum.*

Indicasse est detulisse: arguisse, accusasse, & convicisse.

Instrumentum.

99. *Idem lib.* 3. *de Officio Consulis.*

§. 1. *Instrumentorum appellatione* quæ comprehendantur, perquam difficile erit separare. Quæ enim proprie sint instrumenta, propter quæ dilatio danda sit, unde dignoscemus, si in præsentiam personæ, quæ instruere possit, dilatio petatur, puta qui actum gessit, licet in servitute; vel qui actor fuit constitutus, putem videri instrumentorum causa peti dilationem.

Integra terra.

30. *CAJUS lib.* 7. *ad Edictum provinciale.*

§. 3. *Integra* autem est, in quam nondum dominus pascendi gratia pecus immisit.

Intercalaris mensis.

98. *CELSUS lib.* 39 *Digestorum.*

§. 1. Cato putat, mensem *intercalarem* addititium esse, omnesque ejus dies pro momento temporis observat, extremoque diei mensis februarii attribuit Quintus Mucius.

§. 2. Mensis autem *intercalaris* constat ex diebus viginti octo.

Intestatus.

64. *PAULUS lib.* 67. *ad Edictum.*

Intestatus est non tantum qui testamentum non fecit, sed etiam cujus ex testamento hereditas adita non est.

Iter.

3. *ULPIANUS lib.* 2. *ad Edictum*.

Itinere faciendo *viginti millia* passuum in dies singulos peragenda sic sunt accipienda, ut, si post hanc dinumerationem minus, quam viginti millia supersint, integrum diem occupent, veluti viginti unum millia sunt passus: biduum eis attribuetur. Quæ dinumeratio ita demum facienda erit, si de die non conveniat.

L

Legatum.

80. *PAULUS lib.* 9. *ad Plautium*.

In generali repetitione legatorum etiam datæ libertates continentur ex mente Legis XII. Tabularum.

120. *POMPONIUS lib.* 5. *ad Quint. Mucium*.

Verbis legis duodecim Tabularum his, *uti legassit suæ rei, ita jus esto*, latissima potestas tributa videtur & heredis instituendi, & legata, & libertates dandi, tutelas quoque constituendi. Sed id interpretatione coangustatum est vel legum, vel auctoritate jura constituentium.

Lex.

6. *ULPIANUS lib.* 3. *ad Edictum*.

§. 1. Verbum, *ex legibus*, sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quam ex verbis.

Liberatio.

47. *PAULUS lib.* 56. *ad Edictum*.

Liberationis verbum eandem vim habet, quam solutionis. Li-

Digitized by Google

Liberi.

56. *ULPIANUS lib. 62. ad Edictum.*

§. 1. *Liberorum* appellatione continentur non tantum qui sunt in potestate, sed omnes, qui sui juris sunt, sive virilis, sive feminini sexus sunt, ex feminini sexus descendentes.

148. *CAJUS lib. 8. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Non est sine liberis, cui vel unus filius, unave filia est. Hæc enim enunciatio: *habet liberos* (*non habet liberos*) semper plurativo numero profertur, sicut & pugillares & codicilli.

149. *Idem lib. 10. ad Leg. Juliam & Papiam.*

Nam quem *sine liberis esse*, dicere non possumus: hunc necesse est dicamus, liberos habere.

220. *CALLISTRATUS lib. 2. Quæstion.*

Liberorum appellatione nepotes, & pronepotes, ceterique, qui ex his descendunt, continentur. Hos enim omnes suorum appellatione Lex XII. Tabularum comprehendit. Toties enim leges necessarium ducunt cognationum singularum nominibus uti, veluti, *filii*, *nepotis*, *pronepotis*, ceterorumve, qui ex his descendunt, quoties non omnibus, qui post eos sunt, præstitum voluerint: sed solis his succurrent, quos nominatim enumerent. At, ubi non personis certis, non quibusdam gradibus præstatur, sed omnibus: ex eodem genere qui orti sunt, liberorum appellatione comprehenduntur.

§. 1. Sed & Papirius Fronto *Lib. 3. Responsorum* ait, prædio cum villico, & contuber-

bernali ejus, & filiis legato, nepotes quoque ex filiis contineri, nisi voluntas testatoris aliter habeat. Filii enim appellatione sæpe & nepotes accipi, multifariam placere.

§. 2. Divus quoque Marcus rescripsit, non videri sine liberis defunctum, qui nepotem suum heredem reliquit.

§. 3. Præter hæc omnia natura nos quoque docet, parentes pios, *qui liberorum procreandorum animo & voto uxores ducunt, filiorum* appellatione omnes, qui ex nobis descendunt, continere. Nec enim dulciore nomine possumus nepotes nostros, quam *filii*, appellare. Etenim idcirco filios, filiasve concipimus, atque edimus, ut ex prole eorum, earumve diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus.

Lis.

36. *ULPIANUS lib.* 25. *ad Edictum.*

Litis nomen omnem actionem significat, sive in rem, sive in personam sit.

Libertis, libertabusque meis.

105. *MODESTINUS lib.* 11. *Responsorum.*

Modestinus respondit, his verbis *libertis, libertabusque meis*, libertum libertæ testatoris non contineri.

172. *ULPIANUS lib.* 38. *ad Sabinum.*

Liberti appellatione etiam libertam contineri placuit.

243. *SCAEVOLA lib.* 18. *Digestorum.*

Scævola respondit: Semper acceptum est, ut libertorum appellatione etiam hi contineri intelligantur, qui eodem testamento, vel

vel posteriore loco manumitterentur, nisi manifeste is, a quo peterentur, contra defuncti voluntatem doceret peti.

Lignum. Vid. *Carbo*.

Litus.

96. *CELSUS lib.* 25. *Digestor.*

Litus est, quousque maximus fluctus a mari pervenit. Idque Marcum Tullium ajunt, cum arbiter esset, primum constituisse.

Locuples.

234 *CAJUS lib.* 2. *ad Legem XII. Tabular.*

§. 1. *Locuples* est, qui satis idonee habet pro magnitudine rei, quam actor restituendam esse petit.

Locus. Vid. *Fundus*.

M

Magistratus. Vid. *Magister*.

Major pars anni.

156. *LICINIUS RUFFINUS lib.* 10. *Regular.*

Majore parte anni possedisse quis intelligitur, etiamsi duobus mensibus possiderit, si modo adversarius ejus, aut paucioribus diebus, aut nullis possederit.

Magister.

57. *PAULUS lib.* 59. *ad Edictum*.

Cui præcipua cura rerum incumbit, & qui magis, quam ceteri, diligentiam, & solicitudinem rebus, quibus præsunt, adhibent, hi magistri appellantur. Quin etiam ipsi Magistratus per derivationem a magistris co-

gnominantur. Unde etiam cujuslibet disciplinæ præceptores magistros appellari a monendo, vel monstrando.

Mangones. Vid. *Merx*.

Mater familias.

46. *ULPIANUS lib.* 59. *ad Edictum*.

§. 1. *Matremfamilias* accipere debemus eam, quæ non inhoneste vivit. Matrem enim familias a ceteris feminis mores discernunt, atque separant. Proinde nihil intererit, nupta sit, an vidua; ingenua sit, an libertina. Nam neque nuptiæ neque natales faciunt matresfamilias, sed boni mores.

Merx.

66. *Idem lib.* 64. *ad Edictum*.

Mercis appellatio ad res mobiles tantum pertinet.

207. *AFRICANUS lib.* 3 *Quæstion*.

Mercis appellatione homines non contineri, Mela ait; & ob eam rem mangones non mercatores, sed venaliciarios appellari ait, & recte.

Meum.

25. *PAULUS lib.* 21. *ad Edictum*.

Recte dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cum usufructus alienus est, quia usufructus non dominii pars, sed servitutis sit, ut via & iter. Nec falso dici totum meum esse, cujus non potest ulla pars dici alterius esse. Hoc & Julianus, & est verius.

91. *Idem lib.* 2. *Fideicommissorum*.

Meorum, & tuorum appellatione actiones quoque contineri dicendum est.

Mi-

Minus. Vid. *Amplius.*

Morbus.

101. *MODESTINUS lib. 9. Differentiarum.*

§. 2. Verum est, *morbum* esse temporalem corporis imbecillitatem, *vitium* vero perpetuum corporis impedimentum, veluti si talum excussit. Nam & luscus utique vitiosus est.

113. *JAVOLENUS lib. 14. ex Cassio.*

Morbus sonticus est, qui cuique rei nocet.

Moventia, Mobilia.

93 *CELSUS lib. 19. Digestor.*

Moventium, item mobilium appellatione idem significamus, si tamen apparet, defunctum animalia duntaxat, quia seipsa moverent, moventia vocasse, quod verum est.

Monstrum. Vid. *Portentum.*

Mulcta.

113. *ULPIANUS lib. 3. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Aliud fraus est, aliud pœna. Fraus enim sine pœna esse potest: pœna sine fraude esse non potest. Pœna est noxæ vindicta: fraus & ipsa noxa dicitur, & quasi pœnæ quædam præparatio.

§. 1. Inter multam autem & pœnam multum interest: cum pœna generale sit nomen, omnium delictorum coercitio: multa specialis peccati, cujus animadversio hodie pecuniaria est. Pœna autem non tantum pecuniaria, verum capitis, & existimationis irrogari solet. Et multa quidem ex arbitrio ejus venit,

nit, qui multam dicit. Pœna non irrogatur, niſi quæ quaque lege, vel quo alio jure ſpecialiter huic delicto impoſita eſt. Quinimo multa ibi dicitur, ubi ſpecialis pœna non eſt impoſita. Item multam is dicere poteſt, cui judicatio data eſt. Magiſtratus ſolos, & præſides provinciarum poſſe multam dicere, mandatis permiſſum eſt. Pœnam autem unusquisque irrogare poteſt, cui hujus criminis, ſive delicti executio competit. *Vil. et* Pœna.

Mulier.

13. *ULPIANUS lib. 7. ad Edictum*.

Mulieris appellatione virgo viripotens continetur.

Municeps.

18. *PAULUS lib. 9. ad Edictum*.

Igitur municipes dici, quod munera civilia capiant.

228. *Idem lib. ſingulari de Cognitionibus*.

Municipes intelligendi ſunt & qui in eodem municipio nati ſunt.

Munus.

18. *Idem lib. 9. ad Edictum*.

Munus tribus modis dicitur: uno *Donum*, & inde munera dici dari, mittive; altero *onus*, quod cum remittatur, vacationem militiæ, munerisque præſtat: inde immunitatem appellari. Tertio *officium*: unde munera militaria, & quoſdam milites munificos vocari.

194. *ULPIANUS lib. 41. ad Edictum*.

Inter donum, & munus hoc intereſt, quod inter genus & ſpeciem. Nam genus eſſe

se donum. Labeo a donando dictum, munus speciem; nam munus esse donum cum causa, ut puta natalitium, nuptalitium.

214. *MARCIANUS lib. 1. publicorum judiciorum.*

Munus proprie est, quod necessarie obimus lege, more, imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem. Dona autem proprie sunt; quæ nulla necessitate juris, officii, sed sponte præstantur; quæ si non præstentur, nulla reprehensio est, & si præstentur, plerumque laus inest: sed in summa in hoc ventum est, ut non quodcunque munus, id & donum accipiatur: at quod donum fuerit, id munus recte dicatur

239. *POMPONIUS lib. singulari Enchiridii.*

§. 3 Munus publicum est officium privati hominis, ex quo commodum ad singulos, universosque cives remque eorum imperio magistratus extraordinarium pervenit.

N.

Nasci.

129. *PAULUS lib. 1. ad Legem Juliam & Papiam.*

Qui mortui nascuntur, neque nati, neque procreati videntur: quia nunquam liberi appellari potuerunt.

Natus.

104. *MODESTINUS lib. 2. excusationum.*

Η' *τῶν τέκνων προσηγορία καὶ ἐπὶ τὰς ἐγγόνας ἐκτείνεται.*

Na-

Google

Natorum appellatio & ad nepotes extenditur.

Navis.

242. *JAVOLENUS lib. 2. ex Posterioribus Labeonis.*

Malum navis eſse partem, *artemonem* autem non eſse, Labeo ait, quia pleræque naves ſine malo inutiles eſsent, ideoque pars navis habetur. Artemo autem magis adjectamento, quam pars navis eſt.

Negativa verba.

237. *CAJUS lib. 5. ad Legem XII. Tabular.*

Duobus negativis verbis quaſi permittit lex magis, quam prohibuit. Idque etiam Servius animadvertit.

Nomen.

4. *ULPIANUS lib. 1. ad Edictum.*

Nominis appellatione rem ſignificari, Proculus ait.

6. *Idem lib. 3. ad Edictum.*

Nominis, & rei appellatio ad omnem contractum, & obligationem pertinet.

Noſtrum.

25. *PAULUS lib. 21. ad Edictum.*

Recte dicimus, eum fundum totum noſtrum eſse, etiam cum uſusfructus alienus eſt, quia uſusfructus non dominii pars, ſed ſervitutis ſit, ut via & iter. Nec falſo dici, totum meum eſse, cujus non poteſt ulla pars dici alterius eſse. Hoc & Julianus, & eſt verius.

58.

58. *CAJUS lib. 24. ad Edictum provinciale.*

§. 1. Paternos libertos recte videmur dicere nostros libertos. Libertorum libertos non recte nostros libertos dicimus.

Notio.

99. *ULPIANUS lib. 3. de Officio Consulis.*

pr. Notionem accipere possumus & cognitionem, & jurisdictionem.

Novalis.

30. *CAJUS lib. 7. ad Edictum provinciale.*

§. 2. *Novalis* est terra præcisa, quæ anno cessavit quam Græci νέαχιν vocant.

Noxa.

200. *JULIANUS lib. 2. Digestorum.*

Hæc stipulatio, *noxis solutum præstari*, non existimatur ad eas noxas pertinere, quæ publicam exercitionem, & coercitionem capitalem habent.

238. *CAJUS lib. 6. ad Leg. XII. Tabularum.*

§. 3. *Noxiæ* appellatione omne delictum continetur.

Numerus singularis, & pluralis.

158. *CELSUS lib. 25. Digestorum.*

In usu juris frequenter uti nos, Cascellius ait singulari appellatione, cum plura generis ejusdem significare vellemus. Nam & multum hominem venisse Romam, & piscem vilem esse dicimus. Item in stipulando satis habemus de herede cavere, *si ea res secundum me, heredemve meum judicata erit*: & rursus, *quod ob eam rem te, heredemve tuum*. Nempe æque, si plures heredes sint, continentur stipulatione.

Nu-

Nuptum.

89. *POMPONIUS lib. 6. ad Sabinum.*

§. 1. Hoc ſermone, *dum nupta erit*, primæ nuptiæ ſignificantur.

Nurus.

50. *ULPIANUS lib. 61. ad Edictum.*

Nurus appellatio etiam ad pronurum, & ultra porrigenda eſt.

O.

Oportet.

8. *PAULUS lib. 9. ad Edictum.*

Verbum, *oportebit*, tam præſens, quam futurum tempus ſignificat.

37. *Idem lib. 26. ad Edictum.*

Verbum, *oportere*, non ad facultatem judicis pertinet, qui poteſt vel pluris, vel minoris condemnare: ſed ad veritatem refertur.

Oppidum.

239. *POMPONIUS lib. ſingulari Enchiridii.*

§. 7. *Oppidum* ab ope dicitur, quod ejus rei cauſa mœnia ſint conſtituta.

Opprobrium. Vid. *Probrum.*

Optimus maximus.

90. *ULPIANUS lib. 27. ad Sabinum.*

Qui, *uti optimæ maximæ ſunt*, ædes tradit, non hoc dicit, ſervitutem illis deberi: ſed illud ſolum, ipſas ædes liberas eſſe, hoc eſt nulli ſervire.

126. *PROCULUS lib. 6. Epiſtolarum.*

Si, cum fundum tibi darem, legem ita dixi, *uti optimus maximus eſſet*, & adjeci:

Jus

Jus fundi deterius factum non esse per dominum, præstabitur: amplius eo præstabitur nihil. Etiamsi prior pars, qua scriptum est, *uti optimus, maximusque sit*, liberum esse significat; eoque, si posterior pars adjecta non esset, liberum præstare deberem: tamen inferiore parte satis me liberatum puto, quod ad jura attinet, ne quid aliud præstare debeam, quam jus fundi per dominum deterius factum non esse.

163. *PAULUS lib. 2. ad Sabinum.*

Illa verba *optimus maximusque*, vel in eum cadere possunt, qui solus est, sic & circa Edictum prætoris supremæ tabulæ habentur & solæ.

169. *Idem lib. 5. ad Sabinum.*

Non tantum in traditionibus, sed & in emptionibus & stipulationibus, & testamentis adjectio hæc: uti *optimus maximusque* est, hoc significat, ut liberum præstetur prædium, non ut etiam servitutes debeantur.

Opus.

5. *ULPIANUS lib. 2. ad Edictum.*

§. 1. Opere locato, conducto, his verbis Labeo significari ait id opus, quod Græci ἀποτέλεσμα vocant, non ἔργον, id est, ex opere facto corpus aliquod perfectum.

Oratio soluta.

28. *PAULUS lib. 21. ad Edictum.*

§. 1. Oratio quæ neque conjunctionem, neque disjunctionem habet, ex mente pronunciantis, vel disjuncta vel conjuncta accipitur.

Orna-

Ornamentum.

74. *Idem lib.* 2. *ad Edictum Ædilium curulium.*

Signatorius annulus ornamenti appellatione non continetur.

Ostentum Φάντασμα.

38. *ULPIANUS lib.* 25. *ad Edictum.*

Ostentum Labeo definit, omne contra naturam cujusque rei genitum factumque. Duo genera autem sunt ostentorum: unum quoties quid contra naturam nascitur, tribus manibus forte aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quæ naturæ contraria est; alterum, cum quid prodigiosum videtur, quæ Græci φαντάσματα, id est, *visiones* vocant.

P

Palam.

33. *ULPIANUS lib.* 21. *ad Edictum.*

Palam est coram pluribus.

Pali.

168. *PAULUS lib.* 4. *ad Sabinum*

Pali & perticæ in numerum materiæ redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continentur.

Parens.

51. *CAJUS lib.* 23. *ad Edictum provinciale.*

Appellatione *parentis* non tantum pater, sed etiam Avus & proavus, & deinceps omnes superiores continentur, sed & mater & Avia & proavia.

Pa-

Paries.

157. *ÆLIUS GALLUS lib.* 1. *de verborum quæ ad jus pertinent, ſignificatione.*

Paries eſt, ſive murus ſive maceria eſt.

Pars.

25. *PAULUS lib.* 21. *ad Edictum.*

§. 1. Quintus Mucius ait, partis appellatione rem pro indiviſo ſignificari. Nam quod pro diviſo noſtrum ſit, id non partem, ſed totum eſſe. Servius non ineleganter partis appellatione utrumque ſignificari.

26. *ULPIANUS lib.* 16. *ad Edictum.*

Partum non eſſe partem rei furtive, Scævola libro undecimo Quæſtionum ſcribit.

Partitio.

164. *ULPIANUS lib.* 15. *ad Sabinum.*

§. 1. *Partitionis* nomen non ſemper dimidium ſignificat: ſed prout eſt adjectum. Poteſt enim juberi aliquis, & maximam partiri poſſe, & viceſimam & tertiam, & prout libuerit. Sed, ſi non fuerit portio adjecta, dimidia pars tenetur.

Paſcua.

30. *CAJUS lib.* 7. *ad Edictum provinciale.*

§. 5. Paſcua ſylva eſt, quæ paſtui pecudum deſtinata.

Paſſus.

154. *MACER lib.* 1. *ad legem Vinceſimam.*

Mille paſſus non a milliario urbis, ſed a continentibus ædificiis numerandi ſunt.

Pater.

201. *JULIANUS lib.* 81 *Digeſtorum.*

Et Patris nomine avus quoque demonſtrari intelligatur.

Patronus.

52. *ULPIANUS lib. 61. ad Edictum.*

Patroni appellatione & patrona continetur.

Pecunia.

5. *Idem lib. 2. ad Edictum.*

Rei appellatio latior est quam pecuniæ, quæ etiam ea, quæ extra computationem patrimonii noſtri ſunt, continet, cum pecuniæ ſignificatio ad ea referatur, quæ in patrimonio ſunt.

88. *CELSUS lib. 18. Digeſtorum.*

Tantum quisque pecuniæ relinquit, quantum ex bonis ejus refici poteſt. Sic dicimus centies aureorum habere qui tantum in prædiis, ceteriſque ſimilibus rebus habeat. Non idem eſt in fundo alieno legato, quanquam is hereditaria pecunia parari poteſt. Neque quiſquam eum, qui pecuniam numeratam habet, habere dicit quicquid ex ea parari poteſt.

178. *ULPIANUS lib. 49. ad Sabinum.*

Pecuniæ verbum non ſolum numeratam pecuniam complectitur; verum omnem omnino pecuniam, hoc eſt, omnia corpora. Nam corpora quoque pecuniæ appellatione contineri, nemo eſt, qui ambigat.

97. *CELSUS lib. 32. Digeſtorum.*

Cum ſtipulamur, *quanta pecunia ex hereditate Titii ad te pervenerit*, res ipſas, quæ pervenerunt, non pretia earum ſpectare videmur.

222. *HERMOGENIANUS lib. 2. juris Epitomarum.*

Pecuniæ nomine non solum numerata pecunia, sed omnes res tam soli, quam mobiles; & tam corpora quam jura, continentur

Pœna. Multa.

244. *LABEO lib. 4. Pithanon a Paulo Epitomatorum.*

Si qua pœna est: multa est. Si qua multa est: pœna est. Paulus: Utrunque eorum falsum est. Nanque harum rerum dissimilitudo ex hoc quoque apparet, quod de pœna provocatio non est. Simul, atque enim victus quis est ejus maleficii, cujus pœna est statuta, statim ea debetur. At multæ provocatio est, nec ante debetur, quam aut non est provocatum, aut provocator victus est; nec aliter, quam is dixit, cui dicere licet. Ex hoc quoque earum dissimilitudo apparere poterit, quia pœnæ certæ singulorum peccatorum sunt: multæ contra, quia ejus judicis potestas, quantam dicat, nisi cum lege est constitutum, quantam dicat. *Vid. etiam* Fraus. Multa.

Peculium.

182. *ULPIANUS lib. 27. ad Edictum.*

Paterfamilias liber peculium non potest habere, quemadmodum nec servus bona.

Perficere.

139. *ULPIANUS lib. 7. ad Legem Juliam & Papiam.*

§. 1. Perfecisse ædificium is videtur, qui ita consummavit, ut jam in usu esse possit. Pel-

Pellex. Παλλακὴ.

144. *PAULUS lib.* 10. *ad Leg. Juliam & Papiam.*

Libro *Memorialium* Massurius scribit: *pellicem* apud antiquos eam habitam, quæ, cum uxor non esset, cum aliquo tamen vivebat, quam nunc vero nomine *amicam*, paulo honestiore *concubinam* appellari. Granius Flaccus in libro de jure Papiriano scribit, pellicem nunc vulgo vocari, quæ cum eo, cui uxor sit, corpus misceat: quosdam eam, quæ uxoris loco sine nuptiis in domo sit, quam παλλακὴν Græci vocant.

Penes. Apud.

63. *ULPIANUS lib.* 71. *ad Edictum.*

Penes te amplius est, quam, *apud te*. Nam apud te est, quod qualiter qualiter a te teneatur: penes te est, quod quodammodo possidetur.

Peperisse.

132. *PAULUS lib.* 3. *ad Leg. Juliam & Papiam.*

§. 1. Falsum est, eam peperisse, cui mortuæ filius exsectus est.

Perire.

9. *ULPIANUS lib.* 5. *ad Edictum.*

Marcellus apud Julianum notat, verbo *periisse* & scissum, & fractum contineri, & vi raptum.

Pernoctare.

166. *POMPONIUS lib.* 6. *ad Sabinum.*

§. 1. *Pernoctare* extra urbem intelligendus est, qui nulla parte noctis in urbe est. Per enim totam noctem significat.

Per-

Perſequi.

57. *PAULUS lib. 59. ad Edictum.*

§. 1. Perſequi videtur & qui ſatis accepit.

Perſona. Vid. *Speciosa persona.*

Pertinere.

70. *PAULUS lib. 73. ad Edictum.*

§. 1. Verba hæc, is, *ad quem ea res pertinet*, ſic intelliguntur, ut qui in univerſum dominium vel jure civili, vel jure prætorio ſuccedit, contineatur.

181. *POMPONIUS lib. 35. ad Sabinum.*

Verbum illud, *pertinere*, latiſſime patet. Nam & eis rebus petendis aptum eſt, quæ dominii noſtri ſint; & eis, quas jure aliquo poſſideamus, quamvis non ſint noſtri dominii. Pertinere ad nos etiam ea dicimus, quæ in nulla eorum cauſa ſint, ſed eſſe poſſint.

Perticæ. Vid. *Pali.*

Perveniſſe.

171. *Idem lib. 16. ad Sabinum.*

Perveniſſe ad te recte dicitur quod per te ad alium pervenerit, ut in hereditate a liberto per patronum filiumfamilias patri ejus adoptivo acquiſita reſponſum eſt.

Petitio. Vid. *Actio.*

Phantasma. Vid. *Ostentum.*

Pignus.

238. *CAJUS lib. 6. ad Leg. XII. Tabularum.*

Pignus appellatum a pugno quia res, quæ pignori dantur, manu traduntur. Un-

de etiam videri potest, verum esse, quod quidam putant, pignus proprie rei mobilis constitui.

Plebs.

238. *Idem lib.* 6. *ad Leg. XII. Tabularum*. *Plebs* est ceteri cives sine senatoribus.

Plumbum.

242. *JAVOLENUS lib.* 2. *ex Posterioribus Labeonis*.

§. 2. *Plumbum*, quod tegulis poneretur, ædificii esse, ait Labeo. Sed id, quod hypæthri tegendi causa poneretur, contra esse.

Plurisve.

192. *ULPIANUS lib.* 37 *ad Edictum*.

Hæc adjectio, *plurisve*, non infinitam pecuniam continet, sed modicam, ut taxatio hæc *solidos decem, plurisve*, ad minutulam summam referatur.

232. *CAJUS lib* 1. *de Verborum obligationibus*.

Hæc enumeratio, *quæ sunt plu is aureorum triginta*, simul & quantitatis, & æstimationis significativa est.

Pomum.

205. *PAULUS lib.* 4. *Epitomarum Alfeni*.

Qui fundum vendidit, pomum recepit, Nuces, & ficus, & uvas dumtaxat duracinas, & purpureas, & quæ ejus generis essent, quas non vini causa haberemus, quas Græci τρωξίμας, id est, *comestibiles* appellarent, recepta videri.

Portare. Vid. *Ferre*.

Por-

Portentum.

135. *ULPIANUS lib. 4. ad Leg. Juliam, & Papiam.*

Quæret aliquis, si portentosum, vel monstruosum, vel debebile mulier ediderit, vel qualem visu, vel vagitu novum, non humanæ figuræ, sed alterius magis animalis, quam hominis partum, an, quia enixa est, prodesse ei debeat. Et magis est, ut hæc quoque parentibus prosint. Nec enim est, quod eis imputetur, quæ qualiter potuerunt, statutis obtemperaverunt. Neque id, quod fataliter accessit, matri damnum injungere debet.

Portus.

59. *Idem lib. 68. ad Edictum.*

Portus appellatus est conclusus locus, quo importantur merces, & inde exportantur, eaque nihilominus statio est conclusa, atque munita. Inde angiportum dictum est.

Possessio.

78. *Idem lib. 3. ad Plautium.*

Interdum proprietatem quoque verbum *possessionis* significat, sicut in eo, qui possessiones suas legasset, responsum est. *Vid. etiam* Fundus.

Postquam.

217. *JAVOLENUS lib. 1. ex Posterioribus Labeonis.*

Inter illam conditionem, *cum fari potuerit*, &, *postquam fari potuerit*, multum interest. Nam posteriorem scripturam uberiorem esse, constat. *At, cum fieri potuerit*, arctiorem, & id tantummodo tempus significari, quo primum fari possit.

Poteſtas.

215. *PAULUS lib. ſing. ad Leg. Fuſiam Caniniam.*

Poteſtatis verbo plura ſignificantur: in perſona magiſtratuum *imperium*: in perſona liberorum *patria poteſtas*: in perſona ſervi *dominium*: At, cum agimus de noxæ deditione cum eo, qui ſervum non defendit, præſentis corporis copiam, facultatemque ſignificamus. In lege Atinia in poteſtatem domini rem furtivam veniſſe videri, etſi ejus vindicandæ poteſtatem habuerit, Sabinus & Caſſius ajunt.

Pratum.

31. *ULPIANUS lib. 18. ad Edictum.*

Pratum eſt, in quo ad fructum percipiendum falce dumtaxat opus eſt, ex eo dictum, quod paratum ſit ad fructum capiendum.

Prædium.

96. *CELSUS lib. 25. Digeſtorum.*

§. 1. *Prædia* dicimus aliquorum eſſe, non utique communiter habentium ea, ſed vel alio aliud habente.

Præſtari.

71. *ULPIANUS lib. 70. ad Edictum.*

§. 1. Hæc verba, *His verbis recte præſtari*, hoc ſignificant, ne quod periculum, vel damnum ex ea re ſtipulator ſentiret.

Prævaricator.

212. *Idem lib. 1. de Adulteriis.*

Prævaricatores eos appellamus, qui cauſam adverſariis donant, & ex parte actoris in partem rei concedunt. A varicando enim prævaricatores dicti ſunt.

Pro-

Probrum.

42. *Idem lib. 57. ad Edictum.*

Probrum, & *opprobrium*, id est, probra quædam natura turpia sunt: quædam civiliter, & quasi more civitatis, ut puta: furtum, adulterium natura turpe est. Enimvero tutelæ damnari, hoc non natura probrum est, sed more civitatis. Nec enim natura probrum est, quod potest etiam in hominem idoneum incidere.

Projectum.

242. *JAVOLENUS lib. 2. ex Posterioribus Labeonis.*

§. 1. Inter *projectum*, & *immissum* hoc interesse, ait Labeo: quod *projectum* esset id, quod ita proveheretur, ut nusquam requiesceret, qualia mæniana, & suggrunda essent: *immissum* autem, quod ita fieret, ut aliquo loco requiesceret, veluti tigna, trabes, quæ immitterentur.

Pronunciatum. Statuere.

46. *ULPIANUS lib. 59. ad Edictum.*

Pronunciatum, & *statutum* idem potest. Promiscue enim & pronunciasse, & statuisse solemus dicere eos, qui jus habent cognoscendi.

Provinciales.

190. *Idem lib. 34. ad Edictum.*

Provinciales eos accipere debemus, qui in provincia domicilium habent: non eos, qui ex provincia oriundi sunt.

Proximus. Supremus.

92. *PAULUS lib. 7. Quæstionum.*

Proximus est, cui nemo antecedit. *Supremus* est, quem nemo sequitur.

Google

155. *LICINIUS RUFFINUS lib. 7. Regularum.*

Proximi appellatione etiam ille continetur, qui solus est.

162. *POMPONIUS lib. 2. ad Sabinum.*

In vulgari substitutione, qua ei, qui supremus moritur, heres substituitur, recte substitutus etiam unico intelligitur, exemplo XII. Tabularum, ex quibus proximus agnatus, & solus habetur.

Publicanus.

16. *CAJUS lib. 3 ad Edictum.*

Eum, qui vectigal populi Romani conductum habet, *publicanum* appellamus; nam publica appellatio in compluribus causis ad populum Romanum respicit: civitates enim privatorum loco habentur.

Publicum.

15. *ULPIANUS lib. 10. ad Edictum.*

Bona civitatis abusive *publica* dicta sunt. Sola enim ea publica sunt, quæ populi Romani sunt.

17. *Idem lib. 10. ad Edictum.*

Inter *publica* habemus non sacra, & religiosa, sed quæ publicis usibus destinata sunt. Sed si qua sunt civitatum, velut bona. Sed peculia servorum civitatum procul dubio publica habentur.

§. 1. *Publica vectigalia* intelligere debemus, ex quibus vectigal fiscus capit, quale est vectigal portus, vel venalium rerum; item salinarum & metallorum & picariarum.

112. *JAVOLENUS lib. 11. ex Cassio.*

Litus publicum est eatenus, qua maxime fluctus exæstuat. Idem juris est in lacu, nisi is totus privatus est.

Google

Puer.

163. *PAULUS lib. 2. ad Sabinum.*

§. 1. *Pueri* appellatione etiam puella ſignificatur. Nam & feminas puerperas appellant recentes ex partu, & græce παιδίον communiter appellatur.

204. *Idem lib. 2. Epitomarum Alfeni.*

Pueri appellatio tres ſignificationes habet. Unam, cum omnes ſervos pueros appellaremus. Alteram, cum puerum contrario nomine puellæ diceremus. Tertiam cum ætatem puerilem demonſtraremus.

Pupillus.

161. *ULPIANUS lib. 64. ad Sabinum.*

Non eſt *pupillus* qui in utero eſt.

239. *POMPONIUS lib. ſing. Enchiridii.*

Pupillus eſt, qui, cum impubes eſt, deſiit in patris poteſtate eſſe aut morte, aut emancipatione.

Q

Quanti erit, quanti eſſe paret,

179. *ULPIANUS lib. 51. ad Sabinum.*

Inter hæc verba: *Quanta ea res eſt*, vel *quanti eam rem eſſe paret*, nihil intereſt. In utraque enim clauſula placet, veram rei æſtimationem fieri.

Quanto minus.

150. *CAJUS lib. 9. ad Leg. Juliam, & Papiam.*

Si a te ſtipulatus fuero, *quanto minus a Titio conſecutus fuero, tantum dare ſpondes?* Non ſolet dubitari, quin, ſi nihil a Titio

P 4 fue-

fuero consecutus, totum debeat quod Titius debuerit.

Quanti paret esse.

193. *ULPIANUS lib.* 38 *ad Edictum.*

Hæc verba, *quanti ea rem paret esse*, non ad quod interest, sed ad rei æstimationem referuntur.

R

Rationes edere, & reddere.

89. *POMPONIUS lib.* 6. *ad Sabinum.*

§. 2. Inter *edere*, & *reddi rationes* multum interest, nec is, qui edere jussus sit, reliquum reddere debet. Nam & argentarius edere rationem videtur, etiamsi quod reliquum sit apud eum, non solvat.

Reddere.

94. *CELSUS lib.* 20. *Digestorum.*

Verbum *reddendi*, quanquam significatum habet retro dandi, recipit tamen & per se dandi significationem.

Reliqui.

95. *MARCELLUS lib.* 14. *Digestorum.*

Potest *reliquorum* appellatio & universos significare. *Vid.* Ceteri.

Recte restitui.

75. *ULPIANUS lib.* 80. *ad Edictum.*

Hæc verba in stipulatione posita, *eam rem recte restitui*, fructus continent. *Recte* enim verbum pro viri boni arbitrio est,

Repudium. Vid. Divortium.

Res

Res.

5. *PAULUS lib.* 2. *ad Edictum.*

Rei appellatio latior est quam *pecuniæ*, quæ etiam ea, quæ extra computationem patrimonii nostri sunt, continet, cum pecuniæ significatio ad ea referatur, quæ in patrimonio sunt.

23. *ULPIANUS lib.* 14. *ad Edictum.*

Rei appellatione & causæ, & jura continentur.

72. *PAULUS lib.* 80. *ad Edictum.*

Appellatione *rei* pars etiam continetur.

Restituere.

35. *Idem lib.* 17. *ad Edictum.*

Restituere autem is intelligitur, qui simul & causam actori reddit, quam is habiturus esset, si statim judicii accepti tempore res ei reddita fuisset, id est & usucapionis causam, & fructuum.

75. *PAULUS lib.* 52 *ad Edictum.*

Restituere is videtur, qui id restituit, quod habiturus esset actor, si controversia ei facta non esset.

81. *Idem lib.* 10. *ad Plautium.*

Cum prætor dicat, *ut opus factum restituatur*, etiam damnum datum actor consequi debet. Nam verbo *restitutionis* omnis utilitas actoris continetur.

246 *POMPONIUS lib.* 16. *Epistolarum.*

§. 1. *Restituit* non tantum qui solum corpus, sed qui omnem rem, conditionemque, reddita causa, præstat, & tota restitutio juris est interpretatio. *Vid.* Exhibere, & Recte.

Roma.

139. *ULPIANUS lib. 7 ad Legem Juliam, & Papiam*.

Ædificia Romæ fieri etiam ea videntur, quæ in continentibus Romæ ædificiis fiant.

147. *TERENTIUS CLEMENS lib. 3. ad Leg. Juliam, & Papiam*.

Qui in continentibus urbis nati sunt, Romæ nati intelliguntur. *Vid. etiam* Urbs. *Rustica familia*. Vid. *Urbana familia*.

Ruta cæsa.

241. *QUINTUS MUCIUS SCÆVOLA lib. singulari ὅρων*.

In rutis cæsis sunt ea, quæ terra non tenentur, quæque opere structili, tectoriove non continentur.

S.

Satisdatio.

61. *PAULUS lib. 65. ad Edictum*.

Satisdationis appellatione interdum etiam repromissio continebitur, qua contentus fuit is, cui satisdatio debebatur.

Servitus.

86. *CELSUS lib. 5. Digestor*.

Quid aliud sunt jura prædiorum, quam *prædia, qualiter se habentia*, ut bonitas, salubritas, amplitudo?

Servus.

40. *ULPIANUS lib. 56*.

§. 1. *Servi* appellatio etiam ad ancillam refertur.

181. *MODESTINUS lib. 9. Differentiar.*

§. 3. Servis legatis, etiam ancillis deberi, quidam putant, quasi commune nomen utrunque sexum contineat.

239 *POMPONIUS lib. singul. Enchiridii.*

§. 1. *Servorum* appellatio ex eo fluxit, quod imperatores nostri captivos vendere, ac per hoc servare, nec occidere solent.

Sequester.

110. *MODESTINUS lib. 6. Pandectarum.*

Sequester dicitur, apud quem plures eandem rem, de qua controversia est, deposuerunt, dictus ab eo, quod occurrenti, aut quasi sequenti eos, qui contendunt, committitur.

Sexus.

195. *ULPIANUS lib. 46 ad Edictum.*

Pronunciatio sermonis in sexu masculino ad utrumque sexum plerunque porrigitur.

Si quis.

1. *PAULUS lib. 1. ad Edictum.*

Verbum hoc, *si quis*, tam masculos, quam feminas, complectitur.

Socer, Socrus.

146 *TERENTIUS CLEMENS lib. 2. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Soceri, Socrus appellatione avum quoque, & aviam uxoris, vel mariti contineri, respondetur.

Soluto matrimonio.

240. *PAULUS ex libris sex, lib. 1. Imperialium sententiarum in cognitionibus prolatarum.*

Cum quærebatur, an verbum, *soluto matrimonio, dotem reddi*, non tantum divortium, sed & mortem contineret, hoc est, an de hoc quoque casu contrahentes sentiant? Et multi putabant, hoc sensisse; & quibusdam aliis contra videbatur. Secundum hoc motus Imperator pronunciavit, id actum eo pacto, ut nullo casu remaneret dos apud maritum.

Solutus.

48. *CAIUS lib. .... ad Edictum Prætoris urbani titulo, qui neque sequantur, neque ducantur.*

Solutum non intelligimus eum, qui, licet vinculis levatus sit, manibus tamen tenetur. Ac ne eum quidem intelligimus solutum, qui in publico sine vinculis servatur.

Solvendo esse.

114. *JAVOLENUS lib. 15. ex Cassio.*

Solvendo esse nemo intelligitur, nisi qui solidum potest solvere.

Solvere.

12. *ULPIANUS lib. 6. ad Edictum.*

§. 1. Minus solvit qui tardius solvit. Nam & tempore minus solvitur. *Vid. etiam* Creditor.

32. *PAULUS lib 24. ad Edictum.*

Minus *solutum* intelligetur, etiamsi nihil esset solutum.

117. *Idem lib. 9. Epistolarum.*

Non potest videri minus solvisse is, in quem amplioris summæ actio non competit.

176. *ULPIANUS lib.* 45 *ad Sabinum*.

Solutionis verbo satisfactionem quoque omnem accipiendam placet. Solvere dicimus eum, qui fecit, quod facere promisit.

Sorites. Vid. *Cavillatio*.

Spado.

128. *ULPIANUS lib.* 1. *ad Legem Juliam, & Papiam*.

Spadonum generalis appellatio est: quo nomine tam hi, qui natura spadones sunt, item thlibiæ, thlasiæ, sed & si quoi aliud genus spadonum est, continentur.

Speciosa persona.

100 *ULPIANUS lib.* 2. *de Officio Consulis*.

Speciosas personas accipere debemus *clarissimas* personas utriusque sexus: item eorum, quæ ornamentis *Senatoriis* utuntur.

Sponsio.

7. *PAULUS lib.* 2. *ad Edictum*.

Sponsio appellatur, non solum quæ per sponsi interrogationem fit, sed omnis stipulatio, promissioque

Statuere. Vid *Pronunciare*.

Stipendium.

27. *ULPIANUS lib.* 17. *ad Edictum*.

§. 1. *Stipendium* a stipe appellatum est, quod per stipes, i. e. modica æra colligatur. Idem hoc etiam *Tributum* appellari, Pomponius ait. Et sane appellatur ab intributione tributum: vel ex eo, quod militibus tribuatur.

Stipula.

30. *CAJUS lib.* 7. *ad Edictum provinciale*.

§. 1. *Stipula* illecta est spicæ in messe de-

deſectæ, necdum lectæ, quas ruſtici, cum vacaverint, colligunt.

Stragula. Vid. *Stratum*.

Stratum, ſtragula, victus.

45. *ULPIANUS lib.* 58. *ad Edictum*.

In stratum omne veſtimentum contineri quod injiciatur, Labeo, ait. Neque enim dubium eſt, quin ſtragula veſtis ſit omne pallium περίςρωμα. In victum ergo veſtem accipiemus, non ſtragula: in ſtratum omnem ſtragulam veſtem.

Subſignare.

39. *PAULUS lib.* 53. *ad Edictum*.

Subſignatum dicitur, quod aliquo ſubſcriptum eſt. Nam veteres ſubſignationis verbo pro ſubſcriptione uti ſolebant.

Sumptus.

202. *ALFENUS VARUS lib.* 2. *Digeſtor.*

Cum in teſtamento ſcriptum eſſet, ut heres in funere, aut in monumento dumtaxat aureos centum conſumeret, non licet minus conſumere. Si amplius vellet: licet; neqee ob eam rem contra teſtamentum facere videtur.

Supremus. Vid. *Proximus*.

Suum.

239. *POMPONIUS lib. ſingul. Enchiridii*.

§. 9. Verbum, *ſuum*, ambiguum eſt, utrum de toto, an de parte ſignificet. Et ideo qui jurat, ſuum non eſſe, adjicere debet, *neque ſibi commune eſſe*.

Sylva.

30. *CAJUS lib.* 7. *ad Edictum provinciale*.

Sylva cædua eſt (ut quidam putant), quæ

quæ in hoc habetur, ut cæderetur. Servius eam esse, quæ succisa rursus ex stirpibus, aut radicibus renascitur.

§. 5. *Pascua sylva* est, quæ pastui pecudum destinata est.

T.

Taberna.

183. *ULPIANUS lib. 28. ad Edictum.*

Tabernæ appellatio declarat omne utile ad habitandum ædificium, nempe ex eo, quod tabulis claudatur.

185. *Idem lib. 28. ad Edictum.*

Instructam autem tabernam sic accipimus, quæ & rebus, & hominibus ad negotiationem paratis constat.

Tabernaculum.

184. *PAULUS lib. 30. ad Edictum.*

Inde tabernacula, & contubernales dicti sunt. Vid. *Taberna.*

Ter enixa.

137. *Idem lib. 2. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Ter enixa videtur etiam quæ trigeminos peperit.

Telum.

233. *CAJUS lib. 1. ad Legem XII. Tabularum.*

§. 2. *Telum* vulgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur: sed tunc omne significatur, quod mittitur manu. Ita sequitur, ut & lapis, & lignum, & ferrum hoc nomine contineatur. Dictu mque ab eo, quod in longinquum mittitur, græca voce figuratum ἀπὸ τȣ̃ τηλȣ̃ id est, *ab eo, quod est longe*. Et hane significationem invenire possumus & in Græco nomine. Nam quod

nos telum appellamus, illi *βέλος* appellant, eoque nomine vulgo, quidem id significatur, quod (cum) mittitur manu, *ἀπὸ τοῦ βάλλεσθαι*, idest a *jaciendo*. Admonet nos Ξένοφῶν (id est *Xenophon*). Nam ita scribit: *καὶ τὰ βέλη ὁμόσε ἐφέρετο λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι πλεῖστοι τὲ καὶ λίθοι*, i. e. *Et tela simul ferebantur, hastæ, sagittæ, fundi, plurimi item lapides*. Et id quod ab arcu mittitur, Græcos quidem proprio nomine *τόξευμα* (i. e. *sagitta*) vocatur. Apud nos autem communi nomine telum appellatur.

Territorium.

239. *POMPONIUS lib. sing. Enchiridii*.

§. 8. *Territorium* est universitas agrorum intra fines cujusque civitatis, quod ab eo dictum quidam ajunt, quod magistratus ejus loci intra eos fines terrendi, id est summovendi, jus habet.

Tignum.

62. *CAJUS lib. 26. ad Edictum provinciale*.

Tigni appellatione in *Lege* XII. Tabularum omne genus materiæ, ex qua ædificia constant, significatur.

Titio. Vid. *Carbo*.

Transacta finita.

229. *PAULUS lib. sing. de Tacitis fideicommissis*.

Transacta, *finitave* intelligere debemus non solum quibus controversia fuit, sed etiam quæ sine controversia sunt possessa.

230.

230. *Idem. lib. singul. ad SCtum Orphitianum.*

Ut sunt judicio terminata, transactione composita, longioris temporis silentio finita.

Tributum. Vid. *Stipendium*.

Tugurium, Toga.

180. *POMPONIUS lib. 3. ad Sabinum.*

Tugurii appellatione omne ædificium, quod rusticæ magis custodiæ convenit, quam urbanis ædibus significatur.

§. 1. Ofilius ait, *tugurium* a *tecto*, tanquam *tegularium* esse dictum, ut *toga*, quod ea *tegamur*.

Tuum. Vid. *Meum*.

V

Vasa Vinaria.

206. *JULIANUS lib. 6. ex Minicio.*

Vasa vinaria proprie vasa torcularia esse placet: dolia autem, & serias tandiu in ea causa esse, quandiu vinum haberent: cum sine vino esse desinerent, in eo numero non esse, quoniam ad alium usum transferri possent, veluti si frumentum in his addatur. Eandem causam amphorarum esse, ut, cum vinum habeant, tum in vasis vinariis: cum inanes sint, tum extra numerum vinariorum sint, quia aliud in his addi possit.

Vectigal. Vid. *Publicum vectigal*.

Venditum. Vid. *Alienare*.

Ve-

Venenum.

236. *CAJUS lib.* 4. ad *Leg. XII. Tabularum*.

Qui *venenum* dicit, adiicere debet, utrum malum, an bonum. Nam & medicamenta venena sunt, quia eo nomine continetur, quod adhibitum naturam ejus, cui adhibitum esset, mutat, cum id, quod nos venenum appellamus, Græci *Φάρμακον*] dicunt. Apud illos quoque tam medicamenta, quam quæ nocent, hoc nomine continentur. Unde adjectione alterius nominis distinctio fit. Admonet nos summus apud eos poetarum Homerus. Nam sic ait:

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ τὲ λυγρά.

Venena multa quidem bona mixta, multa autem mala.

Venire diem. Vid. *Cedere diem*.

Venisse ad heredem.

165. *POMPONIUS lib.* 5. *ad Sabinum*.

Venisse ad heredem nihil intelligitur nisi deducto ære alieno.

Vestis.

127. *CALLISTRATUS lib.* 4. *de Cognitionibus*.

Vestis appellatione tam virilis, quam muliebris, & scenica, etiamsi tragica, aut citharædica sit, continetur.

Via.

157. *ÆLIUS GALLUS lib.* 1. *de Verborum, quæ ad jus pertinent, significatione*.

§. 1. Item *Via* est, sive semita, sive iter est.

Vi-

Victus.

43. *ULPIANUS lib. 58. ad Edictum.*

Verbo *Victus* continentur quæ esui, potuique cultuique corporis, quæque ad vivendum homini necessaria sunt. Vestem quoque victus habere vicem, Labeo ait.

44. *CAJUS lib. 22. ad Edictum provinciale.*

Et cetera, quibus tuendi curandive corporis nostri gratia utimur, ea appellatione significantur. *Vid. etiam* Stratum.

Vidua.

242. *JAVOLENUS lib. 2. ex Posterioribus Labeonis.*

§. 3. *Viduam* non solum eam, quæ aliquando nupta fuisset, sed eam quoque mulierem, quæ virum non habuisset, appellari, ait Labeo, quia vidua sic dicta est, quasi *vecors*, *vesanus*, qui sine corde, aut sanitate esset. Similiter viduam dictam esse, *sine duitate*.

Vinctus, Vincula.

216. *ULPIANUS lib. 1. ad Leg. Æliam Sentiam.*

Verum est, eum, qui in carcere clusus est, non videri, neque vinctum, neque in vinculis esse, nisi corpori ejus vincula sint adhibita.

224. *VENULEJUS lib. 7. Stipulationum.*

Vinculorum appellatione, vel privata, vel publica vincula significant: custodiæ vero tantum publicam custodiam.

Virilis.

145. *ULPIANUS lib. 10. ad Leg. Juliam, & Papiam.*

Vi-

Virilis appellatione interdum etiam totam hereditatem contineri, dicendum est.

Vitium. Vid. *Morbus*.

Vivere.

234. *CAJUS lib. 2. ad Leg. XII. Tabularum*.

§. 2 Verbum, *vivere*, quidam putant, ad cibum pertinere: sed Ofilius ad Atticum ait his verbis & vestimenta, & stramenta contineri. Sine his enim vivere neminem posse.

Voluntas.

219. *PAPINIANUS lib. 2. Responsorum*.

In conventionibus contrahentium voluntatem potius, quam verba spectari placuit. Cum igitur ea lege fundum vectigalem municipes locaverint, *ut ad heredem ejus, qui susceperit, pertineret*, jus heredum ad legatarium quoque transferri potuit.

Urbana familia.

166. *POMPONIUS lib. 2. ad Sabinum*.

Urbana familia, & *rustica* non loco, sed genere distinguitur. Potest enim aliquis dispensator non esse servorum urbanorum numero, veluti is, qui rusticarum rerum rationes disponset, ibique habitet, non multum abest à villico. Insularis autem urbanorum numero est. Videndum tamen est, ipse dominus quorum loco quemque habuerit. Quod ex numero familiæ, & vicariis apparebit.

210. *MARCELLUS lib. 7. Institutionum*.

Is, qui natus ex mancipiis urbanis, & missus est in villam nutriendus, in urbànis servis constituetur.

Ur-

Google

Urbana prædia.

198. *ULPIANUS lib. 2. de Omnibus Tribunalibus.*

Urbana prædia omnia ædificia accipimus, non solum ea, quæ sunt in oppidis, sed & si forte stabula sunt, vel alia meritoria in villis, & in vicis: vel si prætoria voluptati tantum deservientia, quia urbanum prædium non locus facit, sed materia. Proinde hortos quoque, si qui sunt in ædificiis constituti, dicendum sit, urbanorum appellatione contineri Plane si plurimum horti in reditu sunt, vinearii forte, vel etiam olitorii: magis hæc non sunt urbana.

Urbs.

2. *PAULUS lib. 1. ad Edictum.*

Urbis appellatio, muris. Romæ autem continentibus ædificiis finitur, quod latius patet.

87. *MARCELLUS lib. 12. Digestorum.*

Ut Alfenus ait: *Urbs est Romæ, quæ muro cingeretur*. Roma est etiam, qua continenti edificia essent. Nam Romam non muro tenus existimari, ex consuetudine quotidiana posse intelligi, cum diceremus, Romam nos ire, etiamsi extra urbem habitaremus.

239. *POMPONIUS lib. singulari Enchiridii.*

§. 6. *Urbs* ab *urbo* appellata est. *Urbare* est aratro definire. Et Varus ait, *urbum* appellari curvaturam aratri, quod in urbe condenda adhiberi solet.

Usu-

Uſuræ.

121. *Idem lib. 6 ad Quintum Mucium.*

Uſura pecuniæ, quam percepimus in fructu non eſt, quia non ex ipſo corpore, ſed ex alia cauſa eſt, id eſt nova obligatione.

Uſus. Vid. *Domus.*

de eo, qui eſt in Utero.

153. *TERENTIUS CLEMENS lib.* 11. ad *Legem Juliam, & Papiam.*

Intelligendus eſt mortis tempore fuiſſe, qui in utero relictus eſt.

231. *PAULUS lib. ſing. ad SCtum Tertullianum*

Quod dicimus, eum, qui naſci ſperatur, pro ſuperſtite eſſe, tunc verum eſt, cum de ipſius jure quæritur: aliis autem non prodeſt, niſi natis.

Tit. XVII.

De diverſis Regulis Juris antiqui.

A

Abundantia.

L. 94. *ULPIANUS lib.* 2. *Fideicommiſſ.*

Non ſolent, quæ abundant, vitiare ſcripturas.

Abſentia.

140. *Idem lib.* 56. *ad Edictum.*

Abſentia ejus, qui Reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque filiis damnoſa eſſe debet.

Acci-

Accipere.

13. *ULPIANUS lib. 19. ad Sabinum.*

Non videtur cepisse, qui per exceptionem a petitione removetur.

51. *CAJUS lib. 15. ad Edictum provinciale.*

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alii restituere.

115. *PAULUS lib. 10. ad Edictum.*

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse.

§. 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoveri.

Acquisitio.

18. *POMPONIUS lib. 6. ad Sabinum.*

Quæ legata mortuis nobis ad heredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus aliter, atque quod stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulantes omnimodo eis acquirimus, etiamsi liberatis nobis potestate domini, conditio existat.

Actio.

15. *PAULUS lib. 4. ad Sabinum.*

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

27. *POMPONIUS lib. 16. ad Sabinum.*

Nec ex prætorio, nec ex solemni jure privatorum conventione quicquam immutandum est, quamvis obligationum causæ pactione possint immutari & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem; quia actionum modus vel lege, vel per Prætorem introductus privatorum pactionibus non infirmatur, nisi

niſi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.

43. *ULPIANUS lib. 28. ad Edictum.*

§. 1. Quoties occurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet.

102. *Idem lib. 1. ad Edictum.*

§. 1. Ejus est actionem denegare, qui poſſit & dare.

112. *PAULUS lib. 8. ad Edictum.*

Nihil intereſt ipſo jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

123. *ULPIANUS lib. 14. ad Edictum.*

Nemo alieno nomine lege agere poteſt.

130. *Idem lib. 18. ad Edictum.*

Nunquam actiones, præſertim pœnales, de eadem re occurrentes, alia aliam conſumit.

156 *Idem lib. 70. ad Edictum.*

§. 1. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit.

204. *POMPONIUS lib. 28. ad Quintum Mucium.*

Minus eſt actionem habere, quam rem.

Actor.

41. *ULPIANUS lib. 26. ad Edictum.*

Non debet actori licere, quod reo non permittitur.

125. *CAJUS lib. 5. ad Edictum provinciale.*

Favorabiliores rei potius, quam actores habentur.

Actus

Actus legitimi.

77. *PAPINIANUS lib. 28. Quaestionum.*

Actus legitimi, qui recipiunt diem vel conditionem veluti mancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, servi optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem. Nonnunquam tamen actus supra scripti tacite recipiunt quae aperte comprehensa vitium adferunt. Nam, si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit. Quae si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actum.

Alire.

181. *PAULUS lib. 1. ad Vitellium.*

Si nemo subiit hereditatem, omnis vis testamenti solvitur.

Aequalitas hominum.

32. *ULPIANUS lib. 43. ad Sabinum.*

Quod attinet ad jus civile, servi pro nullis habentur. Non tamen & jure naturali, quia, quod ad jus naturale attinet, omnes homines aequales sunt.

Aequitas.

85. *PAULUS lib. 6. Quaestionum.*

§. 2. Quoties aequitas desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, justis decretis res temperanda est.

90. *Idem lib. 15. Quaestionum.*

In omnibus q'i'em, maxime tamen in jure aequitas spectanda sit. *Vid.* Solemnia.

Alienare.

26. *Idem lib. 30. ad Sabinum.*

Qui potest, invitis, alienare, multo magis, & ignorantibus, & absentibus, potest.

119. *Idem lib. 13. ad Edictum.*

Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

165. *Idem lib. 53. ad Edictum.*

Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam ejus voluntatem habendam.

205. *POMPONIUS lib. 29. ad Quintum Mucium.*

Plerunque fit, ut etiam ea, quæ nobis abire possint, proinde in eo statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent. Et ideo quod fisco obligamus & vindicare interdum, & alienare, & servitutem in prædio imponere possumus.

Alter.

73. *QUINTUS MUCIUS SCÆVOLA lib. sing. ὅρων*

§ 4. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest.

74. *PAPINIANUS lib. 1. Quæstionum.*

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

75. *Idem lib. 3. Quæstionum.*

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

Am-

by Google

Ambiguus sermo.

67. *JULIANUS lib. 87. Digestorum.*

Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum excipiatur, quæ rei gerendæ aptior est.

83. *PAULUS lib. 6. Quæstionum.*

In ambiguis pro dotibus respondere melius est.

96. *MARCIANUS lib. 12. Fideicommiss.*

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est ejus, qui eas protulisset.

172. *PAULUS lib. 5 ad Plautium.*

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est.

§. 1. Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit.

Amittere.

83. *PAPINIANUS lib. 2. Definitionum.*

Non videntur rem amittere, quibus propria non fuit.

Arbitrium tertii.

22. *ULPIANUS lib. 28. ad Sabinum.*

§. 1. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei judiciis confertur in arbitrium domini, vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitratu hoc habendum esse.

B.

Beneficium.

68. *Idem lib. singulari de Dotis repetitione.*

In omnibus causis id observatur, ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio,

Q 2 ibi,

ibi, deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Ubi vero genus actionis id desiderat: ibi ad quemvis persecutio ejus devenerit, non deficiat ratio auxilii.

69. *Idem lib. sing. de Assignatione Libertorum.*

Invito beneficium non datur.

191. *CELSUS lib. 33. Digestorum.*

Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi viventi Cæsar rescripserat, jam defuncto dedisse existimaretur, respondit, non videri sibi, Principem quod ei, quem vivere existimabat, concessisset, defuncto concessisse. Quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius æstimationem esse.

Bona fides.

136. *PAULUS lib. 18. ad Edictum.*

Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est.

Bonorum possessor.

117. *Idem lib. 11. ad Edictum.*

Prætor bonorum possessorem heredis loco in omni causa habet.

C.

Capere. Vid. *Accipere.*

Casus. Vid. *Culpa.*

Cavillatio.

65. *JULIANUS lib. 54. Digestorum.*

Ea est natura Cavillationis, quam Græci σωρίτην (id est, *acervalem syllogismum*) appellant, ut ab evidenter veris per bre-

breviſſimas mutationes diſputatio ad ea, quæ evidenter falſa ſunt, perducatur.

Cauſæ cognitio.

105. *PAULUS lib.* 1. *ad Edictum.*

Ubicunque cauſæ cognitio eſt, ibi Prætor deſideratur.

Cautio.

25. *POMPONIUS lib.* 11. *ad Sabinum.*

Plus cautionis in re eſt, quam in perſona.

Circumventio.

49. *ULPIANUS lib.* 35. *ad Edictum.*

Alterius circumventio alii non præbet actionem.

Clam. Vid. *Vis.*

Commodum.

10. *PAULUS lib.* 3. *ad Sabinum.*

Secundum naturam eſt, commoda cujusque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda.

Condemnare.

173. *Idem lib.* 6. *ad Plautium*

In condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt, damnantur, non totum, quod habent, extorquendum eſt: ſed & ipſarum ratio habenda eſt, ne egeant.

Conditio.

161. *ULPIANUS lib.* 77. *ad Edictum.*

In jure civili receptum eſt, quoties per eum, cujus intereſt, conditionem non impleri, fiat, quo minus impleatur, perinde haberi, ac ſi conditio impleta fuiſſet. Quod ad libertatem, ad legata, & ad heredum inſtitutiones perducitur. Quibus exemplis ſti-

pulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret.

169. *PAULUS lib. 2. ad Plautium.*

§. 1. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

Conjuncta verba.

110. *Idem lib. 6. ad Edictum.*

§. 3. Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum.

Consanguinitas.

8. *POMPONIUS lib. 4. ad Sabinum.*

Jura sanguinis nullo jure civili dirimi possunt.

Consensus,

116. *ULPIANUS lib. 11. ad Edictum.*

Nihil consensui tam contrarium est, qui & bonæ fidei judicia sustinet, quam vis, atque metus, quem comprobare contra bonos mores est.

§. 2. Non videntur qui errant consentire.

Consilium.

47. *Idem lib. 30. ad Edictum.*

Consilii non fraudulenti nulla obligatio est. Ceterum si dolus, & calliditas intercessit: de dolo actio competit.

75 *PAPINIANUS lib. 1. Quæstionum.*

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

Contractus.

19. *ULPIANUS lib. 24. ad Sabinum.*

Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus. Heredi

Google

redi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatariis contrahit. *Vid. etiam* Interpretatio & *ibidem L.* 34.

143. *Idem lib.* 62. *ad Edictum*.

Quod ipsis, qui contraxerunt, obstat; & successoribus eorum obstabit. *Vid.* Pupillus.

Contradictio.

188. *CELSUS lib.* 17. *Digestorum*.

Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est.

Conventio.

45. *Idem lib.* 30. *ad Edictum.*

§. 1. Privatorum conventio juri publico non derogat.

Creditor.

129. *PAULUS lib.* 21. *ad Edictum.*

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit.

Culpa.

23. *ULPIANUS lib.* 29. *ad Sabinum.*

Contractus quidam dolum malum dumtaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam. Dolum tantum depositum, precarium. Dolum, & culpam mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, item dotis datio, tutelæ, negotia gesta. (In his quidem & diligentia). Societas, & rerum communio & dolum, & culpam recipit. Sed hæc ita, nisi si quid nominatim convenit, vel plus, vel minus in singulis contractibus. Nam hoc servabitur, quod initio convenit, excepto eo, quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne

Q 4 do-

dolus præstetur. Hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est. Et ita utimur. Animalium vero casus, mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum, a nullo præstantur.

50. *PAULUS lib.* 79. *ad Edictum*.

Culpa caret qui scit, sed prohibere non potest.

36. *POMPONIUS lib.* 27. *ad Sabinum*.

Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti.

D.

Damnum.

151. *PAULUS lib.* 64. *ad Edictum*.

Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.

169. *Idem lib.* 2. *ad Plautium*.

Is damnum dat, qui jubet dare. Ejus vero nulla culpa est, cui parere necesse sit.

203. *POMPONIUS lib.* 8. *ad Quintum Mucium*.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

Dare.

167. *PAULUS lib.* 49. *ad Edictum*.

Non videntur data, quæ eo tempore quo dantur, accipientis non fiunt.

§. 1. Qui jussu judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet.

De-

Defendere.

52. *ULPIANUS lib. 44. ad Edictum*.

Non defendere videtur non tantum qui latitat, sed is, qui præsens negat, se defendere, aut non vult suscipere actionem.

155. *Idem lib. 70. ad Edictum*.

Invitus nemo rem cogitur defendere.

166. *PAULUS lib. 48. ad Edictum*.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Definitio.

202. *JAVOLENUS lib. 11. Epistolarum*.

Omnis definitio in jure civili periculosa est. Parum est enim, ut non subverti posset.

Delictum.

134. *ULPIANUS lib. 21. ad Edictum*.

§. 1. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

136 *PAULUS lib. 18. ad Edictum*.

Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est.

Deportatio.

97. *HERMOGENIANUS lib. 3. Juris Epitomarum*.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perveniunt.

Destinatio.

76. *PAPINIANUS lib. 24. Quæstionum*.

In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera, & recta scientia perfici possunt.

Deterioratio.

74. *PAPINIANUS lib.* I. *Quæstionum.*
Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Doli exceptio.

19. *ULPIANUS lib.* 24. *ad Sabinum.*
§. I. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.

Dolus.

55. *CAJUS lib.* 2. *de Testamentis ad Edictum urbicum.*
Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur.

131. *PAULUS lib.* 21. *ad Edictum.*
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur, quia pro possessione dolus est.

157. *ULPIANUS lib.* 71. *ad Edictum.*
§. I. Semper qui dolo fecit, quo minus haberet, pro eo habendus, ac si haberet.

173. *PAULUS lib.* 6. *ad Plautium.*
§. 3. Dolo facit qui petit quod redditurus est.

198. *JAVOLENUS lib.* 13. *ex Cassio.*
Neque in interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, sive solvendo est, sive non est. *Vid. etiam* Culpa, *item* Circumventio.

Dominium.

11. *POMPONIUS lib.* 5. *ad Sabinum.*
Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

159. *PAULUS lib.* 7. *ad Edictum.*
Non, ut ex pluribus causis deberi nobis idem

Google

idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse.

Domus.

61. *ULPIANUS lib 3. Opinionum.*.

Domum suam reficere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet

103. *PAULUS lib. 1. ad Edictum.*

Nemo de domo sua extrahi debet.

Donatio.

81. *PAPINIANUS lib. 9. Responsorum.*

Donari videtur, quod, nullo jure cogente, conceditur.

163. *ULPIANUS lib. 55. ad Edictum.*

Cujus est donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus est. *Vid.* Alienare.

Dubius.

56. *CAJUS lib. 3. de Legatis ad Edictum urbicum.*

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

81. *PAPINIANUS lib. 3. Responsorum.*

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, jus commune non lædunt.

192. *MARCELLUS lib. 29. Digestorum.*

§. 1. In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius.

E

Edictum.

57. *ULPIANUS lib. 1. ad Edictum.*

Qui, vetante prætore, fecit, hic adversum Edictum proprie fecisse dicitur.

Effectus.

148. *PAULUS lib. 16. Brevis Edicti.*

Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent.

Electio.

200. *JAVOLENUS lib. 7. Epistolarum*

Quoties nihil sine captione investigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis.

Emptor.

156. *ULPIANUS lib. 70. ad Edictum.*

§. 3. Plerunque emptoris eadem caussa esse debet circa petendum, ac defendendum, quæ fuit auctoris.

Error.

92. *SCÆVOLA lib. 5. Responsorum.*

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset: nihil nocere, quo minus & reus, & fidejussor teneatur.

116. *ULPIANUS lib. 11. ad Edictum.*

§. 2. Non videntur qui errant consentire.

Evincere.

190. *CELSUS lib. 24. Digestorum.*

Quod evincitur, in bonis non est.

Exceptio.

13. *Idem lib. 19. ad Sabinum.*

Non videtur cepisse, qui per exceptionem a petitione removetur.

43. *Idem lib. 28. ad Edictum.*

Nemo ex his, qui negant, se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impedit.

§. 1.

§. 1. Quoties occurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet.

66. *JULIANUS lib. 60. Digestorum*.

Marcellus: Desinit debitor esse is, qu nactus est exceptionem justam, nec ab æqui tate naturali abhorrentem.

Exigere.

57. *CAJUS lib. 18. ad Edictum provinciale.*

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

Expressum.

195. *MODESTINUS lib. 7. Differentiarum.*

Expressa nocent, non expressa non nocent.

Expromissor.

110. *PAULUS lib. 6. ad Edictum.*

§. 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cum satisdatione.

F

Facere.

121. *PAULUS lib. 13. ad Edictum.*

Qui non facit quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ non facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere jussus est.

Factum.

31. *ULPIANUS lib. 42. ad Sabinum.*

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere. Quod enim impossibile est neque pacto, neque stipulatione po-

poteſt comprehendi, ut utilem actionem, aut factum efficere poſſit.

39. *POMPONIUS lib.* 32. *ad Sabinum*.

In omnibus cauſis pro facto accipitur id, in quo per alium moræ ſit, quo minus fiat.

155. *PAULUS lib.* 65. *ad Edictum*.

Factum cuique ſuum, non adverſario, nocere debet.

Femina.

2. *ULPIANUS lib.* 1. *ad Sabinum*.

Feminæ ab omnibus officiis civilibus, vel publicis remotæ ſunt, & ideo nec judices eſſe poſſunt, nec magiſtratum gerere, nec poſtulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores exiſtere.

Fraus.

79. *PAPINIANUS lib.* 32. *Quæſtionum*.

Fraudis interpretatio ſemper in jure civili non ex eventu duntaxat, ſed ex conſilio quoque deſideratur.

78. *Idem lib.* 31. *Quæſtionum*.

Generaliter, cum de fraude diſputatur, non quid habeat actor, ſed quid per adverſarium habere non potuerit, conſiderandum eſt.

134. *ULPIANUS lib.* 21. *ad Edictum*.

Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore: ſed cum quid de bonis diminuitur.

146. *Idem lib.* 66. *ad Edictum*.

Quod quis, dum ſervus eſt, egit, proficere libero facto non poteſt.

Fru-

Fructus.

72. *JAVOLENUS lib. 3. ex Posterioribus Labeonis.*

Fructus rei est vel pignori dare licere.

Furiosus.

40. *POMPONIUS lib. 34. ad Sabinum.*

Furiosi, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est.

134. *PAULUS lib. 16. ad Edictum.*

§. 1. Furiosus absentis loco est, & ita Pomponius libro primo Epistolarum scribit. *Vid. etiam* Pupillus.

G

Genus.

80. *PAPINIANUS lib. 33. Quæstionum.*

In toto jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

147. *CAJUS lib. 24. ad Edictum provinciale.*

Semper specialia generalibus insunt.

Gladii potestas.

70. *ULPIANUS lib. 1. de Offic. Proconsulis.*

Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cujus alterius coercitionis, ad alium transferre.

H

Habere desinere.

208. *PAULUS lib. 3. ad Legem Juliam, & Papiam.*

Non potest videri desiisse habere qui nunquam habuit.

6. *ULPIANUS lib. 7. ad Sabinum*.

Non vult heres esse qui ad alium tranſferre voluit hereditatem.

7. *POMPONIUS lib. 7. ad Sabinum*.

Jus noſtrum non patitur, eundem in paganis & teſtato, & inteſtato deceſſiſſe, earumque rerum naturaliter inter ſe pugna eſt (teſtatus, & inteſtatus.)

38. *Idem lib. 29. ad Sabinum*.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debeat: ita nec lucrum facere, ſi quid ex ea re ad eum perveniſſet.

59. *ULPIANUS lib. 3. Diſputationum*.

Heredem ejuſdem poteſtatis, jurisque eſſe, cujus fuit defunctus conſtat.

62. *JULIANUS lib. 6. Digeſtorum*.

Hereditas nihil aliud eſt, quam ſucceſſio in univerſum jus, quod defunctus habuit.

111. *CAJUS lib. 2. ad Edictum provinciale*.

§. 1. In heredem non ſolent actiones tranſire, quæ pœnales ſunt ex maleficio, veluti furti, damni injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

120. *PAULUS lib. 12. ad Edictum*.

Nemo plus commodi heredi ſuo relinquit, quam ipſe habuit.

127. *Idem lib. 26. ad Edictum*.

Cum Prætor in heredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit, ſufficit, ſi vel momento ad eum perveniſſet ex dolo defuncti.

128. *Idem lib. 19. ad Edictum*.

§. 1. Hi, qui in univerſum jus ſuccedunt, heredis loco habentur.

138.

138. *Idem lib. 27. ad Edictum.*

Omnis hereditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur.

141. *Idem lib. 54. ad Edictum.*

§. 1. Uni duo pro solido heredes esse non possunt.

152. *ULPIANUS lib. 79. ad Edictum.*

§. 3. In contractibus, quibus doli præstatio, vel bona fides inest, heres in solidum tenetur.

157. *Idem lib. 71. ad Edictum.*

§. 2. In contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt, non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, hoc est unusquisque pro ea parte, qua heres est.

193. *CELSUS lib. 38. Digestorum.*

Omnia fere jura heredum perinde habentur, ac si continuo sub tempus mortis heredes extitissent.

194. *MODESTINUS lib. 6. Differentiarum.*

Qui per successionem, quamvis longissimam, defuncto heredes extiterunt, non minus heredes intelliguntur, quam qui principaliter heredes existunt.

Honestum.

144. *PAULUS lib. 62. ad Edictum.*

Non omne, quod licet, honestum est.

197. *MODESTINUS lib. sing. de Ritu nuptiarum.*

Semper in conjunctionibus non solum quid liceat, considerandum est, sed quid honestum sit.

Inde-

I

Indebitum.

53. *PAULUS lib.* 42. *ad Edictum*.

Cujus per errorem dati repetitio eſt, ejus conſulto dati donatio eſt.

84. *Idem lib.* 3. *Quæſtionum*.

Cum amplius ſolutum eſt, quam debebatur, cujus pars non invenitur, quæ repeti poſſit, totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione.

Infamia.

104. *ULPIANUS lib.* 2. *ad Edictum*.

Si in duabus actionibus alibi ſumma major, alibi infamia eſt, præponenda eſt cauſa æſtimationis. Ubi autem æquiparant famoſa judicia, etſi ſummam imparem habent, pro paribus accipienda ſunt.

Ignorantia.

42 *CAJUS lib.* 9. *ad Edictum provinciale*.

Qui in alterius locum ſuccedunt juſtam habent cauſam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur. Fidejuſſores quoque non minus, quam heredes, juſtam ignorantiam poſſunt allegare. Hæc etiam de herede dicta ſunt, ſi cum eo ageretur: non etiam ſi agat. Nam plane qui agit, certus eſſe debet, cum ſit in poteſtate ejus, quando velit experiri; & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere.

177. *PAULUS lib.* 15. *Plautium*.

§. 1. Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat cauſam, cur non debeat petere.

In-

Incommodum. Vid. *Commodum.*

Imaginaria Venditio.

16. *ULPIANUS lib.* 21. *ad Sabinum.*

Imagiuaria venditio non est, pretio accedente.

Imperitia.

132. *CAJUS lib.* 7. *ad Edictum provinciale.*

Imperitia culpæ annumeratur.

Impossibile.

135. *ULPIANUS lib.* 13 *ad Edictum.*

Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.

185. *CELSUS lib.* 8. *Digestorum.*

Impossibilium nulla obligatio est. *Vid. etiam* Factum, & ibidem L. 31.

188. *Idem lib.* 17. *Digestorum.*

§. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

Impubes.

2. *ULPIANUS lib.* 1. *ad Sabinum.*

§. 1. Item impubes omnibus officiis civilibus debet abstinere.

Initium.

85. *PAULUS lib.* 6. *Quæstionum.*

§. 1. Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt.

non Intelligibilis.

73. *QUINTUS MUCIUS SCÆVOLA lib. sing.* ὅρων.

§. 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent.

Intereſſe.

24. *PAULUS lib. 5. ad Sabinum.*

Quatenus cujus interſit, in facto, non in jure conſiſtit.

Interpretatio contractuum.

33. *ULPIANUS lib. 45. ad Sabinum.*

Semper in ſtipulationibus, & in ceteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt, aut, ſi non appareat, quid actum eit, erit conſequens, ut id ſequamur, quod in regione, in qua actum eſt, frequentatur. Quid ergo, ſi neque regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id, quod minimum eſt, redigenda ſumma eſt. *Vid. etiam Dubius:*

Invitus.

156. *Idem lib. 70. ad Edictum.*

§. 4 Quod cuique pro eo præſtatur, invito non tribuitur.

Ira.

48. *PAULUS lib. 35. ad Edictum.*

Quicquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeverantia apparuit, judicium animi fuiſſe. Ideoque brevi reverſa uxor nec divertiſſe videtur.

Judex.

170. *Idem lib. 4. ad Plautium.*

Factum a judice, quod ad officium ejus non pertinet, ratum non eſt.

Jure ſuo uti.

55. *CAJUS lib. 2. de Teſtamentis ad Edictum urbicum.*

Nullus videtur dolo facere, qui ſuo jure utitur.

Jus

Jus publicum.

116. *ULPIANUS lib. 11. ad Edictum.*

§. 1. Non capitur, qui jus publicum sequitur.

Jus singulare.

141. *PAULUS lib. 54. ad Edictum.*

Quod contra rationem juris receptum est, non debet produci ad consequentia.

L.

Legatum.

160. *ULPIANUS lib. 76. ad Edictum.*

§. 2. Absurdum est, plus juris habere eum, cui legatus sit fundus: quam heredem, aut ipsum testatorem, si viveret.

Libellus.

71. *Idem lib. 2. de Officio Proconsulis.*

Omnia, quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

Liberalitas.

28. *Idem lib. 36. ad Sabinum.*

Divus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere possunt, condemnandos.

Libertas.

20. *POMPONIUS lib. 7. ad Sabinum.*

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit.

106. *PAULUS lib. 2. ad Edictum.*

Libertas inæstimabilis res est.

122. *CAJUS lib. 5. ad Edictum provinciale.*

Li-

Libertas omnibus rebus favorabilior eſt.

146. *PAULUS lib. 26. ad Edictum.*

Quod quis, dum ſervus eſt, agit: proficere libero facto non poteſt

176. *Idem lib. 13. ad Plautium.*

§. 1. Infinita æſtimatio & libertatis, & neceſſitudinis.

Licitum. Vid. *Honeſtum.*

Litis conteſtatio.

86. *Idem lib. 7. Quæſtionum.*

Non ſolet deterior conditio fieri eorum, qui litem conteſtati ſunt, quam ſi non: ſed plerumque melior.

87. *Idem lib. 13. Quæſtionum.*

Nemo enim in perſequendo deteriorem cauſam, ſed meliorem facit. Denique poſt litem conteſtatam heredi quoque proſpiceretur, & heres tenetur ex omnibus cauſis.

Locupletatio.

126. *ULPIANUS lib. 15. ad Edictum*

§. 1. Locupletior non eſt factus, qui libertum acquiſiverit.

Lucrum.

98. *HERMOGENIANUS lib. 5. Juris Epitomarum.*

Quoties utriuſque cauſa lucri ratio vertitur, is præferendus eſt, cujus in lucrum cauſa tempore præcedit.

126. *ULPIANUS lib. 15. ad Edictum.*

§. 2. Cum de lucro duorum quæratur, melior eſt cauſa poſſidentis.

149. *Idem lib. 67. ad Edictum.*

Ex qua perſona quis lucrum capit, ejus factum præſtare debet.

206. *POMPONIUS lib. 9. ex Variis Lectionibus.*

Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem.

M.

Magistratus.

176. *PAULUS lib. 13. ad Plautium.*

Non est singulis concedendum quod per magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi.

199. *JAVOLENUS lib. 6. Epistolarum.*

Non potest dolo carere qui imperio magistratus non paruit.

Mandatum.

60. *ULPIANUS lib. 10. Disputationum.*

Semper qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit quod gestum est, obstringitur mandati actione.

152. *Idem lib. 69. ad Edictum.*

§. 1. Deiicit, & qui mandat.

§. 2. In maleficiis ratihabitio mandato comparatur.

Mensis.

101. *PAULUS lib. singul. de Cognitionibus.*

Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est. Ita enim & Imperator Antoninus cum divo patre suo rescripsit.

Minus.

21. *ULPIANUS lib. 27. ad Sabinum.*

Non debet, cui plus licet, quod minus est non licere. *Mora.*

3

tion

natt
Duc
quo
bus
lia
alte
quæ
ean,

[illegible] provo-

[illegible] ubi

[illegible] Quod

[illegible] servatur

[illegible] ium est,

[illegible] ammen-

[illegible] opus est,

[illegible] quidem &

dig
no

[illegible] vere gen-

[illegible] ſumus,

sec
su
&

[illegible] ſunt,

[illegible]

Nolle.

3. *ULPIANUS lib.* 3. *ad Sabinum.*

Ejus est non nolle, qui potest velle.

Nullius.

182. *PAULUS lib.* 3. *ad Vitellium.*

Quod nullius esse potest, id, ut alicujus fieret, nulla obligatio valet efficere.

Nuptiæ.

30. *ULPIANUS lib.* 36. *ad Sabinum.*

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

O

Obligatio.

14. *POMPONIUS lib.* 5. *ad Sabinum.*

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.

22. *ULPIANUS lib.* 28. *ad Sabinum.*

In personam servilem nulla cadit obligatio. *Vid.* Pactum.

27. *POMPONIUS lib.* 16. *ad Sabinum.*

Nec ex prætorio, nec ex solemni jure privatorum conventione quicquam immutandum est, quamvis obligationum causæ pactione possint immutari & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem, quia actionum modus vel lege, vel per Prætorem introductus privatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.

35. *ULPIANUS lib.* 48. *ad Sabinum.*

Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est. Ideo

verborum obligatio verbis tollitur: nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſolvitur.

100. *CAJUS lib.* 1. *Regularum.*

Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

153. *PAULUS lib.* 65. *ad Edictum.*

Fere quibuſcunque modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, cum, quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla poſſeſſio acquiri, niſi animo, & corpore poteſt: ita nulla amittitur, niſi in qua utrunque in contrarium actum.

159 *PAULUS lib.* 7. *ad Edictum.*

Non, ut ex pluribus cauſis deberi nobis idem poteſt, ita ex pluribus cauſis idem poſſit noſtrum eſſe.

171. *Idem lib.* 4. *ad Plautium.*

Nemo ideo obligatur, quia recepturus eſt ab alio quod præſtiterit.

Obligatio individua.

192. *MARCELLUS lib.* 29. *Digeſtorum.*

Ea, quæ in partes dividi non poſſunt, ſolida a ſingulis heredibus debentur.

Obſcurus.

9. *ULPIANUS lib.* 15. *ad Sabinum.*

Semper in obſcuris quod minimum eſt ſequimur.

41. *Idem lib.* 26. *ad Edictum.*

§. 1. In re obſcura melius eſt favere repetitioni, quam adventitio lucro.

114. *PAULUS lib.* 9. *ad Edictum.*

In obſcuris inſpici ſolet quod veriſimilius eſt, aut quod plerunque fieri ſolet.

168. *Idem lib.* 2. *ad Plautium.*

Capienda occaſio eſt, quæ præbet benignius reſponſum.

§. 1. Quod factum eſt, cum in obſcuro ſit, ex affectione cujusque capit interpretationem.

170. *Idem lib.* 16 *ad Plautium.*

In obſcura voluntate manumittentis favendum eſt libertati.

P

Pars. Vid. *Totum.*

Pars major.

160. *ULPIANUS lib.* 76. *ad Edictum.*

§. 1. Refertur ad univerſos, quod publice fit per majorem partem.

Pactum. Vid. *Obligatio* & ibidem *L.* 27.

Peculium.

58. *Idem lib.* 2. *Diſputationum.*

Ex pœnalibus cauſis non ſolet in patrem de peculio actis dari.

93. *MARCIANUS lib.* 1. *Fideicommiſſorum.*

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipiſci poſſeſſionem rei peculiaris videtur.

Pecuniaria cauſa. Vid. *Infamia.*

Permutatio.

123. *ULPIANUS lib.* 14. *ad Edictum.*

§. 1. Temporaria permutatio jus provinciæ non innovat.

Quatenus pervenit.

137. *PAULUS lib.* 20. *ad Edictum.*

Cum prætor in heredem dat actionem, R 2 qua-

quatenus ad eum pervenit, sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex dolo defuncti.

Pignus.

72. *JAVOLENUS lib. 3. ex Posterioribus Labeonis.*

Fructus rei est vel pignori dare licere.

158. *CAJUS lib. 26. ad Edictum provinciale.*

Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Plus.

21. *ULPIANUS lib. 27. ad Sabinum.*

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.

110. *PAULUS lib. 6. ad Edictum.*

In eo, quod plus est, semper inest & minus.

Pœna.

154. *PAULUS lib. 70. ad Edictum.*

§. 1. Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit.

Pœnalia judicia.

108. *Idem lib. 4. ad Edictum.*

Fere in omnibus pœnalibus judiciis & ætati, & imprudentiæ succurritur.

111. *CAJUS lib. 2. ad Edictum provinciale.*

§. 1. In heredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

155.

155. *PAULUS lib.* 65. *ad Edictum.*

§. 3. In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

164. *Idem lib.* 51. *ad Edictum.*

Pœnalia judicia semel accepta in heredes transmitti possunt.

Posse.

174. *Idem lib.* 8. *ad Edictum.*

Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur.

Possessor.

128. *Idem lib.* 19. *ad Edictum.*

In pari causa possessor potior haberi debet.

131. *Idem lib.* 21. *ad Edictum.*

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur, quia pro possessione dolus est.

150. *ULPIANUS lib* 68. *ad Edictum.*

Parem esse conditionem oportet ejus, qui quid possideat, vel habeat: atque ejus, cujus dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet.

153. *Vid.* Obligatio & *ibid. L.* 153.

154. *PAULUS lib.* 70. *ad Edictum.*

Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa, sicut fit, cum de dolo excipitur petitoris. Neque enim datur talis replicatio

petitori, *Aut si rei quoque in ea re dolo actum sit*.

Poſſeſſor bonæ fidei.

137. *ULPIANUS lib. 25. ad Edictum*.
Qui auctore judice comparavit, bonæ fidei poſſeſſor eſt.

Prædo.

126. *Idem lib. 15. ad Edictum*.
Nemo prædo eſt, qui pretium numeravit.

Prægnans uxor.

187. *CELSUS lib. 16. Digeſtorum*.
Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur ſine liberis deceſſiſſe.

Principalis cauſa.

129. *PAULUS lib. 21. ad Edictum*.
§. 1. Cum principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent.

178. *Idem lib. 15. ad Plautium*.
Cum principalis cauſa non conſiſtat, plerumque ne ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent.

Privilegium.

196. *MODESTINUS lib. 8. Regularum*.
Privilegia quædam cauſæ ſunt, quædam perſonæ; & ideo quædam ad heredem tranſmittuntur, quæ cauſæ ſunt: quæ perſonæ ſunt, ad heredem non tranſeunt.

Prodigus. *Vid*. Furioſus.
& ibid. L. 40.

Pro-

Prohibere.

109. *PAULUS lib. 5. ad Edictum.*

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere (non) potest.

Pupillus.

5. *Idem lib. 2. ad Sabinum.*

In negotiis contrahendis alia causa habita est furioſorum: alia eorum, qui fari possunt, quamvis actum rei non intelligerent. Nam furioſus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia, auctore tutore, agere potest.

110. *Idem lib. 6. ad Edictum.*

§. 2. Pupillus pati posse non intelligitur.

111. *CAJUS lib. 2. ad Edictum provinciale.*

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi, & injuriæ faciendæ.

180. *CELSUS lib. 13. Digestorum.*

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate, creditur, Nam quod animi judicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

R

Raro.

64. *JULIANUS lib. 29 Digestorum.*

Ea, quæ raro accidunt, non temere in agendis negotiis computantur.

Ratihabitio.

152. *ULPIANUS lib. 69. ad Edictum.*

§. 2. In maleficiis ratihabitio mandato comparatur.

Regula.

1. *PAULUS lib.* 16. *ad Plautium.*

Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat, non (ut) ex regula jus sumatur, sed ex jure, quod est, regula fiat. Per regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectio est, quæ simul, cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum.

Repudiare.

174. *Idem lib.* 8. *ad Plautium.*

§. 1. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

Res judicata.

207. *ULPIANUS lib.* 1. *ad Legem Juliam, & Papiam.*

Res judicata pro veritate accipitur.

Restituere.

173. *PAULUS lib.* 6. *ad Plautium.*

§ 1. Cum & verbum, *restituas*, lege invenitur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi.

Reus. Vid. *Actor.*

S.

Servitus.

209. *ULPIANUS lib* 4. *ad Legem Juliam, & Papiam.*

Servitutem mortalitati fere comparamus.

Servus.

22. In personam servilem nulla cadit obligatio. 107.

107. *CAJUS lib. 1. ad Edictum provinciale.*
Cum servo nulla actio est.

133. *Idem lib. 8. ad Edictum provinciale.*
Melior conditio nostra per servos fieri potest: deterior fieri non potest.

157. *ULPIANUS lib. 71. ad Edictum.*
Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, ignoscitur servis, si vel dominis, vel his, qui vice dominorum sunt (veluti tutoribus, & curatoribus), obtemperaverint.

175. *PAULUS lib. 11. ad Plautium.*
In his, quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, servus intervenire non potest.

211. *Idem lib. 69. ad Edictum.*
Servus reipublicæ causa abesse non potest. *Vid. etiam Æqualiter, & ibidem L. 32.*

Socius.

47. *ULPIANUS lib. 30. ad Edictum.*
§. 1. Socii mei socius meus socius non est.

Solvendo esse.

95. *Idem lib. 6. Fideicommissorum.*
Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.

Solvere.

99. *VENULEJUS lib. 12. Stipulationum.*
Non potest improbus videri qui ignorat, quantum solvere debeat.

180. *PAULUS lib. 17. ad Plautium.*
Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset.

162. *ULPIANUS lib. 55. ad Edictum.*
Cujus eſt donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus eſt.

Sorites. Vid. *Cavillatio.*

Species. Vid. *Genus.*

Sublatio obligationis.

100. *CAJUS lib. 1. Regularum.*
Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

Succeſsio.

89. *PAULUS lib. 10. Quæſtionum.*
Quandiu poſſit valere teſtamentum, tandiu legitimus non admittitur.

91. *Idem lib. 17. Quæſtionum.*
Quoties duplici jure defertur alicui ſucceſſio, repudiato novo jure, quod ante defertur, ſupererit vetus.

Succeſſor.

156. *ULPIANUS lib. 70. ad Edictum.*
§. 2. Cum quis in alius locum ſucceſſerit, non eſt æquum ei nocere hoc, quod adverſus eum nocuit, in cujus locum ſucceſſit.

175. *PAULUS lib. 11. ad Plautium.*
§. 1. Non debeo melioris conditionis eſſe, quam auctor meus, a quo jus in me tranſit.

177. *Idem lib. 14. ad Plautium.*
Qui in jus domini, vel alterius ſuccedit, jure ejus uti debet.

Tacet.

T

Tacet.

142. *Idem lib.* 56. *ad Edictum.*

Qui tacet, non utique fatetur, sed tamen verum est, eum non negare.

Tacitum. Vid. *Actus legitimus.*

Tempus.

17. *ULPIANUS lib.* 23. *ad Sabinum.*

Cum tempus in testamento adjicitur, credendum est, pro herede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris, sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.

144. *PAULUS lib.* 62. *ad Edictum.*

§. 1. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

186. *CELSUS lib.* 12. *Digestor.*

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolvi possit. Et cum solvendi tempus obligationi additur, nisi eo praeterito, peti non potest.

Testamentum.

12. *PAULUS lib.* 3. *ad Sabinum.*

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.

201. *JAVOLENUS lib.* 10. *Epistolarum.*

Omnia, quae ex testamento proficiscuntur, ita statim eventus capiunt, si initium quoque sine vitio ceperint.

Testatus, & intestatus. Vid. *Heres*, & ibidem *L.* 7.

Timor.

184. *CELSUS lib. 7. Digestorum,*
Vani timoris justa excusatio non est.

Totum.

113. *CAJUS lib. 3. ad Edictum provinciale.*
In toto & pars continetur.

Translatio.

54. *ULPIANUS lib. 46. ad Edictum.*
Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet.

Tutela.

73. *QUINTUS MUCIUS SCÆVOLA*
libro sing. ὅρων
Quo tutela redit, eo hereditas pervenit, nisi cum feminæ heredes intercedunt.

§. 1. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis heredibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset.

V

Velle.

3. *ULPIANUS lib. 3. ad Sabinum.*
Ejus est non nolle, qui potest velle.

4. *Idem lib. 6. ad Sabinum.*
Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.

Vendere.

160. *ULPIANUS lib. 76. ad Edictum.*
Aliud est vendere: aliud vendenti consentire.

Vis.

Vis.

73. *QUINTUS MUCIUS SCAEVOLA lib. sing.* ὅρων.

§. 2. Vi factum id videtur esse, qua de re quis, cum prohibetur, fecit clam; quod quisque cum controversiam haberet, habiturumve se putaret, fecit.

152. *ULPIANUS lib. 69. ad Edictum.*

Hoc jure utimur, ut quicquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis privatæ crimen incidat.

155. *PAULUS lib. 65. ad Edictum.*

§. 1. Non videtur vim facere qui jure suo utitur, & ordinaria actione experitur.

Vitiosum.

29. *Idem lib. 8. ad Sabinum.*

Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.

210. *LICINIUS RUFFINUS lib. 2. Regularum.*

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.

Usucapio.

118. *ULPIANUS lib. 12. ad Edictum.*

Qui in servitute est, usucapere non potest, Nam, cum possideatur, possidere non videtur.

Usus Rei alienæ.

45. *Idem lib. 30. ad Edictum.*

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest.

FINIS.

INDEX PRIOR.

Rubricas titulorum juxta seriem alphabeticam continens.

A

De Abigeis. XLVII. 14
De Acceptilatione. XLVI. 4
De Accusationibus, & inscriptionibus. XLVIII. 2
De Acquirenda, vel amittenda hereditate. XXIX. 2
De Acquirenda, vel amittenda possessione. XLI 2
De Acquirendo rerum Dominio. XLI. 1
De Actione rerum amotarum. XXV. 2
De Actionibus empti & venditi. XIX. 2
De Ademptione libertatis. XL. 6
Ad exhibendum. X. 4
De Adimendis, vel transferendis legatis, vel fideicommissis. XXXIV. 4
Ad legem Aquiliam. IX. 2
Ad legem Corneliam de falsis, & de SCto Liboniano. XLVIII. 10
Ad legem Corneliam de sicariis. XLVIII. 8
Ad legem Fabiam de plagiariis. XLVIII. 15
Ad legem Falcidiam. XXXV. 2
Ad legem Juliam de adulteriis coercendis XLVIII 5
Ad legem Juliam de ambitu. XLVIII. 14
Ad legem Juliam de annona. XLVIII. 12
Ad legem Juliam de vi privata. XLVIII. 7
Ad legem Juliam de vi publica. XLVIII. 6
Ad legem Juliam majestatis. XLVIII. 4
Ad legem Juliam peculatus, & de sacrilegiis & residuis. XLVIII. 13

Ad legem Juliam repetundarum. LVIII. 11.
Ad legem Pompejam de parricidiis. XLVIII. 9.
Ad legem Rhediam de jactu, XIV. 2.
De administratione, & pericule tuorum, & curatorum. XXVI. 7.
De administratione rerum ad civitatem pertinentium. L. 8.
Ad municipalem, & de incolis. L. 1.
De adoptionibus, & emancipationibus, aliisque modis, quibus potestas solvitur. L. 7.
Ad SCtum Macedonianum, XV 5.
Ad SCtum Syllanianum, & Claudianum, quorum testamenta ne aperiantur. XXIX 5.
Ad Senatusconsultum Tertullianum, & Orphitianum, XXXVIII. 17.
Ad SCtum Trebellianum, XXXVI. 1.
Ad SCtum Turpillianum, & de abolitionibus criminum. XLVIII. 16.
Ad SCtum Vellejanum, XVI 1.
De adsignandis libertis, XXXVIII. 4.
De Aedilitio edicto, & redhibitione, & quanti minoris, XXI. 1.
De æstimatoria actione. XIX. 3.
De agnoscendis, & alendis liberis, vel parentibus, vel patronis, vel libertis, XXV. 3.
De Albo scribendo. L. 3.
De aleatoribus, XI 5.
De alienatione judicii mutandi causa facta, IV 7.
De alimentis, & cibariis legatis, XXXIV. 1.
De annuis legatis, & fideicommissis, XXXIII. 1.
An per alium causæ appellationum reddi possint, XLIX. 9.
De appellationibus, & relationibus. XLIX. 1.
De appellationibus recipiendis, vel non, XLIX. 5.
Apud eum, a quo appellatur aliam causam agero compellendum. XLIX. 12.
De aqua, & aquæ pluviæ arcendæ, XXXIX. 3.
De aqua quotidiana, & æstiva, XLIII. 20.
A quibus appellare non licet, XLIX. 2.
De arboribus cædendis, XLIII. 27.

Arbo-

Arborum furtum cæſarum, XLVII. 7.
De auro, & argento, mundo, ornamentis, unguentis, veſte, vel veſtimentis, & ſtatuis legatis, XXIV. 2.
De auctoritate & conſenſu tutorum, & curatorum, XXVI. 8.

B

De Bonis damnatorum, XLVIII. 20.
de bonis eorum, qui ante ſententiam mortem ſibi conſciverunt, vel accuſatorem corruperunt, XLVIII. 21.
de bonis libertorum, XXXVIII. 2.
de bonorum poſſeſſione ex teſtamento militis, XXXVII. 13.
de bonorum poſſeſſione furioſo, infanti, muto, ſurdo, cæco competente. XXXVII. 3.
de bonorum poſſeſſionibus, XXXVII. 1.
de bonorum poſſeſſionibus contra tabulas, XXXVII. 4.
de bonorum poſſeſſionibus ſecundum tabulas, XXXVII. 11.

C

De CAdaveribus punitorum, XLVII. 24.
de calumniatoribus, III. 6.
de capite minutis, IV. 5.
de captivis, & poſtliminio, & redemptis ab hoſtibus, XLIX. 15.
de Carboniano edicto, XXXVII. 10.
de caſtrenſi peculio, XLIX. 17.
de cenſibus, L. 15.
de ceſſione bonorum, XLII. 3.
de cloacis, XLIII. 23.
de collatione bonorum, XXXVII. 6.
de collatione dotis, XXXVII. 7.
de collegiis, & corporibus, XLVII. 22.

de

de collusione detegenda, XL. 16.
Commodati, vel contra, XIII. 6.
Communia prædiorum tam urbanorum, quam rusticorum, VIII. 4.
de Communi dividundo, X. 3.
de compensationibus, XVI. 2.
de concubinis, XXV. 7.
de concussione, XLVII. 13.
de condictione causa data, causa non secuta, XII. 4.
de condictione ex lege,
de condictione furtiva, XIII. 1.
de condictione indebiti, XII. 6.
de condictione ob turpem, vel injustam causam, XII. 5.
de condictione sine causa, XII. 7.
de condictione triticaria. XIII. 3.
de conditionibus & demonstrationibus & causis, & modis eorum, quæ in testamentis scribuntur. XXXV. 1.
de conditionibus institutionum. XXVIII. 7.
de confessis. XLII. 2.
de confirmando tutore, vel curatore. XXVI. 3.
de conjungendis cum emancipato liberis ejus. XXXVII. 8.
de constituta pecunia. XIII. 5.
de constitutionibus Principum. L. 4.
de contrahenda emptione. XVIII. 1.
de contraria, & utili actione tutelæ. XXVII. 4.
de curatore bonis dando. XLII. 7.
de curatoribus furioso, & aliis, extra minores dandis. XXVII. 10.
de custodia, & exhibitione reorum. XLVIII. 3.

D

De DAmno infecto, & de suggrundis, & protectionibus. XXXIX 2.
de decretis ab ordine faciendis. L. 9.
de decurionibus, & filiis eorum. L. 2.

De-

Depositis, vel contra. XVI. 3.
de distractione pignorum, & hypothecarum. XX. 5.
de diversis regulis juris antiqui. L. 17.
de diversis temporalibus præscriptionibus, & accessionibus possessionum. XLIV. 3.
de divisione rerum, & qualitate. L. 8.
de divortiis, & repudiis. XXXIV. 2.
de doli mali, & metus exceptione. XLIV. 4.
de dolo malo. IV. 3.
de donationibus. XXXIX. 5.
de donationibus inter virum, & uxorem. XXIV. 1.
de dote prælegata. XXXIII. 4.
de duobus reis constituendis. XLV. 2.

E

De EDendo II. 13.
de effractoribus, & expilatoribus. XLVII. 18.
de eo, per quem factum erit, quominus quis in judicio sistat. II. 10.
de eo, qui pro tutore, vel curatore negotia gessit. XXVII. 5.
de eo, quod certo loco dari oportet. XIII. 4.
de evictionibus, & duplæ stipulatione. XXI. 2.
Eum, qui appellaverit, in provincia defendi XLIX. 11.
de exceptione rei judicatæ. XLIV. 2.
de exceprione rei venditæ, & traditæ. XXI. 3.
de exceptionibus, præscriptionibus, & præjudiciis. XLIV. 1.
de excusationibus. XXVII. 1.
de exercitoria actione. XIV. 1.
Expilatæ hereditatis. XLVII. 19.
Ex quibus causis majores XXV. annis in integrum restituuntur. IV. 6.
de extraordinariis cognitionibus, & si judex litem suam fecisse dicetur. L. 13.
de extraordinariis criminibus. XLVII. 11.

Fami-

F

FAmiliæ erciscundæ. X. 2.
de feriis, dilationibus, & diversis temporibus II 12.
de fideicommissaria hereditatis petitione. V. 6.
de fideicommissariis libertatibus. XL. 5.
de fide instrumentorum, & amissione eorum. XXII. 4.
de fidejussoribus, & mandatoribus. XLVI. 1.
de fidejussoribus, & nominatoribus, & heredibus tutorum, & curatorum. XXVII. 7.
Finium regundorum. X. 1.
de fluminibus, ne quid in flumine publico, ripave ejus fiat, quo pejus navigetur. XLIII. 12.
de fonte. XLIII. 22.
de fugitivis. XI. 4.
de fundo dotali. XXIII. 5.
de furibus balneariis. XLVII. 17.
Furti adversus nautas, caupones, stabularios. ibid. 5.
de furtis. ibid. 2.

G

De GLande legenda, XLIII. 28.
de Gradibus, & affinibus, & nominibus eorum, XXXVIII. 10.

H

De HEredibus instituendis, XXVIII. 5.
de hereditate, vel actione vendita, XVIII. 4.
de hereditatis petitione. V. 3.
de his, quæ pœnæ causa relinquuntur, XXXIV. 6.
de his, quæ in testamento delentur, inducuntur, vel inscribuntur, XXVIII. 4.
de His, quæ pro non scriptis habentur. XXXIV. 8.
de His, quæ ut indignis auferuntur, ibid. 9.
de His, qui effuderint, vel dejecerint, IX. 3.
de His, qui notantur infamia, III. 2.
de His, qui sui, vel alieni juris sunt, I. 6.

De Im-

I

De IMpenſis in res dotales factis, XXV. 1.
de incendio, ruina naufragio, rate, nave expugnata, XLVII 9.
de in diem addictione. XVI. 12.
de in integrum reſtitutionibus, IV. 1.
de injuriis, & famoſis libellis, XLVII. 10.
de injuſto, rupto, irrito facto teſtamento, XXIX. 3.
de in jus vocando, II. 4.
In jus vocati ut eant, aut ſatis, vel cautum dent, ib. 6.
de in litem jurando, XII. 3.
de inofficioſo teſtamento, V. 2.
In quibus cauſis pignus, vel hypotheca tacite contrahatur, XX. 2.
de in rem verſo, XV. 3.
de inſpiciendo ventre, cuſtodiendoque partu, XXV. 4.
de inſtitoria actione. XIV. 3.
de inſtructo, vel inſtrumento legato, XXXIII. 7.
de interdictis, & relegatis, & deportatis, XLVIII. 22.
de interdictis, ſive extraordinariis actionibus, quæ pro iis competunt. XLIII. 1.
de interrogationibus in jure faciendis, & interrogatoriis actionibus. XI. 1.
de itinere, actuque privato, XLIII. 19.
Judicatum ſolvi, XLVI 7
de Judiciis, & ubi quis agere, vel conveniri debet. V. 1.
de jure aureorum annulorum. XL. 10.
de Jure codicillorum. XXIX. 7.
de Jure deliberandi, XXVIII. 8.
de Jure dotium, XXIII. 3.
de Jure fiſci. XLIX. 14.
de Jure immunitatis, L. 6.
de Jurejurando, XII. 2.
de Jure patronatus, XXXVII. 14.
de Juriſdictione, II. 1.
de Juris, & facti ignorantia, XXII. 6.
de Juſtitia, & jure, I. 1.

De Le-

L

De LEgationibus, L. 7.
de Legatis, & fideicommissis, XXX. XXXI. XXXII.
de Legatis præstandis, contra tabulas bonorum possessione petita, XXXVII. 5.
de lege commissoria, XVIII. 3.
de Lege Rhodia de jactu, XIV. 2.
de Legibus, Senatusconsultis, & longa consuetudine, I. 3.
de Legitimi tutoribus, XXVI. 4.
de Libellis dimissoriis, qui apostoli dicuntur. XLIX. 6.
de liberali causa, XL. 12.
de Liberatione legata, XXXIV. 3.
de Liberis & postumis heredibus instituendis, vel exheredandis, XXVIII. 2.
de Liberis exhibendis, item ducendis, XLIII. 30.
de Libero homine exhibendo, ibid. 29.
de Libertis universitatum, XXXVIII. 3.
de Litigiosis, XLIV. 6.
Locati conducti. XIX. 2.
de locis, & itineribus publicis. XLIII. 7.
de loco publico fruendo. ibid. 9.

M

De MAgistratibus conveniendis. XXVII. 8.
Mandati, vel contra. XVII. 1.
de manumissionibus. XL. 1.
de manumissionibus, quæ servis ad universitatem pertinentibus imponuntur. ibid. 3.
de manumissis testamento. ibid. 4.
de manumissis vindicta. ibid. 2.
de migrando. XLIII 32.
de minoribus 25. annis, IV. 4.
de mortis causa donationibus, & capionibus. XXXIX. 6.
de mortuo inferendo, & sepulchro ædificando. XI. 8.
de Muneribus, & honoribus. L. 4.

De

N

De NAtalibus restituendis. XL. 11.
Nautæ, caupones, stabularii ut recepta restituant. IV 9.
de nautico fœnore. XXII. 2.
Ne de statu defunctorum post quinquennium quæratur. XI. 15.
de negotiis gestis. III. 5.
Ne quid in flumine publico, ripave ejus fiat, quo aliter aqua fluat, atque uti priori æstate fluxit. XLIII. 13.
Ne quid in loco publico, vel itinere fiat. ibid. 8.
Ne quid in loco sacro fiat. ibid. 6.
Ne quis eum, qui in jus vocabitur, vi eximat II 7.
Ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est. XLIII. 4.
Nihil innovari, appellatione interposita. XLIX 7.
de novationibus, & delegationibus XLVI. 2.
de noxalibus actionibus. IX. 4.
de nundinis. L. 11.

O

De OBligationibus, & actionibus. XLIV. 7.
de obsequiis parentibus, & patronis præstandis. XXXVII. 15.
de officio assessorum. I. 22.
—— consulis. ib. 16.
—— ejus, cui mandata est jurisdictio. ib 21.
—— juridici. ib. 20.
—— præfecti augustalis. ib. 17.
—— præfecti prætorio. ib. 11.
—— præfecti vigilum. ib. 15.
—— præfecti urbi. ib. 12.
—— præsidis. ib. 18.
—— prætorum. ib. 14.
—— proconsulis, & legati. ib. 16.
—— procuratoris cæsaris, vel rationalis. ib. 19.

quæ-

——— quæſtoris. ib. 13.
de operibus publicis. L. 10.
de operis libertorum. XXXVIII. 1.
——— novi nunciatione. XXXIX. 1.
——— ſervorum. VII. 7.
de optione, vel electione legata. XXXIII. 5.
de origine juris,& omnium Magiſtratuum, & ſucceſſione prudentum. I, 2.

P

De Pactis. II. 14.
de pactis dotalibus. XXIII. 4.
de peculio. XV. 1.
de peculio legato. XXXIII. 8.
de pecunia conſtituta, XIII. 5.
de penu legata. XXXIII. 9.
de periculo, & commodo rei venditæ. XVIII. 6.
de petitione hereditatis. V. 3.
de pignoratitia actione, & contra. XIII. 7.
de pignoribus, & hypothecis, & qualiter ea contrahuntur, & de pactis eorum. XX. 1.
de pœnis. XLVIII. 19.
de pollicitationibus. L. 12.
de popularibus actionibus. XLVII. 23.
de poſſeſſoria hereditatis petitione. V, 5.
de poſtulando III. 1.
de Præſcriptis verbis,& in factum actionibus, XIX. 5.
de Prætoriis ſtipulationibus, XLVI 5.
de Prævaricatione, XLVII. 15.
de Precario, XLIII. 26.
de Privatis delictis, XLVII. 1.
de Privilegiis creditorum. XLII 5. 6. 8.
de Probationibus, & præſumptionibus, XXIX. 3.
de Procuratoribus,& defenſoribus. III. 3.
Pro derelicto, XLI. 7.
Pro donato, ibid. 6.
Pro dote, ibid. 9.
Pro emptore, ibid. 4.
Pro herede, vel poſſeſſore, ibid. 5.

Pro

Pro legato, ibid. 8.
Pro socio, XVII. 2.
Pro soluto, XLI. 3.
Pro suo, ibid. 10.
de Proxenetis, L. 14.
de Publicanis, vectigalibus, & commissis, XXXIX. 4.
de Publiciana in rem actione, VI. 2.
de Publicis judiciis, XLVIII. 1.

Q

QUæ in fraudem creditotum facta sunt, ut restituantur, XLII. 8.
Quæ res pignori, vel hypothecæ datæ obligari non possint, XX. 3.
Quæ sententiæ sine appellatione rescindantur, XLIX. 8.
de Quæstionibus, XLVIII. 18.
Quando actio de peculio annalis est, XV. 2.
Quando appellandum sit, & intra quæ tempora, XLIX. 4.
Quando dies lagatorum, vel fideicommissorum cedat, XXXVI. 2.
Quando dies ususfructus legati cedat, VII. 3.
Quando ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conveniri possint, XXVI. 9.
Quarum rerum actio non datur, & de exceptione jurisjurandi, XLIV. 5.
Quemadmodum servitutes amittantur, VIII. 6.
Quemadmodum testamenta aperiantur, describantur, & inspiciantur, XXIX. 3.
Quibus ad libertatem proclamare non licet, XL. 3.
Quibus ex causis in possessionem eatur, XLII. 4.
Quibus modis pignus, vel hypotheca solvitur, XX. 6.
Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur, VII. 4.
Quibus non competit bonorum possessio, XXXIIX. 13.
de Quibus rebus ad eundem judicem eatur, XI. 2.
Qui, & a quibus manumissi liberi non fiant, & ad L. Æliam Sentiam, XL. 9.
Qui petant tutores, val curatores, & ubi petantur. XXVI. 6.

Qui

Qui potiores in pignore vel hypotheca habeantur, & de his, qui in priorum creditorum locum ſuccedant, XX 4.
Qui ſatisdare cogantur vel jurato promittant vel promiſſioni ſuæ committantur, II. 8.
Quis a quo appellatur, XLIX 3.
Qui ſine manumiſſione ad libertatem perveniant. XL. 8.
Quis ordo in bonorum poſſeſſione ſervetur. XXXIIX 15.
Qui teſtamenta facere poſſunt & quemadmodum teſtamenta fiant, XXVIII. 1.
Quod cujusque univerſitatis nomine vel contra eam agatur, III. 4.
Quod cum eo, qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicetur, XIV. 5.
Quod falſo tutore authore geſtum eſſe dicatur, XXVII. 6.
Quod juſſu, XV 4.
Quod legatorum, XLIII 3.
Quod metus cauſa geſtum eſt, IV. 2.
Quod quisque juris in alium ſtatuerit, uti ipſe eodem jure utatur, II. 2.
Quod vi aut clam, XLIII 24.
Quorum bonorum, ibid. 2.

R

De Rebus authoritate judicis poſſidendis vel vendendis, XLII. 5.
de Rebus creditis, ſi certum petatur, XII 1.
de Rebus dubiis, XXXIV. 5.
De rebus eorum, qui ſub tutela vel cura ſunt, ſine decreto non alienandis vel ſupponendis. XXVIII. 9.
de Receptatoribus. XLVII. 16.
de Receptis arbitriis, qui arbitrium receperunt, ut ſententiam dicant. IV 8.
de Regula Catoniana XXXIV. 7.
de Regulis juris L 17.

de-

de Re judicata, & de effectu sententiarum, & de interlocutionibus. XLII. 1.
de rei vindicatione. VI. 1.
de Religiosis, & sumptibus funerum, & ut funus ducere liceat, XI. 7.
de Re militari. XLIX. 16.
de Remissionibus. XLIII. 25.
Rem pupilli, vel adolescentis salvam fore. XLVI. 6.
Rem ratam haberi, & de ratihabitione. ibid. 8.
de Requirendis reis, vel absentibus damnandis XLIIX. 17.
de Rerum divisione, & qualitate, I. 8.
de Rerum permutatione, XIX. 4.
de Rescindenda venditione, XIIX. 5.
de Ripa munienda, XLIII. 15.
de Ritu nuptiarum, XXIII. 2.
de Rivis. XLIII. 21.

S

De SAlviano Interdicto, XLIII. 33.
de Senatoribus. I. 9.
de Senatusconsulto Macedoniano, XIV. 6.
de Senatusconsulto Syllaniano, & Claudiano quorum testamenta ne aperiantur, XXIX. 5.
de Sententiam passis, & restitutis, XLIIX. 23.
de separationibus, XLII. 6.
de Sepulchro violato, XLVII. 12.
de Servis exportandis, vel si mancipium ita venierit, ut manumittatur, vel contra, XIIX. 7.
de Servis fugitivis, XI. 4.
de Servitute legata, XXXIII. 3.
de Servitutibus, VIII. 1.
de Servitutibus rusticorum prædiorum, IIX. 3.
de Servitutibus urbanorum prædiorum, ibid. 2.
de Servo corrupto, XI. 3.
Si ager vectigalis, i. e. emphyteuticarius, petatur. VI. 3.
Si a parente quis manumissus sit. XXXVII. 12.
Si cui plus, quam per legem Falcidiam licuerit, legatum esse dicetur, XXXV. 3.

Si ex noxali causa agatur, quemadmodum caveatur, II 9.
Si familia furtum fecisse dicetur, XLVII. 6.
Si ingenuus esse dicetur, XL 14.
Si is, qui testamento liber esse jussus erit, post mortem domini ante aditam hereditatem subripuisse, aut corrupisse quid dicetur, XLVII. 4.
Si mensor falsum modum dixerit, XI. 6.
Si mulier ventris nomine in possessione calumniæ caussa esse dicetur, XXV. 6,
Si pars hereditatis petatur, V 4.
Si pendente appellatione, mors intervenerit, XLIX.13,
Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. IX. 1.
Si quid in fraudem patroni factum sit XXXVIII 5.
Si quis aliquem testari prohibuerit, vel coegerit, XXVI. 6.
Si quis cautionibus in judicio sistendi causa factis non obtemperaverit, II. 11.
Si quis in jus vocatus non ierit, sive quis eum vocaverit, quem ex edicto non debuerit, ibid 5.
Si quis jus dicenti non obtemperaverit, ibid 3.
Si quis, omissa causa testamenti, ab intestato, vel alio modo possideat hereditatem, XXIX. 4.
Si servitus vindicetur, vel ad alium pertinere negetur, VIII. 5.
Si tabulæ testamenti extabunt, XXXVII. 2.
Si tabulæ testamenti nullæ extabunt, unde liberi, XXXVIII. 6.
Si tutor, vel curator, vel magistratus creatus appellaverit, XLIX 10.
Si ventris nomine muliere in possessionem missa, eadem possessio dolo malo ad alium translata esse dicetur, XXV. 5.
Si ususfructus petatur, vel ad alium pertinere negetur. VII. 6.
de Solutionibus, & liberationibus, XLVI. 3.
Soluto matrimonio, dos quemadmodum petetur, XXIV. 3.
de Sponsalibus, XXIII. 1.
de Statu hominum, I. 5.

de

de Statuliberis, XL. 7
Stellionatus, XLVII. 20
de Stipulatione servorum, XLV. 3
de Stipulationibus Prætoriis, XLVI. 5
de Successorio edicto, XXXVIII. 9
de Suis, & legitimis heredibus, ibid. 16
de Supellectile legata, XXXIII. 10
de Superficiebus, XLIII. 18
de suspectis tutoribus, & curatoribus, XXVI. 10

T

De TAbulis exhibendis, XLIII. 5
de Termino moto, XLVII. 21
de Testamentaria tutela. XXVI, 2
Testamenta quemadmodum aperiatur, inspiciantur, & describantur, XXIX. 3
de Testamento militis, ibid. 1
de Testibus, XXII. 5
de Tigno juncto, XLVII. 3
de Transactionibus, II. 15
de Tributoria actione, XIV. 4
de Tritico, vino, vel oleo legato, XXXIII. 6
de Tutelæ, & rationibus distrahendis, & utili curationis causa actione, XXVII. 3
de Tutelis, XXVI 1
de Tutoribus, & curationibus datis ab his, qui jus dandi habent, & qui, & in quibus causis specialiter dari possunt. ibid. 5

V

De VAcatione, & excusatione munerum, L 5
Ubi pupillus educari, vel morari debeat, & de alimentis ei præstandis, XXVII. 2
de Ventre in possessionem mittendo, & de curatore ejus, XXXVII. 9
de Ventre inspiciendo, custodiendoque partu, XXV. 4
de Verborum obligationibus, XLV. 1
de Verborum significatione, L. 16

de Veteranorum, & militum ſucceſſione, XXXIX. 12
de Veteranorum privilegiis. XLIX. 18
de Via publica, & ſi quid in ea factum eſſe dicatur, XLIII. 10
de Via publica & itinere publice reficiendo, ibid. 11
de Vi bonorum raptorum, & de turba, XLVII. 8
de Vi, & vi armata, XLIII. 16
Unde cognati, XXXVIII. 8
Unde legitimi, ibid. 7
Unde vir, & uxor, ibid. 11
de Uſu & habitatione, VII. 8.
de Uſufructu, & reditu & habitatione, & operis per legatum vel fideicommiſſum datis, XXXIII. 2
de Uſufructu accreſcendo, VII 2
Uſufructuarius quemadmodum caveat, ibid 9
de Uſufructu earum rerum, quæ uſu conſumuntur, ibid. 5
de Uſufructu, & quemadmodum quis utatur fruatur, ibid 1
de Uſuris, & fructibus, & cauſis, & omnibus acceſſionibus, & mora, XXII, 1
de Uſurpationibus, & uſucapionibus, XLI. 3
Ut ex legibus, ſenatuſve conſultis bonorum poſſeſſio detur, XXXVIII. 14
Ut in flumine publico navigare liceat, XLIII. 14
Ut in poſſeſſione legatorum, vel fideicommiſſorum ſervandorum cauſa eſſe liceat, XXXVI 4
Uti poſſidetis, XLIII. 17
Ut legatorum, ſeu fideicommiſſorum cauſa caveatur, XXXVI 3
Utrubi. XLIII. 31
de Vulgari, & pupillari ſubſtitutione. XXIX. 6

IN-

INDEX POSTERIOR

RERUM PRÆCIPUARUM.

Numerus prior Romanus designat Librum, alter Titulum, ultimus paragraphum.

A

A Baſſio partus quomodo puniatur, XLVII. 11 7
Abigei quinam? ibid. 14. 1. seq.
—— in hoc crimine reſpiciendum ad numerum, ib. 3
—— pœna abigeorum, ib. 4
Abolitio de jure R. quid? XLVIII. 16. 4
—— quotuplex, ib. 4. seqq.
—— quid hodierna abolitio, ib. 6
—— quomodo differt a Romana, 7
—— quid operetur. 8
Abſentes quosnam habeant curatores, XLII. 7. 4
—— delinquentes legitime citandi, XLVIII. 17 1
—— bona eorum annotanda, ib. 2. seq.
—— quando hæc annotatio locum habeat, ib. 4
—— quomodo puniendi abſentes. ib. 19. 16
Abſentia quando reſtitutionem pariat? IV. 6. 1
—— quotuplex sit, 3
—— ad quid reſpiciendum in cauſis abſentiæ, 4
Abſtinendi beneficium. XXIX 2. 3
Academicorum civium forum. V. 1. 35
Academico Magiſtratui competit etiam cenſura morum, ibid.
Acceſſionum nomine quid veniat. XXII 1. 15
Acceſſiones, & fructus legati quem ſequantur, XXX 1. 18

Accessio quid, XLI. 1 17
—— in specie dicta quid, ib. 25
Acceptilatio quid, XLVI. 4 1
—— quomodo facienda, ibid 2
—— quomodo differat a pacto de non perendo, ibid. 3
—— quænam obligationes per illam tollantur, ib. 4
Accrescendi jus, XXIX. 2. 19
—— an a testatore prohiberi possit, ib 18
—— inter quos conjunctos obtineat, XXVIII 6 7
—— cessat in testamento militis, XXIX. 1. 12
—— in usufructu quomodo se habeat, VII.2 1. seq.
Accusatio quid, XLVIII. 2 1
—— quinam accusare non possint, ib. 2. seqq.
—— quis accusandus, 8
—— coram quo judice, 9
—— accusatorius libellus quomodo debeat esse comparatus, 10
Accusator cavere debet, 11
Accusatus respondere debet ad libellum, 12
Accusator quomodo probare debeat, 13
Acquisitio an per alium fieri possit, XLI. 1. 45
Acquisitio hereditatis quid, XXIX. 2. 6
Acta prioris instantiæ judex sponte edere debet, XLIX 6 7
Actiones quid, XLIV. 7 9
—— quomodo differant ab accusationibus, & cognitionibus extraordinariis, ib. 10
—— civiles, & prætoriæ quid, 11
—— reales, & personales quid, 13
—— mixtæ, & puræ quid, 14
—— præjudiciales quid, 12
—— bonæ fidei quid, 17
—— Directæ, & contrariæ quid, 15
—— Dativæ, & nativæ quid, 16
—— stricti juris quid, 18
—— an usus hujus distinctionis hodie supersit, 19
—— Arbitrariæ quid, 20
—— Directæ, & utiles quid, 21

—— Rei

Digitized by Google

—— Rei persecutoriæ, & pœnales quid, 22
—— quomodo differant inter se, 23
—— præparatoriæ quid, 24
Actiones & nomina venduntur, etiam invito debitore, XVIII. 4. 7
—— ut tamen emptores conditionem debitorum duriorem facere nequeant. ibid.
—— verum subsit nomen, veraque actio necesse est, ib. 8
—— nec non ut actiones sint cessibiles, 9
—— & pretium reddatur justum, 10
Actiones contra jus strictum introductæ, XIV. I. 1. seq.
—— peculiaribus formulis constabant. XIII. II. 5
Actio contra eos, qui personas, quibus reverentia debetur, in jus sine venia vocarunt. II. 4. 2
—— quando locum habeat, ibid.
Actio, quo minus quis in judicio sistat, II. 8. 10
—— quomodo distinguatur ab actione contra eum, qui vi exemit, ibid.
Actio quando contra vades detur, II. 1
Actionem edere quid sit, 13. 2
Actionum concursus quotuplex, ib. 8
Actio de *recepto* quid sit, IV. 9. 2
—— quid requiratur, ut huic actioni locus sit, ib. 3 seq.
Actio *de albo corrupto* quænam sit, II. 1. 27
—— quid requiratur, ut institui possit, ibid.
Actio quænam detur contra Magistratum inique jus dicentem, II. 2. 2
—— quando locum habeat, 3
—— quomodo differat a retorsionibus juris, 4
Actio quænam competat, si quis jus dicenti non obtemperaverit, II. 3. 1
Actio quod metus causa, IV. 2. 7
Actor quis, V. 1. 38
—— quis ejus personam possit sustinere, 39
—— ad agendum nemo invitus compellitur, 40
Actus extraneus quisnam vitiat testamentum, XXVIII. 1. 30

Actus quid, & quotuplex. viii. 3. 2
—— licite reficitur, xliii. 19. 1
—— probanda tamen servitus. ib. 3
Addictio in diem quid, xviii. 2 1
—— in specie debet addici. ib. 2
—— melior conditio debet offerri, 3
—— intra tempus præfinitum, 4
—— venditor illam acceperit necesse est, 5
—— priori emptori debet denunciari oblata melior conditio. 6
Additionales an, testium examine peracto, admittantur. xxii. 5. 21
Ademptio legati quomodo fiat, xxxiv. 4. 1. seq.
—— quot requirat testes; ibid.
Adiectus quis, xlv. 1, 12
—— an ei solvi possit. ib. 3. 5
Aditio hereditatis, xxix. 2. 7
—— ejus tempus in hereditate. xxviii. 8. 2
Administratores civitatum quinam, l. 8. 1
—— ad quid obligentur, ib. 2
—— an, & quatenus teneantur ad rationes reddendas, ib. 3 seq.
Adoptio, *& arrogatio* tribuit patriam potestatem, i. 7. 1
—— requisita arrogationis. 2
—— quid sit adoptio plena, 5
—— quid minus plena, ibid.
—— qui possint adoptare, 4
—— Effectus arrogationis. 5
—— *liberi adoptivi* quando succedant, xxxviii. 18. 5
—— fratres adoptivi quando succedant, ib. 17
Advocatorum officium Reip. satis utile, iii. 1. 2
—— quotuplices sint, ib. 3
—— requiritur in illis prudentia, & peritia, 4
—— integritas corporis, & famæ, 6
—— sinceritas animi. 7
—— quomodo coerceantur, si officio suo desint, 10
—— ad quam culpam teneantur, 10

—— ad

—— ad quid cliens obligetur advocato, 11
—— quæ actio iis detur pro conſequendo ſalario, 12
—— quo beneficio advocati fruantur 13
Adulterium quid olim, XLVIII 5 1
—— quid hodie, ib. 2
—— quotuplex, 3
—— dolus requiritur, 4
—— committitur in ſponſam, 5
—— agitur de eo vel civiliter, vel criminaliter, 6 ſeq.
—— quis accuſare ibi poſſit, 8
—— intra quod tempus, 9
—— quomodo probandum, 10
—— an urgentiſſimæ circumſtantiæ probent adulterium, 10
—— ex quibus cauſis pœna mitiganda, 11. ſeq.
—— pœna ordinaria, 15. ſeq.
—— occiſio adulteri quomodo fieri poſſit, 13. ſeq.
—— ut cauſam divortii præbeat, quid requiratur. XXIV 29 ſeq.
Ædiles quales fuerint, & in quibus curam adhibuerint, XXI 1 1
—— curam viarum publicarum quomodo habuerint, XLIII. 10
Æſtimatio rei quomodo fieri debeat, XIII, 3 2 ſeq.
—— quæ utilitas æſtimanda. ibid.
Æſtimatoria actio injuriarum quid, XLVII 10 19
—— quænam differentia, utrum civiliter, an criminaliter agatur, ib. 20. ſeq.
—— ad quid tendat, 23
—— impedit officia amoris, 23
Æſtimatorius contractus quid ſit, XIX. 3 1
—— pretium venditionis gratia debet eſſe adjectum, ib. 2
—— quomodo diſtinguatur ab emptione, mandato, & locatione, 4
—— an hic contractus ſit peculiaris, 5
—— perinde eſt danti, rem, an pretium accipiat, 6

—— hinc dominium transfertur in accipientem. 7
Æstimatoria actio P. V. ad quid detur, ibid. 8
—— quomodo pretium solvendum, 9
—— quid juris in concursu creditorum. 10
Affinitas quomodo contrahatur, XXIII II. 9
—— an per solam desponsationem contrahatur, ib. 9
—— inter quasnam personas contrahatur, 10
—— secundum genus unde oriatur, XXVIII 2 12
—— quomodo illud attendatur, ibid.
—— tertium genus an attendatur, ibid.
—— nulla affinium est successio, XXXVIII. 18 19.
ad *Agendum* quomodo possit actor provocari, V. 1 41
Aggerum diruptio quid, XLVII. II. 13
Agonizantis testamentum an validum, XXVIII. 1. 5
Aleatores quinam, XI. 5. 2
—— varia jura de illis. ib. 2. seq.
Album quid, L. 3. 1
—— de albo corrupto actio, II. 1 27
Aliena res quatenus legari possit, XXX. 26
ex *Alienatione* judicii causa datur actio in factum, IV. 7. 1
—— ejus requisita. ib. 2
—— quandiu duret, 4
—— an licita alienatio actionis in potentiores 5
Alienatio in fraudem creditorum facta rescindenda, XLII. 8. 1. seq,
—— quænam dicatur fraudulenta. ib. 4
—— de non alienando clausula an aliquid operatur in fideicommisso XXXVI. 1. 17
—— an, & quatenus alienatio ibi permissa, ib. 30. seq.
Alienatio rerum immobilium pupilli quæ requirat, XXVII. 9. 3. seq.
—— quando nulla, ib. 9
Alienationes absque decreto validæ, 11
—— Tutor promiscue res immobiles alienare nequit, 1
—— nisi accedant debitæ solemnitates, 2 seq.

Ali-

Alimenta legata quid, xxxiv. 1. 1
—— quatenus hoc legetum sit privilegiatum, ib. 2
—— interpretatio ex favore ejus facienda, 3
—— quatenus præstanda, si indefinite relicta. 4
Alendi sunt parentes, xxxvii. 15. 3
Alimenta debentur liberis, xxv. 3. 5
—— si concurrant necessaria requisita, ib. 6
—— quid juris in partu illegitimo, 7
—— quo tempore præstet pater alimenta, 8
—— quis, deficiente patre, obstringatur ad alimentationem, ib 9
—— quibus præter liberos ex fonte gratitudinis, & charitatis debeantur alimenta, 10
Alluvione quomodo acquiratur, xli. 1 19
Altius tollendi servitus. viii, 23. 12
Altius non tollendi servitus, ib. 11
Alveus derelictus cui cedat, xli, 3. 21
Ambitus crimen quid xlviii, 14. 1. seq
—— pœna ejus, ib. 4.
Amissio possessionis. xli. 2. 20. seq
Amotarum rerum actio quid, xxv, 2. 1
—— requisita ejus, ib. 2
—— an detur adversus heredes, 3
—— ad quod detur, 4
—— usus modernus, 5
Anastasiana lege quid caveatur? xviii, 4 10
—— concurrere debent requisita notata, ib 11
—— in quibusdam casibus vilius pretium accipere licet, 12
ad *Anatomiam* cadavera punitorum a quo concedantur, xlviii, 24. 3
Anatocismus quid, xxii, 1. 7
—— quando licitus. ibid.
ne *Animal* noxium juxta viam publicam habeatur ædiles cavebant, xxi, 1. 9
Animus non mutat causam possidendi, xli, 2. 12
—— an sufficiat ad possessionis acquisitionem. ib, 10
—— an ad retentionem, 15

—— qua-

—— quatenus solo animo amittatur, 21
Annonam vexātes quomodo puniātur. XLVIII, 12, 1. seq.
Annotatio bonorum absentium quomodo facienda, ib. 17 2 seq.
Annus, & dies num exprimendus in testamento, XXVIII, 1. 32
Annus, & dies exprimendus in testamento patris inter liberos. XXIX, 1. 18
Annum quid sit legatum, XXXIII. 1. 1
—— quomodo debeatur, ib. 2
—— quando finiatur. 3
Annui reditus in quonam differant ab usuris, XXII, 1. 12
—— non debent esse majores quantitate usurarum, ib. 1. 4
Antichresis quando legitimas usuras excedere queat, XIII, 7. 9
Antichreticum jus quid sit, ib. 7 8
—— constituitur expresse, & tacite, ibid.
—— an legitimas usuras excedere queat, ibid.
Apertura testamenti quotuplex, XXIX, 3. 2
Appellatio quid, XLIX, 1. 2
—— quis appellare possit, ib. 3
—— consortium litis appellatis an omnibus prosit. 4
Appellatione quisnam indignus, 6
—— quando ei renunciatum, 7
Appellatio est commune beneficium, 8
—— tertius ei adhærere quatenus possit, 9
—— a qua sententia appelletur, 10. seq.
—— quid extrajudicialis, 13
—— an in causa criminali locum habeat, 15
—— quomodo interponatur, 19
—— potest fieri coram Notario, vel honestis personis, 20. seq.
—— a quibus non liceat appellare, XLIX, 2. 1. seq.
—— summa appellationis quæ, ib. 3. seq.
—— quis possit appellationem removere per rescriptum, ib. 5.
—— ad quem fiat, ibid. 3. 1

—— in

—— in concurrentia jurisdictionis potest fieri elective. ib. 3.
—— quid, si uterque ad diversos appellet, ib. 4.
—— appellatio legitime introducenda, ibid 6 5
—— intra quæ tempora ib 8.
—— legitime justificanda, ib 9.
—— quomodo, ib. 10. seq.
Appellationis interpositæ effectus, ibid 7. 8
Appellatio an sit reiicienda, spectat ad judicem, *ad quem*, ibid. 5 1. seq.
—— quando judex, *a quo*, eam reiicere possit, ib. 2.
—— in causis ecclesiasticis appellari nequit, ib 5.
Appellatio interponenda intra decedium, ibid 4 1.sq.
—— recipienda est a judice, a quo. ibid. 5. 1.
Apostoli quid, XLIX, 6 1.
—— quotuplices, ib. 2.
—— quomodo petendi, 3
—— intra 30. dies, 4
Applicatio quomodo facienda, I, 1. 6
Applumbatura quomodo acquiratur, XLI, 1. 15
Appulsus pecoris ad aquam quid, VIII, 3. 6
—— quatenus possit esse servitus personalis, ibid.
Aqua quotidiana, & æstiva quid, XLIII, 20. 1
—— quatenus eam ducere liceat, 2
—— quatenus ex castello duci possit, 3
—— quatenus ex fonte, ib. 22. 1
—— ejus corruptio, XLVII, 11. 5
de Aqua quid passim cautum, XXXIX, 3. 1
Actio *aquæ pluviæ arcendæ*, 2
—— cui detur, ibid.
—— quæ habeat requisita, ib 2 8
—— actio personalis in rem scripta, ib 13 10
Aquæ haustus quid, VIII, 3. 5
Aquiliæ legis actio quid, IX, 2. 1
—— quod damnum contineat, 2. & 7. seq.
—— quid, directa, utilis, & in factum, 3
—— quot ejus capita, 4
—— an etiam detur ob damnum privativum, 5
—— ad quid detur, 10
—— an contra heredes, 11
Arbiter quid sit, IV, 8. 1

—— quæ-

—— quomodo differat a judice, 2
—— quomedo ab arbitratore, 2
—— requisita ejus, 2. seq.
—— officium arbitrorum, 8
—— pluribus datis arbitris, standum est parti majori, 9
—— laudo arbitrorum partes state debent, 10
Arbitrium judicis ad normam æquitatis debet esse directum. XIII, 4. 7
Arborum furtim cæsarum ratione datur actio in factum, XLVII, 7. 1
—— cur non sufficiat ibi legis Aquil. actio, 2
—— an propter aridas etiam detur, 4
—— an criminaliter etiam agi possit, ib. 6
Arbores quando cædere licitum, quæ impendent in prædium nostrum. XLIII, 27. 1. seq.
Arena fodienda servitus, VIII, 3. 8
Arma militum an oppignorari possint, XX, 3. 2
Armorum genus in occisione respiciendum, XLVIII, 8. 17
Arrha quotuplici modo emptioni venditioni accedere possit, XVIII, 1. 6
Articuli probatoriales quomodo formari debeant, XXII, 5. 13
—— quomodo offerri judici, ib. 14
—— parti adversæ sunt communicandi, ib. 16
Ascendentium successio, XXXVIII, 18. 9
Ascendentium ordo in successione ab intestato, ib. 10
Assignatio quid, XVIII, 4. 18
—— quid juris transferat, ibid.
Assignatio libertorum, XXXVIII, 4
Assassinium quid, XLVIII, 8. 13
Assecurationis contractus in quo consistat, XXXI, 2. 3
Attentata quid, XLIX, 7. 2
Attentata plene sunt restituenda, ib 2, seq.
Attestationum publicatio quando facienda, XXII, 5. 22
—— quid operetur, ibid.
Attestationum disputatio quid sit, ib. 23
—— quid dictis testium in illa opponendum, ib

Au-

Aucupii servitus quid, viii, 3. 8
Aviatio de perjurio quando fieri debeat, xxii, 5. 19
Avita linea quando succedit, xviii, 18. 10
Avus, & avia in tutela admittuntur, xxvi, 1. 10
Jus *Aureorum* anulorum, xl, 10
Aureus anulus ingenuitatis signum, ibid.
Auri, argentive legatum quid contineat, xxxiv, 2. 1
Auctoritas tutoris quid sit, xxvi, 8. 1
—— quid requiratur ad interpositionem ejus, ib. 2. seq
—— quando in specie requiratur, si gerit pupillus, 5
—— an tutor possit cogi ad interpositionem auctoritatis, ib. 7
—— quid juris, si plures sint tutores, 8
—— quid, si non sit præstita, 10
Autocheiria olim non reprobata, xlviii. 21. 2
—— quatenus confessionem delicti inducat, ib. 1. seq.
—— attentata quatenus puniatur, 4
Autocheires ignominiosa sepultura quandoque afficiuntur. 5

B

Balnearum fures quomodo puniti olim, xlvii, 17. 1
Bellica occupatio Vid. *Occupatio*.
Bello quomodo acquiratur, xlix, 15. 3
Benedictio Sacerdotalis a quonam facienda, xxiii, 2. 20
Bigamia quid, & quæ ejus requisita, xlviii, 5. 20
—— pœna ejus, ib. 21
Blanditiæ num vitient testamentum, xxviii, 1. 6
Blasphemiæ pœna, XLVIII, 4, 18
—— quænam hic requirantur, ib. 19 seq.
Bona per se non tribuunt subjectionem, v, 1. 29
Bonorum possessionis origo, xxxvii, 1 1
—— quid sit, ib. 2
—— quotuplex, 3. seq.

—— qui-

—— quinam eam petere possint, ib. 6 & 3. 1
—— quædam cum re, & sine re, ib. 8
—— quomodo agnoscenda, 9
—— quo tempore, 20
—— quid operetur, 11
—— quid, si non extent tabulæ, ib. 2 1
—— quid contra tabulas, ib. 4 1
—— an contra, & secundum tabulas peti possit, 2
—— ventris nomine quid, ib. 9 1 seq.
—— Carboniana quid, ib. 10. 1
—— quid ibi requiratur, 2. seq.
—— secundum tabulas quid, ib. 11. 1
—— casus eo pertinentes quinam, 2. seq.
—— ex testamento militis quid, ib. 13. 1
B. possessio unde liberi, XXXVIII, 6. 1. seq.
—— unde legitimi, ib. 7. 1
—— unde cogenti, ib. 8. 1
—— unde vir, & uxor, ib. 11. 1
—— quibus non competat, ib. 13. 1
Bonorum possessio ex lege, vel Senatusconsulto, ib. 13
—— extraordinaria quid, ib. 14. 1
—— quid, si furioso delata sit, 2
Bonorum possessio quem ordinem servet, ib. 15. 1

C.

Cadavera arrestari nequeunt, XLVII, 12. 3
Calcis coquendæ servitus quid, VIII, 3 8
Calumniari quid, XLVIII, 16. 1
Calumniatores qui dicantur, III, 6. 1
—— quæ actio contra eos competat, 2
Cambium quid sit, XIX, 4 8
—— quid fiat, si loco præsentantis alius pecuniam exigat, 9
—— quid insuper requiratur, 10
—— quid hic juris circa obligationem, 11
Cancellatio quomodo rumpat testamentum, XXVIII, 4. 2
Canon est medium recognoscendi dominium, VI, 3. 8

—— non

—— non dividitur divisa emphyteusi, ibid.
—— non remittitur ob sterilitatem, ibid.
—— si non solvatur, amittitur emphyteusis, 24
Capti in bello cur fiant servi, XLIX, 15. 2
—— requiritur justum bellum, ibid.
Carboniana B. possessio quid, XXXVII. 10 1. seq.
Carceris effractio quomodo punitur, XLVII, 18. 3. seq.
Carcer quomodo debeat esse comparatus, XLVIII. 3 1
—— quis possit incarcerare, ib. 2
—— ubi facienda incarceratio, 3
—— quænam personæ incarcerandæ, 4
—— separandi socii criminis, 5
—— ob quod delictum incarceratio fieri possit, 7
—— qualia indicia requirantur, ib 8
—— constare debet de corpore delicti, 9
Casus fortuitus quid, XIII, 6. 22
—— nocet domino rei, 23
—— non nocet ei, qui rem ex contractu tenet, ib.
—— quando præstandus in hereditatis petitione, V, 3. 10
—— non præstatur a commodatario, XIII, 6. 10
—— an mandatario noceat. XVII, 1. 23
Castrantes quomodo puniantur, XLVIII, 8. 3
Catomana regula quid, XXXIV, 7. 1
—— ubinam locum habeat, 2
Caupo tenetur ex recepto, IV, 9 7
—— modo damnum non sit fortuito datum, 6
Causa quid denotet, XXII, 1. 14
Causæ falsæ an noceant legato, XXXV, 1. 5
Cautela quid sint, I, 1. 6
—— quomodo esse debeant, ibid.
Cautio quid sit, II, 8. 2
—— constituitur fidejussoribus, 3
—— pigneribus, 3
—— quando juratoria cautio admittatur, 4
—— quando fiat nuda promissione, 5
—— quomodo olim reus cavebat, 8
—— quomodo actor, 8
—— quidnam hodie circa cautionem observandum, 9

—— quan-

—— quando hodie a reo cautio præstetur, 10
—— de qua re actor præstet cautionem, 11
—— quæ cautio in actione noxali præstanda, 9
—— cautio accusatoris, XLVIII, 2. 11
Cautio exigitur ab usufructuario, VII, 9. 1
—— an, & quatenus remitti possit, ibid.
—— cavendum fidejussoribus, 2
—— quid, si cavere non possit, 2
—— cui remittatur cautio, 3
Cautio qua de re præstanda, 4
Cautio rem pupilli salvam fore, XLVI, 6. 1
—— judicatum solvi quid, ib. 7. 1
—— quando præstanda, 2
—— quid complectatur, ib. 3
—— an hodie admittatur, 4
—— de rato, 8. 1
Cautio quomodo pro conservando legato præstanda, XXXVI, 3. 1. seq.
Cavere an debeat etiam bonorum immobilium possessor, ib. 2
Cautio quomodo in collatione interponenda, XXXVII, 6. 16
Cautio sæpe præstanda, si incertum an Falcidiæ locus esse possit, XXXV, 3. seq.
—— quis eam præstat, ib. 2. seq.
Cautio Mutiana, XXXVIII, 7. 13
Cedendarum actionum beneficium quid, XLVI, 1. 21
Cessio actionum quid, ib. 2. 9. vid. *Cessio*.
Census, quid, L, 15. 1
—— origo ejus, ib. 2
—— quotuplex, 3
—— quomodo fieri debeat, 4
—— a quo solvendus, 5
Censitica bona quid, VI, 3. 15
—— variæ earum species, ibid.
Cessio quid sit, XVIII, 4. 13
—— ordinarie fit libere, interdum coacte, 14
—— manet cedens dominus actionis, 15
—— exceptiones rei cohærentes obstant cessionario, quæ obstabant cedenti, 16

—— quo-

—— quomodo cessio probetur, 17
Cessio bonorum quid, XLII. 3. 1
—— quibus debitoribus prosit, ibid. 2
—— huic beneficio renunciari potest, 4
—— quomodo cessio fiat, 5
—— quænam bona cedantur, 6
—— non liberat debitorem in totum, 7
—— non prodest fidejussoribus, 8
Cessione non interveniente, an actio, & obligatio mandanti a mandatario acquiratur, XVII. 1. 8
—— quid moribus, ibid.
Cessio fundi emphyteutici potest, invito domino, fieri, VI. 3. 8
Chirographi condictio quando locum habeat XII. 7. 3
Chirographarii creditores ut succedant in locum anterioris, quid requiratur. XX. 4. §. ult.
Chirographarius contractus quid, XII. 1. 18 seq.
—— ejus requisita, ibid. 20
—— quæ hic causa debendi intelligatur, 21
—— quando locum habeat. 22
Cibaria legata quid contineant, XXXIV. 1. 1
Circumcidentes non Judæum quomodo puniantur, XLVIII. 8. 3
Cista si deponatur, res in cista censentur depositæ, XVI. 3. 4
—— sed singulæ a deponente probandæ, ibid.
Citatio quid sit, II. 4. 5
—— an vinculum hodie exprimendum pro decernenda citatione. ibid. 3
—— quando locum habeat voce præconis, 4
—— in omni processu adhibenda, 6
—— decerni debet a judice competente, 7
—— legitime concipienda, 8
—— species conveniens citationis eligenda, 9
—— quæ sit citatio realis, 9
—— quæ verbalis, 10
—— quæ verbalis publica, 11
—— quæ verbalis privata, 12
—— quæ citatio mediata, 13

—— quæ

—— quæ immediata, 13
—— quæ dilatoria, 14
—— quæ peremptoria, 14
—— quæ arctatoria, 15
—— quæ monitoria, 15
—— legitime citatio insinuanda, 16
—— effectus citationis, 18
—— an mox citatio decernenda, contra Status imperii ad preces subditorum, II. 5. 2
—— modus liberandi a necessitate comparandi, 6. 1
—— citandi testes ad quem judicem, XXII. 5. 18
—— sumptibus producentis, ib. 19
—— quomodo extranei citandi, ib. 20
Civis quomodo quis fiat, L. 1. 2. seq.
—— quid in cive assumendo respiciendum, ibid.
Civitatum administratores quatenus mutuo possint obligare civitatem. XII. 1. 11
Clam factum quid, XLIII. 24. 3
—— quomodo restituendum, & quomodo de eo agendum. ibid. 3. seq.
Clausula cessatoria, XXVIII. 3. 2
Clausula derogatoria num adimat libertatem mutandi testamentum. ib. 3. 8
Clerici ubi forum habeant, V. 1. 36
—— unde dependeat ibid.
Cloace quid, XLIII. 23. 1. & VIII. 2. 13
—— refectio ejus nullo modo impedienda. ib. 23. 2
Codicilli quid, XXIX. 7. 1
—— clausulæ codicilli in testamento effectus, 6
—— codicillandi animus an præsumatur, 8
—— codicilli plures subsistunt. 14
Cœcus quomodo testetur, XXVIII. 1. 7
Cogitatio an punibilis, XLVII. 1. 2
Collaterales quomodo succedant, XVIII. 18. 13
Collatio bonorum quare introducta, XXXVII. 6. 1
—— quid sit, 2
—— inter quos locum habeat. 3. seq.
—— an etiam inter nepotes. 4

—— in

—— in quibus bonis facienda 6. seq.
—— an pater eam possit prohibere, 14
—— quomodo facienda. 15 seq.
Collegium quid, XLVII. 22. 1
—— an religionis gratia liceat inire, 2
—— qualis pœna illicitorum collegiorúm, 3
—— collegia reprobata num institui possint, XXVIII. 5. 2
—— collegium quomodo succedat, XXXVIII. 18 20
de *Collusione* detegenda, XL. 16
Collusio intra quinquennium detegi potest, ib. 16. 1
Commendatitiæ literæ an, & quomodo obligent, XVII. 1. 12
Commissoria lex quid, XVIII. 3. 1
—— pacto hoc adiecto, transfertur dominium, ib. 2
—— quid requiratur ad hoc pactum exercendum, 3 seq.
—— quæ detur actio, 7
—— commissoria lex in pignore quid, XIII. 7. 13
—— an impediat restitutionem pignoris in specie, ibid.
—— an toleretur tale pactum, ibid.
—— an pretium utiliter statim in pacto hoc determinetur, ibid.
Commissi pœna quid operetur, XXXIX. 4. 21
Commixtione quomodo acquiratur. XLI. 1. 26
Commodatum quid, XIII. 6. 1
—— requisita, 2 seq.
—— differentia a mutuo, 2
—— a precario, 4
Commodans possessionem, tètinet proprietatem, XIII. 6. 3
Commodatum a tertio vindicari nequit juxta Statuta quædam, ibid,
—— ad alium usum adhiberi nequit, ib. 5
—— commodata res usui apta danda. 5
Commodatarius ad omnem diligentiam tenetur, 6
Commodatum est gratuitum, 6
—— ante usum finitum repeti nequit, 8

—— nisi

—— nisi ob necessitatem improvisam, 8
—— ejus æstimatio quando præstanda, 9
Commodatarius casum non præstat; 10
Actio commodati est vel directa, 10
—— vel *contraria*, 11
—— quare contraria detur, 11
inter *commorientes* quis censeatur præmortuus, XXXIV. 5. 6. seq.
Communi dividendo actio quid, X. 3. 1
Communio rerum singularum quid, ib, 2
—— quid requiratur, ut actio commun. divid. locum habeat, 3. seq.
Communio an pacto restringi possit. 5
—— ad quid detur. 6. seq.
Communio bonorum unde inter conjuges obtineat, XXIII. 2. 21
Communio est impræscriptibilis, X. 2. 13
Compascui jus, VIII. 3. 30
—— quomodo constituatur, ibid.
Compensatio quid, XVI. 2. 1
—— ejus origo, ibid.
—— ejus requisita, ib. 2. seq.
—— quando non procedat, 4. 3
—— debitorum diversorum non obtinet, 6
—— effectum solutionis habet, 14
—— compensationis exceptione rejecta, quid juris, 15
—— in judicio alleganda. 13
—— a quo tempore effectum habeat, 13
—— an præsumatur, si debitor creditori aliquid legaverit, XXIV. 3. 7
Competentiæ beneficium quid, XLII. 1. 35
—— quinam eo gaudeant, ib. 36. seq.
—— an ad alios extendi possit, 37
Comprivigni quando inire possint matrimonium, XXXIII. 2. 10
Compromissum quomodo solvatur, IV. 8. 13
Computatio quotuplex sit, XXIII. 3. 6
—— quænam in matrimonialibus observetur, ib.
Compulsoriales quid, XLIX. 6. 6

Co-

Conatus an punibilis, XLVII. 1. 3. seq.
—— in incendio quatenus puniatur, XLVIII 8. 33
Concubinatus quid sit, XXV. 7. 1
—— ejus requisita, ib. 2
Concursu creditorum moto, curator constituendus, XLII. 5. 3
—— omnes creditores citandi, ib. 4
—— probanda debita. 5
—— quid operetur motus concursus, 17
Conclusio in causa quid, ib. 1. 7
—— quid operetur, 8
Concussio quid, XLVII. 13. 1. seq
Condictiones quid, XII. 4 1
Condictio causa dota causa non secuta quid, ib. 2
—— ejus requisita, 5. seq.
—— quando cesset, 5
—— a quo instituatur, 6
—— quid in eam veniat, 7
Condictio ex injusta causa quid, 4
Condictio ob turpem causam quid, ib 5. 1
—— ejus requisita, 2 seq.
Condictio ex lege quid, XIII. 2. 1
—— requisita ejus, 2. seq.
Condictio furtiva quid, ib. 1. 2
—— unde oritur, ibid.
—— furtivæ res si interierint, quomodo condicantur, 2
—— a quo instituenda, 3
—— contra quem, 4
—— plures heredes pro rata tenentur, 4
—— contra plures in solidum datur, 4
Condictio indebiti quid, XII. 6 1
—— unde oriatur, ib. 2
—— quid indebitum, 4. seq.
—— qualis error hic supponatur, 7
Condictionem indebiti an habeat ex instrumento liquido condemnatus. XLIV. 2 7
Condictio ex Statutis, & moribus, XIII. 1. 4
Condictio triticaria unde orta, 3 1

—— quid sit, ibid.
Conditio quid sit, II. 13 9
—— quomodo consideretur dies contraditioni adiectus. 20
Conditio in fideicommisso quænam subintelligenda, *XXXVI* 2. 13 seq.
—— quid operetur, ib. 12
Conditio institutionis quid, *XXVIII* 7. 1
—— quæ rei inest num reddat institutionem conditionalem. 2
—— quotuplex, 7
—— conditionata institutio num valeat, 5. 17
—— conditio in legatis qualis reprobetur, *XXXV*. 2. 2
—— conditionata legata an, & quatenus transmittantur, *XXXVI*. 2. 3
Conducti actio quid sit, *XIX*. 2. 11
—— obligatio in locatione rerum in quo consistat, ib 12 seq.
—— si re conducta plane frui non possit conductor, quid juris, 13 seq.
—— quando remissio ob sterilitatem locum habeat, 15. seq.
—— quibus casibus ante tempus conductor expelli possit, 23. seq.
—— in quo in hac actione indemnitatis præstatio consistat, 26. seq,
—— in locatione operarum ad quid obligetur locator, 29. seq.
Confessio quid, & quotuplex, *XLII*. 2. 1 seq.
—— quid in judiciali requiratur, ib. 3. seq.
—— quid operetur in civili causa, 8
—— quid in criminali. 9
—— extrajudicialis quid, 10
—— cui præjudicet, 10. seq.
—— quando probet, *XXII*. 4. 10
—— quando faciat locum torturæ, *XLVIII*. 18. 18
Confessio torti ratificanda. & quomodo, ib. 38
—— quid, si non ratificet, 29
Confessoria actio, VIII 5. 1

—— quæ

—— quæ ejus proprietates, ib 3
Confeſſoria utilis quid ſit, 4
Confirmatio tutoris quando obtineat, *XXVI* 3 1
—— quomodo, ib. 2 ſeq.
—— quid juris hodie, 5 ſeq.
Confiſcabantur olim bona damnatorum, *XLVIII* 20. 1 ſeq.
—— quænam confiſcentur, ib 3
Confuſione quatenus pignus tollatur, *XX* 6 1
—— quatenus debitum, *XLVI* 3 17
—— quomodo acquiratur, *XLI* 1. 26
Conjugum ſucceſſio civilis, *XXXVIII*. 7. 3
—— quæ habeat requiſita, ibid.
—— ſuperſtes quartam partem capit, 4
—— portio quo ſenſu conjugibus debeatur, 6
Conjugum cædes quomodo puniatur. *XLVIII*. 9. 7
ad *Conjugale debitum* præſtandum pars refractaria poteſt cogi, *XXIII*. 2. 21
Conjunctio teſtium cum teſtatore, vel herede quænam obſtet, *XVIII* 1. 27
Conſanguinitas unde æſtimetur, *XXIII*. 2 5
—— civilis, ſpiritualis, & pœnitentialis an attendatur, ibid.
Conſenſus in quibus moraliter deficiat, II. 14 8
—— qui noceat, ſi dubiam admittat interpretationem, ib. 12
—— ex quo dependeat certitudo ejus, 13
—— quomodo differat tacitus a ficto, 14. ſeq.
—— de quibus rebus debeat eſſe ſuſceptus, 16. ſeq.
—— de quibus factis. 18
—— quomodo reſtringatur, 19
Conſenſus ſi abſque juſta cauſa a parentibus denegetur, quid juris, *XXIII*. 1 16
Conſilium nudum an mandatum. *XVII*. 1 9
—— quando obliget conſulentem, ib. 10
Conſilium & opem furto impendens actione furti tenetur. *XIII*. 1. 4
Conſortum litis appellatio an omnibus proſit, *XLIX* 1 4

Constitutiones prætorum unde. I. 2. 6
—— Imperatorum, ib. 8
—— quid sint Principum, 4. 11
—— quotuplices sint, ib 2
—— quid spectet ad generales, 3
—— quid ad speciales. 6
Constituere in jure quid, XIII. 5. 1
Constitutum quid, ib. 2
—— quomodo distinguatur a fidejussione, 3
Constitutum hodie in debito proprie non obtinet, & quare, 3
de *Constituta pecunia* actio quid, ib. 1
—— oritur ex constituto, 2
—— requisita ejus, 5
Constituti pactum quid sit, XVIII. 1. 39
Contumacia, ut suos effectus habeat, quid requiratur, II. 11. 3
—— an debeat accedere legitima citatio, ibid.
—— terminus præfixus debet esse præterlapsus 4
—— accusanda est in termino contumacia, ib 5
—— judex sententiam interlocutoriam adversus contumacem ferre debet, 6
—— nulla legitima impedimenta absentiæ sint, 7
—— summarie probandum impedimentum, 8
Continuus testamenti actus. XXVIII. 1. 29
Contractus quid sint, XII, 1. 1
—— veri, & quasi quid, ib 2
—— nominati quid, 3
—— quotuplices, 4
—— an hæc distinctio recepta apud Germanos, 5
—— *Minores* an possint contrahere, II. 14. 5
—— an muti, & surdi, 6
Contractus forum ubi? V. 1. 26
—— ubi quis contraxisse dici possit, ibid.
—— an reus ibi præsens esse debeat, ibid.
Correalis obligatio quid. XLV. 1. 2
—— unde orta, ib 1
—— quinam correi debendi, & stipulandi, 3
—— quomodo constituantur, 4. seq.
—— an exprimendus animus hanc obligationem constituendi, 6

—— una

—— una, eademque res promittenda,
—— ex una eademque causa, 7
—— quomodo obligentur correi, 8
—— uno solvente, reliqui liberantur, 10
—— quid, si unus exegerit, 12. seq.
Consuetudo quid sit, I. 3. 18
—— quid observantia imperii, ibid.
—— an tacitus summæ potestatis consensus necessarius. 19
—— an aptitudo actuum, ibid.
—— quomodo aptitudo actuum debeat esse comparata, 20
Conventionum effectus, II. 13. 22
—— differentia quoad efficaciam obligandi inter conventionum species diversas, ib. 25
—— an omnes conventiones semper obligent, 26
Convicium quid, *XLVII.* 10. 4
Corruptio aquarum punitur, *XLVIII.* 11. 5
Crediti legatum quid, *XXXIV.* 3. 6
Credere quid, *XII.* 1. 1
Creditor, qui in refectionem ædium credidit, quando jus prælationis habeat, *XX.* 4. 4
—— quando qui in refectionem alius rei, ibid.
—— quomodo privilegiati creditores suo beneficio utantur, 6
—— Hypothecarii creditores jura prioritatis quomodo consequantur, si posteriores sunt. § ult.
Crimen. Vid. *Delictum*.
Crimina extraordinaria. *XLVII.* 11. 4. seq.
Culpa quid, *XIII.* 6. 13
—— quotuplex, ibid.
—— lata quid, & quando præstanda, 14
—— levis, & levissima, 15
Culparum præstationes quomodo temperandæ, 16
Culparum materia abstrusa, & quare? 17
Culpa qualis ordinarie præstanda sit, 18
—— culpa gravior quando præstanda, 19
—— culpa media quare in quibusdam non tam stricte attendatur, 20

Culpa quando pro casu reputetur, 28
Cura quid, & quotuplex, *XXVII.* 10. seq.
—— quomodo constituatur, ib. 4
—— legitima num detur, 5
Curatela mulierum an juri Rom. cognita, ib. 10
—— quando finiatur, *XXVI.* 10. 12
—— in specie feminarum, ib. 13
—— quam actionem pariat, *XXVII* 3 16. & ib. 4 7
Curator. V. *Tutor*.
Curator an teneatur de præstanda evictione. XXI. 2. 4
—— furiosi ad quid teneatur, XXVII. 10. 8
Curatoris consensus an ita necessarius, ut auctoritas tutoris. XXVI. 8. 11
Curatores bonorum a quonam constituantur, XLII. 7. 1
—— quisnam constituatur, ib. 2
—— quod ejus officium, 3
—— quinam absentium curatores, 6
—— quatenus cura bonorum in heredes transeat, 6. seq.

D

D*Amnum* infectum quid, XXXIX. 2. 1
—— damnum futurum, ib. 3. 12
—— cautio damni infecti. ib. 2. 2
—— ejus requisita, ib. 3
Damnum privativum non venit in L. Aquil. actionem. IX. 2. 5
—— quod damnum ibi comprehendatur, ib. 2. seq.
—— quomodo æstimetur, 9
Dardanariatus crimen quomodo puniatur, XLVII. 11. 8
Ex damnato coitu procreati non succedunt, XXXVIII in Append. § 8
Debita quæ compensationem contra fiscum, & civitatem non recipiant, XVI. 4. 3
—— debitum ubi diversum, compensatio non obtinet, ib. 6
—— debito principali sublato, pignus solvitur, XXII. 6. 2

De-

Decendium quomodo currat in appellatione, XLIX 4 2. seq.
Declaratio honoris quando locum habeat in injuriis, XLVII. 10 29
Decreta quænam fieri poterant ab ordine Decurionum, L. 9, 1. seq.
Decretum Magistratus ad alienationem rerum pupilli, XXVII 9 7
—— decretum hoc in quibus casibus abesse possit. ib. 11
Decuriones quinam, L. 2. 1. seq.
—— quinam assumpti sunt in eorum ordinem, ib 3
—— privilegium eorum, 4 seq.
Defensio justa contra patrem an sit causa exheredationis, XXVIII. 2. 18
Defensio accusati, XLVIII. 2 14
Defensio in homicidio quæ esse possit. ib. 8. 20.
Defunctorum status post quinquennium in dubium non vocandus. XL. 15
Delegatio quid, XLVI. 2 6
—— quid requiratur, ib. 7
—— an exprimendus animus delegandi? ib
—— quomodo differat a cessione, & expromissione, ib. 8. seq.
Deliberandi jus. XXVIII 8. 1
Delictum quid, XLVII. 1. 1
—— quid requiratur ad illud, ib. 2. seq.
—— ex animo dijudicandum, 5
—— quinam delinquere possint, 6
—— quidnam delictum constituat, 11
—— delictum non est, ubi non est pœna constituta, 12. seq.
—— quotupliaia delicta, 13
—— quænam privata, 14
—— extraordinaria quid, XLVIII 11 1 seq.
—— in delictis non admittendus fidejussor, XLVI. 1. 10
—— delicta militum coram quo vindicentur, XLIX. 16. 6
Delicti forum quotuplex, V. 1. 27

—— quid si delictum in diveſſis locis perpetratum, ibid.
—— in via regia commiſſum ſubeſt cognitioni Principis, ibid.
—— quatenus delinquens poſſit conveniri in loco deprehenſioni, 28
Delicta an compenſentur, & quænam, XVI. 4 8
—— an adimant teſtamenti factionem, XXVIII. 1. 11
Demolitorium Edictum quid, XXXIX. 1. 10
Demonſtratio in legatis quid, XXXV. 1. 3
—— an falſa noceat, ibid 3 4
Depoſitum quid, XVI. 3 1
—— quotuplex, ibid 2.
—— quid ſimplex, 2
—— quid miſerabile, 2
Depoſiti requiſita, 3
Deponi quæ res poſſint, 3
Depoſitum cui, & a quo tradendum ſit. 3
Depoſita ſi ſit ciſta, an ſimul res in ciſta depoſitæ videantur? 4
Depoſitum quando juramento probandum, 4
—— primario cuſtodiæ cauſa tradendum, 5
Depoſitum immobilis rei quare communiter reijciatur, 6. ſeq.
Depoſito an, & quando uti liceat depoſitario, 8
—— irregulare quid, 8
—— uſus ejus conceditur vel tacite, vel ex poſt facto, ibid. 8
—— quam actionem det, 18
—— pecunia ſi deponatur non obſignata, uſus conceſſus videtur, 8
Depoſiti uſuræ an præſtandæ, 10
Depoſitum prædoni non reſtituendum, & quare, 11
—— quando reſtituendum, ſi ad tempus depoſitum, 14
—— ad lubitum deponentis reſtituendum, 11
—— reſtitutio ejus quomodo fieri debeat, 1r. ſeq.
—— compenſari nequit, 14
—— per exceptionem dominii retineri nequit, ib.

—— nec

—— nec arreſtari; ibid.
—— ejus retentio quando competat depoſitario, 14.
—— reſtituendum in ſpecie, 15
—— non deterioratum reddendum, 16
—— ubi reſtituendum, 17
Depoſitarii plures tenentur in ſolidum, 18
Depoſitarii heredes pro rata tenentur actione depoſiti, 18
Depoſitarius quam culpam præſtet, 16
Depoſitum an rebus propriis præferendum, ibid
Depoſiti actio quotuplex, 18
—— quid directa, quid contraria, ibid.
Depoſitio ſolemnis debiti quid, XLVI. 3 16
Deprecatio publica moribundi an tollat actionem injuriarum, XLVII. 10 25
Deprecatio in injuriis quando locum habeat, ib 29
Deprehenſio in loco ſuſpecto ut judicium faciat, XLVIII. 18. 13
Derelictæ res cui cedant, XLI, 1, 16
—— pro derelicto titulus quis? ibid. 7. 1. ſeq.
Deſcendentium ſucceſſio. XXXVIII. 18. 2
Deſertio malitioſa locum facit divortio, modo judex attendat (1) ex qua cauſa alter abſit, XXIV. 2. 12
—— (2) abſens legitime citetur à judice eccleſiaſtico, 13
—— hoc non comparente, legitime proceſſus peragendus, 14
—— diſſoluto matrimonio quid fiat, 15. ſeq.
Deterioratio commodati ſi gravior, totius rei æſtimatio præſtari debet, XIII. 6, 9
Diffamatio quid. XLII. 2. 12
Dignitas mariti unde ad uxorem ſpectet, XXIII. 2. 23. & 21
Dilatio quid ſit, II. 12 6
—— quæ legalis & conventionalis, ibid. 7
—— quæ citatoria, 8
—— quæ probatoria, 8
—— quid obſervandum in dilationibus concedendis, 9

—— qui effectus dilationis, 10
Diligentia media ordinarie præstanda & quare, XXIII. 6. 8
Diligentia omnis adhibenda in quibusdam casibus, ibid. 19.
Directarratus quid, XLVII. 11. 10
Distractio in missione quando locum habeat, XLII. 15 1
Distractio pignoris judicialis quando & quomodo obtineat, XX. 5. 7
—— an creditor ad jus pignoris distrahendum teneatur, 2
—— debitor pignus distrahere nequit, 1
—— quid in distractione rei oppignoratæ requiratur, 3
—— quomodo solemniter fiat, 3
—— si fraudulenter facta, ad quid creditor teneatur, 4
—— an post denunciationem in distractione pignoris adhuc biennium exspectandum, 3
—— quando ipse in distractione pignoris rem emere possit, 4
—— an ad jus pignoris distrahendum teneatur, 2
Distractio pignoris quomodo debito ordine fiat, 5
—— irrevocabiliter rem in emptorem transfert, 6
—— si secundo creditori facta, quid transfertur 6
Divisionem quis possit urgere? X. 2. 4.
—— quænam res in divisionem veniant, ib. 5. seq.
—— quænam dividi possint, 7
—— judicialis quomodo facienda, 10
—— quomodo extrajudicialis, 11
—— quomodo in Saxonia, ibid. 11
—— facienda æqualiter, 12
—— quid, si læsio adsit, 12
—— an in ea evictio præstanda, 12
—— divisio pacto tolli nequit, X 3 5
Divisoria judicia quas & quales proprietates habeant? ibid. 1. 1
Divisio paterna, XXIX 1. 20.
Divisionis beneficium habent correi. XLV. 2. 9

—— non

—— non locum habet in generali pignore XX 1 17
—— habent illud fidejussores, XLVI 1. 18
—— quid hic requiratur, ibid 19
—— an excludatur, si se obligaverint in solidum, 20
—— cessat in fidejussoribus ab uno tutore datis, 6 3
Divortium ob quas causas concedatur. XXIV 2 8
Dolus quid, XIII. 6 10
Dolus ubique præstandus, non obstante pacto in contrarium, ibid
—— in quibus contractibus infamet, III 2 6
—— quid sit generalis & specialis. IV. 3. 1. seq.
—— quomodo differant dolus dans causam contractui & dolus incidens, ibid 5
—— quid sit actio de dolo. 10
Doli mali exceptio generalis quid, XLIV. 4 2
—— quid specialis, ibid 3
—— cui opponenda, 4, seq.
—— quomodo dolus probandus, 7
—— quamdiu duret hæc exceptio. 8
Dominium quid sit, XLI. 1
—— communioni opponitur, ibid 3
—— ejus divisiones, 4. seq.
—— requisita, 6
—— modi acquirendi dominium, 7
—— directum, & utile quid, VI. 3 1
—— quando transeat ipso jure, XLI. 1. 43
Dominii exceptio an admittatur in interdicto uti possidetis, XLIII. 17. 7
Dominus soli jus prælationis ex privilegio habet, XX 4 5
Domaniolia non possunt oppignorari, ib. 3. 1
Domicilii forum quid, V. 1. 18
—— requiritur habitatio, ib. 19
—— an quis duobus in locis possit habere domicilium, 19
—— requiritur etiam animus, 20
—— unde colligatur, 20
—— quinam ibi constituant domicilium, 21

—— quomodo amittatur, 23
—— generale hoc forum est, 24
Donatio quid sit, XXXIX 5. 1
—— quot modis fiat, ib. 2
Donationis requisita, 3
Donationes factæ a principibus in privatos sunt privilegiatæ, 13
—— an etiam ecclesiis factæ, 14
Donatio fiat liberalitatis exercendæ gratia, 16
Donatio mortis causa quid sit, XXXIX 5 1
—— ejus requisita, ib 2
—— mortis causa captiones quid. 3
Donatio mortis causa quomodo revocetur, 8
—— quatenus nulla sit, 9
—— Falcidiæ subiacet, 10
—— jus accrescendi agnoscit, ibid.
—— a legatis differt, ibid.
—— in donatione non simplici præstanda est evictio, XXI 2. 3
Donatio modalis quid. XXXIX 5. 17 & 19
Donatarius ad rem donatam tradendam adstringitur, ib. 20
Donatio inter virum & uxorem cur prohibita, XXIV 1. 2
—— supposita ut hæc prohibitio possit locum habere, ibib 3 seq.
—— (a) constante matrimonio, 3
—— (b) ut donatio sit alicujus momenti, 5
—— (c) ut per illam donans pauperior redditus sit, 6
—— (d) ut per illam donatarius factus sit locupletior, 8
—— (e) ut fiat ex patrimonio conjugis, 9
—— (f) ut fiat inter vivos. ibid. 10
—— (g) ut ante mortem fuerit revocata. 11
—— requiritur tamen (1) mors naturalis; 13
—— (2) insinuatio quatenus excedit 500 solidos, 13
—— (3) ut non appareat ex conjecturis probabilibus de revocatione. 13

—— (h) ju-

—— (h) juramento non sit confirmata, 14
—— contraria donationis hujus, 15
Donationis propter nuptias indoles secundum jus Romanum & Modernum, XXIII 3 29
Dona nuptialia sunt inter utrumque conjugem dividenda, ib. 19
Donata principis filio ad quod peculium referenda, XV. 1 19
contra *Donatarium* an detur interdictum quod legatorum, XLIII 3 6
pro *Donato* titulus juris, XLI 6 1 seq.
Dormiens an delinquat XLVII 1. 8
Dos quid sit, XXIII 3. 1
—— quotuplex, ib. 3
—— usus divisionis in profectitiam & adventitium, 3
—— quomodo constituatur, 3. seq.
—— quis constituat, ibid
—— cui constituatur, ibid
—— quantitas dotis, 3
—— requiritur tamen expressa declaratio, 5
—— & modus debitus constituendi dotem in re debita, 6 & 8
—— quotuplici modo res in dotem detur, 11
—— quid juris marito circa dotem, 1
—— quid juris uxori in dote remaneat ibid.
Dos stupratæ gratis danda, XLVIII. 5. 39
Dotis legatum quid, ib. 3
Dos quomodo conferenda, XXXVII. 7
Dotis repetitio quando locum habeat, XXIV 3. 1. & 3
—— an constante matrimonio, ib. 2
—— probare debet mulier illatam esse dotem; 4
—— pactis dotalibus huic rei provisum esse non debet, 5
—— restituenda est dos uxori vel ejus heredibus a marito vel ejus heredibus, 7. seq.
—— quando restituenda, 11
—— quomodo, 12. seq.
—— quæ actio competat, 14

Dotis

Dotis prælegatum quid utilitatis habeat, XXXIII. 4. 1, seq.
in Dote quando præstanda evictio, XXI. 2, 2
Dotis fidejussor an admittendus, XLVI. 1. 11
pro Dote titulus quis, XLI, 9. 1
Dotalia pacta quotuplicia, XXIII. 4. 2
—— divisionis usus. ib. 3
—— quid requiratur ad horum constitutionem, 4. seq.
—— ne moribus sint contraria. 4
—— ne uxoribus nimis nociva, 5
—— sint secundum solemnitates loci, ubi conscripta contracta. 7
—— solent esse reciproce. 8
—— horum pactorum contiaria. 9
in Dotalem fundum quæ potestas mariti, ib 5. 1
—— prohibita est alienatio & oppignoratio, 2
—— modo non adsit necessitas, 3
—— agaturque de dote ipsa alienanda, 4
—— & quidem de re dotali immobili inæstimato data, 5 seq.
—— & ut ipsa alienatio non tendat in majorem utilitatem uxoris, 7
—— hujus alienationis contraria, 8
—— non potest pignori dari, XX. 3. 2
Dotalitium quid. XXIII. 3. 15
—— quando absorbeat dotem. ib. 16.
—— an probanda illatio. 17
—— versio præsumitur, 18
—— quando respectu ejus uxor habeat jus prælationis. XX. 4. 3.
Dubia circa legatum qualia esse soleant, XXXIV. 5. 1. sq.
—— quomodo tollenda. ib. 3. seq.

E

E*Brietas* an excuset a delicto. XLVII. 1. 9.
Ebrius an testari possit. XXVIII. 1. 4.
Ecclesia in bonis administratorum pignus tacitum universale habet, XX. 2. 4

Eccle-

Ecclesiæ jus succedendi datum. XXXVIII. 18. 21
Ecclesiastica res non possunt oppignorari, xx 3 2
Educatio pupilli cui committenda, XXVII. 21 & 3
—— quid in alimentis præstandis observandum, ib. 2
—— quid in præstitis, ib. 4
Effestucatio quid. XLI, 1. 41
Effractio furti faciendi causa quomodo puniendа, XLVII. 18. 2
—— quomodo carceris. ib. 3. seq.
—— quomodo stupri causa facta. 4
de Effusis vel dejectis actio, IX 3 1
—— non quæritur hic quis effuderit, ib 3
—— quomodo damnum æstimetur, 5 seq.
Egregiarum personarum privilegium in jurando, XXII. 2 22
in Electores quomodo committatur crimen perduellionis, XLVIII 4. 6
Emancipatio quid sit, L 7. 10
—— ejus requisita. 10. seq
—— quomodo fiat tacita emancipatio. 12
—— an emancipationi comparetur separatio liberorum, 13
—— an tollat usum fructum peculii adventitii. XV. 1. 14
Emancipati suos liberos excludunt in successione. XXXVII. 8
—— an necessario sint instituendi, XXVIII 2. 8
Emphyteusis quid, VI, 3 2
—— usus inter secularem, & ecclesiasticam, ib. 3
—— a domino constituitur, 4
—— in re immobili, 5
—— origo ejus, 5
—— quomodo constituatur, 6
Emphyteuticarius contractus quid, 7
—— ad quid obligetur dominus, 7
Emphyteuta solvere debet canonem, 8
—— obligatur ad fundum meliorandum, 9
—— amittit jus suum ob deteriorationem, 9
—— in quo consistat jus Emphyteutæ, 10

—— an

—— an possit alienare fundum, 11
—— quomodo tollatur Emphyteusis. 14
Emptio venditio quid, XVIII 1. 1
—— fit vel in scriptis, vel sine scriptis, ib. 2 seq.
—— est vel privata, vel publica, 4
—— requiritur consensus, 5 seq.
—— personarum habilitas, 9
—— lex hanc variis modis restringere potest, 9 sq.
—— Merx adesse debet, 11
—— in quantum valeat emptio rei peremptæ, 11
—— quomodo merx in rebus fugibilibus determinetur. 12 seq.
—— an valeat emptio venditio rei in commercio non existentis, vel alias vendi prohibitæ, 16. seq.
—— adsit pretium, 19
—— quale, 20 seq.
—— interesse controversiæ an in dubio emptio venditio an vero permutatio præsumatur, 21
—— in emptione non transfertur dominium nisi soluto pretio. XLI. 1. 44
pro Emptore titulus quid, ib. 4 1 seq.
Empti actio unde oriatur, XIX 1 1
—— quid sit, ib. 2
—— præsupponit pretium solutum ab emptore, 3
—— res emptori tradenda præcise, 4
—— & ut rem traditam habere liceat, 5
—— tradenda vacua possessio, ib. 6
—— in debita qualitate, 7
—— cum debitis accessionibus, 8
—— debito loco & tempore, 9
—— non deteriorata culpa levi, 10
—— rescinditur emptio venditio ob enormem læsionem, XVIII. 5. 1
—— modo adsit emptio rei certæ, ibid.
—— ne dolus intervenerit, 2
—— læsus tempore contractus læsionem ignoret. 3

—— pre-

—— pretium sit commune, 4
—— læsus non acceperit dimidium ejus quod dedit, 5
—— huic beneficio non sit renunciatum, 6
—— quibus hoc beneficium prosit, 7
—— adversus quos & ad quid detur, 8 seq.
—— resolvitur emptio venditio mutuo dissensu, 10
—— interesse quæstionis: utrum resolvatur emptio, an nova fiat, 11
Episcopi quomodo puniantur, XI, 5. 4
Eremodicium quando desertum dicebatur, II, 11. 1
Ereptitia bona quid, XXXIV. 9. 1
Erro quis, X. 4. 1
Error quid sit, XXII, 6. 1
—— si in sponsalibus commissus quid juris, XXIII. 1. 6
Evictio quid sit, XXI, 2. 1
—— præstare evictionem quid denotet, ibid.
Evictionis præstatio ut locum habeat quid requiratur, ib. 2 seq.
—— tacite inest negotio, licet non fuerit expressa, 5
—— in causis mere lucrativis quando præstanda, 3
—— an in divisione, X. 2. 12
—— creditor pignus distrahens non tenetur de præstanda evictione, XXI. 2. 4 & 6
—— quid si pro parte res evincatur, ib. 6. seq
—— an distinctio inter partes homogeneas & heterogeneas in praxi attendatur, 6
—— jus in re si evincatur an locum habeat evictionis præstatio, ibid.
—— in universitate vendita rerum singularum non præstanda evictio, 7
—— venditor, si in bona fide existens pacto de non præstanda evictione sibi prospexit, quando pretium restituere teneatur. 5
—— si in limine contractus immineat alter non tenetur ad implendum contractum, 8

—— non

—— non præſtanda, ſi alio modo quam judiciali ſententia ſit ablata, 9
—— item ſi facto Principis res auferatur, 9
—— vel factum judicis doloſum aut imperitum intervenerit, 10
—— nec ob culpam emptoris, 10
—— vel ſi res actu non ſit evicta, 8
—— denunciatio evictionis ob quem finem facienda, 11 & 13
—— quomodo legitime fiat, 12
—— ſi omittatur, non datur regreſſus contra venditorem, 13
—— quando totam litem in venditorem transferat, ib. 13
Evictio a quibus præſtanda ſit, 14
—— quomodo à pluribus auctoribus præſtetur, 14
—— per quas actiones petatur evictionis præſtatio, 15
—— quando fieri nequeat, XXI. 3. 1. ſeq.
Examen poſt torturam quomodo inſtituendum, XLVIII. 18. 25
Examen teſtium, vid. *Teſtes*.
Exceptiones quid, XLIV. 1. 1
—— juris, & facti quid. ib. 2. ſeq.
—— temporariæ, & perpetuæ quid, 4
—— dilatoriæ, & peremptoriæ quid, 5
—— quomodo in effectu differant, 6. ſeq.
—— dilatoriæ quando opponendæ 7
—— peremptoriæ quando opponendæ, 8. ſeq.
—— an poſſint executioni opponi, 10
—— nominatæ exceptiones quid & quales? 11
—— dilatoriæ recenſentur, 12
—— peremptoriæ recenſentur, 16 ſeq.
—— quænam reales & perſonales, 19
—— rite opponendæ, 20
—— quomodo & a quo probandæ, 21 ſeq.
—— *præjudicialis* quid, 24
—— rei judicatæ exceptio quid, ib. 2. 1. ſeq.
Vid. *res judicata*.

—— *doli mali* & metum. Vid. *Dolus & metus*
—— *litis finitæ* quæ, ib. 5. 1. it. 5
—— *litigiosi*. Vid. *Litigiosum*.
—— quænam competant fidejussori ex debitoris persona, XLVI. 4. 29
Excusatio tutorum quid sit, XXVII. 1. 1
—— quid ad eam requiratur, ib. 2 seq.
—— causæ excusationis sunt vel propriæ vel impropriæ, 3
—— ad proprias quinam casus pertineant. 4 seq.
—— ad improprias quinam, 12 seq.
—— quibus casibus cesset excusatio, 14. seq.
—— quando & quomodo causæ proponendæ, ib. 17. seq.
Excusatio ab oneribus publicis quid, L. 5. 1
—— quinam excusentur a personalibus, ib. 2
—— quinam a realibus, 3
—— quando cesset excusatio. 5
Excussionis beneficium locum habet in generali pignore, XX. 1. 7
—— an in interdicto Salviano, XLIII in f.
Exemplificatio quomodo facienda. XXII 4. 8
Executio sententiæ aliquando litigosa, XLII. 1, 28
—— peti debet, ib. 29
—— & decerni a judice, 30
—— a quo judice fiat, 30. seq.
—— facienda in bona condemnati, 53
—— an contra heredem vel tertium fieri possit, 54
—— facienda in solidum 35
—— intra legitimum tempus, 38
—— quomodo executione facta procedendum. 39
—— quænam exceptiones ei opponantur, XLIV 1. 10
—— quid sit *jus exequendi*, II. 1. 7
—— remedia jus exequendi, 8
Exercitor navis tenetur de recepto, IV. 9. 1. seq.
—— item ex quasi delicto, ib. 8
—— tenetur præstare factum suorum, 9
Exercitor navis tenet*ur* ob furtum a ministris factum, XLVII. 5. 1
—— quid

—— quid probandum eo casu, ib. 2
Exercitor quis, XIV. 1. 3
Exercitores plures ex contractu Magistri quomodo teneantur, ib. 4.
Exercitor an obligetur, si magister rursus se invito alium constituerit ex ejus contractu. 4
—— an teneatur ex contractu nautæ, 5
—— quando non teneatur ex contractu Magistri, 5 seq.
—— non obligatur si magister in contractu legem præpositionis excessit, 6
—— contra contrahentes cum magistro non agit, 10
—— quando cum magistro agi possit. 9
Exercitoria actio quid, ib. 9
Exheredatio quid. XXVIII. 2. 8
—— num sub conditione fieri queat, 9
—— filiæ quando subsistat si pater illam propter neglectum ejus consensum in sponsalibus exheredat, XXIII 1 16 it. XXVIII 1 26
Exheredati an computentur inter liberos quoad legitimam determinandam, V. 2 6
Exheredatio bona mente quid, ib. 12
Exhibere quid, X. 4. 1.
—— actio ad exhibendum cur introducta, ib
—— est personalis, ib. 2
—— interesse alterius docendum,. 3
—— probandum alterum possidere, 4
—— quis obligetur ad exhibendum, 5
—— quid, si possessor exhibere nolit, 6
—— quomodo res exbibenda, 7 seq.
—— quid hodie, 9
Exhibendæ quando tabulæ, XLIII. 5 2
—— quomodo interdictum de tabulis exhibendis differat ab actione ad exhibendum, ib. 2
—— in quibus casibus cesset interdictum, 3
de Exhibendo libero homine, ib. 29. 1
—— cui detur hoc interdictum, 2
—— quis agat de liberis exhibendis, ib. 30. 1
—— quid hic supponatur, 2

Expi-

Expilatio quid, XLVII. 18 6
Expilata hereditatis crimen quid, ib. 19. 1
—— quinam vindicent hoc crimen, 2
—— contra quem competat, 2
—— hodie ordinaria furti pœna obtinet, 3
Expositio infantis quomodo puniatur, XLVIII 9 5
Expromissio quid, XLVI. 1. 11. & 2. 8
Extraordinariæ cognitiones quid, L. 13 1
—— quando locum habebant, ib. 2

F

In Factum actio generalior videtur esse quam actio præscriptis verbis. XIX. 5. 5
—— quando concedatur, ib. 6
—— cui detur, XXXIX. 2. 12
Falcidia quare introducta, XXXV. 2. 1. seq.
—— quis illam exerceat. ib. 3.
—— locum habet, si accrescat pars heredi 4 sq.
—— an in titulo singulari relictis locum habeat, 7
—— in quibus casibus detrahenda, 8
—— quomodo æstimatio ineunda, 9 seq.
—— quænam imputanda in eam, 12
—— quid, si prohibita, 13
—— quomodo alias cesset, 14 seq.
—— quomodo obtineatur, 20
—— num detrahatur, neglecto inventario, XXVIII. 8. 11
—— non obnoxium ei est testamentum militare, XXIX 1. 12
Falsificatio mensurarum, XLVII 11. 9
Falsus tutor differt a protutore, XXVII. 6. 1
—— quomodo pupillo consulatur contra falsum tutorem, 2 seq.
Falsum quid, XLVIII. 10 1
—— ejus requisita, ibid. 2
—— error non sufficit, 3
—— tendere debet in præjudicium tertii, 4
—— legis noratio accedere debet, 5

—— quo-

—— quomodo committatur circa testamenta, 6
—— quomodo in judicio, 7
—— quomodo in contractibus, 8
—— quomodo circa monetam, 9
—— qualis pœna, 10
Fama an possit refernari a judice in actione injuriarum. XLVII. 10, 37
Familiæ fideicommissum quid, XXXVI. 1. 15
—— quinam succedant, ibid. 16
—— an ultimus de eo possit disponere, ibid.
Familiæ erciscundæ actio quid, X. 2. 1
—— debet esse hereditas communis, ib. 2. seq.
—— quænam huc spectent, ibid. 9
Famuli si aufugerint ante tempus quid juris, XI. 4. 3
—— si delinquant quatenus dominus teneatur. IX. 4. 3
—— an respectu mercedis. ibid. 4
Femina quibus in casibus SCto Vellei, uti queat, XVI. 1. 2
—— quomodo pro aliis intercedat, ib. 2, seq.
—— an pro alio intercedere queat, 4
—— an pro marito, 4
—— quomodo intercessisse debuit, si SCto Vellei, uti velit. 6. seq.
vid. *SCtum Vellejanum*, & *Intercessio*,
Fenestram aperiendi servitus. VIII. 2. 7
—— fenestram non habendi. ibid. 8
Feræ bestiæ quomodo maneant nostræ. XLI. 1. 13
Feriæ quid sint. II. 12. 1
—— quæ divinæ, ibid. 2
—— quæ humanæ, 2
—— quæ differentia feriarum ratione negotiorum. 3. seq.
Ferruminatione quomodo acquiratur, XLI. 1. 25
Feudalis res ut valide oppignoretur quid requiratur. XX. 3. 8
—— in hypothecam data absque consensu domini an obliget vasallum ejusque descendentes. ibid.
Nudum acquisitum ad quod peculium referendum. XV. 1 19

Flumi-

Flumina nullo immisso vel facto deterioranda. XLIII. 12 1
—— an in eo molendinum exstruere liceat. ib. 2
—— fluminis cursus non immutandus. ib. 13. 1
—— in eo navigare licet. ib. 14. 1
—— fluminis servitus, VIII. 2. 5
Fides juridica qoid sit, XXII 3. 6
Fides habita an præsumatur, XLI. 1. 44
Fides bona in usucapione quomodo adesse debeat, ibid. 3. 9. seq.
—— est instar dominii. LXIII 1. 3
Fideicommissorum origo, XXXVI. 1. 1
—— quid sint, ibid, 2
—— quotuplicia. 3
—— quomodo constituantur. 4
—— quando valeant absque testibus. 5. seq.
—— *conventionale* quid & quomodo ab ordinario differat. 7. seq.
—— quænam verba indicant fideicommissum, 9
—— conditionale quomodo a puro in effectu differat. 12. seq.
—— quis possit substitui. 15
—— *familiæ quid*. Vid. *Familia*.
—— quomodo caveatur fideicommissariis, 18
—— quænam fideicommisso relinqui possit. 19 seq.
—— quis eo possit gravari. 21
—— quarta qua ratione detrahenda, vid. *Trebellianica*.
—— onera quomodo dividantur. 25
—— quomodo restitutio facienda Vid. *Restitutio*,
—— *universale* an in codicillis constitui possit, XXXIX. 7. 13.
—— fideicommissum per testamentum impediri potest, ne oppignoretur, XX 3 4
—— particulare legato exæquatum. XXX. 1. 4
Fidejussio quid. XLVI. 1. 1
—— hodie per pactum iniri potest. ibid. 2
—— quinam habiles fidejussores. 3. seq.
—— idoneitas eorom unde æstimanda, 4
—— idonei quinam, 5

—— quo-

—— quomodo differant a mandatore. 6
Fidejuſſor indemnitatis quis. 7
—— quis ſuccedaneus. 8
Fidejuſſor quousque obligetur. 9
—— quale debitum requiratur. 10
—— an in delictis admittatur. 10
—— an in dote. 11
Fidejuſſor quomodo obligetur. 13
beneficium fidejuſſorum Vid. *Ordinis*, *Diviſionis*, & *Cedendarum actionum beneficium*.
—— quando liberetur fidejuſſor. 23
—— fidejuſſor ſolvens habet regreſſum. 23
—— an poſſit agere antequam ſolvit. 23
Fidejuſſor tutoris ad quid teneatur. XXVII 7 1
—— quomodo differat a nominatore & affirmatore? 2
Filia meretrix num a patre poſſit exheredari, XXVIII. 2. 26
Filiusfam. an ex contractu obligetur. XIV. 5. 1
—— quando obligetur? ibid. 2. ſeq.
—— ſui juris factus facilius ex contractu præcedente obligatur & quousque. ibid.
—— an poſſit teſtari? XXVIII. 1. 10
—— an ſumptus ſtudiorum ceu peculium quaſi caſtrenſe tractet. XV 1. 7
—— quid juris habeat in peculiis. 8 ſeq.
—— ſi ſciente patre, negotiatus fuerit qua ſtione merces peculiares vindicet, XIV. 4 1. ſeq.
—— quando in bonis adventitiis ſervet uſumfructum. XV. 1. 12. ſeq.
—— num adeat hereditatem. XXIX. 2. 11
—— ſub quanam conditione inſtituendus. XXVIII. 7. 11
Filiofamil. ſi pecunia mutuo data, haber exceptionem S(ti Maced, XIV. 6. 1
—— quæ limitationes. ibid. 2. ſeq.
Finium regundorum actio quid. X. 1. 2
—— confines quinam ſint. 3 ſeq.
—— fines quomodo probentur. 5

—— offi-

—— officium judicis quale in hac actione. 6. seq.
—— potest etiam criminaliter agi. 8
Fiscus quid. XLIX. 14. 1
—— quis habeat jus fisci. ibid. 2
—— quænam jura pertineant ad fiscum augendum 3
—— quænam alia privilegia fisci. 4. seq.
—— in dubio fiscus jure privatorum fruitur. 8
—— habet pignus tacitum universale in bonis administratorum. XX. 2. 2
—— an etiam respectu pœnarum. ibid.
—— in pignore præfertur omnibus simplicibus hypothecariis. ibid 4. 2
—— quomodo indigno auferat legatum. XXXIV. 9. 9. seq.
—— quando succedat. XXXVIII. 18. 22
—— quinam conducere possint a fisco XXXIX. 4 2
Fiscales res quomodo præscribantur. XLI. 3. 25
Fœnus nauticum quid, XXII. 2. 1
Fœtura quid, XLI. 1. 18
ex *Fonte* aquam ducenti vis fieri non debet. XLIII. 22. 1
Foraminis servitus. VIII. 2 14
Formulis peculiaribus actiones olim constabant. XIII. 2. 5
Fornicatio quid & ejus pœna. XLVIII. 5 36
Forum & domicilium mariti uxor sequitur. XXIII 2 25
Forum competens quotuplex. V. 1. 16
—— 1 Originis vid *origo*.
—— 2 Domicilii vid. *domicilium*.
—— 3 Contractus vid *contractus*.
—— 4 Delicti vid. *delictum*.
—— 5 Rei sitæ vid. *res sita*.
Forum ecclesiasticum in quibus causis obtineat. ibid. 32
—— quænam causæ specialia fora præterea habeant. ibid.
Forum miserabilium personarum. Vid. *Miserabiles personæ*.

Forum ex continentia causarum quid & quotuplex. XI. 2 1 seq.
—— quomodo locum habeat. ibid. 3 seq.
Fratres quibus ex causis exheredentur. XXVIII 2. 31
Fratres unilateres in stirpes succedunt. XXXVIII. 18 16
—— successio liberorum fratris in capita. ib 15
Fructus quinam dicantur. XXII. 1. 18
—— quomodo ab usuris differant ibid.
—— quinam restituendi in hereditatis possessione. V 2. 9
—— quinam in rei vindicatione. VI. 1. 11
—— an ante L. C. in specie peti debeant ib. 12
Fructus quid sint. VII. 1. 6
—— quos percipiat b. f. possessor. XLI 1. 30
—— quando omnes præstandi etiam percipiendi. XIII. 1 5
Fuga ut indicium præbeat. XLVIII 18. 13
Fugitivus quis. XI. 4 1
—— varia jura de fugitivis. ibid. 2
Fumum immittendi servitus. VIII. 2. 14
Fundus certus si legato uno adjectus, quid juris. XXXIII. 6. 3
Fundus instructus quid. ibid. 7. 14
Fundi instrumentum quid. 1
Funeraria actio quid. XI. 7. 9
—— quando locum habeat. XI. 7. 10
Funerans quando sumptus possit repetere. 10
Funeris impensæ quæ repetantur. 11
Funus. Vid. *Sepultura.*
Furiosi quinam. XXVII. 10. 6
Furiosi patris curatela nam a filio suscipi possit. ibid. 7
Furiosus an possit testari. XXV. 11. 1. 4
—— quinam ei substituendi. ibid. 6. 27
—— an puniendus. XLVII 1. 6
Furni non extruendi servitus. VIII. 2. 14
Furtum quid XLVII. 2. 1
—— quænam res furto auferantur. ibid. 2
—— sola inficiatio non facit furtum. 3

—— quo-

—— quomodo fiat contrectatio. 5
—— an necessitas excuset. 6
—— quomodo procurator committat furtum. 7
—— furtum usus possessionisve quid 8
—— adsit animus lucri faciendi. 9
—— furtum non fit, nisi inviro domino, 10
—— an hereditariæ rei furtum fiat, 11
—— actio furti quid. 12
—— quid manifestum & nec manifestum, 13
—— quomodo res furtivæ petantur. 14
—— quomodo hodie furtum puniatur. 15. seq.
—— quando mitiganda pœna. 20
—— quomodo fures plures puniantur. 21
—— an patibuli pœna tollat repetitionem rei furto ablatæ. 22
—— indicia furti quæ. 23
—— si familia furtum fecerit quatenus dominus teneatur, ibid. 6. 1
—— quid, si furtum in incendio vel naufragio datum. ibid 9. 1
—— res furto ablata si perierit, ejus æstimatio peti potest condictione furtiva. XIII. 1. 5
Fuſia Caninia lex quid operetur. XL. 5. 4

G

*G*Anerbinatus pactum quid. XXXVIII. 18. 28
Genus legatum si sit, quomodo electio facienda. XXXIII 5. 5
—— quando legatum generis subsistat. ibid. 6
Glandem legenti vis non facienda. XLIII. 28. 1
—— intra quod tempus legi possit. ibid.
Gloriatio. Vid. *Diffamatio*.
Graduum computatio remissive. XXXVIII. 10. 12
Graſſatores publici quomodo puniantur. XLVII. 8. 9

H

*H*Abitatio quid. VIII 8. 3
—— in quo differat ab usufructu. ibid. 4

V 2 Ha-

Habitatio ædium parochialium quo jure parochis competat. ibid. 5
Hæreticus filios an a patre exheredari possit. XXVIII. 2. 29
Hæreticorum liberorum institutio num valida. ibid.
Hereticus an possit testari. ibid 1. 12
Heredis institutio est testamenti essentia. ib 2. 1
——— quotuplex. 2
Heres habet interdictum quorum bonorum. XLIII. 2. 1
——— quomodo differat ab hereditatis petitione. ibid. 2. seq.
Heredibus ex testamento datur remedium l. f. C. de edict. D. Hadriani tollendo. 4
——— quid in hoc remedio requiratur. 5 seq.
Heredes quinam institui possint. XXVIII. 5 1
Heredum habilitas ex quo tempore æstimanda. 5
——— necessarii quinam. XXIX. 2. 1
——— sui & necessarii. ibid. 2
an Heres vindicare debeat necem testatoris. 3
Heredis institutio qualis in codicillis. 7 13
Heres ex condictione furtiva tenetur in solidum si unus adsit. XIII. 1. 4.
——— si plures pro rata. ibid.
——— de suis & legitimis heredibus XXXVIII 16
pro Herede titulus quid. XLI. 5. 1. seq.
Hereditas quibus casibus aliis accrescat. XXIX. 2 23
——— quibus modis acquiratur. XXXVIII 18. 26
——— venditur hereditas tum deferenda. XVIII. 4. 1
——— tum delata. ibid. 2
——— qualiter hic evictio præstetur. 2
——— quomodo hereditatis universitas restituenda. 3
——— quæ in specie venditor præstet. 4
——— translata hereditate, heres non desinit esse heres. 5. seq.
Dispositio hereditatis, vivente adhuc tertio. XXXVIII. 18 29

Hereditatis petitio quid. V. 3. 1
—— probanda mors. ibid. 2
—— et jus succedendi. 3
—— res hereditariæ quæ dicantur. 4 seq
—— adversus quem detur. 6
—— pro herede quis possideat. 7
—— non datur contra titulo singulari possidentem. 8
—— quid restituendum. 9
—— quando casus fortuitus præstandus. 10
—— hereditatis administrationis nomine tenetur quoque qui pro herede possidet. 11
—— habenda ratio impensarum. 12
—— datur etiam si pars petatur. V. 4. 1. seq.
—— quomodo differat a famil. hercisc. actione, ibid. 3
Hereditatis petitio possessoria quid. 5. 1
—— quid fidei commissoria. 6. 1
—— quid conventionalis, 2
Homicidium quid. XLVIII. 8. 1
—— debet esse in effectum deductum. ibid. 2
—— an consilium homicidii puniatur. 3
—— culposum quomodo puniatur. 4
—— quid casuale. 5
—— quid necessarium, 6 seq.
—— quid hic probandum, 8, seq
—— quomodo directo committatur, ibid. 10.
—— preditorium quid, 12
—— quomodo per indirectum animus occidendi adsit, 16 seq.
—— quid circa homicidium considerandum, 17 seq.
—— homicidii indicia, 21
—— pœna juris Romani, 22
—— an sit dispensabilis, 22
—— quid si homicidium in tumultu factum, 23
Honorarium an ad mandatum accedere, queat, XVII. 1. 13
Hyperocha distracti pignoris debitori restituenda, XX. 5. 4
Hypotheca quid sit. Vid. *Pignus*.
—— quomodo differat a pignore, XX. 1. 4. & XII. 7. 3

T 3 *Hy-*

Hypothecarii an utantur beneficio separationis, XLII. 6. 6
Hypothecaria actio competit legatario, XXX. 1. 21
—— quid sit, XX 1. 10
—— quid in ea ab actore probandum, si contra debitorem agat. ibid.
—— quid, si contra tertium, ibid.
—— tartius offerendo debitum se ab hac actione potesr liberare, ibid.
—— quomodo huic actioni præscribatur, 11
—— an noceat, si res jam ipsa a tertio b. f. possessore fuerit usucapta, dum hypothecariæ actione nondum sit præscriptum, 11
—— cumpetit legatario, XXV. 1. 21

I

J*Acta* res levandæ navis causa est domini XIV. 2 6
Jactarum rerum pretium ab omnibus dominis contribuendum. ibid. 10
Illegitime nati quando succedant, XXXVIII 18 7
Ignorantia quid sit, XXII. 6. 1
Igaorantia juris quid sit, ibid 2
Ignorantia facti quid sit, ibid.
—— quotuplex sit, ibid.
Ignorantia juris ut noceat quid requiratur, 3
—— cur facilius hodie excusationem præbere debeat, ibid. 3
Ignorantia facti alieni quando excuset, 4
Ignorantia facti proprii quando excuset, 4
Immixtio. XXIX 2 5
—— num præsumatur, ibid.
Immobilium rerum nomine an agatur ad exhibendum, X 4 8
Immunitas quid, L. 6. 1
—— a quo concedatur, ibid. 2
—— quomodo concedi soleat, 3
—— justa causa adesse debet, 4
—— cui prosit realis, cui personalis, 5
—— quænam in dubio præsumatur, 6

—— quo-

—— quomodo amittatur, 7
Impenſæ quænam reſtituantur in hereditatis petitione. V. 3. 12
—— quænam in rei vindicatione, VI. 1. 12
—— quatenus voluptariæ reſtitui debeant, ibid.
Impenſæ dotis ſunt marito reſtituendæ, XXV. 1. 1
—— modo ſint (a) in rem facta, ibid. 1. ſeq.
—— (b) alicujus momenti, 3
—— (c) ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis factæ, 4. ſeq.
Imperium. V. *Juriſdictio*.
Imploratio officii judicis quando in ſubſidium detur. XIII. 2. 2
—— quid hæc denotet, ibid.
Impuberes an poſſint teſtari, XXVIII. 1. 3
In ædificatione quomodo acquiratur, XLI. 1. 27
Incapaces quomodo ab indignis heredibus differant, XXVIII. 5. 5
Incendium doloſum quomodo puniatur, XLVIII. 8. 30
—— quomodo culpoſum, ibid. 31
—— in doloſo non attenditur damni dati quantitas, 32
—— indicia incendii doloſi, 34
Incertitudo ſi oriatur circa res legatas ex identitate nominis. XXX. 5. 7
Inceſtus quid, XLVIII. 5. 24
—— quomodo committatur, ib. 25
—— quomodo puniatur, 26
—— quomodo præſcribatur, 27
Inceſtuoſi num a parentibus inſtitui queant, XXVIII. 5. 4
Incolæ quinam dicantur, L. 1. 5
Inculpatio moribundi an judicium ad torturam faciat, XLVIII. 18. 15
Indebitum quid, XII. 6. 4
—— quis illud probare debeat, ibid. 6
Indicia ad torturam quotuplicia, XLVIII. 18. 1. ſeq.
—— quænam remota, ibid. 12. ſeq.
—— quænam proxima, 16. ſeq.
—— legitime probanda, 19

Indignus legatarius quomodo differat ab incapaci, XXXIV. 9. 2
—— quis fiat indignus, ibid. 3. seq.
—— casus indignorum legatariorum, 3 seq
Infamia quid sit, III. 2. 1
—— requisitum ejus, ibid. 2
—— quid sit infamia juris, 4
—— quomodo lex infamiam inferat? 4 seq.
—— an infamia juris excludat a dignitatibus, 7
—— quid sit infamia facti, 8
—— quomodo hæc differat a levis notæ macula, 10
—— quid hæc macula operetur, 11
Infanticidii pœna, XLVIII. 9. 2
—— an hodie animalia addantur, ib. 3
—— indicia infanticidii, 4
Infantes an puniendi, XLVII 1. 7
Ingenuis, XL. 14
Inhibitoriales quid, XLIX. 6. 6
Inhospitatione quinam liberentur, L. 5. 5
Inimicitia an indicium faciat ad torturam, XLVIII. 18. 14
Injuria quid & unde oriatur, XLVII. 10. 1
Injuriosa facta qualia, ibid. 2
—— quid scripta, 5
—— quomodo non factis injuria inferatur, ib 7 seq.
—— unde animus injurandi colligatur, 9 seq.
—— an excuset veritas convitii, 16. 12
—— an verba injuriosa conditionata injurias inferant, ibid.
—— quomodo animus injuriandi adsit per indirectum, 13
—— an & quatenus volenti injuria non fiat, 14
—— quomodo quis per alium patiatur injuriam, 10 15. seq.
—— quid, si pluribus inferatur, an singula agant, 17
—— injuriarum actio. 18
Vid. *Æstimatio.*
—— quomodo injuria æstimetur, 22
—— datur etiam actio ob injurias reales ex L. Cornelia, 26

—— quo-

—— quomodo injuriarum actiones restringi possint, 36
—— an judex ibi possit reservare famam, 37
Injusta causa quid denotet in conditione ex injusta causa, XII. 5. 4
Innominati contractus unde oriantur, XIX 5. 1
—— hic locus est pœnitentiæ. ibid. 2
—— quod hodie secus. 3
—— ad contractus innominatos referuntur quatuor species, 7
—— quid contractus Do, ut des, 4. 2
—— quid Do, ut facias, 5 5.
—— quid facio, ut des, 10
—— quid facio, ut facias, 11
Inquisitio quid, XLVIII. 2. 16
—— quid generalis, ib. 17
—— quid specialis, 18
—— quomodo præterea procedendum, 19
Inquinatio fimo facta arbitrarie punitur, XLVII. 11 5
Insinuatio actorum quid, XLII. 1. 9
—— quomodo facienda, ibid. 10
Inscriptio in crimen quem in finem introducta, XLVIII. 2. 7
Insinuatio testamenti judicialis, XXVIII. 1. 16
Institor quis dicatur, XIV. 3. 2
Institoria actio quid, ibid. 1
—— ejus requisita, 2. seq.
—— quando cesset, ibid. 3
Institoris propositio an principalem dominum obliget, ibid.
Institor a quo præponi debeat, 4
Institore circa officium delinquente & alios lædente, an & quomodo dominus conveniatur, 5
Institor leges præpositionis transgrediens ipse tenetur, 5
Institoris contractus dominum obligat, 6
—— an & heredes. 6
Institor durante officio ex contractu directe convenitur, 7
—— non deposito, 7

Institor proprio nomine contrahens deposito officio etiam conveniri potest, 7
Institutio universam respiciat hereditatem. XXVIII. 5. 11
Institutio captatoria quæ, ibid. 18
Instrumentum quid sit, XXII. 4. 1
—— publicum quodnam dicatur, ibid. 2
—— ejus species, 3. 4
—— quomodo in effectu a privato differat, 2. 7. 9, & 10
Instrumentorum solemnia unde petenda, 4. 4
Solemnium defectus quomodo suppleatur, ibid.
Publicis instrumentis an major fides habenda quam testibus, 7
—— ut plena fides tribui possit quid requiratur, 8
Instrumenta privata quænam sint, 6
—— quando pro scribente probent, 9
—— quando contra scribentem, 10
—— quando producenda, 12
—— quibus exceptionibus illorum fides infringatur, 13
—— si amissa, quomodo aliunde factum, de quo fuit confectum, probari debeat, 14
Instrumentorum recognitio quomodo debite fiat, 10
—— in publicis non requiritur. 10
—— si deficiat, quomodo aliunde supplenda, 11
ex Instrumento liquido condemnatus an habeat condictionem indebiti, XLIV. 2 7
Instrumentorum editio quomodo peti debeat, II. 13. 12
—— præsumptio esse debet adversarium instrumenta edenda possidere, ibid. 14
—— edenda instrumenta sine die & consule, 15
—— integra edantur, 15
—— actor obligatur ad edendum, 16
—— quando reus teneatur edere, 17
—— quando tertius, 18
—— modi cogendi ad editionem, 19
Instrumenta rustica non possunt oppignorari, XX. 3. 2

In-

Instrumentum an debeatur legato fundo, XXXIII. 6. 2. seq.
Insula nata cui cedat, XLI. 1. 20
Intercessio feminæ an valeat, XVI. 1. 3. seq.
—— ut tribuat SCti Vellei. exceptionem quomodo facta esse debet, ibid.
—— intercessio apparens quid, 7. seq.
—— intercessionis natura bene dijudicanda, 10
—— repetita, an & quando subsistat, 11
—— si feminæ non nociva sit, an utatur SCto Vellei, 12
—— qualis læsio requiratur, 13
—— quibus non subveniat SCtum Vellei, ibid.
Interdicta quid, XLIII. 1. 1
—— cur personalis dicta, ibid.
—— quomodo differebant ab actionibus, 2
—— quænam simplicia, & duplicia, 3
—— an solam possessionem respexerint, 4
—— quænam pura, & mixta, 5
—— actiones ex his quotuplices, 6
Interdictum quorum bonorum, 2. 1. seq.
—— quod legatorum interdictum, 3. 1. seq.
Interdictum de vi, & vi armata, 16. 1
—— uti possidetis, 17. 1
—— de superficiebus, 18. 1
—— utrubi, 31. 1
—— de migrando, 32. 1
—— Salvianum, 33. 1. seq.
Interdicti quinam, XLVIII. 22. 1
Interdictum Ecclesiasticum quid, ibid. 2
Interesse quid, XXII. 1. 11
—— quid circa illud observandum, ibid. 11
—— si non potest probari, datur recursus ad consuetas usuras, 5
—— quid si ultra alterum tantum usuræ sint solutæ, 1. 6
—— alterius tanti renunciatio admittitur, ibid.
Interitus rei quomodo liberet debitam rem, XLVI. 3. 18
Interrogationes quomodo olim factæ. XI. 1. 1

Interrogatoria actio quid, ibid.
Interrogare quando judex possit, ibid.
Interrogatoria quid, & quotuplicia sint. XXII 5, 16
—— ad quid dirigenda sint, ibid. 16
—— quomodo formanda, 17
Interpellatio hominis quando unica sufficiat, ibid. 1. 17
—— diei quid requirat, 18
—— conditione existente in conditionali debito adhuc necessaria, 18
Interpellatio puellæ est crimen extraordinarium, XLVII. 11. 6
Interpretatio quomodo instituenda, I. 1. 2
—— divisio ejus, ibid.
—— quid sit doctrinalis, ibid.
—— quid sit authentica, ibid.
—— requisita doctrinalis, 3
—— quando locus sit extensivæ, & restrictivæ 3
—— quid sit declarativa, 4
—— quid usualis, 4
—— requisita usualis, 4
—— in legato dubio quomodo facienda, XXXIV. 5. 3. seq.
Inventarii beneficium, XXVIII. 8. 3
Inventarium quid, ibid. 4
Inventarii effectus, 10
Inundatio mutat possessionem non dominium, XLI. 1. 22
—— an excuset in delicto, XLVII. 1. 10
Iratus an possit testari, XXVIII. 1. 4
Iter refici potest, XLIII. 19. 1 seq.
—— probanda tamen hic servitus, ibid. 3
Itinera nullam admittunt impedimentum aliorum, 7. 1
—— quid, si quid in itinere factum, vel immissum, 8. 1
Itineris servitus quid, VIII. 3. 1
Judex quis in genere, VI, 1. 11
—— quis habilis, & inhabilis, ibid. 12
—— sit integer non suspectus, 13
Judex suspectus ob quas causas recusari possit? 13

—— quis competens, 15
—— quomodo dicatur litem suam facere, L. 13. 14
—— an secundum acta & probata, an secundum conscientiam judicare debeat, XXII. 3 3
—— quomodo, finita disputatione, decernat, quid & quatenus probatum fuerit, quod probandum erat, ibid. 5. 24
Judex delegatus quid sit, I. 21. 7
—— quomodo differat a commissario, 8
Judicium quid, V. 1. 1
—— quid ordinarium & summarium, ib, 2
—— quid possessorium & petitorium, 3
—— quænam capita judicii, 4. seq.
—— legitime procedendum, 4
Jura quando probanda, XXII. 3. 2
an Jura in oppignoratione mobilium, & immobilium veniant, XX. 1. 5
Juramentum quid, XII. 2. 1
—— an licite jurari possit, ibid. 2
—— per Deum jurandum, 3
—— quævis invocatio Dei in testem non facit juramentum, 4
—— quando adsit jurandi animus, 5
—— qualia verba ad juramentum sufficiant, 6
—— quid solemne, 7. seq.
Jurans debet esse sincerus, & animi constans, 9
—— de re justa jurandum, 10
—— an producat novam obligationem, ib. 12
—— quid extrajudiciale, 13
—— datur inde actio in factum, 14
—— quid judiciale, 15
—— quis illud possit deferre, 16
—— cui possit deferri, 17
—— in qua causa, 18
—— quomodo præstandum, 20. seq.
—— præstandum aliquando extra judicium, 22
—— an revocari possit, 23
—— an præcise præstandum, 24
—— alter potest referre, 25
—— quid operetur, 26

—— ne-

—— necessarium quid, 27
—— suppletorium quid, 28
—— ejus requisita, 29
—— *suppletorium* quid operetur, 30
—— purgatorium quid, 31
—— quando locum habeat, 32
—— ejus effectus, 33
Juramentum *calumnia generale*, 34
—— quando præstandum, 35
—— *calumniæ speciale* quid, 36
—— quando locum habeat, 37
—— quid operetur, 38
Juramentum in litem quid, ibid. 3 1
—— *affectionis* quid. 2
—— quando locum habeat, 3. seq.
—— an tunc etiam locum habeat, si res possit restitui, 5
—— quis illud præstet, 7
—— effectus ejus, 8
—— quando veritatis juramentum locum habeat, 9
—— quomodo æstimatio facienda, 10
Juramentum dandorum, & respondendorum quid, XI. 1. 4. seq.
Juramentum quando probet depositum, XVI 3. 4
—— an etiam clerici, ut testes juramentum præstare teneantur, XXII. 5 19
—— valet pactum, ut etiam testi injurato credatur, 18
Jurisjurandi exceptio quæ, XLIV 5. 2
—— quibus prosit, ibid. 3
Juratoria clausula testamento adjectæ effectus, XXVIII. 3. 9
Jurisdictio quid sit, II. 1. 1
—— quæ dicatur propria, I. 21. 1
—— quæ mandata, ibid.
—— suo jure mandans habere debet jurisdictionem, 2
—— quomodo mandanda, 3
—— quæ mandanda, 4
—— quomodo eam mandatarius jus exerceat, 5

—— quo-

—— quomodo deſinat, 6
Jurisdictio a publica auctoritate profluere debet, II. 1. 2
—— et jure magiſtratus competere, 3
—— exercenda in cauſis civilibus, 4
—— debet continere jus ſtatuendi & exequendi, 5
—— quid ſit extraordinaria, 9
—— quæ contentioſa, & voluntaria, 10
—— quæ ſit jurisdictio prorogata, 12
—— quid requiratur ad jurisdictionem prorogatam conventionalem, 13. seq.
—— quid ſit prorogatio neceſſaria, 15
—— quid requiratur ut locum habere poſſit, 16
—— quomodo differat a jurisdictione prorogata mandata, 18
—— quid ſit merum Imperium, 19
—— quid requiratur ad merum imperium, 20
—— quid ſit ſecularis & eccleſiaſtica, 21
—— quid superior & inferior, 28
—— quæ adhuc dentur jurisdictiones ſpeciales, 23
—— quid ſit perſonalis, & realis, 24
—— quæ jurisdictio per feudum concedatur, 25
—— quid ſit particularis, & univerſalis, 26
Jurisprudentiæ exiſtentia. I. 1. 1
—— definitio & requiſita, ibid.
—— circa quid verſetur, 7
—— quid intendere debeat, 9
—— duplex ejus ſignificatus, 11
—— quid denotet, 11
Jus unde fluat poſitivum, ibid. 12
—— quid ſit univerſale, & particulare, 13
—— ſpeciale non producendum ad conſequentias, 5
—— jus pro lege acceptum, 11
—— quotuplex ſit jus divinum, 12
—— unde profluat naturale, 12
—— an communes opiniones jus faciant, 2 22
—— quid ſit jus in re, 8 15
—— quid jus ad rem, 16

—— usus

—— usus hujus distinctionis, 17
—— quotuplex jus positivum particulare, 1. 13
—— quid sit jus humanum, 14
—— quid publicum universale & particulare, 15
—— quid privatum, 15
—— an jus naturæ mutabile, 16
—— origo juris humani, 2. 1
—— unde jus Flavianum & Ælianum, 4
—— quomodo jus in hanc formam redactum, 1
—— quando eviluerit juris Romani auctoritas, 14
—— quomodo item creverit, 15
—— quando ad Germanos transierit, 16
—— quo jure olim usi Germani, 17
—— quando jus Canon. publicatum, 19
—— quando jus Rom. ad observantiam venerit, 20
—— quomodo inter Principes receptum, 20
—— ad quid respiciendum, quoad observantiam juris, 21
—— quomodo studium juris tractandum, 21
—— triplex jus civitatis, 5. 11
Jussu suo quatenus obligetur pater, XV. 4. 2 seq.
—— actio quod jussu quid. ibid. 1
Institia quid sit & quotuplex, I. 1. 9
—— qualis requiratur, 10

L

Landsassiatus tribuit subjectionem, V. 1. 29
Laudemium solvendum domino emphytheusos, VI. 3. 12 seq.
Laudum quatenus servandum, IV. 8. 11
Latrocinium quid, XLVIII. 8. 11
Legati quid. L. 7. 1
—— quot, & quinam mitti possint, ib. 2 seq.
—— jura circa eosdem, 4. seq.
—— legati hodierni quomodo a Romanis differant, 6
—— sunt sancti, 7
Legatum nullo onere nititur, XXX. 1. 1
—— quid sit, ib. 2

—— legata quomodo relinquenda, 6
—— legatarius si sibi adscribat legatum, 8
—— legatum an heredi relinqui possit, 12
—— legata in testamento destituto an valeant, XXVIII, 3. 14.
—— actio ad consequendum legatum, XXX, 1. 19. seq.
—— leganda res utilis, 28
—— quomodo adimatur. Vid. *Ademptio*.
—— quomodo alias corruat, XXXIV, 4 4
—— quæ pro non scripto habeantur, ib. 8 2 seq.
—— quando eorum dies cedat, XXXVI, 2. 1 seq.
—— an præstentur, si bonorum possessio contra tabulas petita, XXXVII, 5
pro Legato titulus, quis, XLI, 8. 1 seq.
Legata si propria auctoritate occupantur: datur interdictum *quod legatorum*, XLIII, 1
—— quid ibi requiratur, ib. 2
—— an detur contra donatarium, 6
Libellus quid & ejus requisita, II, 13 2. seq.
Libelli accusatorii requisita, XLVIII, 2 10
Libellus famosus quid, XLVII, 10. 6
—— an nominis subscriptio requiratur, ibid.
—— agitur criminaliter ob famosum libellum, 27
—— quæ pœna constituta, ibid.
Liberales causæ quid, XL, 12
Liberatio legata quid, XXXIV, 3 1
—— cui prosit, 2
—— quid requiratur, 3
Liber homo quatenus jure pignoris detineri possit, XX, 3 1
Liberi ex diversis matrimoniis quomodo succedant, XXXVIII, 18. 4
—— naturales an, & quatenus a patre possint instituí, XXVIII, 5. 3
—— exhibendi sunt patri, XLIII, 30. 1. seq.
—— ut eos ducere liceat permittendum, ib. 3
—— quomodo inter parentes testentur, XXIX, 1. 15
—— necessario instituendi, XXVIII, 2. 3
Liberorum respectus quatenus in successione habeatur, XXXVIII, 18. 15

Libe-

Liberi quando in bonis parentum tacitum pignus universale habeant, XX, 2. 5
Liberorum agnitio fundata in SCto Planciano, XXV, 3. 1
—— quomodo secundum hoc procedatur, ib. 3. sq.
Libertas oneranda non est, alias inde datur exceptio, XLIV, 5. 4
—— quibus ad libertatem proclamare non liceat, XL, 12
—— ademptio *libertatis*, ib. 6. 11
—— fideicommissaria *libertas* quomodo contingat, 5. 1
Liquidum debitum ex quo noscatur, XVI, 4. 11
Liquidum fit debitum si retentio fieri velit, ibid.
Literæ commendatitiæ an & quando obligant, XVII, 1. 11
Litigiosum quid, XLIV, 6. 1
—— quæ ejus requisita, ib. 2. seq.
—— an, & quatenus alienari possit, 6
—— quænam pœna in alienantes rem litigiosam, 7
—— quid eo legato veniat, XXX, 26
—— debitum litigiosum non absolute illiquidum, XVI, 4. 11
Litis contestatio quid, V, 1. 5
—— quid affirmativa, & negativa, 6
—— quid solemnis, & minus solemnis, 7
—— requisita solemnis L. C. 8
—— non potest in ullo processu omitti, 9
—— quid in criminalibus sit loco L. C. 9
—— effectus ejus sunt plures, 10
Locatio conductio quid sit, XIX. 1. 1
—— quotuplex, ib, 2. seq,
—— requiritur consensus ab utraque parte, 4
—— interdum tamen inviti compelluntur. 4
—— quousque tacita reconductio facta censeatur, 5
—— requisita in locandis rebus, 6
—— in dubio Emphyteusis, an locatio simplex præsumi debeat, 7

—— fa-

—— facta locanda debent esse mercenaria, 8
—— intervenire debet merces, 9
Locator prædii urbani habet pignus tacitum in invectis, & illatis, XX, 2. 8
Locator prædii rustici habet pignus in fructibus, ib 9
Locus solutionis destinatus invito creditore mutari nequit, XIII, 4 6
—— quid, si loca plura copulative adjecta, ib.
—— *actio de eo qui certo loco* quid, ib. 4 1
—— non est hodie necessaria, 2
—— requisita ejus, 2, seq.
Luminum servitus, VIII, 2 6
—— ne luminibus officiatur servitus, ib 9
Lusu quod perditum repeti potest, XI, 5. 2
—— ad lusum creditum repeti nequit a collusore, 3
Lusorum receptores quomodo puniantur, 5
ad Ludendum cogens quomodo puniatur, 6
Ludorum licentia hodierna unde orta, 7

M.

MAgia quotupliciter committatur, XLVIII, 8. 25. seq
Magici susurri quid, ib. 27
Magiæ fallacia & vera indicia, 28. seq
Magister navis quis, XIV. 1 4
—— si circa officium deliquerit, ipse tenetur, ibid 5
—— si mutuam pecuniam acceperit ad reficiendam navem obligatur exercitor, 7
Magistratus conveniendus in subsidium a pupillo, XXVII. 8. 1
—— sed quando, & qualiter? ib 1. seq
Majestatis crimen quid in genere, XLVIII, 4 1
—— quid in specie dictum, ib. 15
—— abusus hujus apud Romanos, 16
—— exempla proprie huc pertinentia, 17
—— pœna hujus delicti, 18

Man-

Mandator quomodo differat a fidejuſſore, XLVI, 1. 6
Mandata cum & sine clauſula quid, XLIII, 1. 12. seq.
Mandati contractus quid & quotuplex, XVII, 1. I
——— ejus requiſita legitima, ib. 2. seq.
——— an ratihabitione inducatur, 2
Mandatarius a nuncio differt, 8
——— quandoque in ſimplici facto conſiſtit, 4
——— honeſtum ſit, 6
Mandans, & mandatarius ex delicto ad pœnam tenentur, 6
Mandatum ſuſceptum implendum, 14
——— quomodo impleri debeat, 15. seq.
Mandatarius quam culpam præſtet ordinarie, 19
——— ſervandus indemnis, 20
——— apices juris attendere non debet, 19
——— reſtituit quod occaſione mandati accepit, 20
Mandatum quas actiones pariat, 21
Mandatum judiciale in quibus perſonis præſumatur, 3 3
——— legitime eſt confirmandum, 1
——— quomodo judicialiter conſtituatur, 1
——— clauſulæ quæ adiiciantur, 1
Mandatum quid, ſi non gratuitum, 1. 12
——— an patiatur honorarium, 13
Mandatum ex læſione utrunque obligat, 6
Mandantis periculum in mandato verſari debet, 7
Mandanti an ſine ceſſione obligatio a mandatario quæratur, 8
Mandatum quomodo diſſolvitur, 26
Mandati actio quid & quotuplex, 21. seq.
——— datur contra plures in ſolidum, ibid.
Mandatarius an quoad caſum fortuitum indemnis præſtandus, & quando, 23
Manumiſſio quid ſit, XL, 1 .1
——— ejus requiſita, ibid.
——— manumiſſio per vindictam, 2. 1
——— qui ſine *manumiſſione* ad libertatem perveniant, 8

——— qui

—— qui, & a quibus manumiſſi liberi non fiant, 9
Manumiſſio effectum non habens, 9
—— a parente facta quid operetur, XXXVII. 12
Manumiſſi teſtamento, ib. 4. 1
Maritus heres mobiliaris, XXXVIII. 11. 7
Maritalis poteſtas quomodo in uxorem exercenda, XXIII, 2. 22
—— omnia bona, quæ in domo mariti ſunt, unde præſumantur ad maritum ſpectare, ibid.
Mater inter liberos teſtari poteſt, XXIX, 1. 14
—— num liberis ſubſtituere poſſit, XXVIII 6. 12
—— num pupillo ſubſtituenda a patre, ib. 20
Matrimonium quid, XIII. 2. 1
—— quid requirat, ib. 2. seq.
—— infra legitimam ætatem an diſpenſationem admittat, 2
—— in eo ineundo ad prudentiam regendi, & alendi familiam reſpiciendum, 2
—— ad potentiam generandi reſpiciendum, 4
—— peregrini legitimum hodie contrahunt matrimonium, 3
—— ut & proprii homines, & judæi, 3
—— inter ſenes an matrimonium permiſſum, 4
Matrimonii libertas an publica lege reſtringi poſſit, ib. 1 7. it. XXXIII, 2 13
Matrimonium quando prohibitum inter tutorem, & pupillum, XXII, 11 13
—— inter judæum, & chriſtianam, XXIII, 2. 14
—— inter adulterum, & adulteram, ibid.
—— inter raptorem, & raptam, 15
—— quatenus jure divino, 7
—— prohibitio juris poſitivi quouſque extenſa, 8
—— effectus matrimonij contracti quinam ſint, 21
Mendacii exceptio an in curia obtineat, XLVII, 10. 10
Menſor ſi falſum modum dixerit, XI, 6. 1
—— quomodo teneatur, 2. seq.
—— quid hodie, 4
Mente capti qui, XXVII, 10. 6
Mente captis quomodo ſubſtituatur, XXVIII. 6 26. sq

Mer-

Mercatorum libri quando pro mercatoré probent, XXII, 4. 9
Metus quid sit, IV, 2. 1
—— quando operetur restitutionem, ib. 2
—— quando faciat actum nullum, 3
—— quis vanus, 4
—— quis justus, 4
Actio quod metus causa qualis, 7
—— datur contra omnem possessorem, 8
—— ad quid detur, 9
—— est in rem scripta, 9
Metus quisnam faciat sponsalia nulla, XXIII, 1. 7
Miles quid, XLIX, 6. 1
—— jus legendi milites competit Principi, ib. 2
Militia quotuplex, 2
—— quinam legantur, 3
—— an quis cogi possit, 4
—— quomodo testetur, XXIX, 1. 1
Militare testamentum non subjacet querelæ inofficiosi testamenti, V, 2. 14
Militaris substitutio quid, XXVIII, 6. 30
—— quando qui in militiam credidit potior in pignore babeatur, XX, 4. 5
Militum forum, V. 1. 34
Mina quatenus indicium ad torturam faciant, XLVIII, 18 14
Ministri Principis ubi forum suum habeant. V, 1. 37
Minor ut restituatur quid requiratur, IV, 4. 1 & ib. 4, seqq.
—— contra quem restituatur, 12
—— quibus minorum beneficium competat, 12
Miserabiles personæ quænam & ubi sortiantur forum, V, 1. 33
Missio in possessionem judicialiter exequenda quid, XLII, 4. 1
—— damni infecti nomine quid, 2
—— rei servandæ causa quid, 2
—— quinam ex his causis mittantur, 4
—— ubinam detur duplex missio, 2
—— quomodo decernatur, 5

—— quid

—— quid operetur, 6
Miſſus detinet non poſſidet, 7
—— quid ſi miſſo vis fiat, XLIII, 4. 1 ſeq.
Miſſio in poſſeſſionem propter legata conſervanda quando fieri poſſit, XXXVI, 4. 1
—— quid tribuat, 9
—— quomodo fiat, 8
—— ventris nomine quid, XXXVII, 9. 1 ſeq.
—— quid operetur, XLII, 4. 3
Mobiles & immobiles quid, I, 8. 12 ſeq.
Mobiles res an & immobiles in conſtituto pignore ſub ſe comprehendant, XX, 1. 5
Moderamen inculpatæ tutelæ quid, XLVIII, 8. 6 ſeq.
Modus legato adjectus quid operetur, XXXV, 1. 6 ſeq.
—— quomodo implendus, 8
—— quomodo cautio præſtanda, 9
Molendinum an in flumine extruere liceat, XLIII, 12. 1
Moneta adulteratores quomodo puniantur, XLVIII, 10. 9
Monumenta reficere quatenus liceat, XLVII, 12. 3
Mora quid ſit, XXII, 1. 16
—— magna difficultas ſolvendi liberat a mora, ibid.
—— quando debitor creditorem conſtituat in mora, 17
—— legis declaratione quando inducatur, 19
—— quos effectus habeat, 20
—— quomodo purgetur, 21
Matrimonium ad morganaticam an inter nobiles locum habeat, XXIII, 2. 13
Morgengaba quid, ib. 3. 21
Mors quomodo probetur, V, 3. 2
—— quatenus loco juramenti, XII, 2. 17
Mulier, ejuſque liberi quando jus prælationis habeant, XX, 4. 3
Mulierum curatela, XXVII, 10. 19
Mulieres an teſtes eſſe poſſint in codicillis, XXIX, 7. 10
Mundi legatum quid, XXXIV, 2. 2

Mu-

Municipes qui, L, 1. 1
Munera quatenus accipere liceat, XLVIII, 10 2
Munus quid, L, 4. 1
—— quid personale, ib 2
—— quid publicum & privatum, 3. seq.
—— quid patrimoniale, 6
—— usus harum diſtinctionum, 7 seq.
—— munera a quo indicantur, 9
Mutatio teſtamenti num libera, XXVIII, 3. 8
Mutatione rei oppignoratæ ut pignus solvatur, qualis requiratur, XX, 6 2
Muti, *& surdi* quomodo teſtentur, XXVIII, 1. 9
Mutuum quid, XII, 1. 6
—— quis possit mutuum dare, ib. 7
—— qualis traditio ſufficiat, 9
—— quis accipere possit, 10
—— quatenus administratores civitatum, 11
—— quænam res cadat in mutuum, 12
quomodo obligetur accipiens, 13
—— quomodo restitutio facienda, 14 seq.
Mutuum Filiofam. datum tribuit exceptionem SCti Maced. XIV, 6, 1
—— quæ, limitationes, ib. 2 seq.

N.

N*Atalium reſtitutio*, XL, 11
Nativitas quæ requiratur in natis, quoad effectus juris. I, 5, 4
—— quando nascituri habeantur pro natis, 6
Naturales liberi substituti quid capiant, XXVIII, 6. 20
Navales Rhodiensium leges ob æquitatem a Romanis receptæ, XIV, 2. 2
Naufragio rem jactam qui aufert fur eſt, XIV, 2.6 & XLVII, 9. 2
Naufragorum res cui cedant, XLI, 1. 16
—— de jactu in naufragio facto, XLVII, 9 1
Naufragorum bona occupandi jus eſt reprobatum, XIV, 2. 6

Ne-

Negotiorum gestio quid sit. III, 5 1
—— quæ actio oriatur ex negotiorum gestione, 7 seq.
Negatoria actio quid, VIII, 5. 2
—— quæ ejus proprietates, ib. 3
—— quid sit utilis, 4
Nepotes concurrentes, XXXVIII, 3. in append.
—— successio in capita, ib. 2.
Nepotes avo succedentes, 3
—— an ad collationem teneantur, 4
—— an necessario instituendi, XXVIII, 2. 4
—— non succedunt, superstite parente, XXXVIII, 5. in append.
—— computantur jure repræsentationis, 5
Nobiles ruri degentes num testentur rusticorum more, XXIX, 1. 27
Nomen venditum. Vid. *Actio vendita*.
Nominis legatum quid, XXXIV, 3. 4
—— quid requiratur, 4
Notarius cum testibus ad inventarium conficiendum adhibendus, XXVIII, 8. 7
Notoria quando non indigeant probatione, XXII, 3. 2
Novatio quid, XLVI, 2. 1
—— necessaria quid, ib. 2.
—— nova obligatio qualis esse debeat, 4
—— inter quos fieri possit, 5
—— quænam in specie dicta, 6
—— novandi animus exprimendus, 11
—— an novatio fiat per pœnam adjectam, 13
—— effectus novationis quis, 14
de *novi* operis nunciatione. Vid. *Nunciatio*.
Noxalis actio quid, IX, 4 1
—— usus hujus actionis nullus, ib. 3
Nullitatis remedium quando locum habeat, XLIX, 8. 1 seq.
—— quomodo introducendum, ib. 3
—— sanabilis, & insanabilis nullitas quomodo differant, 4

X —— nul-

—— nullitas in matrimonio, XXIV, 2. 2 seq.
Non numeratæ pecuniæ exceptio, XII, 1. 22
—— quando & quatenus locum habeat in mutuo & dote, ib. 22 seq.
—— quando cesset, 23 seq.
Nunciatio novi operis quid, XXXIX, 1. 1
—— ejus requisita, ib. 3
—— quomodo tollatur, 11
Nundinæ quid, L, 11. 1
—— quis eas constituat, 2 seq.
—— privilegia earundem, 5
—— quomodo amittantur, 6
Nuptiæ secundæ non debent esse nimis festinatæ, XXIII, 2. 17
—— an pœna infamiæ Jure Can. remissa, ibid.
Nutu an fideicommissum constituatur, XXXVI, 1. 11

O.

OBerleuteratio quando locum habeat, XLIX, 8. 8
Oblatio & *Obsignatio* debiti quid, XLVI, 3. 14
—— ejus requisita, ib. 15
Obligatio quid, XLIV, 7 1
—— in quo consistat, ib. 2
—— oritur ex lege, 3
—— naturalis quænam, 4
—— quid operatur, 4
—— mere civilis quænam, 5 seq.
—— mixta quid,, 7
—— facta obligatoria quæ, 8
Obligatio verborum quid, XLV, 1. 1
Obligatio correalis. Vid *Correalis*.
Obligatio quomodo tollatur, XLVI, 3. 19
—— quid considerandum quoad obligationem heredum, 20
Obsequium debetur parentibus, & patronis, XXXVII, 15. 8 seq.
Occisio adulteri quomodo fieri possit a patre, XLVIII. 5. 18
—— quo-

—— quomodo a marito, ib. 19
Occupatio quid, & quotuplex, XLI, 1. 3
—— bellica quando legitima, ib 14
—— rerum inanimatarum occupatio quomodo facienda, 15
Officium quodnam fuit præfecti. I, 12
—— quæstoris, ib. 13 2
—— prætorum, 14 2
—— præfecti vigilum, 15
—— proconsulis, & legati, 16
—— præfecti augustalis, 17
—— procuratoris cæsaris, 19 2
—— juridici Alexandriæ, 20
—— assessorum, 22
Oneris ferendi servitus, VIII, 2. 2
—— quis ibi parietem reficere debeat, ib. 3
Operæ servorum quid, VII, 7. 1
—— quomodo differant ab usufructu servi. ib. 2
Operæ libertorum quænam & quotuplices, XXXVIII, 1. 1 seq.
—— quid juris si operas non præstat locator, XIX, 2. 30
—— quid juris in opere faciendo, ib. 31
—— quando de casu teneatur, 31 seq.
Operum publicorum curatores, L, 10 1
Opus publicum novum facere quatenus liceat, 2 seq.
Optio legata quid contineat, XXXIII, 5. 1
—— in ea quid requiratur, ib. 2. 6
—— quando facienda, ib. 3
Originis forum quid, V, 1. 17
—— ubi liberi illud habeant, ibid.
—— an hodie attendatur, ibid.
Ordinis beneficium quid in fidejussoribus, XLVI, 1. 14
—— requisita ejus, ib 15
—— an eo indigeat indemnitatis fidejussor, 16
—— an excludatur quando quis se obligavit ut principalem, ib. 15
—— quomodo in actione constitut. pecun. obtineat, XIII. 5 6

Ordo causarum in judicio tractandarum, V. 1. 44
O do senatorum Roma-orum triplex, I. 9
Ornamentorum legatum quid, XXXIV. 2. 3
Orphitianum SCtum. XXXVIII. 17 2

P.

Pacis fractæ publicæ crimen quid, XLVIII 6. 6
—— ejus pœna, ib. 7
Pactum quid sit. II, 14. 1
—— requiritur consensus. ib 2
—— quando pactum non habeat vim. 7
—— quid impediat pactum. 8
—— consensus debet in pacto esse mutuus. 9
—— sincerus, 10
—— certus, indubius. 11
—— pactum simplex æque obligat hodie quam geminatum olim. XIII. 5. 3
—— pactum de non petendo ubi locum habeat. XXXIX. 5. 21
Paganus an & quando militari modo testetur, XXIX. 1. 3
Palinodia Vid *Recantatoria*.
Paraphernalia bona quid sint. XXIII. 3. 14
—— quomodo differant a dote. ibid.
—— possunt, constante matrimonio, uxoris consensu alienari. 5. 4
Parentes quomodo inter liberos testentur, XXIX. 1. 13
—— eventualiter instituendi. XXVIII 2. 6
—— quibus ex causia exheredari possint, ib 30
Parricidium quid. XLVIII 9 1
—— pœna ejus, ibid 6
—— quomodo inter reliquos consanguineos puniatur, 7 seq.
Partes hereditatis quomodo distribuantur. XXVIII. 5. 8 seq.
Parturiens quomodo testetur XXIX. 1. 28
Partus ex statu libero natus sit servus. XL 7

Pa-

Paſcendi ſervitus. VIII. 3. 9
—— an excludantur ſervientis pecora, ibid.
—— quomodo exerceri poſſit. ibid.
Paſquillus. Vid. *Libellus famoſus*
Patronatus jus quid, & quotuplex. XXXVII, 14. 4
—— quænam ejus jura, ib. 1. 2. ic. 15. 1 ſeq.
—— qua ratione patronus ſuccedat in bona liberti. XXXVIII. 2
—— ſi quid in ejus fraudem factum ib. 5. 1
Paulliniana actio quid, XLII, 8. 1
—— qualis alienatio requiratur. ib 2 ſeq.
—— quomodo facta eſſe debeat. 4
—— inſtituenda intra annum. 6
—— contra quem detur. 7
—— an pretium reſtituendum. 8
Pauperes ſi inſtituti. XXVIII. 5. 7
Peculium quid, XV, 1. 1 ſeq.
—— diviſio ejus, ib. 4
—— Caſtrenſe, & quaſi quid, 6
—— quaſi caſtrenſe an ſumptus ſtudiorum & quando comprehendat, 7
—— quæ hic limitatio, 7
—— peculium caſtr. & quaſi quid juris det filio, 8
—— adventitium quid, 9
—— quid juris in eo, 10
—— quando alienari queat, 11
—— ſi injuſte alienatum quando revocari poſſit a filio, 12
—— ordinarium quid, 13 ſeq.
—— an feudum, 19
—— quam actionem pariat, 24
—— peculium profectitium quid, 20
—— peculii hujus requiſita, 21 ſeq.
—— quando filio cedat, 23
—— an ex eo res aliqua oppignorari poſſit, XX, 3. 2
Peculium legatum qua ratione debeatur, XXXIII. 8. 1

—— actio de peculio, XV. 1. 24
—— quid in ea respiciendum. ib. 25
—— quando annalis, 26
Peculatus crimen quid, XLVIII. 13. 1
—— an hodie separatum delictum, 3
Pecania quando transeat in locum rei, VI. 1. 9
—— quando illi, quorum pecunia res empta, potiores in pignore habeantur, XX. 4. 4
Pecunia lustrica ad quod peculium, XV. 1. 18
Pedamenta sumendi servitus, VIII 3 8
Penus legatum quid comprehendat, XXXIII. 9. 1
Perduellionis crimen quid, XLVIII. 4. 2
—— exempla ejus, ib. 3
—— subditus tantum illud committit, 4
—— contra quem committatur, 5
—— quomodo contra consiliarios, 5
—— electores, 6
—— an in status reliquos, 7
—— sola scientia hic punitur, 8
—— quænam singularia circa accusationem sint, 9 seq.
—— pœna horrenda recensetur, 11 seq.
Peregrinantes num modo privilegiato testentur, XXIX. 1 25
Perhorrescentiæ juramentum habet locum, ubi judex est suspectus, V 1. 14
Perjurium pœnis humanis subjacet, XII 2. 11
Permutatio quid, X X. 4. 1
—— dominium utrinque transferendum, ib. 2
—— requiritur res propria. 3
—— hodie obligatio adest ante alterius implementum, secus ac olim, 4, seq.
—— in plurimis accedit emptioni. 6
Perscrutatio domestica quomodo decernenda, XLVII 2. 24
Pertinentia quomodo determinentur. XVIII. 1 14
—— inprimis ex actuali destinatione dijudicandæ, - 15
Pia causa quid. XXIX. 1. 25

Pictura cui cedat, XLI. 1. 29
Pignus quid, XIII. 7. 1
—— mutuum consensum requirit, ib. 2
—— in securitatem crediti tradendum, 3
—— quomodo differat ab hypotheca, 3
—— præsupponit debitum, 4
—— securitatem præstare debet, 5
—— quam diligentiam requirat, 6
—— an, & quatenus in re aliena esse queat, ib. 5. & XX. 3. 5
—— in re aliena quid operetur, XIII. 7. 5
—— si a creditore dolo, vel culpa amissum, quid juris, 17
—— alienum si debitor dederit qua teneatur actione, 19
—— in specie restitutendum, 12
—— reddi non deterioratum debet, 14
Pignoris contractus actionem parit duplicem, directam & contrariam, 15
Pignori data res perit debitori, 6
Pignoris usus an, & quando ad creditorem transeat, 7 seq.
Pignori data res an utiliter conducatur, 10
—— soluto debito restituenda, 11
actio pigneratitia directa quid, 15
—— non competit contra tertium possessorem, 16
—— quid ea persequamur, 17
—— contraria quid, 18
—— ob jus pignoris datur condictio incerti, ib. 1. 3
Pignus, quatenus denotat jus in re, quid sit, XX. 1. 1
—— quomodo constituatur, ib. 2 seq.
—— debet securitatem creditori præbere, 8
—— quomodo obtineri possit, 9 seq.
—— etiam pro alio quovis debito adhuc retineri potest, 11
—— quænam dicantur pignora *publica*, 2
—— publicum ratione præferentiæ a privato differt, 2 & 6

—— publica respectu temporis inter se collocantur, 4. 6
—— judiciale ob quam causam constituatur, 1. 3
—— operatur jus in re, 3
—— prætorium unde fluat, 3
—— operatur nudam detentionem, 3
—— an privilegium temporis præbeat, 4. 10
—— testamentarium, & conventionale quid, XX. 1. 4
—— quomodo in effectu a prætorio differant, ib.
—— *privatum* quomodo constituatur, ibid.
—— ut in eo prioritas temporis observetur, quid requiratur, 4. 7
—— *generale* an omnia etiam futura debitoris bona afficiat, 1. 5
—— an fructus feudi, 5
—— si generali speciale adjungitur, illud tantum subsidiarium est, 6
—— quomodo in effectu a speciali differat, 7
—— in generali locum habet jus variandi, 7
—— non locum habet beneficium divisionis, sed excussionis, 7
—— quænam res, salvo jure pignoris, alienati possint, 7
Pignus tacitum ex speciali legis determinatione dependet, 2. 1
—— pignus tacitum universale quibus competat, 1
—— pignus tacitum particulare quibus competat. 1
—— speciale hoc certa bona afficit, 1. 6
Pignori quænam res dari possint, 3. 1
—— an alienari prohibitæ, 1
—— an quæ non in bonis debitoris sunt, 1
—— bona in familia vitra certam summam non possunt oppignorari, si pacto ita conventum, 4
Pignus quomodo solvatur, 6 1 seqq.
Plagium quid, XLVIII. 15. 1

—— pœ-

Digitized by Google

—— pœna ejus. ib. 2
—— an literarium plagium ſit punibile, 8
Planta alieno ſolo impoſita quomodo acquiratur, XLI. 1. 28
Pœna quid, XLVIII. 19 1
—— quomodo differat a vindicta pœna conventionali & correptione. ib. 2
—— finis ejus quis, 2
—— pœna civilis, vel criminalis quid, 3
—— capitalis, & non capitalis, 4 ſeq
—— quis poſſit eam imponere, 6
—— cui infligenda, 7
—— morte quatenus tollatur, 8
—— an in herede transeat, 9 ſeq.
—— qualis pœna eſſe debeat, 12
—— quomodo exequenda, 13
—— quando differenda, 14
—— quando abſens puniendus, 16
Pœna legatum quid, XXXIV. 6. 1
Pœna homicidii an ſit diſpenſabilis, XLVIII 8. 22
Pœna eſt intereſſe partium conventione determinatum, XII. 1. 11
Pollicitatio quid, L. 12. 1
—— quando obliget, ib. 2 ſeq.
—— an heredes obliget, 3
Populares actiones quid, XLVII. 23 1
—— an ſint ſeparatæ actiones, ib. 2
—— quæ earum proprietates, 3
Polygamiam an Judæi ambire poſſint. XXIII. 2. 16
—— ſucceſſiva quando non prohibita, ib 17
Poſitiones quid, XI 1. 3
—— quomodo debeant eſſe comparatæ, ib. 4
—— quomodo reſpondendum ad poſitiones, 5
de *Poſito* vel ſuſpenſo actio, IX. 3 8
—— quando locum habeat, 9
Poſſeſſionis vox ambigua, XLI 2. 1
—— quid naturalis, & civilis, ib 2 ſeq.
—— an plures poſſidere poſſint eandem rem, 5
—— quotuplex ex objecto, 6
—— quid proprie ſit, 7

—— quomodo ab aliis juribus differat. 8
—— quomodo acquiratur, 9
—— an solus animus sufficiat, 10
—— quomodo mutetur causa possidendi, 12
—— an transeat in heredem, 13
—— quid operetur acquisita, 14 seq.
—— quatenus solo animo retineatur, 15
—— effectus acquisitæ possessionis, 16 seq.
—— quomodo turbetur, 19
—— quomodo amittatur, 20 seq.
—— pro possessore titulus quid, 5. 3
—— dejecti de possessione quomodo agant, XLIII. 16
—— in primis hodie habent remedium spolii. ib. 11 seq.
—— pro possessione retinenda datur interdictum uti possidetis, 17. 1
—— non datur vitioso possessori, 2
—— cui detur, 3 seq.
—— possessio vitiosa non præsumitur, 5
—— ad quid detur interdictum uti possidetis. 6
—— possessio legati an jure ipso transeat, XXX. 1. 16
—— pro possessore quis possideat, V. 3. 7
—— possessor fictus quis, VI. 1. 5
—— quomodo in effectu a vero differat, 6
Poſſeſſorium retinendæ possessionis quid, & quotuplex, XLVIII. 1. 7
—— an cum petitorio possit cumulari, 9
—— an recurri ad illud possit instituto petitorio, 10
Poſterius testamentum quomodo rumpat prius, XXVIII. 3. 4
Poſthumus quomodo rumpat testamentum, ibid.
Posthumi an necessario sint instituendi, 2. 4
Posthumorum varia apud Romanos denominatio, 6
Poſtliminium quid, XLIX. 15. 5
—— quomodo obtinuit in pace, ib. 6
—— quinam eo gaudeant, 7
—— quænam res postliminio redeant, 8
Poſtulare quid sit, III. 1. 1
vid. *Advocatus*.

Poteſtas patria quid ſit, I. 6. 3
—— legitime exercenda, 4
—— intra terminos negotiorum familiæ, 5
—— legitime debet eſſe acquiſita, 6
—— acquiritur per legitimationem, 7
—— quomodo ſolvatur, 7. 9
—— quæ dignitas ab ea liberet, ibid.
—— quæ fuit poteſtas conſulis, 10
Poteſtas præfecti prætorio quæ, 11
Poteſtati alienæ ſubjecti an, & quando obligentur. XIV. 5. 1 ſeq.
Prædium ruſticum, & urbanum quid, VIII. 1. 2
Prædoni depoſitum non reſtituendum, XVI 3. 11
Prægnans mortua non ſepelienda antequam partus ei excidatur, XI 8 3
Præjudicialis exceptio quid, XLIV. 1. 24
Prælationis jus pignori ex privilegio annexum qui habent omnibus ſimpliciter hypothecariis præferuntur, XX 4. 2
—— quomodo poſteriores creditores illud conſequantur, ib. ult.
Potiores quinam in pignore perſequendo æſtimantur, ib. 1
—— quinam ex privilegio in eo ſint, 2 ſeq.
—— quinam ratione ordinis, 6
Prælegatum quid, XXX. 1. 13
Prælectio teſtamenti quando neceſſaria, XXVIII. 1. 7 ſeq.
Præſcriptis verbis actio applicata eſt ad negotia innominata, XIX. 5 4
—— ejuſdem vaga acceptio, ibid.
Præſcriptio quid, XLI 3. 3
—— longiſſimi temporis quid, ib. 21. 26
—— quando locum habeat, 21 ſeq.
—— immemorialis quid, 28
—— *Præſcriptionis* exceptio quid, XLIV. 3. 1
—— quomodo actionibus præſcribatur, ib. 2 ſeq.
—— quomodo realibus, 5
—— quomodo perſonalibus, 6
—— quomodo ſi ex delicto agatur, 7
—— prætoriæ quo tempore præſcribantur, 8 ſeq.

—— temporales quænam, 9
Præsentia heredis requiritur in fideicommiſſo absque testibus, XXXVI. 1. 5
Præsumptio quid sit, XXII. 3. 11
—— unde capiatur, ibid.
—— gravior leviorem tollit, ibid.
—— differt a fictione juris, ibid.
—— fictio juris quid sit, ibid.
—— juris præsumptio quænam requisita habeat, 12
—— non statim ex sola legis approbatione oritur, ib. 12
—— hominis præsumptio in quonam consistat, 12
Præsumptio juris, & hominis quomodo differant, 13
Præsumptio violenta probationem in contrarium admittit. 14
Præteritionis liberorum effectus, XXVIII. 2. 7
Prævaricari quid, XLVIII. 16. 2
Prævaricatio quid, XLVII. 15. 1
—— quatenus advocati prævaricentur, ib. 2
Precarium quid, XLIII, 20. 1
—— an sit contractus, 2
—— quale remedium inde detur, 3
—— quomodo differat a commodato, 4 seq.
Precarium pro lubitu revocabile est, XIII. 6. 4
—— diligentiam infimam requirit, ibid.
Prioritas inter creditores quomodo æstimanda, XLII. 5. 6
—— qui jure dominii res suas petunt omnibus præferuntur, ib. 7
—— quinam in priori classe ponendi, 8 seq.
—— quinam in secunda ac tertia, 11
—— quinam in quarta, 12 seq.
—— quinam in quinta, 14
—— an & quando hic ordo etiam servetur respectu usurarum, 15
Prioritas hypothecam persequendi unde oriatur, XX. 4, 1.
—— quomodo in privatis pignoribus recte observetur, ibid.

—— quo-

—— quomodo posteriores creditores eam consequantur, ult.
Privilegium quid, & quotuplex, I. 4 6
—— quid reale, & personale, ib 6
—— quid mixtum, 7
—— quid gratiosum, 8
—— quid conventionale, 8
Privilegium debet esse legitime impetratum, 9
—— præter jus commune quid concedere, 10
—— non lædere debet tertium, 11
—— cui insinuandum, 12
—— quomodo exercendum, 13
—— quomodo amittatur, 13
—— quando regula procedat privilegiatus contra &c. ib 15
—— quamdiu potest exerceri, 16
Proclamatio publica quomodo fieri debeat, XXIII. 2. 19
—— ubi nullum impedimentum adest, an frustra adhibeatur, ibid.
—— clausula perpetui silentii in proclamatione publica nihil operatur, si matrimonium ob prohibitionem juris divini sit nullum, ibid.
Procurator quid sit, III. 3. 1
—— divisio ejus ab objecto, ib. 2
—— a potestate iis competente, 3
—— requiritur in constituente, ut sit dominus, 5
—— ut procurator habilis constituatur, 6
—— an plures simul constitui possint, 7
—— constituatur partium consensu, 8
—— an in inquisitione admittatur, 15
—— in quo consistat officium procuratoris judicialis, 16
—— effectus constitutionis principalis, 17
Procurator quomodo furtum committat, XLVII. 1. 7
—— quatenus appellare debeat, XLIX 9. 1
—— revocatio procuratoris ad ineunda sponsalia missi, an effectum habeat, licet

ipse, antequam illa in notitiam ejus veniat, negotium absolverit, XXIII. 1. 8
Prodigus quis, XXVII. 10. 6
—— an possit testari, XXVIII. 1. 4
Proditorium homicidium quid, XLVIII. 8. 12
Prohibens aliquem testari successione est indignus, XXIX. 6. 1
Probatio quid sit, XXII. 3. 1
—— quid requirat, ib. 2
—— artificialis probatio quænam sit, 7
—— inartificialis quænam, 7
—— plena quænam, 8
—— quando gravior adhuc quam plena requiratur, 8
—— semiplena quænam, 9
—— in criminalibus facit indicium ad torturam, 20
—— imperfecta probatio quando admitti possit, ult.
Probatio quomodo legitime fiat, ib. 15 seq.
—— cui a judice injungenda, 4
—— quando neganti injungenda, 5
—— negativa etiam directo fieri potest, 5
—— probatorium actum quomodo judex dirigat, 3
—— probatio testamenti quot testes requirat, XXVIII. 1. 35
Proprii homines num idonei testes in testamento, ib. 25
Proprii a dominis si aufugiant, quid juris, XI. 4. 3
Prospectus servitus, VIII. 2. 10
—— ne prospectui officiatur, ibid.
Protegendi, & *projiciendi servitus*, ib. 4
Protectiones, XXXIX. 2. 1
Protimiseos jus quid sit, & quomodo differat a retractu, XVIII. 1. 85
—— quid intersit an hoc jus conventione lege vel testamento sit constitutum, ib. 36
—— in hoc jure exercendo ad quid respiciendum, 38

Pro-

Protimiseos jus habet dominus Emphyteuseos, VI. 3. 11
Protocolla quid sint, XXII. 4. 5
—— quid requiratur, ut ad illa recurri possit, ibid.
Protutor quid sit, XXVII. 5. 1
Protutelæ actio ad quid detur, 2
—— hujus actionis singularia, 3
Proxeneta quid, L. 14. 1
—— quando licite proxeneticum accipiat, 2 seq.
Publica judicia quid, XLVIII. 1. 1
—— unde dicantur publica, ib. 2
—— quotuplicia sint, 3
—— quomodo differant a privatis, 4
in *Publico* loco nihil immittendum, XLIII. 8. 1
—— quid, si princeps permittat aliquid in publico fieri, ib. 2
Publicani quid, XXXIX. 4. 1
Publicanis nulla vis facienda, XLIII. 9
Publiciana actio quid, VI. 2. 1
—— bona fides quatenus adesse debeat, 2
—— qualis titulus, 3
—— an præcise traditio, 4
—— datur contra infirmiore jure possidentem, 5
Pupillus num adeat hereditatem, XXIX. 2. 10
Pupilli pignus tacitum universale habent in tutorum & curatorum bonis, XX. 2. 4
—— an hoc in jus heredes transeat, ibid.
—— habent pignus tacitum universale in bonis illorum pecunia emptis, 1. 4
—— item in bonis Vitrici, ibid.
Pupilli jus prælationis in pignore habent, si illorum pecunia res empta, 4. 5
Pupillaris substitutio, XXVIII. 6. 10

Q

Quæstiones quid, XLVIII. 18. 1
Quanti minoris actio ut possit institui quid requiratur, XXI. 1. 3

—— in contractu emptionis, & similibus locum habet, ibid.
—— an in locationibus, ibid.
—— etiam in vilioribus, & minimis obtinet, 4
—— qualia vitia in re vendita requirat, 5
—— ad quid detur. 7
—— quomodo differat a redhibitoria, 8
—— quamdiu duret, 8
Quadrupedaria actio quid, IX. 1. 1
—— an detur respectu damni dati a furioso, ibid. 2
—— quæ requirantur, 2. seq.
—— quomodo detur, 6
Quasi usus fructus quomodo differat a vero, VII. 8. 1. seq.
—— quomodo a mutuo, ibid. 3
Querela inofficiosi testamenti quid, V. 2. 1
—— quibus detur, ibid. 2
—— quando detur, 11
—— exhereditatio debet esse rite facta, 12
—— differentia inter hanc querelam & remedium nullitatis, 13
—— huic querelæ non subjacet militare testamentum, 14
—— agnoscendo voluntatem excluditur, 15
—— contra quem detur, 17
—— rescinditur per eam testamentum legatis salvis, ibid. 18
—— quatenus succedatur ita ab intestato, 19
Quinque pedum spatium quid. X. 1. 4

R

RApina quid, XLVII. 8. 1
—— quomodo a furto differat, ibid. 2
—— quomodo a spolio latrocinio & aliis, 4
—— qualis actio detur ex illa, 4
—— quid juris si quis propriam rapiat rem, 6
—— quomodo hodie puniatur, 4
Raptus mulierum quid, XLVIII. 6. 8
—— ejus

—— ejus requiſita, 8. seq.
—— quid ſi femina rapiat maſculum, 12
—— pœna raptoris & aſſeclarum, 13
Ratificatio torti quomodo facienda, XLVIII. 18 28
—— quid ſi non ratificet, 29
de *Rationibus* diſtrahendis actio unde oriatur, XXVII 3. 17
—— ejus natura, ibid 18. seq.
Rationem fructuum *pignoris* creditor tenetur reddere, XIII. 7 9
—— an renunciatione liberetur. ibid.
de *Rato* cautio quid, XLVI. 8. 1
—— extrajudicialis etiam conſtituitur, ibid 2
—— quando committatur, ibid 3
Recantatoria actio quid, XLVII. 10 28
—— quando locum habeat, ibid. 29
—— quid, ſi contumax recantare nolit, 31
—— eſt pœnalis, non rei perſecutoria. 32
Receptatores quomodo puniantur, 16. 1
—— ratio perſonarum habenda, 2
Receptio quale judicium præbeat, 3
Recognitio ſigillorum in apertura teſtamenti neceſſaria. XXIX. 3. 5
Redditione pignoris quando debitum ſolvatur, XX. 6 2
Redemptiones captivorum pactis hodie regulantur, XLIX. 15 10
Redemptio captivorum favorabilis. ibid. 9
Redemptionis pretium reſtituendum, 9
Redhibitoria actio ut inſtitui poſſit quid requiratur, XXI. 1. 3
—— an in locationibus locum habeat, ibid.
—— in contractu emptionis & ſimilibus locum habet, ibid.
—— in vilioribus & minimis ceſſat, 4
—— etiam in acceſſionibus locum habet, 4
—— qualia vitia in re vendita requirat, 5
—— ad quid detur, 6
—— durat per ſex menſes utiles, 6

—— quomodo differat a quanti minoris actione, 8
Reditus legatum quid contineat, XXXIII. 2. 4
Refectio itineris quatenus fieri possit. XLIII. 19. 1. sq.
Rivos purganti vis fieri non debet, ibid. 21. 1
—— num probanda ibi servitus, 2
Rei judicatæ exceptio quid, XLIV. 2. 1
—— a qua sententia detur, ibid. 2
—— quando detur, 2. seq.
Rei vindicatio quid. VI. 1. 2
—— institutor a domino, ibid.
—— actor dominium probet, 3
—— datur contra possidentem, 4
—— probanda est possessio, 7
—— non datur contra eum, qui non possidet, licet pretium habeat, 7
—— quænam res vindicentur, 8
Res vindicatur cum omni causa, 10
—— ubi restituenda, 14
—— non remoranda est restitutio, 15
—— quomodo præscribatur, 16
Vindicatio competit legatario, XXX. 1. 19
Relatio quid, XLIX. 1. 1
—— ad schedulam num admittenda in testamento nuncupativo, XXVIII. 1. 34
Relatio ex actis quomodo facienda, XLI. 1. 11
Relegatio quid, XLVII. 22. 3
—— quotuplex, ibid. 5
—— quousque se extendat, 6
Relegatum maritum, vel alio domicilium transferentem quando uxor sequi teneatur, XXIII. 2. 23
Religiosus locus quis, XI. 7. 1
Remedium ex L. diffamari quid, V. 1. 41
—— ex *L. si contendat*, quid, ibid. 42
—— ex *L. f. C. de edict. D. Hadriani tollendo* quid, XLIII. 2. 4. seq.
—— ex *C. sæpe*, quid, ibid. 16. 10
—— ex *Canone redintegranda*, quid. 11. seq.
—— ex *L. diffamari* an in injuriis recte adhibeatur, XLVII. 10. 25

Re-

Remiſſio nunciationis quid, & quando fiat, XLIII. 25
—— innocentis minuit pœnam adulterii, XLVIII. 5. 14
Renunciatur hereditati futuræ, XXXVII. 18 13
—— per pactum juramento corporali munitum, ibid.
Repetundarum crimen quid, XLVIII. 11. 1
—— quæ pœna, ibid. 3
—— de obligatione heredum, 7
Repræſentationis jus locum ubi habet, XXXVIII. 18. 31
Reprobatio quomodo ab altera parte peragenda, XXII. 5. 21
Repudiatio hereditatis, XXIX. 2. 14
Repudium quando contingat, XXIV. 2. 1. seq.
Res quid ſint divini juris, I. 8. 1
—— quid ſacræ, ibid.
—— quomodo fiant ſacræ, ibid.
—— quomodo differant a rebus eccleſiaſticis, 2
—— an res ſacræ poſſint alienari, 3
—— an Eccleſiaſticæ, 3
—— quomodo res fiat religioſa, 4
—— quæ ſint res ſanctæ, 5
—— quid ſint res humani juris, 6
—— quid communes, 6
—— quid res publicæ, 7
—— quid res univerſitatis, 8
—— quid ſint corporales & incorporales, 9
—— quæ res poſſint ad utramque ſpeciem referri, 10
—— quid ſint res mobiles & immobiles, 12
—— an hæc diſtinctio poſſit applicari incorporalibus, 13
Res judicata quid, XLII. 1. 24
—— an reſcindi poſſit, ibid 25
—— quænam ſententiæ non tranſeant in rem judicatam, 26
—— rei judicatæ actio quid, 27
Res ſita tribuit forum, V. 1. 29
—— quando obtineat rei ſitæ forum, ibid.
—— an

—— an in rebus transeuntibus, 30

Rescripta an differant ab edictis, I. 4. 2

—— quomodo ratione essentiæ differant. ib. 7

—— quid circa rescripta justitiæ notandum, 5

Reservatio dominii quid operetur, XVIII. 1. 31

Responsio ad positiones qualis esse debeat, XI. 1. 5

de Residuis crimen quid, XLVIII 13. 6

—— an in heredes exerceatur, ibid. 7

Restitutio in integrum quid sit, IV. 1. 1

—— requisita ejus, ibid. 3. 9. & 5 6

—— quibus competat, 7

—— ad quæ tendat, 8

—— quis effectus, 9

—— causæ restitutionis, 2. seq.

—— ad restitutionem ex capite doli requiritur dolus malus, 3. 1. seq.

—— ut negotium stricti juris dolo malo sit initum, 4

—— ut nulla alia ordinaria actio competat, 6

—— læsio non modica, 7

—— ratio personarum habeatur, 8

—— ut intra biennium continuum instituatur, 9

—— an feminæ restituendæ, 4 14

—— ad quam capitis diminutionem pertineat edictum restitutorium, 5 1

—— an error, & ignorantia tribuat restitutionem, 6. 6

—— cur in emancipatione restitutione opus est, 5 2

—— an hodie adhuc id obtineat, ibid. 5. 3

—— ad generalem causam restitutionis pertinent justa impedimenta, 6. 5

—— an ignorantia indulgeat restitutionem contra præscriptionem impletam, 7

—— qua actione petatur restitutio, 9

Restitutio minoris contra alienationem bonorum, XXVII. 9. 8

—— quatenus est remedium judiciale, XLIX. 8. 11

Re-

Restitutio gratiæ quid, XLVIII. 23. 1
—— a quo fiat, ibid. 3
—— quomodo, 4
—— quotuplex, 5. seq.
—— justitiæ quid, 6
Restitutio in fideicommisso quomodo facienda, XXXVI. 1. 27
—— an fiduciarius ad eam cogi possit, ib. 26
—— in qua qualitate facienda, 28. seq.
—— quo tempore, 33
Retentio in deposito an locum habeat, XVI. 3. 14
Retentio ut fieri possit, quæ requisita, ib. 4. 16. seq.
Retentio pignoris ob aliud debitum fieri potest. 17
Retorsionis requisita, II. 2. 5
—— quodnam jus hodie retorquetur. ibid
Retorsio injuriarum pessimum remedium, XLVII. 10. 33
—— quomodo facienda, ibid. 34
de *Retrovendendo* pactum quid sit, XVIII. 1. 32
—— cautelæ hic observandæ, ibid.
—— quando in hoc pacto præscriptio currat, 33
—— quid redempturus observare debeat, 34
Revisio quid, XLIX. 8. 9
—— quænam ejus requisita, ibid. 10
Revocatio nuda an testamentum rumpat, XXVIII. 3. 11
—— in donationibus indulta, XXXIX. 5. 29
Reus quis, V. 1. 38
—— quis possit esse reus, ibid. 43
—— quando reus petere possit, ut ab instantia absolvatur, II. 11. 9
—— ut in causa principali procedatur, 10
—— quomodo coerceatur reus contumax, 11
Rhodiensium leges quales, & quare a Romanis receptæ, XIV. 2. 2
Ripam munire qualiter quis possit, XLIII. 15. 1
Risus ob quam causam in matrimonio ineundo requirantur, XXIII. 2. 19
Rotulus quando & quomodo conficiendus, XXII. 5. 21

Rum-

Rumpi ipso facto quomodo testamentum possit, XXVIII. 4. 1
Rusticum testamentum, XXIX. 1. 26

S

SAcerlarii qui, XLVII. 11. 10
Sacrilegium quid, XLVIII. 13. 4 seq.
in *Sacro* loco nihil immittendum, XLIII. 6. 1
Sanctus si heres institutus, XXVIII. 5. 7
Satione quomodo acquiratur, XLI. 1. 28
Salvianum interdictum quid, XLIII. 33. 1
——— quomodo differat a Serviana, ib. 2 seq.
——— an tertius eo teneatur, ibid. 4
Salvus conductus quomodo debeat impetrari, XLVIII 3 6
Scandala publica a magistratu tollenda, XI 3 3
Scientia in perduellione est punibilis XLVIII 4 8
Scopelismus quid, XLVII 11. 12
Scriptura in aliena charta facta, XLI 1. 29
——— testamenti qualis esse debeat, XXVIII. 1. 18
Scortatio quid, XLI. 1. 41
Senatus Principi debet rationes reddere, L 8 4
SCtum Vellejanum quid, XVI. 1. 1
——— quando eo uti potest femina, ib. 2. seq.
——— quibus non subvenit, 13. seq.
SCtum Claudian. & Silan. XXIX. 5. 1
SCtum Macedon. quid & quare introductum, XIV. 6. 1
——— unde dicatur, ibid.
——— ut det exceptionem quæ requisita, 2. seq.
Sententia quid & quotuplex, XLII. 1. 1
——— definitiva quid, ibid. 2
——— interlocutoria quid & quotuplex, ib. 3
——— quomodo differat mera & mixta, 4
——— quomodo differat interlocutoria a definitiva, 5. seq.
——— ferenda a judice competente, 12
——— quid in votis attendendum, 12. seq.

——— sit

Google

—— sit conformis legibus & actis, 14 seq.
—— item libello, 16
—— sit certa, 17. seq.
—— condemnare, vel absolvere debet, 19
—— rite concipienda, 20. seq.
—— rite publicanda, 23
—— quid operetur publicata, 23
—— quando faciat rem judicatam, 24
—— quæ admittat appellationem, XLIX. 1. 10. seq.
—— tres conformes num admittant appellationem, ibid. 14
—— judicis superioris non admittit appellationem, 16. seq.
Separationis beneficium quid, XLII 6 1. seq.
—— quando, & quomodo petendum, ib 3. seq.
Separatio quoad thorum, & mensam quando fiat, XXIV. 2. 17 seq.
—— quid operetur in successione conjugum, XXXVIII. 11. 2
Sepultura prohibita in civitate, XLVII. 12. 3
—— est favorabilis, XI. 7. 2
—— extra cœmiterium hodie fieri nequit, 3
—— sepulturam eligere qu libet sibi potest, 4
—— sepultura honesta & inhonesta, 5
—— familiaria & hereditaria sepulchra quomodo differant, 6
—— sepeliendus nemo in alieno loco, 7
—— sepulturæ cura cui incumbat, 8
—— sepultura non impedienda, ib. 12 & 8. 1
Sepulchra quotuplicia, ibid. 7. 4
Sepulchrum exstruenti vis num facienda, 2
Sepelienda quando cadavera punitorum, & quando non, XLVIII. 24. 1. seq.
Sepulchri violati crimen quid, XLVII. 12. 1. seq.
—— pœna qualis, ibid. 4
Sequela jus quid, XLIX. 16. 5
Sequestrum quid & quotuplex, XVI. 3. 19 seq.
Sequestri requisita, & solemnia, ib. 21
—— quæ justæ causæ, 22
Sequestrari an, & quando feminæ possint, ibid.

Ser-

Servitus quid, & quotuplex, VIII. 1. 1
—— quomodo affirmativæ, & negativæ differant, ib. 3
—— quid continuæ, & discontinuæ, 4
—— a quo constituatur, 5
—— a quo, & quomodo acquiratur, 6 seq.
—— quatenus per præscriptionem, 8
—— duo prædia qualia requirantur, 9
—— utilitas adesse debet, 10
—— consistit in patiendo, & non faciendo, 11
—— an adesse debeat causa perpetua, 12
Servitus legata an transeat ipso jure, XXXIII.13 1
—— realis non potest oppignorari. XX. 3. 6
—— an pignoris causa de novo alteri constitui possit, ib. 1
Servitutis effectus, ib. 13
Servitus urbana, & rustica, VIII 2. 1. & 3. 1
—— respectu ejus potest cumulari remedium retinendæ possessionis cum confessoria, ib. 7 5
—— quomodo amittatur, 8. 1
Servus ex contractu non obligatur, XIV. 5. 1
si *Servi* plures furtum fecerint, quatenus Dominus teneatur, XLVII 6. 1 seq.
Servi corrupti actio, XI. 3, 1 seq.
—— quid utilis, ib. 2
Simonia quid, XLVIII. 14. 5 seq.
—— pœna ejus, ib. 7
Societas quid, XVII. 2 1
—— quid omnium bonorum, ib 2 seq.
—— quid societas bonorum simpliciter, 4
—— particularis, 5
Societatis requisita, 6 seq.
—— an tacitus consensus sufficiat in omnium bonorum societate, 7
—— quomodo, & quotupliciter communicatio fiat, 8 seq.
—— in communicando lucro ad quid respiciendum, 12 seq.
—— quando distribuendum lucrum, 14

—— quo-

—— quomodo solvatur societas. 25 seq.
pro Socio actio quid sit, aut ad quid detur, XVII. 2. 15
—— quando institui possit, ib. 23
—— ad quid obligetur socius, 16 seq.
—— quando socius ex contractu socii obligetur aut acquirat obligationem, 22
—— socii habent beneficium competentiæ, 24
Socius criminis quatenus alium gravare possit, XLVIII. 18. 17
Sodomia quid & qualis pœna. ib. 5. 22 seq.
Solemnia testamenti quænam observanda, XXVIII. 1. 17
Solemnitates testamentorum militibus remissæ, XXIX. 1. 6
Sollicitatio alienarum nuptiarum, XLVII. 11. 4
Solutio quid, XLVI. 3. 1
—— quinam solvere possint, ib. 2
—— an alius invito debitore, 3
—— cui facienda, 4 seq.
—— quidnam solvendum, 6
—— solvendum integrum debitum, 7
—— solvenda res propria, 8
—— quomodo, & quando, 9 seq.
—— quid operetur solutio, 12
—— quomodo probanda, 13
—— debitum quomodo solvendum, ut pignus recipiatur, XIII. 7. 18
Solvi invito creditori nequit alibi, quam ubi conventum, ib. 4. 6
pro Soluto titulus quid, XLI. 3. in f.
Sortis judicium quando adhibendum, XI. 5. 18
Specificatio quid, XLI. 1. 23
—— cui acquiratur species, ib. 24
Spolii remedium quid, XLIII. 16. 11 seq.
—— quæ ejus singularia, ib. 12
Sponsiones quid, XI. 5. 8 seq.
—— an exinde detur actio, ib. 9
Sponsalia quid sint, XXIII. 1. 1
—— dif-

—— differunt ab ipso matrimonio, ib. 2 seq.
—— quænam ad illa ineunda requirantur, 4 seq.
—— quid, si consensus obscurus, 9
—— requiritur mutuus consensus, ib. 8
—— an sufficiat partium confessio, 9
—— cur requiratur consensus parentum, 14 s eq.
—— impuberum sponsalia quando obligent, 4
—— dolo inita, etiam jurata, nulla sunt, 5
—— quo respectu nulla dicantur, 5
Sponsalia de præsenti quænam dicantur, 10
—— *de futuro* quænam, 10
—— *conditionata* qualia, 12
—— quid si conditio impossibilis aut turpis, 12
—— an in iis pœnitentiæ locus, 13
—— an sponsus conditionem tacite remittat, si sponsam carnaliter cognoscat, 13
—— *publica, & clandestina* quænam, 9 & 14
—— an purgentur ex subsecuto concubitu, 14
—— præferuntur priora publica posterioribus publicis, licet bis concubitus vel copula sacerdotalis accesserit, 19
—— *sponsalitia Arrha* cur adhibeatur, 9
—— quænam inde obligatio oriatur, 17
—— ad quidnam pars refractaria teneatur, 17
—— an partes vi absolute sint compellendæ ad matrimonium consummandum, 17
—— ex quibus causis ab illis impune recedere liceat, 18
—— ex quibus causis dissolvantur, 19
Sponsalitia largitas quid, 3, 22
Status quid sit, I. 5 1
—— quotupliciter consideretur, ib. 2
—— quando deterior, & melior conditio feminarum, 3
—— quid requiritur quoad statum legitimitatis, 5
—— status civilis quid singulare habeat, 7
—— quotuplex status civilis, 8
—— status libertatis, 8

—— ci-

—— civitatis, 10
—— familiæ, 6. 1
Status liberi quid, XL. 7
Stellionatus crimen quid, XLVII. 6. 1
—— species ejus, ib. 3
—— qualis pœna, ib. 3
—— quando pœna cesset, 4
Stillicidii servitus, VIII. 2. 5
Stipulatio quid, XLV. 1. 2. & 6
—— unde orta, ib. 2 seq.
—— quid requiratur ad eam, 7 seq.
—— causa debendi adesse debet, 9
—— an quis alii stipulari poterat, 11
—— quid adjectus, 12
—— de quo stipulari liceat, 13
—— effectus stipulationis, 14
—— stipulatio possibilis quid, 15
—— præstatio ex stipulatu facienda debito tempore, & modo, 16 seq.
Stipulationes pretoriæ quid, XLVI. 5. 1 seq.
—— quæ judiciales, cautionales & communes, ib. 2 seq.
—— in quonam natura prætoriarum consistat, 6
Studiorum sumptus an, & quatenus conferendi, XXXVII. 6. 11
Stuprum quid, XLVIII. 5. 31
—— quæ pœna, ib. & 33
—— stupratæ quid debeatur, 33
—— ad violentum quid requiratur, 34
—— quomodo probandum, 36
—— stuprata violenter sertum virginitatis portare nequit, ibid
Substitutio quid & quotuplex, XXVIII. 6. 1 seq
—— pupillaris quid, 14
—— quid quasi pupillaris, 25
Successio civilis ab intestato, XXXVIII. 16. 1
—— quot modis deferatur, XXVIII. 1. 6
Successio ab intestato secundum Novellam CXVIII. XXXVIII. in append.

—— &

—— & ex pactis, ibid.
Succeſſio reciproca, 12
—— pactitia, 25
—— quando ceſſet, 2
Succeſſorium Edictum quid, 9
Suffragium quid ſit, XIX. 5. 9. & XLVIII. 14. 3
Suggrundia, XXXIX. 2. 1
pro Suo titulus quid, XLI. 10. 1
Supellex legata quid contineat, XXXIII. 10. 1 ſeq.
Superficies quid, XLIII. 18. 2
Superficiario quale jus competat, ib. 3. 5
—— quomodo conſtituatur, 4
—— an exſpiret per incendium, 6
—— quale remedium inde detur, 1 & 7
Supplicatio quid, XLIX. 8. 5
—— quomodo interponenda, 6
Surdi & muti quomodo teſtentur, XXVIII. 1. 9
Suſpectus non ſit judex a quo appellatum eſt, XLIX. 12. 1
Suſpectus tutor quis dicatur, XXVI. 10. 1
—— quid in legitima accuſatione ſuſpecti tutoris requiratur, ib. 2 ſeq.
Syndicus in quo differat a procuratore privato, III. 4. 4
—— quomodo legitime conſtituatur, 5
—— qui conſtituant, 6
—— quis poſſit conſtitui, 7
—— quomodo ſuam perſonam legitimet, 8
—— an poſſit revocari. 9

T.

Temperamento medio JCti ordinarie utuntur, XIII. 6. 18
Tempus quomodo ſit modus pignus ſolvendi, XX. 6. 5
—— quomodo computandum in præſcriptione, XLIV. 3. 4
—— quale requiratur in uſucapionibus, XLI. 3. 25 ſeq.

—— quo tempore facienda præstatio ex stipulatu, XLV. 1. 16
Tergiversari quid, XLVIII. 16. 3
Termini moti crimen, XLVII. 21. 1
—— quæ pœna, ibid 1 seq
Territio quando locum habeat, XXII 3 10
Tertullianum SCtum, XXXVIII. 17
Testamentum quid, XXVIII. 1. 1
—— judiciale & privatum, ib. 15 seq.
—— nuncupativum, ib. 1. 33
—— nullum quid, 3 2
—— injustum, & ruptum, 1 seqq.
—— reciproca an revocari possit, 12
—— irritum, 18
—— destitutum, 19
—— militare, XXIX. 1 1
—— parentum inter liberos, ib. 13
—— tempore pestis conditum, 21
—— ad pias causas, 24
—— rusticorum, 26
—— parturientis, 25
—— an privilegiatum, 28
—— si non extet an detur b. possessio, XXXVII. 2
—— inofficiosum quid, V. 2. 1
Testis quid sit, XXII. 5 1
—— habilitas qualis requiratur, ib. 2
—— ex quibus cognoscatur, 3 seq.
—— inhabiles testes quinam sint, 3 s.
—— an semper in totum repellendi, 8
—— an inhabilis qui sponte se ingerit, 10
—— an ille quem pars secum adduxit, 18
—— si ei crimen obiicitur, injuriarum agere nequit, XLVII. 10. 16
—— quinam cogi nequeant, ib. 11
—— testium evocatio in quo consistat, XXII. 5. 10
—— fit sumptibus producentis, ib. 10
—— productiones testium quomodo fiant, 21
—— examen testium quomodo instituendum, 12. seq. it. 20
—— in

—— in qua causa id ante L. C. admittatur, 12
—— ad perpetuam rei memoriam quomodo peragi debeat, 12
—— adversa pars ad id legitime citanda, 15
—— depositio testium quomodo pertractanda, 20
—— testium numerus in testamento, XXVII. 1. 20
—— testium in testamento habilitas, ib. 24
—— quot requirantur in testamento militis nuncupativo, XXIX. 1. 8
—— quot requirantur in codicillis, ib. 7. 10
—— quot requirat legatum, XXX. 1. 6
Thesaurus quid, XLI. 1. 32
—— cui acquiratur, ib. 31
Tigni emmittendi servitus. VIII. 2. 1 seq.
de *Tigno juncto* actio quid, XLVIII. 3. 1
—— quomodo locum habeat, ib. 2
—— contra quem detur, 3
Titulus qualis operetur usucapionem, XLI. 3. 11 seq.
—— speciales recensentur, ib. 4 seq.
—— lucrativus, & onerosus quomodo differant, XLII. 8. 7
Tortura an justa, XLVIII. 18. 2
—— ratio personarum habenda, ib. 3. seq.
—— infirmi non sunt torquendi, 5
—— in quo delicto obtineat. 6
—— adesse debet corpus delicti, 7
—— est modus extraordinarius, 8
—— quænam indicia sufficiant, 9 seq.
—— an desuper JCti extranei consulendi, 21
—— quando, & quomodo torquendus reus, 22 seq.
Tortus quomodo examinandus. Vid. *Examen*,
—— quid operetur tortura si neget, ib. 30
—— quando repeti possit, 31
Traditio quid, XLI. 1. 33
—— quis possit tradere, ib. 34
—— unde tradendi animus cognoscatur, 35 seq.
—— quomodo fiat, 38
—— quid longa, & brevis manus, 39 seq.

—— quid symbolica, 41
—— an vacua possessio requiratur, 42
Transactia quid, & quotuplex, II. 15 1 seq.
—— requiritur consensus, & facultas disponendi, 3 seq.
—— dubietas causæ, 5
—— de quonam transigi possit, 7 seq.
—— requiritur, ut aliquid datum, remisanm, vel retentum sit. 12
—— an quis cogi possit ad servandam transactionem, 14
—— quomodo effectus amittit transactio, 15
Translatia legati quid, XXXIV. 4 5 seq.
Trebellianica unde orta, XXXVI. 1. 22
—— quænam in illam computentur, ib. 23
—— quomodo cesset, 24
—— num detrabatur in substitutione, XXVIII. 6. 8
Tributaria actia quid, XIV 4. 1
in *Tumultu* homicidium ai factum, XLVIII. 8. 23
Turba quid, XLVII. 8. 10
—— quomodo teneatur qui turbam concitavit, ib. 11
Turbatia possessionis quid, XLI. 2. 10
—— quale remedium producat, XLIII. 17 5
—— præstanda cautio de non amplius turbando, ib 6
Turpituda quid sit in condictione ob turpem causam, XII. 5 2
Tutela quin & quotuplex, XXVI. 1. 1 seq
—— pœna ejus, qui temere suscepit tutelam, ib 9
—— testamentaria tutela, ib. 2. 1
—— an obtineat in electorum liberis, 9
—— quando tutela finiatur, 10. 9 seq.
Tutela dativa quid sit, ib. 5. 1 seq
—— quousque se axtendat, 4
Tutoris habilitas, ib. 1. 6 seq
—— mater, & avia quatenus admittantur. 11 seq.

—— da-

—— datur tutor primario personæ, 14
—— quomodo pupillis curator constituatur, ibid. 15
—— quomodo a tutore differat actor, vel adjutor, 16
—— Tutores intuitu gestionis quotuplices, 17
Tutor legitimus quis, ib. 4 seq.
Tutor, & curator an hodie differant, XXVII. 10. 9
—— an teneantur de præstanda evictione, XXI. 2 4
Tutores cavent, rem pupilli salvam fore. XLVI. 6. 1
Tutor si injuste se excusat, tenetur de omni damno, XLIX. 10. 1
—— quis petat tutores, XXVI. 6 1
Tutoris officium quale. XXVI 7. 3 seq.
Tutoris factum in quantum obliget pupillum ratione tertii, 9. 1
Tutor quando ex suo facto directo possit conveniri, 4 seq.
Tutelæ actio directa quid, XXVII. 3 2 seq.
Tutores plures hac actione conventi quibus beneficiis gaudeant, ib. 12 seq.
—— contraria ad quid detur, 4. 2 seq.

V.

VAcatio quid, L. 5. 1
Vadimonio deserto, qui contumax fuit teneatur, ib. 2
Vagabundus quis, V. 1. 17 & 25
Vectigalia quid, & quotuplicia, XXXIX. 4. 1 & 8 seq.
—— quomodo locentur, ib. 4
—— jus vectigalia indicendi, 12
—— vectigal quomodo solvendum, 13 seq.
—— immunes a vectigalibus, 14
—— pœna fraudantium vectigal, 18
Venatio major vel minor quid, XLI. 1. 12
—— jus venandi privatis concessum, 11

Ven-

Venditi actio quid sit, XIX. 1. 12
—— quomodo solvendum pretium, 13 seq.
—— quid præter pretium hic præstandum, 15
in *Venditione* deceptiones præcavendæ, XXI. 1. 2
Vendita rei commodum & periculum est emptoris, XVIII. 6. 1
—— quando dicatur emptio venditio, quoad hanc effectum, perfecta, ib. 3 seqq.
—— quid juris circa rem ad gustum venditam, 7
—— quid juris circa res plures alternative venditas, 8
Veneficium quid, XLVIII. 8. 14
—— ejus indicia, ib. 15
Ventris nomine quando & quomodo Mater in possessionem mittatur, XXXVII. 9. 1 seq.
—— curator ejus quid præstet, ib. 3
Ventris inspectio quando fiat, XXV. 4. 1 seq.
Venter in possessionem missus nihil callide aget, ib. 5 1 seq.
—— quomodo puniatur mulier dolose ementita ventrem, & ob eam causam in possessionem missa, 6. 1
Verba quædam fideicommissaria, XXXVI. 1. 9 seq.
Versum in rem unde æstimandum, XV. 3. 3 seq.
Versionem quis probare debet, ib. 4
—— actio de in rem verso quid, 1
—— quando detur utilis, 7
Vestibus legatis quid contineatur, XXXIV. 2. 4
Veterani quinam, XLIX. 17. 1
—— eorum privilegia, ib. 2
Via quid, VIII. 3. 3
—— quotuplex, XLIII. 7. 2
—— si in via publica quid factum, ib. 10. 1
—— Ædilium cura circa vias publicas, ibid.
—— refici tuto possunt, 11. 1
Vindicare minor potest res suas non legitime alienatas, XXVII. 9. 9
Vini legatum quid comprehendat, XXX. 6. 1
Vis quid sit, IV. 2. 1
—— vis, metusque vitiant testamentum, XXVIII. 1. 6
—— ar-

—— armata quale interdictum producat, XLIII. 16. 1
—— quomodo competat interdictum de vi, ib 3 sq.
—— an, & quatenus de jure Canonico contra tertium possessorem hic agi possit, 10 seq.
Vi factum quid sit, 24 2
—— restituendum vi factum, 3
—— quando interdictio *quod vi, aut clam* agendum, 6
Vis publica quomodo fiat, XLVIII. 6. 1 seq.
—— quæ ejus pœna, ib. 5
—— quomodo hodie coerceatur, 6
Vis privata quid, & qualis. Pœna, ib. 7. 1 seq.
Unio prolium quid sit, I. 7. 6. III. 4. 3
—— quomodo differt ab adoptione, ibid.
—— ejus requisita & effectus, 7 seq.
Universitatum liberti quinam, XXXVIII. 3
Vocatio in jus quid, II. 4. 1
—— pœna ejus qui in jus vocatus ire recusat, ib. 5. 1
Voti requisita, L. 12. 4
Urna fortuna an licita. XI. 5. 11
Urpheda præstatur a relegandis, XLVIII. 22. 5
—— pœna Urphedam frangentium, ibid.
—— quid, si eam præstare nolint, 7
Usucapio quid, & ejus causa, XLI. 3. 1 seq.
—— differentia ejus a præscriptione, ib. 3
—— quotuplex, 4
—— quis possit usucapere, 5
—— quænam res usucapiantur, ib. 6 seq.
—— quid bonam fidem impediat, 9
—— quomodo illa adesse debeat, 10
—— titulus qualis requiratur, 11 seq.
—— qualis possessio requiratur, 13 seq.
—— quomodo continuetur, 14 seq.
—— quando dormiat, 15
—— quomodo interrumpatur, 16 seq.
—— non usucapiuntur res meræ facultatis, 19
—— quale tempus requiratur, 29
Usura quid sit, XXII. 1. 1

—— quid in usuris adesse debeat, ib. 2
—— justitia usurarum unde dependeat, 2
—— mordaces usuræ illicitæ sunt, 2
—— quantitas usurarum legitima quænam, 4
—— usuras majores quando percipere permissum, ib. 2. 1 seq.
—— quando usurarum usuræ peti possunt, 7
—— usuras quando in sortem convertere liceat, 1. 7
—— usuraria pravitas quando oriatur, 8
—— in usurarios quænam pœnæ constitutæ, 8
—— usurarum solutarum quinam effectus, 9
—— usuræ quomodo finiantur, 10
Usucapio quid, XLI. 3. 16
Usus quid, VII. 8. 1
Ususfructus quid, ibid. 1. 1
—— quomodo constituatur, 2 seq.
—— in qua re consistat, 4 seq.
—— continet omnem utilitatem, 6
Usufructuarius quando fiat dominus fructuum, 7
—— an fructus ad heredem transeant, 7
—— solvere debet onera publica, 8
—— quomodo versari debeat in re usufructuarii. 9
Ususfructus cui accrescat, 2 seq.
Ususfructus legati dies quando cedat, 3. 1 seq.
—— quomodo amittatur, 4. 1 seqq.
—— quæ actiones eo nomine competant, 6
—— cavere debet usufructuarius, 9. 1
Vid. *Cautio*.
—— ususfructus quatenus legetur, XXXIII. 2 1
Vulneris lethalitas attendi debet in cæde, XLVIII 8 18 seq.
Uxor admittitur in dimidiam, XXXVIII. 11. 7
—— dimidium bonorum capit, ib. 8
—— ubi domicilium habeat, V 1. 2
—— pignus tacitum habet pro dote, XX. 2. 3
—— item pro dote solvenda in bonis uxoris, ib. 3
—— uxorem maritus defendere debet, XXIII. 2. 22

F I N I S.

00568530 9

Google